

**TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASI**

**1990
1991**

ANKARA '92

33. DÖNEM GENEL KURUL GÜNDEMİ

I. GÜN:

1. Açılış, Başkanlık Divanının Seçimi
2. Saygı Duruşu
3. Açılış Konuşması
4. Konukların Konuşmaları
5. Komisyonların Seçimi
6. Çalışma Raporunun ve Denetleme Kurulu Raporlarının Okunması, Görüşülmesi ve Oylanması
7. Tüzük ve Yönetmelik Değişiklikleri
8. Komisyon Raporlarının Okunması Tartışılması ve Oylanması
9. Yeni Şubeler Açılmasının Görüşülmesi
10. Bütçenin Görüşülmesi ve Oylanması
11. Dilek ve Temenniler
12. Adayların Belirlenmesi ve Duyurulması
13. Kapanış

II. GÜN

14. Seçimler
 - a- Oda Yönetim, Denetleme ve Onur Kurulları
 - b- TMMOB Yönetim, Denetleme ve Onur Kurulları Adayları
 - c- TMMOB Delegasyonu

**TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
ORGANLARI**

YÖNETİM KURULU

Başkan	:	Mahir GÜRBÜZ
II. Başkan	:	Güner DEMİREL
Yazman	:	Kemal BAŞSA
Sayman	:	Aşir ÖNDER
Üye	:	Aysel ÇEVİKER
Üye	:	Yusuף DENİZ
Üye	:	Atilla GÖKTÜRK

GENEL SEKRETER

Subutay ALPTÜRK

DENETLEME KURULU

Rahim YENİ
İbrahim DEMİREL
Şükrü MANAV

ONUR KURULU

Murat OKTAR
Dr. Avni BAŞDOĞAN
Erdoğan GÜLLÜ
Şerafettin TAV
Prof. Dr. Yusuf ZEREN

TMMOB YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Sami DOĞAN

ŞUBELER

ADANA ŞUBESİ

Başkan : Güven BURMA
2. Başkan : Kadir ÇETINKOL
Üye : Sezai DUYUL
Üye : Özden GÜNGÖR
Üye : Ramazan DOĞRU
Üye : Ayşe POLATOĞLU
Üye : Yusuf SAĞAT

DIYARBAKIR ŞUBESİ

Başkan : Zekai BAKAR
2. Başkan : Refik KARAKOÇ
Üye : Mehmet YÜCEL
Üye : Abuzer SAĞIR
Üye : Ayfer KELLEÇİ
Üye : Şerif AYDIN
Üye : İhsan ALBAYRAK

İSTANBUL ŞUBESİ

Başkan : Yücel ERDENER
2. Başkan : Atila ODABAŞ
Üye : Kemal ÖZÇELİK
Üye : Mahinur ZİYAN
Üye : Mehmet TOPAL
Üye : Hacı ARSLAN
Üye : Nejat ÖZ

EGE BÖLGE ŞUBESİ

Başkan : Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ
2. Başkan : Dr. Ahmet Göker ELBEK
Üye : Ahmet TOMAR
Üye : Günay BAYSAL
Üye : Hüseyin ÖZER
Üye : Dr. S. Tarık DEMİR
Üye : Hülya OKUTAN

32. DÖNEM ÇALIŞMA PROGRAMI "1990-1991"

1. ÖRGÜT ETKİNLİKLERİNİ ARTIRICI ÇALIŞMALAR

Oda çalışmalarının son on, onbeş yıllık süreci, önemli ölçüde, ülke ölçeğinde yaşanan çok yönlü toplumsal çalkantı ve kargaşa nedeniyle, birçok kitle örgütünde de yaşandığı üzere, örgüt-üye, ya da örgüt içi birimler arası ilişkiler açısından ilkeli işletilebilir mekanizmalar oluşturmakta yetersiz kalmış, üstelik önceki dönemlerde edinilmiş kazanımlar ve kurulabilmiş kitlesel bağlar da geçince korunamamıştır.

Oda platformunda son yıllarda sorumluluk üstlenmiş tüm yönetimler, bu iletişim ve ilişki eksikliğini yarattığı sorunları her alanda yoğun biçimde yaşamışlar ve bu nedenle örgüt bütünlüğü ölçeğinde etkinlik üretme anlamında büyük sıkıntılar içinde olmuşlardır. Böylesi bir ilişkisizlik ortamında, Oda sorumluluklarını kavrama ve yükümlülüklerini yerine getirme fonksiyonu, zorunlu olarak büyük oranda Genel Merkez çabaları ile sınırlı kalmıştır.

Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen, özellikle son dönemlerde gündeme getirilmeye çalışılan "üretken yapılanma, ürettikçe kitle katılımını sağlayıp daha kapsamlı çalışmalara yönelme" şeklinde özetlenebilecek olan temel yaklaşım ve bu yaklaşımın somutlaştırılması ölçüsünde meslek toplumundan ve kamuoyundan alınan olumlu tepkiler, güçlenerek kurulması gereken "üye-oda ve örgüt birimleri arası" ilkeli ilişkiler bakımından umut verici bir hareket noktası niteliği taşımaktadır. O açıdan, Genel Merkez, Şubeler, temsilcilikler ve doğrudan üyelerle kurulması gereken ilişkilerin, gelenekseli aşip gerçekten etkili ve işler kılınması, karşılıklı güdülemeyle dinamik bir mekanizma oluşturması, son derece önemli ve yaşamsal bir gerekliliktir. Açıklanan nedenlerle, bu program taslağında örgütsel ilişkiler ve örgütün etkin kılınması konularına çok özel bir yer verilmesi zorunlu görülmüştür. Aşağıda bu bağlamda yaşama geçirilmesi düşünülen, tartışılması ve geliştirilmesi gerekli çalışma doğrultuları aktarılmaya çalışılmıştır.

1.1. GENEL MERKEZ DÜZEYİ ÇALIŞMALARI:

Örgüt etkinliği amacına yönelik olarak Genel Merkez Yönetim Kurulu sorumlulukları aşağıdaki doğrultularda geliştirilmeye çalışılacaktır..

1.1.1. 32. Genel Kurul'da alınan ilke kararı çerçevesinde, örgüt birimleri arasında hem demokratik hem de kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olmanın gereği, belli anlamda hiyerarşik etkileşimin ve işbirliğinin geçerli ve sürekli kılınması açısından, merkez dışında şubeler adına söz ve oy hakkına sahip kişiler üyenin katılımıyla oluşan, yönlendirici işlev gören ve yılda en az dört kez toplanan bir Eşgüdüm Kurulu'nun örgütlenmesi,

1.1.2. Bu örgüt modelini işler kılarak Genel Merkez, şubeler, temsilcilikler arasında, karşılıklı etkileşime açık ve üreten bir mekanizma oluşması için, gerekli planlama, örgütlenme, yönlendirme ve denetleme sisteminin kitlenin görüşlerinden yararlanılarak oluşturulması,

1.1.3. Şube ve temsilciliklerin çalışmalarının izlenmesi, gerektiği durumlarda bu birimlere özel görev ve sorumluluklar yüklenmesi,

1.1.4. Önemli konu ve olağan dışı gelişimlerin değerlendirilmesi sürecinde, alt örgütlerin görüşlerinden yararlanılıp, somut katkılarının sağlanması, bu çerçevede oluşturulacak kurul, komisyon ve benzeri organlarda özellikle şubelerin sorumluluk alacak bir şekilde temsil edilmesi,

1.1.5. Oda gelirlerinin artmasına dönük yeni yöntemlerin araştırılması, öngörülen

çalışmalar ve bölgede sağlanan akçal olanaklar gözetilerek, şubelere ödenek ayrılması, ödeneğin bütçe disiplinine uygun harcamasının yönlendirilip, periyodik olarak denetlenmesi,

1.1.6. Örgüt genelinde Oda-üye ilişkisini güçlendirmek amacıyla yıllardır ağır aksak yürüyen aidat konusuna ivme kazandırılması, gündeme getirilecek bir "Aidat Ödeme Kampanyası" ile sorunun tüm üyeler geneline yaygınlaştırılmaya çalışılması,

1.1.7. Üst kuruluşumuz TMMOB düzeyinde Oda temsilinin daha etkili kılınması, Oda görüş ve saptamalarının TMMOB platformuna sürekli olarak aktarılması, Oda tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve üretimlere TMMOB'nin sahip çıkıp, kamuoyuna bu düzeyde de yansıtılmasına aracı olmasına çaba gösterilmesi,

1.1.8. Şubeler ve şube etki alanı dışında bulunan yörelerde alt birimlerin katkısıyla meslek, meslektaş sorunları veya ülke tarımına ilişkin konularda bölge toplantıları ve benzeri etkinliklerin planlanması,

1.1.9. Geçen dönemde alınmış olan bilgisayarın verimli kullanılmasıyla, üye-oda ilişkilerinden başlayıp yatırımlar, GSH'da tarımın payı, üretim, fiyat, maliyet gibi ülke tanımına ilişkin tüm gerekli verilerin derlenip değerlendirilmesi, kamu kurumu niteliği ile bağdaşır düzen ve işlerliği olan büro yönetim sisteminin geçerli kılınması,

1.1.10. Toplam üyelerin yaklaşık yüzde onbeşinin Ankara'da olduğu gözetilerek, Başkentteki üyelerimizle daha sıkı Oda-üye ilişkisi kurulması yöntemlerinin araştırılması,

1.1.11. Yeni kurulan illerde Oda temsilciliklerinin oluşturulması, şube kurulması istemlerinin Tüzük hükümleri çerçevesinde ele alınıp, somut koşullar yerinde saptanarak değerlendirilmesi,

1.1.12. TMMOB'ce hazırlanan Asgari ücret ve çizim standartları ve Serbest Mühendislik Müşavirlik hizmetleri yönetmeliği uygulamasına ilişkin olarak şube ve temsilciliklerin görev ilkelerinin belirlenmesi,

1.1.13. Diğer meslek örgütleri ve tarımla ilişkili kitle kuruluşlarıyla ilkeli ilişki ve işbirliği olanaklarının TMMOB örgütlülüğü ve kamu kurumu niteliğinin yüklediği sorumluluk gözetilerek geliştirilmesi ve ortak çalışmalar yapılması, bu çerçevede ziraat mühendisliğinin uzmanlık alanlarında görev yapan derneklerle özellikle yakın ilişkilerin kurulması, tarıma hizmet veren örgütler arası ilişkilerin sağlıklı yürütülmesi amacıyla eşgüdüm fonksiyonlu bir üst örgütlenme modelinin araştırılması,

1.2. ŞUBE DÜZEYİ ÇALIŞMALARI:

Önümüzdeki çalışma döneminde Oda Şubelerinin kendilerinden beklenen ödevlerini yerine getirmeleri anlamında süregelen çalışma yöntemini aşmaları, sorumluluklarını yalnızca şube merkezinin bulunduğu il ile sınırlı kılmayıp bölge illerini de her anlamda kavramaları ve örgüt disiplini sağlamada belirleyici olmaları açısından aşağıda belirtilmeye çalışılan hususların tartışılması gerekli görülmektedir.

1.2.1. Şubelerin kuruldukları il yerine, görev çerçevesine giren bölge ölçeğinde sorumluluk üstlenerek, bağlı il temsilcilikleriyle sistemli ve periyodik işleyişi olan ilişkilerin gerçekleştirilmesi, Oda çalışmalarını amacıyla bölge düzeyinde planlama yapar temsilci ve üyelerin ödevli kılınması,

1.2.2. Bölge ölçeğinde üye potansiyelinin ve üye hareketlerinin izlenmesi aidat akışının düzenlenerek bu konuda temsilcilikler ve genel merkez eşgüdümünün kurulması, ekonomik güç sağlanması için bölgeler kapsamında aidat ve bağış toplama yöntemlerinin geliştirilmesi,

1.2.3. Bölgede sağlanan kaynakların ve genel merkezce verilecek ödeneklerin belli bir planla harcanması, harcamaların eksiksiz belgelenmesi, harcamaların ve doğan gereksinimlerin dayanaklı olarak genel merkeze zamanında bildirilmesi,

1.2.4. Bölge illerinde özel, meslek ve tarım sorunlarının sürekli izlenmesi, gelişimlerin gözlenmesi, bu izlenim ve gözlemlerin teknolojik anlatımlara ve verilere dayalı biçimde değerlendirilip, aksatılmadan genel merkezin dökümanete edilmesi, konulara ilişkin görüş ve önerilerin üretilmesi,

1.2.5. 32. Genel Kurul'ca alınan ilke kararı doğrultusunda, ekonomik yükü şubelerce sağlanacak gelirlere karşılınmak üzere her şubede bir şube genel sekreteri isdihdamı hususunun gelişim süresine göre realize edilmesi,

1.2.6. Bölge ölçeğinde TMMOB'ye bağlı odalarla daha yakın ilişkilerin kurulması ve TMMOB'nin bölge çalışmalarında daha etkili ve belirleyici bir katkının sağlanması,

1.2.7. Bölgede bulunan ziraat fakülteleri ile devamlı işbirliği olanaklarının aranıp, ortak çalışmaların planlanıp, bilim adamı üyelerimizin mesleki çalışmalara daha yoğun katılımlarına çaba gösterilmesi,

1.2.8. Dergi, kitap, ajanda vb. basılı yayınların gerçekleştirilmesi için bölge olanaklarının araştırılarak reklam, bağış gibi yöntemlerin hayata geçirilmesi, şube yönetim kurulu içinde bu tür hizmetler amacıyla sorumluluk üstlenecek bir üye belirlenmesi,

1.2.9. Genel Merkez tarafından ülke ölçeğinde düzenlenmesi planlanan çalışmalar ve dönem boyunca izlenmesi gereken etkinliklerle ilgili olarak konuları şube özelinde izlemek, veri derlemek, değerlendirme yapmak, üye katkısı sağlamak ve benzeri fonksiyonları yerine getirmekle ödevli alt birimler oluşturulup, çalıştırılması,

1.3. TEMSİLCİLİK DÜZEYİ ÇALIŞMALARI:

Örgütün köşe taşları niteliği taşıyan il temsilciliklerimiz bugünkü konularıyla, illere ilişkin genel kurul çalışmalarını yürütmek, her yıla ilişkin birliki adaylarını genel merkeze önermek dışında, oda-temsilcilik, oda-üye ilişkileri bağlamında gerekli aktivite içerisine girememişlerdir. Temsilcilik sorumluluklarının, süregelen tek boyutluluktan kurtarılıp, örgüt bilinci çizgisine getirilmesi açısından geliştirilebilecek doğrultular aşağıda belirtilmeye çalışılmıştır.

1.3.1. Genel merkezde çalışan bilgisayar olanağı gözetilerek, illerde bulunan üyelerimiz listelerinin isim, üye no, çalışma adresi unsurlarını içerir nitelikte, yanlışsız düzenlenmesi; ilden ayrılma, başka yörelerden ile gelme, emeklilik, ölüm gibi değişimlerin zamanında saptanıp genel merkeze bildirilmesi ve zamanla üyelerimizin özgeçmişlerini bilgisayara yükleyerek ileride kurulacak teknik komitelerde veya çalışma gruplarında vs. da çalışacak meslektaşların nesnel olarak geçirilebilmesinin sağlanması,

1.3.2. Aidat ve bağış toplanması, birliki gelirlerinden oda payının alınması konularında sorumluluk bilinciyle davranılıp, gerekli aktivitenin gösterilmesi,

1.3.3. İl ölçeğinde ekonomik, demokratik gelişmelerin mesleki ve tarımsal değişimlerin izlenmesi, bunlara ilişkin derlenen verilerin ve gözlemlerin genel merkeze zamanında aktarılması, genel merkezde geliştireceği periyodik sisteme göre süreç boyunca devamlı bilgi aktarımının yapılması,

1.3.4. Şubelere bağlı temsilciliklerin şube-temsilcilik karşılıklı yükümlülüğünü gözeterek, şubelerde sürekli bilgi ve belge iletişimi içinde bulunulması.

1.3.5. Birlikişilik yapacak ziraat mühendislerine konunun öneminin belirtilmesini ve gerekli bilgilerin verilmesini sağlamak üzere hizmet içi eğitim programlarına başlanması,

2. ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ VE ÜYELERE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR:

2.1. TARIMSAL ÖĞRETİME YÖNELİK ÇABALAR:

2.1.1. Ülkenin somut koşulları ve tarım kesiminin gelişimi doğrultularını gözeterek bir yaklaşımla, ziraat mühendisi isdihdam olanaklarının araştırılması, bu koşul ve doğrultuların değerlendirilmesiyle, hacim ve biçim unsurlarını da içeren isdihdam projeksiyonu geliştirilmesi,

2.1.2. İsdihdam kavram çerçevesi kapsamında, öğretime açılmış bulunan on dört fakültenin ve benzeri eğitim veren yüksek okulların nitel ve nicel değerlendirilmelerinin fakülte yönetimleri, TOKB, YÖK yetkilileri ve uzman meslektaşlarımızla birlikte yapılması, bu değerlendirmeye dayalı olarak öğretimin çağdaşlaşmasını, düzeyinin yükseltilmesini ve yalnızca bilgi birikimi değil, beceri kazandırıcı ve yetenek geliştirici bir formasyon kazandırmasını sağlayacak yaklaşımların oluşturulması, bu konudaki çalışmalar için Ziraat Mühendisi Eğitim-Öğretim Daimi Danışma Komitesi kurulması,

2.1.3. Fakülte öğrencileri ile ilgili ilişkiler kurulması, mesleki dayanışma ve fakülte, sonrası mesleki yaşam konularında sistemli bilgi aktarımında bulunulması,

2.2. İSDİHDAMIN GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÇABALAR:

2.2.1. Geçmiş dönem çalışmalarıyla Danıştay'a sunulmak üzere Başbakanlığa ulaştırılmış olan yetki tüzüğü'nün, mesleki hak ve yararları gözeterek bir nitelikte çıkarılması,

2.2.2. Bakanlıklar, yerel yönetimler ve diğer kamu kuruluşlarının denetledikleri hizmetler ve etkinlik alanlarıyla ilgili olarak, ziraat mühendislerinin serbest çalışma olanaklarının geliştirilmesi doğrultusunda, yönetmelik ve benzeri yönetsel düzenlemelerin gerçekleştirilmesine çalışılması ve bu düzenlemelerde mühendislik formasyonunun kullanılmasına için Oda üyeliğini zorunlu kılan hükümlerin yer almasına çaba gösterilmesi,

2.2.3. Kamu yönetimi katında, yeni isdihdam yaratılması girişimlerinin sürdürülmesi,

2.2.4. İşsiz ya da düzenli bir işi bulunmayan ziraat mühendislerinin araştırılması. Oda ile ilişki kurmalarının sağlanması, gerekirse bu meslektaşlarımıza yönelik yardımlaşma olanaklarının araştırılması ve ülke düzeyinde tüm üyeleri kapsayacak yardımlaşma fonu türü organizasyonların etüd edilmesi,

2.3. ÇALIŞAN ÜYELERİMİZİN SORUNLARINA YÖNELİK ÇALIŞMALAR:

2.3.1. Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli üyelerimizin konularının izlenmesi, yönetim hiyerarşisinde alınan rollerin mesleki yararlarımız açısından değerlendirilmesi,

2.3.2. Kamuda çalışan meslektaşlarımız arasında özlük ve ekonomik haklar bakımından yaratılmış bulunan farklılaşmanın giderilerek, üniform bir uygulamanın geçerli olmasına çaba gösterilmesi, bu çerçevede yan ödeme kararname ve uygulama yöntemlerinin yarattığı meslekler ya da merkezde ve taşrada görevli meslektaşlarımız arası ayrımların ortadan kaldırılması için, kamu yönetimi katında sürdürülmekte olan çabaların artırılması, çözüme yönelik tüm yolların aranması, gerekirse konu hakkında kamuoyu yaratacak demokratik etkinlikler sergilenmesi,

2.3.3. Özel kesimde çalışan meslektaşlarımızın izlenmesi, ücret ve toplumsal güvence sorunlarının belirlenmeye çalışılarak, çözümüne çalışılması, Oda üyeliklerinin belirlenmesi için Ticaret Odası, Sanayi Odası gibi kuruluşlarla ilişki kurulması,

2.3.4. Kamu ve özel kesimin zaman zaman ihtiyaç duyduğu ziraat mühendisleri kadrolarına ait bilgilerin Oda tarafından toplanması ve bu bilgilerin iş arayan meslektaşlara duyurulması,

2.3.5. Kamu kesiminde yönetici konumunda bulunan üyelerimizle gerekli ve ilkeli ilişkilerin geliştirilmesi, yönetsel yetkilerini meslek yararları doğrultusunda kullanma durumlarının izlenmesi,

2.3.6. Kamu çalışanlarının sendikalaşması genel çerçevesi içerisinde, ziraat mühendislerinin de grevli toplu sözleşmeli sendikal haklara kavuşturulması amacına yönelik çalışmaların sürdürülmesi,

2.3.7. Yabancı ülkelerdeki ziraat mühendislerinin çalışma koşullarının, örgütlenme biçimlerinin ve yetki kullanım durumlarının araştırılması,

3. ÜLKE VE TARIM SORUNLARINA YÖNELİK ÇALIŞMALAR:

3.1. ÜLKE SORUNLARI VE ODAMIZ:

Ülke sorunlarının bir bütün ve tarımın sorunlarının bu bölümün parçaları olduğu unutulmadan, toplumun sorunlarını gündemde tutmak, demokrasinin olanaklarını sorumluca kullanarak kitlemizin ve tarım kesiminin sorunlarına gerçekçi çözümler arayıp, üretmek, ülke sorunlarının aşılmasına somut katkı sağlamak, demokrasi dışı tüm çaba ve niyetlerin karşısında kararlılıkla tavır takınmak kaçınılmaz sorumluluktur. Bu çerçevede izlenmesi düşünülen yaklaşımlar aşağıda belirtilmiştir.

3.1.1. Tüm olumsuzluklara rağmen önemli somut kazanımlar edinmiş olan demokratikleşme sürecinin engellenmesi girişimlerine karşı, TMMOB örgütlülüğü gözetilerek demokratik kuruluşlar arası ilişkilerde etkinlik sağlanması, demokrasi amacına dönük ortak çalışmalara katılınması,

3.1.2. İnsan hakları ihlalleri karşısında duyarlı olunması, demokrasi ilkeleri ve insan haklarını dışlayan tutumlara karşı çıkılması,

3.1.3. Son zamanlarda ülke gündemine yeniden taşınan ve toplumsal kargaşa yaratarak demokratik ve lâik cumhuriyeti yıkmayı ve ulusal bütünlüğü ortadan kaldırmayı amaçlayan bireysel ve kitlesel terör olayları karşısında duyarlı olunması,

3.2. TARIM KESİMİ VE ODA'MIZ:

3.2.1. Tarım kesiminin her alanında oluşan gelişim ve değişimlerin periyodik bir yöntemle izlenmesi, ürünler ve girdilerle ilgili üretim, maliyet, fiyat, ithalat, ihracat ve teknolojik değerlendirme unsurlarını içerir verilerin derlenmesi, bunların güncel kılınarak değerlendirilip, gerektiğinde kamuoyuna yansıtılması,

3.2.2. Tarım politika ve uygulamalarında oluşan değişimlerin uzman danışmanlar aracılığıyla izlenip, değerlendirilmesi,

3.2.3. Kalkınma planları, hükümet programları, bütçe kanunları üzerinde geçmişten günümüze uzanan çizgide tarımın yerinin incelenip, çıkarılacak bir kronolojik profil ile tanımlanması,

3.2.4. Parlamento ve hükümet gündeminde bulunan tarımla ilgili tasarıların araştırılıp, Oda görüşlerinin oluşturularak aktarılması,

3.2.5. Ülkesel ve bölgesel ölçekte ekonomik önemi olan ürünlerle ilgili gelişmelerin, üretim yörelerinde yaptırılacak etüdler ve yerinde gerçekleştirilecek gözlemlere dayalı bi-

çimde izlenmesi, uygulama alanlarından sağlanan verilerle konuya ilişkin bilimsel ve teknolojik birikimlerin sentezlenerek görüş oluşturulması,

3.2.6. Tarımsal üretim planlaması konusunda tarımsal ve hukuksal yapı temellerine gözetebilen bir model çalışması yapılması,

3.2.7. Tarımsal araştırma fonksiyonunun gelişim doğrultusu ve bugün vardığı konumun ortaya çıkarılması, bu konuda benimsenmesi gereken temel yaklaşımların araştırılıp, oluşturulması,

3.2.8. Gıda-çevre-tarım ilişkileri ve amaç dışı tarım toprağı kullanımı konularını sürekli izleyecek, çevreyi bozucu tarım toprağını kirletici ve yok edici yatırım planlamalarını araştırarak ve kamuoyuna zamanında duyarlı kılacak bir çalışmanın örgütlenmesi,

3.2.9. Kırsal alan örgütlenmesinin demokratik çözüme kavuşturulması için ilgili kooperatif örgütlerle ikeli ilişkilerin geliştirilmesi, güncel sorun olan ülke ölçeğinde üst örgütlenmenin gerçekleşmesi çabalarına katkıda bulunulması,

3.2.10. GAP'nin 1990'nı ana çalışma konusu yapılması, bu çerçevede, uygulamaları yerinde görmek, kamu, özel kesim yetkilileri ve yöre halkıyla görüşmek amacıyla Oda yöneticileri, uzmanlar ve meslektaşlarımızın katılacağı GAP gezisi düzenlenmesi, oluşturulacak GAP teknik kurulu aracılığıyla, projenin tarımsal yönünün ve bugüne kadar gündeme getirilmemiş boyutlarının olanaklar ölçüsünde yerinde yapılacak çalışmalara dayalı olarak araştırılması, GAP'nin yönetimi, projede ziraat mühendisi etkinliği, projenin tarıma dönük gelişim doğrultuları ve benzeri boyutlarının, yapılacak kapsamlı bir araştırma ve sağlanacak bilimsel birikimi birlikte değerlendirileceği GAP Tarım Kongresi'nin tarım Haftası'91 etkinlikleri kapsamında düzenlenmesi,

3.2.11. AT. Türkiye ilişkileri açısından tarımın yeri ve önemini ortaya çıkaracak, entegrasyon sürecinde tarımda yaşanması olası sorunları belirleyecek, bunların en aza indirilmesi anlamında projeksiyonlar önerecek, Doğu Avrupa'daki gelişmelerin AT tarımı açısından ne tür yeni durumlarla karşılaşabileceğini araştırarak AT gelişmelerini sürekli izleyecek bir özel çalışmanın örgütlenmesi, gerekirse ülke dışı etüdler yapılarak, bu çalışmanın konuyla ilgili tüm toplum kesimlerinin katılabilecekleri bir kongreye dönüştürülmesi,

3.2.12. Ülke ekonomisindeki yeri ve önemi devam eden tarım kesimine yönelik politikaların tartışılıp oluşturulması, kamu ve özel kesim sorumluluklarının planlanması, uygulama yaklaşımları geliştirilmesi, süregelen uygulamaların değerlendirilmesi ve benzeri sorumluluklarla yükümlü olacak ve Ulusal Tarım Konseyi diye adlandırılabilir bir üst örgütün, kamu yönetimi, üniversiteler, çiftçi örgütleri, kooperatifler ve meslek kuruluşu temsilcilerinden oluşması yönünde kamuoyu oluşturulması çalışmalarının sürdürülmesi, modeli somutlaştıracak etüdlere yer verilmesi,

4. BASIN-YAYIN ETKİNLİKLERİ VE SOSYAL ÇALIŞMALAR:

4.1. Oda çalışmalarının tanıtılması, Oda etkinlikleriyle üretilen bilimsel ve teknolojik birikim ve yaklaşımların ilgililere aktarılması ve kamuoyuna yansıtılması için basın ve TRT olanaklarından yararlanılması, bu amaçla ajanslar, gazeteler, dergiler ve TRT birimleri ile ilişkilerin geliştirilmesi,

4.2. Çabaların kamuoyuna yeterince yansıtılması için bu konuda deneyimi bulunan üyelerimiz ve gerekirse profesyonel uzmanlardan oluşan özel bir birim oluşturulması,

4.3. Oda dergisinin, yönetim kurulu dışında oluşturulacak uzman-birim çalışmasıyla geliştirilmesi, derginin gözlenen eksikliklerini giderilecek bir biçime kavuşturulması, bu kapsamda şube çalışmalarına ve şube görüşlerine yer verilmesi, dergi kurulunda şube temsilcilerinin de görevli kılınması,

4.4. Oluşturulacak ayrı bir yapı ile dergi ve diğer oda yayınları için ülke çapında reklam sağlama olanaklarının araştırılıp, sonuçlandırılması,

4.5. Üyeler arası iletişim ve dayanışmayı pekiştirmek ve daha boyutlu kapalı alan etkinliklerini gerçekleştirmek için lokal edinme girişimlerinin sürdürülmesi,

4.6. Mesleğe ve tarıma özel gün ve zaman dilimlerinin toplumsal dayanışma anlamında değerlendirilerek, farklı yaklaşımlarla kutlanması,

4.7. Tarımsal faaliyette bulunan Holding ve Anonim Şirketler ile meslektaşlardan hibe, burs vs. gibi katkıların sağlanması,

4.8. Mesleğe, Odaya katkıları olan meslektaşların genç üyelere tanıtılması ve onları onurlandıracak sistemler aranması.

4.9. Ülkenin değişik yörelerine mesleki ve turistik amaçlı geziler düzenlenmesi,

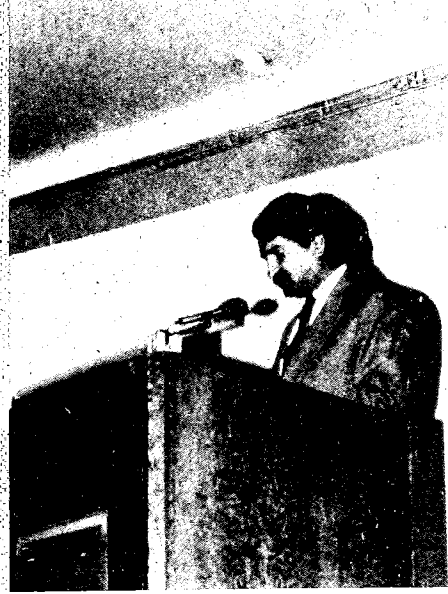
4.10. Çok sayıda meslektaşın katılacağı toplu yemekler ve benzeri organizasyonlar gerçekleştirilmesi.

ETKİNLİKLER VE GÖRÜNTÜLER

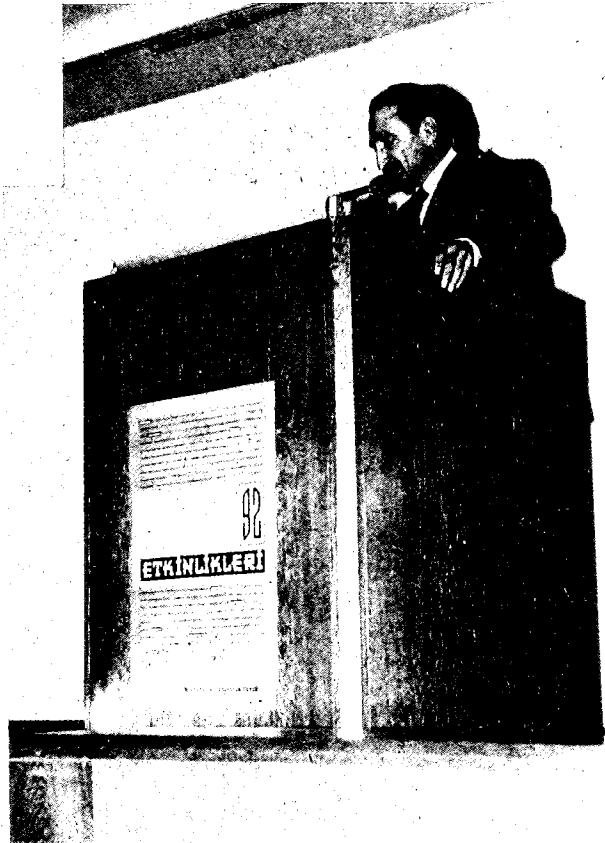

ETKİNLİKLER VE GÖRÜNTÜLER

32. DÖNEM ÇALIŞMALARI

1. GİRİŞ:

3-4 Mart 1990 tarihlerinde gerçekleştirilen 32. Olağan Genel Kurul sonunda sorumluluk üstlenen Yönetim Kurulu, görev dönemi boyunca "kamu tüzel kişiliği" sorumluluğu ile "demokratik toplum örgütü" yükümlülüğünü birlikte kavramaya ve değerlendirmeye çaba göstermiştir. Doğaldır ki bu çaba, demokratik mekanizmaları işletebildiği, kitle katılım ve katkısını realize edebildiği oranda somut sonuçlar üretmiş ya da tersi doğrultuda yetersiz kalmıştır.

32. dönemin de belirleyici çalışma ilkesini, meslek toplumunun hak ve yararlarını somut platformda savunmak, sahiplenmek, bunu yaparken demokrasinin sağladığı katılım olanaklarını sorumlucu değerlendirerek üretken bir yapılanmayı gerçekleştirmek oluşturmuştur. Aynı anlayış meslek kitlesinin hizmet verdiği tarım kesiminin sorunlarının toplumsal sorumluluk sayılması, bunların bilim ve teknik potasında sorgulanarak, uygulanabilir çözümlerin araştırılmaya çalışılması çabalarında da, sergilenmeye çalışılmıştır. Demokrasi, insan hakları, özgürlük, barış, toplumsal gönenç, katılımcılık gibi çağdaş toplum amaçlarına ulaşma anlamında, soyut planda kalacak kolaycı ve fakat sorumsuz yaklaşımlar yerine, somut yarar-lara dönük ve yaşanan sorunların çözümüne yönelik üretkenlik yöntem sayılmış-tır.

Dönemin sonunda geline noktanın, umulan beklenen olup olmadığı kuşkusuz her zaman tartışmalıdır. Ama, kıvançla mutlulukla belirtmek gerekir ki 32. dönem yönetim organlarının çabaları meslek toplumunun çoğunluğunca desteklenmiştir, katkı istemleri coşkuyla karşılanmıştır ve katılım oldukça da daha yoğun ve ciddi etkinliklere yönelmek mümkün olmuştur.

Bu çalışma raporu, değişik çalışma biçimlerine göre yukarıda özetlemeye çalışılan bu anlayışın yaşama geçebildiği gelişmeleri tanıtmaya ve açıklama amacıyla sunulmaktadır. Çalışmaların tanımlanmalarıyla birlikte gerçekleştirilen mesleki, bilimsel ve teknik görüşlerin de, aynı sistematiğe koşut olarak aktarılmasında yarar görülmektedir.

2. ÇALIŞMA İLKE VE YÖNTEMİ

Üyelerinin ekonomik ve demokratik hak ve yararlarını savunmanın yanında, kamu tüzel kişiliğinin yüklediği çeşitli sorumlulukların etkili biçimde yerine getirilmesinin ön koşulunun, üreten ve bununla bağlantılı olarak güçlenen bir örgüt olacağı bilinci, yönetim sürecinin temel doğrultusunu oluşturmuştur. Bu doğrultu gereği, önceki dönemlerde başlatılan sorumlu ve üretmeyi öngören gelişim çizgisinin sürdürülmesi amaçlanmıştır. Bu yapılmaya çalışılırken, 32. Genel Kurulun somut doğrultuları gözetilmiş, geçmiş çalışmalardan edinilen deneyimlerin yol göstericiliğinden yararlanılmıştır.

Bir anlamda "hak ettiği saygın konuma ulaşma" ya da "birikimiyle, deneyimiyle, mesleki gücüyle kendini tanıtmaya ve kanıtlama" diye nitelenebilecek ve geçmişte başlatılmış olan süreç, önemli oranda bu dönemde de belirleyiciliğini sürdürmüştür. Mesleğine ve toplumuna karşı sorumluluğunu üstlenmiş, Oda-üye

ilişkilerini güçlendirmiş, merkez ve taşra arasında hiyerarşik etkileşim yerine tüm yönetim organlarının iş bölümü ve eşgüdümünü sağlayarak demokratik işleyişi yaşama geçirmiş olmanın, bu dönemde de, meslek ve tarıma yönelik ve önceden başlatılmış üretken yapılanmayla gerçekleştirilebileceğine inanılmıştır. Aşağıda ayrı başlıklar halinde tanıtılmaya çalışılan yöntemler, işte bu inancın somutlaşması amacıyla geçerli kılınmaya çalışılmıştır.

2.1. ÇALIŞMA PROGRAMI OLUŞTURULMASI:

Görev dönemi boyunca hangi uzun ve kısa geleceklili hedeflerin seçileceği, bunların hangi zaman periyodunda ne tür yöntem ve araçlarla gerçekleştirileceği ve nasıl yönlendirileceği hususlarının planlanması amacıyla bir program çalışması yapılması, gerekli görülmüştür. Bu nedenle konu önce Yönetim Kurulu'nda ele alınmış, makro nitelikte doğrultu belirlemeleri yapılmıştır. Bunlardan yola çıkılarak Ankara ölçeğinde daha geniş bir meslektaş topluluğunun görüşleri önerileri alınmış ve tartışılabilir bir taslak üretilmiştir. Elde edilen taslak her uzmanlık dalından, bu kuruluştan deneyimli üyelerimizle, şube ve il temsilciliklerimize gönderilerek öneri ve eleştirilerine açılmıştır. Birçok örgüt birimi ve üyemizden alınan yazılı önerilerle, bilim adamı, kamu yöneticisi, serbest çalışan, genç yaşlı ve Oda'nın bu çabasına katkı koyan 38 üyemizden oluşan Danışma Kurulu'nda ortaya çıkan ortak düşünceler, sentezlenmeye çalışılmıştır. 5 Mayıs 1990 tarihinde gerçekleşen Danışma Kurulu'nda olgunlaşan ve 34 sayılı TARIM VE MÜHENDİSLİK'te yayınlanan programın bir örneği raporumuzun başlangıç bölümünde sunulmaktadır.

2.2. EŞGÜDÜM KURULLARININ OLUŞUMU VE İŞLEYİŞİ:

Çalışma Programının 1.1.1. sayılı maddesinde "Örgüt birimleri arasında hem demokratik hem de kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olmanın gereği belli anlamda hiyerarşik etkileşimin ve işbirliğinin geçerli ve sürekli kılınması açısından, merkez dışında şubeler adına söz ve oy hakkına sahip ikişer üyenin katılımıyla oluşan, yönlendirici işlev gören" anlatımıyla tanımlanan Eşgüdüm Kurulu, dönem içerisinde oldukça işler kılınmıştır. Her ne kadar programda öngörülen yılda en az dört kez toplanma koşulu yerine getirilememiş ise de dönem boyunca yapılan toplam beş toplantı, ilk kez uygulanan bir çalışma biçimi olmasına rağmen, son derece verimli olmuştur.

Uygulamada, şubeler adına ikişer temsilci yerine daha çok sayıda yöneticinin katılımıyla realize olan Eşgüdüm Kurulları'nın Ankara'da gerçekleşen 6 Mayıs 1990 günlü ilk toplantısına Adana Şubesinden Başkan Güven BURMA, Diyarbakır Şubesinden Başkan Zekai BAKAR, Başkan Yardımcısı Refik KARAKOÇ, İstanbul Şubesinden Başkan Yücel ERDENER ve Ege Bölge Şubesinden Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet TOMAR ve Genel Merkez Yönetim Kurulu katılmışlardır.

Genel Merkez Yönetim Kurulundan Mahir GÜRBÜZ, Kemal BAŞSA ve Aşır ÖNDER, Adana Şube'den Güven BURMA, Diyarbakır Şube'den Zekai BAKAR, İstanbul Şube'den Yücel ERDENER ve Ege Bölge Şube'den Reşit SÖNMEZ, Ahmet Göker ELBEK ile Günay BAYSAL'ın katıldıkları ikinci toplantı 28 Temmuz 1990'da İzmir'de yapılmıştır.

19 Ekim 1990'da İstanbul'da yapılan üçüncü toplantıya Genel Merkez'den Mahir GÜRBÜZ, Güner DEMİREL, Aysel ÇEVİKER, Atila GÖKTÜRK, Adana Şube'den Güven BURMA, İzmir Şube'den Reşit SÖNMEZ, Hüseyin ÖZER, Ahmet Göker ELBEK ve Ahmet TOMAR, İstanbul Şube'den Yücel ERDENER, Kutlu ÇERMİKLİ, Mahinur ZİYAN ile Marmara ve Trakya İlleri Temsilcilerinden Ahmet ÇALMAŞIR, Mekselina ALKILIÇ, Hacı ASLAN, Şener GÜRSEL'in katıldıkları dördüncü toplantının ardından beşincisi Adana'da gerçekleştirilmiştir.

15 Aralık 1990 tarihinde yapılan bu toplantıya ise Genel Merkezden Mahir GÜRBÜZ, Kemal BAŞSA ve Atila GÖKTÜRK, İstanbul Şube'den Yücel ERDENER, Ege Şube'den Hüseyin ÖZER, Ahmet Göker ELBEK katılmışlardır.

9 Mart 1991'de Ankara'da yapılan son toplantı Genel Merkez dışında, Adana Şube'den Güven BURMA, Ege Bölge Şube'den Güney BAYSAL ve Ahmet TOMAR'ın katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu toplantılar birlikte düşünme, birlikte üretme ve davranma anlamında son derece yararlı olmuş ve çalışmaların entegrasyonunda büyük kolaylıklar yaratmıştır.

Yeni dönemlerde daha disiplinli biçimde kurumsallaşarak olgunlaşmasını dilediğimiz bu çalışmalardan üretilen ilkesel bazda kararlar aşağıda özetlenmiştir.

- Genel Merkez ve Şubeler arasında gelir-gider dengelerinin sağlanması,
- Mali yönden tek bir merkezde bütünleşme, bütün örgütün gereksinimlerinin karşılanması,
- Mesleki ve bilimsel aktiviteler arasında bir paralellik ve koordinasyon sağlanması, ülke ve bölgeler bazında önceliklerin belirlenmesi,
- Örgütsel yapının ve bünyenin güçlendirilmesi, özellikle Şubelerde sekreteryaya hizmetlerinin yaratılması ve geliştirilmesi,
- Genel Merkez ve Şubelere bağlı Temsilciliklerle örgütsel bağın güçlendirilmesi,
- Temsilciliklerin aktivitelerinin geliştirilmesi ve üye katılımının artırılması,
- Oda yayınlarının artırılması, yapılan etkinliklerin mutlaka yayın haline getirilmesi,
- "Tarım ve Mühendislik" dergisinin içerik ve tasarımının geliştirilmesi, tüm Oda organlarının ortak yayını haline getirilmesi,
- Dergi'ye gelir sağlamak amacı ile reklam toplama girişimlerinin ülke çapında artırılması ve izlenmesi,
- Üye aidat ve Bilirkişilik %10'larının izlenmesi, Genel Merkez'de birleştirilmesi,
- Şubelerin gereksinimlerine bağlı olarak plan dahilinde bina edinilmesi için kampanyalar düzenlenmesi ve tüm örgütün desteğinin sağlanması.
- 10 Ocak tarihini kapsayan haftanın daha önceki yıllarda olduğu gibi "Ta-

rım Haftası, şeklinde kutlanmasının tüm ülke geneline yayılması ve kamuoyunun kabulünün sağlanması,

– Sendikal haklarla ilgili gerekli incelemelerin yapılması, meslektaşların eğitimine yönelik çalışmaların artırılması,

– Çeşitli illerdeki meslektaşları bir araya getirecek sosyal ve bilimsel aktivitelerin yaratılması.

2.3. ÇALIŞMA GURUPLARININ OLUŞTURULMASI:

Yönetim Kurulu'muz gerek mesleki gerekse tarım sektörüne yönelik tüm etkinliklerini, bu konularda birikimleri ve uzmanlıkları bulunan meslektaşlarımızın aktif katılımlarıyla gerçekleştirmeyi, hem çalışmaların doğru yönlendirilmesi hem de Oda çabalarına meslektaş katkısının sağlanması açısından gerekli görmüştür. Gerçekleştirilmesi düşünülen çalışmanın genel planlamasından, en ayrıntılı uygulamasına kadar tüm evrelerinin uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda ve demokratik bir tartışma ortamında geliştirilmesine çaba gösterilmiştir. Mutlulukla belirtmek gerekir ki, bu amaçla ilgi ve katkısı istenilen tüm meslektaşlarımız, her zaman olağanüstü bir ilgi ve coşkuyla Oda'larını sahiplenmişler, amatör bir yaklaşımla tüm deneyim ve birikimlerini çalışmalarımıza yansıtmışlardır.

Dönem boyunca gerçekleştirilen iki kongre, beş sempozyum ve iki panel, planlanan ve biri gerçekleştirilen iki bilimsel araştırma, tüzük ve diğer mesleki haklar konularında oluşturulan çalışma grupları ve alınan sonuçlar aşağıda sunulmuştur. Emeği geçen tüm üyelerimize şükran duygularımızı sunuyoruz.

– "TERMİK SANTRALLAR VE ÇEVRE" konulu sempozyum için Prof. Dr. Koray HAKTANIR, Yönetim Kurulu İkinci Başkanı Güner DEMİREL ve Yönetim Kurulu Üyesi Kemal BAŞSA, planlama ve uygulamada görev yapmışlardır.

– Bolu'da gerçekleştirilen TARIM TOPRAKLARININ AMAÇ DIŞI KULLANIMI paneli, Yusuf DENİZ ve Şerafettin ERBAYRAM'dan oluşan grubun yönlendiriciliğinde yürütülmüştür.

– 1990 yılı Dünya Gıda günü nedeniyle gerçekleştirilen GIDA VE DENETİM SEMPOZYUMU, Prof. Dr. Gürol ERGİN, Dr. Nafi ÇOKSÖYLER ve Kemal BAŞSA'nın katkılarıyla geliştirilmiştir.

– Seksenli yılların ilk kez Oda'mızca sorgulandığı ve her kesimden son derece geniş katılımın sağlandığı "1980-1990 TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUM'u" Prof. Dr. Gülcan ERAKTAN, Prof. Dr. Cemal TALUĞ ve Aysel ÇEVİKER'in planlayıcılık ve yönlendiriciliğinde gerçekleştirilmiştir.

– II. HAYVANCILIK KONGRESİ meslektaşlarımız Prof. Dr. Ayhan ELİÇİN, Yılmaz AKIN'ın yoğun çaba ve katkılarıyla yönlendirilmiştir.

– TOPRAK-İNSAN-ÇEVRE SEMPOZYUM'unun programlandırılıp gerçekleştirilmesinde Prof. Dr. Nuri MUNSUZ, Prof. Dr. Koray HAKTANIR, Dr. Orhan DOĞAN ve Yusuf DENİZ görev almışlardır.

– Antalya'da gerçekleştirilen TARIMSAL KİMYASALLAR PANEL'ine Prof. Dr. Neşet KILINÇER ve Antalya İli Temsilcisi Yusuf Ziya ERDİL katkıda bulunmuşlardır.

– GIDA SANAYII KONGRESI Prof. Dr. Muammer KAYAHAN, Prof. Dr. Aziz EKŞİ, Prof. Dr. Gürol ERGİN, Dr. Meftune EMİROĞLU, Dr. Nursel DEVELİ ve Dr. Nafi ÇOKSÖYLER'den oluşan kurul eliyle gerçekleştirilmiştir.

– "2000'LI YILLAR TÜRKİYE'SİNDE TARIM" SEMPOZYUM'u kapsamında yer alan TARIMA YÖNELİK KAMU YÖNETİMİ çalışması Ayhan ELÇİ, Ertuğrul ENGİN, Ertuğrul ALTEN, Ergin ÖZÜGÜR, Ekrem BİLGİÇ, Ruşen SÜSLER ve Taner TEKİN tarafından yürütülmüştür.

– Aynı sempozyumda gündeme getirilen TARIMSAL ARAŞTIRMALAR etkinliği Murat OKTAR, Yusuf DENİZ, Dr. Hüseyin AKTAŞ ve Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKCI'dan oluşan grupla yürütülmüştür.

– Ön sonuçları sempozyuma sunulan TARIMSAL ÖĞRETİM ve İSDİHDAM ARAŞTIRMASI, çalışma programının 2.1.2. maddesinde öngörülen biçimde geliştirilmiştir.

Bu amaçla öngörülen ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ, EĞİTİM ÖĞRETİM VE İSDİHDAM DANIŞMA KOMİTESİ'nin 3.11.1990 tarihindeki toplantısına Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Turan GÜNEŞ, Prof. Dr. Ali BALABAN, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Ziya YURTTAŞ, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Erdoğan PEKEL, Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Ali KARABULUT, Cumhuriyet Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Abdurrahman YAZGAN ve 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Çoşkun KÖYÇÜ ile Oda'mız eski Başkanlarından Dr. Avni BAŞDOĞAN, Şerafettin TAV, Prof. Dr. Cemal TALUĞ, Orhan AKBULUT ve Sami DOĞAN katılmışlardır. Bu toplantıda alınan ve 36 sayılı TARIM ve MÜHENDİSLİK'te yayınlanan ilke kararları doğrultusunda oluşan ÖĞRETİM-İSTİHDAM ARAŞTIRMA KOMİTESİ ise Prof. Dr. Turan GÜNEŞ, Prof. Dr. Cemal TALUĞ ve Aysel ÇEVİKER' den oluşturulmuş ve çalışma grubunun bir yılı aşkın süren araştırmasının ön sonuçları sempozyumda sunulmuştur.

– GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın istemi ve Oda'mızın konuya gösterdiği duyarlık nedeniyle gerçekleştirilmesi planlanan GAP Toplumsal Yapı Araştırması için, Toplumbilimci Dr. Muzaffer SENCER, Prof. Dr. Cemal TALUĞ ve Diyarbakır Şube Başkanı Zekai BAKAR tarafından gerekli ön çalışmalar başlatılmış ve Sayın Sencer tarafından araştırma projesi üretilmiş ise de, kimi bürokratik nedenlerle söz konusu araştırma, dönem içerisinde başlatılamamıştır.

– 39 sayılı TARIM ve MÜHENDİSLİK'te ayrıntılı olarak açıklandığı üzere YETKİ TÜZÜĞÜ çalışmaları 1988'de Murat OKTAR, Günel DEMİREL, Hilmi MERTTÜRK ve Önder ALPVURAL'dan oluşan çalışma grubunun çabalarıyla başlatılmıştır. Bu çalışma grubu 1990 ve 1991 yıllarında da gerek Bakanlık içi, gerek Başkanlık ve gerekse Danıştay aşamalarında yaşanan süreçte Oda'mız adına aynı duyarlılıkla hizmetlerini devam ettirmiştir.

– Gıda Mühendisliği Kanun teklifinde mesleki haklarımıza yönelik olarak yer alan haksız ve temelsiz saldırı nedeniyle verilen yasal mücadele ise konu uzmanı üyelerimiz Prof. Dr. Aziz EKŞİ, Sedat Hilmi KARADAYI ve Güner DEMİREL'in katkıları sonucu başarı ile noktalanmıştır.

2.4. TARIM MESLEK KURULUŞLARI ORTAK PLATFORMU:

32. Dönem çalışma programımızın 1.1.13. maddesinde yer alan, diğer kardeş meslek örgütleri ile uyumlu ve sistemli bir eylembirliği, tarım ve meslek sorunlarına ortak çözümler arama arzusu, meslektaş haklarının daha güçlü savunulabilmesi yaklaşımı bir ortak Platform yaratılması gereğini belirtmiştir.

Diğer meslek kuruluşlarının da benzeri tesbitlere kendi programlarında yer vermeleri sonucunda, Oda'mız, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Türk Veteriner Hekimler Birliği, Türkiye Ormancılar Derneği, Veteriner Sağlık Teknisyenleri Derneği ve Türkiye Ziraatçılar derneği bir araya gelerek bir Ortak Tarım Platformu oluşturmuştur.

Oda'mız böylesi bir platformu ülkemiz tarımı için önemli bir kazanç olarak görerek platformun ilkelerinin, çalışma sisteminin ve çalışma programının oluşturulması, başkanlık düzeyinde temsilin sürekli kılınması ve bir Sekreteryaya oluşturulması konularında ısrarlı olmuştur. Yine bu platformdaki en önemli yaklaşımlarımız, örgütlerin bağımsızlıklarını korumaları, kendi eylem çizgilerini ve örgüt sorumluluklarını sürdürmeleri, paralel etkinliklerle platformda yeni ve ortak çalışmalar yaratmalarından oluşmuştur.

Ancak, büyük bir samimiyet ve ciddiyet ile yaklaştığımız, her toplantısına katıldığımız bu platform, çalışma ilkelerinin belirlenmesi ve mesleki ilişkilerin ve saygınlıkların korunmasında gerekli titizliği sağlamada, bekleneni verememiştir. Platformda yaratılmaya çalışılan karşılıklı saygı anlayışının, bir örgüt tarafından platform dışında çiğnenmesi, Odamıza ve etkinliklerine sınırlama koyma, platform dışında hiçbir etkinlik yapılamayacağı gibi zorlamalar yaratma yaklaşımı ve sonuçta bu yaklaşımların yayın organlarında açıkça saldırıya dönüşmesi, platform oluşumuna darbe vurmuş ve samimiyetini zedelemiştir.

Başlangıçta böylesi bir platformun oluşumuna ve yararlarına inanan Oda'mız, gelişen bu durum karşısında, aynı yaklaşımları taşımayan ve örgüt saygınlığımızı saldıran bir meslek örgütünün temsilcileri ile aynı yapı içerisinde yer alamayacağını, bu tavırlar ile platformun yarardan çok kırınglıklar yaratacağını ve amacına hizmet edemeyeceğini bir yazı ile ilgili örgütlere bildirmek zorunda kalmıştır.

Doğmadan, ölen platformun başarısız olmasına rağmen, görev süremiz boyunca ilkeli ilişkiler oluşturduğumuz kardeş meslek kuruluşları ile ikili ilişkilerimiz sürmüştür.

Ziraat Dünyası'nın 400. Sayısı İçin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odasının Oluşturulan Tarım Platformuna İlişkin Görüşü

1- Bu platform kırsal topluma hizmet üreten mesleklerin ortak ve genel yararları için olduğu kadar tarım kesiminin çözüm bekleyen sorunlarının gündeme taşınması, savunulması ve kamuoyuna yansıtılıp, izlenmesi sorumlulukları bağlamında da önemli ve etkili işlevler yüklenmeye adaydır.

2- Örgütler arasında nitel ve nicel farklılaşmalar olması kadar, bazı konularda de-

ğişik anlayışlar ve yaklaşım farklılıkları bulunması doğaldır. Esasen bu platformun üniform, şablon yaklaşımlar oluşturmak gibi bir görevi yoktur. O açıdan olası farklı anlayışları olumsuzluk görmemek, üretkenliği güdüleyecek zenginlik diye değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Bu platformun maddi temeli kırsal kesime hizmet üreten mesleklerin örgütlerinin işbirliğidir ama bu birliği anlamlı kılan ortak payda, benzer demokrasi anlayışlarına ve dünya görüşü yaklaşımlarına sahip olmasıdır.

Bu temel ve ortak payda birlikte olmanın belirleyici ilkesidir. Bunun dışında, tarıma olsun, mesleki uğraşlara olsun, değişik örgütlerin farklı bakış açılarıyla eğilmeleri o örgütlerin farklı olmalarının doğal gereğidir.

Gönüllülük temeline ve seçici yöntemlere daha bağlı dernek statüleri ile mesleklerin yasal örgütleri olan ve kamu tüzel kişiliği niteliği taşıyan Odaların, bu bağlamda farklı sorumluluk taşımaları da o ölçüde doğaldır.

O nedenle, Oda ve derneklerin yapısal farklılıklarıyla ilişkili olarak bu örgütlerin düşünce ve eylem platformundaki sorumluluklar anlamında, aynı çizgiyi yüzde yüz paylaşmaları ne mümkündür ne de gereklidir. Açıklamaya çalıştığım nedenlerle yasal ve bilimsel temellere dayalı olabilecek farklı anlayışların bulunmasını giderilmesi gereken olumsuzluk olarak görmemek, bu olguyu da çoğulcu demokrasi anlayışının gereği bir zenginlik olarak algılamak gerekir.

3- Ziraat Mühendisleri Odası, memurların da grevli, toplu sözleşmeli sendikalar haklara kavuşturulması gereğine inanmaktadır. Ancak temel yasalarda değişiklik yapılmadan bu konudaki girişimlerle sonuç alınabileceği izlenimi veya iyimserliğini paylaşmak zordur. Yine de Oda'mız hiyerarşik üst kuruluşumuz olan TMMOB nin bu konudaki genel tutumu çerçevesinde, çalışanların demokratik sendikalar hakları için, demokrasinin sağladığı olanaklarla, demokratik çabalara katkıda bulunmayı görev saymaktadır.

2.5. ÇALIŞMALARA YARDIMCI DESTEK HİZMETLERİ:

Bilindiği gibi günümüzde hizmet üretimi, önemli ölçüde çağdaş araç kullanımlarıyla gerçekleştirilmektedir. Oda çalışmaları için 31. dönemde edinilen bilgisayara, bu dönem fotokopi makinası, telefax ve telefon santrali donanımlarını da eklemiştir. Fotokopi makinasını armağan eden 1990 yılı, telefax armağan eden 1991 yılı Ankara İli Bilirkişilerini kutlamayı ve teşekkür etmeyi görev biliyoruz.

31. Dönemde olduğu gibi, 32. Dönemin de öncelikli görev doğrultusunun meslek hak ve yararlarına yönelik çabalar oluşturulmuştur. Aşağıda değişik başlıklar halinde sunulduğu üzere, üyelerimizin temel ekonomik ve demokratik haklarının sahiplenilip aranması, bu kapsamda ortaya çıkan dönemsel sorunların çözümüne çalışılması ve meslek haklarının duyarlılıkla korunmasına çaba gösterilmesi, Yönetim Kurul'umuzun temel yaklaşımı olmuştur.

3.1. ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ YETKİ TÜZÜĞÜNÜN ÇIKARILMASI

Özel sayı olarak da nitelenen 40. sayılı TARIM VE MÜHENDİSLİK Dergisinin ön sayfasında yer alan "6 Mayıs 1960-24 Ocak 1992" anımsatması Yetki Tüzüğü sürecinin hangi zaman aşamalarından geçtiğini açıkça sergilemektedir.

Bu konuda 31. Dönemde başlatılan çalışmalar, aynı coşku ve ısrarla 32. Dönemde de sürdürülmüş ve 7472 sayılı ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSLİĞİ HAKKINDA KANUN'un tanıdığı olanaklar ölçüsünde sonuca ulaşılmıştır. Anılan Yasa'nın 6. maddesinde, tüzüğün çıkarılması için o zamanki adıyla Ziraat Vekaleti, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ödevli kılınmıştır. Ne var ki 1970'ler ortalarına kadar, meslektaşlarımız için ciddi bir isdihdam sorunu doğmadığından gündeme gelmeyen tüzük çalışması, bu tarihlerden sonra giderek ağırlaşan isdihdam sorunları açısından, yaşamsal önem kazanmaya başlamıştır.

O nedenle, bu konuda ilk ciddi çalışmalar da yetmişli yılların ortalarında başlatılmış, hatta 1974'de DANIŞTAY'a kadar ulaşılan gelişmeler kaydedilmiştir. Başka kimi meslekgrup temsilcilerini gereksiz ve hatta fanatik tedirginlikleri nedeniyle DANIŞTAY'dan düzeltilmek üzere geri alınan taslak, nedense sonraki yıllarda revize edilerek tekrar sunulamamıştır.

Seksenli yılların ilk dilimi, Bakanlığın siyasal yönetiminin de bir meslektaş tarafından üstlenilmesine ve yasal düzenlemelerin çok kolay gerçekleştirildiği bir dönem olmasına rağmen, yazık ki gereğince değerlendirilememiştir.

Seksenbeş sonrasında ise, Bakanlığın iyi niyetli bazı yetkililerinin tüzüğü yeniden gündeme getirme çabaları, üst yönetim sorumlularının duyarsızlığı ve ilgisizliği yüzünden sonuçsuz kalmıştır.

Oda'mız Türkiye tarımına teknoloji aktarılmasını ve her alanda nitelikli uzman teknik eleman isdihdam edilmesini öngören bilim ve teknoloji inancıyla konuyu 1988 başında yeniden gündeme taşımıştır. Geçmiş deneyimlerin yarattığı umutsuzluk ve Bakanlık, Fakülte ilişkilerinin zayıflığı gibi nedenlerle, bu girişimlerin de sonuçsuz kalacağı yolundaki yaygın görüşlere rağmen, inanılan doğrultuda bilinçle direnilmiştir.

1988 Nisan ayında oluşturulan çalışma grubunda yürütülen ciddi çalışmalar sonucu, ortaya tartışılabilir bir taslak çıkarılmıştır. Çalışma grubunun, geçmiş çalışmaları değerlendiren, kamu ve özel kesim isdihdam biçimlerini araştıran çabalarıyla üretilen ilk taslak, her disiplinden, her kuşaktan, resmi özel her kuruluşu temsil edebilen çok sayıda meslektaşımızın görüşlerine açılmıştır. Bu görüşler doğrultusunda olgunlaşan taslak, Şube ve temsilciliklerimize de sunulmuş ve yeni

görüşlerle tekrar düzenlenen metin 16 Kasım 1988'deki geniş katılımlı toplantı ile son biçimini almıştır.

Oda'mız platformunda üretilen taslak, Yasada öngörülen kuruluşlar olarak, Tarım Orman ve Köyleri Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesine sunulmuş ve üç kuruluş uzun süre devam edecek birlikte çalışma sürecini 23.11.1988'de başlatmışlardır. Çok sayıda bilim adamı ve uzman üyemizin de katıldığı olgunlaştırma çabaları sonu taslak, 18.7.1989 da Bakanlıklar ve TMMOB'nin tartışmasına açılmıştır. Bakanlıklar ve Mühendis Oda'larından alınan görüşler titizlikle değerlendirilmiş, gerektiğinde karşılıklı görüşme ve tartışmalar yapılarak, zıtlasmalar anlamlı uzlaşmalara dönüştürülmüştür. TMMOB'nin tüzük taslağına örgüt bilinciyle sahip çıkmış olmasını mutluluk ve saygıyla anıyoruz.

Yapılan eleştiriler, getirilen yeni görüşler çerçevesinde gerçekleştirilen son değerlendirmelerin ardından taslak, DANIŞTAY'a sunulmak üzere 17.1.1990'da BAŞBAKANLIK'a sunulmuştur. BAŞBAKANLIK inceleme ve irdemeleri de umulandan fazla zaman almış ve taslağın DANIŞTAY'a sunulması 1990'ın son aylarında gerçekleşmiştir.

7 Şubat 1991'de DANIŞTAY BİRİNCİ DAİRESİ'nde yapılan ilk resmi görüşme, Bakanlık ve Fakülte yetkililerinin dışında, Oda'mız adına Başkan Mahir GÜRBÜZ ve İkinci Başkan Güner DEMİREL'in de katılımlarıyla sürdürülmüştür. Bu görüşmede taslağın tümü üzerindeki çalışmalar tamamlanmış, taslak "uzmanlık gerektiren alanlarda özel düzenleme yapılması" biçimindeki DAİRE görüşü gereği yeniden geri alınmıştır. DAİRE görüşü doğrultusunda yapılan yeni değerlendirmelerin ardından ortaya çıkan son metin üzerinde görüşmek üzere ORTAK KURUL'umuz 17 Haziran 1991'de tekrar DANIŞTAY'a çağırılmıştır. 17-18 Haziran 1991 tarihlerinde BİRİNCİ DAİRE'de gerçekleştirilen ortak yoğun çalışmalar sonucu taslak madde madde görüşülmüş ayrıntı niteliğindeki bir iki değişiklikle, sunulan metin kabul edilmiştir.

Daha sonra Bakanlar Kurul'unca imzalanarak Resmi Gazete'de yayınlanmak üzere Başbakanlığa gönderilen metin, gündeme gelen erken seçimin yarattığı yoğunluk ve kimi meslek gruplarının haksız çabaları yüzünden, bazı Sayın Bakanların imzadan kaçınmalarına yol açmış ve gereksiz yere üç dört aylık gecikmeye neden olunmuştur. Bu süreçte Oda'mızca sürdürülen yoğun ve yaygın çabalarla ilgili Sayın Bakanların tereddütleri giderilmiş ise de bu kez seçim nedeniyle istifa etmiş bir Bakanlar Kurul'unca getirildiği gerekçesiyle Sayın CUMHURBAŞKANI tarafından, taslak Bakanlar Kurulu'na iade edilmiştir. İmzadan kaçınan Sayın Bakanlarda doğan tereddütlerin giderilmesinde yoğun ve ilgili çabaları ile sonuca büyük katkı sağlayan zamanın Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı değerli meslektaşımız Sayın Dr. Namık Kemal KILIÇ'a teşekkür etmeyi borç biliyoruz.

Olumlu olumsuz tüm gelişmelerin ardından 20 Ekim seçimleri sonucu kurulan HÜKÜMET tarafından imzalanan ve CUMHURBAŞKANI tarafından onaylanan TÜZÜK 24 Ocak 1992 günlü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Mesleğin haklarına, yararlarına inancını, bilime bilgiye dayalı bilincin ve haklılığın direncinin sonucu, varılan noktaya katkısı olan, emeği geçen herkesi yürekten kut-

luyoruz. TÜZÜK kurallarının yaşama geçmesi anlamında, yeni başlayacak dönemde Oda'mıza resmi, özel tüm yetkililerin, tüm meslektaşlarımızın yardımcı olmalarını bekliyoruz ve diliyoruz, tüzük metnini aşağıda sunuyoruz.

Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük (24 Ocak 1992 tarih ve 21121 sayılı Resmi Gazete)

BİRİNCİ BÖLÜM

KAPSAM VE YETKİ

Kapsam

Madde 1 - Ziraat fakültelerini bitiren ziraat yüksek mühendisleriyle ziraat mühendislerinin ve yabancı ülkelerdeki ziraat fakülteleri veya ziraat yüksek okullarını bitiren ve denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmiş olan ziraat yüksek mühendisleri ve ziraat mühendislerinin görev ve yetkileri bu Tüzükte gösterilmiştir.

Yetki

Madde 2 - Ziraat Mühendislerinin yetkileri, genel çalışma alanları dışında lisans veya lisans üstü diploması aldıkları bölümler ve mesleki çalışma alanlarıyla sınırlıdır.

Bu Tüzükte, yalnız ziraat mühendislerinin yetkili olduğu belirtilen alanlar dışındaki konularda, diğer fakülte veya yüksek okulların lisans veya yüksek lisans düzeyinde öğrenim programlarını bitirenlerin öğrenim gördükleri alanlarda çalışma hakları saklıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL ÇALIŞMA ALANLARI, GÖREV VE YETKİLER

Tohumculuk

Madde 3- Orman bitkileri dışında bitki çeşitlerinin ıslahı, tohumluklarının üretimi, pazarlaması, ithal ve ihracı aşamalarında; tescil, kontrol, sertifikalandırma ve denetimi konularında faaliyet göstermek üzere kurulan işletmelerde bu faaliyetler, sorumlu teknik eleman olarak, ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Kimyasal Gübre

Madde 4- Ziraat mühendisleri, tarımda kullanılan kimyasal gübrenin, ithalini, ihracını, depolanmasını, pazarlama ve dağıtımını yapan işletmelerde mesleki faaliyette bulunmaya yetkilidirler.

Zirai mücadele, zirai karantina ve tarım ilaçları

Madde 5- Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması aşamalarında; her türlü hastalık ve zararlılar konusunda teşhis, ilaç ve metod önerisi, mücadele, planlama ve uygulamaların denetlenmesi, gazlama (fümigasyon) gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatörleri üreten, ithal ve ihrac eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtan işletmeler bu faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırırlar.

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, satışı, ithal ve ihracı, taşınması işlemleri sırasında uygulanacak her türlü iç ve dış karantina esaslarının saptanması ve uygulanması ziraat mühendislerince yürütülür.

Tarımda kullanılan büyüme düzenleyici ilaç, vitamin, hormon, bakteri gibi kimyasal ve biyolojik preparatların üretimi, ithali, pazarlama ve dağıtım alanlarında çalışan işletmeler teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırılır.

Yukarıdaki fıkralarda geçen ilaç ve preparatların üretimi, ithali, pazarlanması ve bunların bitkilere uygulanmaları aşamalarındaki ruhsatlandırma ve denetim işleri ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Yem sanayii ve yem kontrolü

Madde 6- Ziraat mühendisleri, sanayi karma yemi, mineral yem, yemlik preparatlar, hayvansal ve bitkisel kökenli yemlerle konsantre ve yem katkı maddelerinin üretimi, pazarlanması, ithal ve ihracı konularında faaliyet gösteren kuruluşlarda üretim ve pazarlamanın denetlenmesi, tescili ve ruhsatlandırılması işlerinde faaliyette bulunmaya yetkilidirler.

Çevre koruma

Madde 7- Tarım arazilerinin, tarım ürünlerinin, tarımsal sulamada ve su ürünlerinin yetiştirilmesinde kullanılan suların, çevre kirliliği yaratan etkenlerle kirlenmesi konularında yapılacak inceleme, araştırma, planlama, projelendirme ve kontrol hizmetlerinde ziraat mühendisleri faaliyette bulunmaya yetkilidirler.

Tarım işletmelerinin planlanması ve projelendirilmesi

Madde 8- Ziraat mühendisleri, bitkisel veya hayvansal üretim yapan, tarım işletmelerinin, üretim hasat, sınıflandırma, ambalajlama, muhafaza, depolama, değerlendirme ve pazarlama faaliyetleriyle ilgili etüd, planlama ve projelendirme işleriyle bunların uygulama ve kontrol işlerini yapmaya yetkilidirler.

Tarımsal eğitim ve yayım

Madde 9- Tarımsal kuruluşlarda işçi, usta ve teknik yardımcı eleman olarak çalışacaklarla çiftçilerin eğitimi için tarım okulları, eğitim merkezleri, bilgi ve beceri kazandırma kurslarının açılması ve yönetimiyle görevli kuruluşlarda, eğitim programları ve yöntemlerinin belirlenmesi, eğitim ve öğretimin planlanması ve yürütülmesi işleriyle tarım alanında çeşitli kaynaklardan sağlanan modern bilgi ve tekniklerin çiftçilere ulaştırılması, öğretilmesi ve uygulatılması ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Araştırma kurumları

Madde 10- Bu Tüzükte yer alan konularla ilgili olarak yeni bilgiler edinmek, metod ve teknolojiler geliştirmek, yeni çeşitler ve ırklar elde etmek üzere temel ve uygulamalı araştırmalar yapan kurumlar, teknik eleman veya yönetici olarak lisans veya uzmanlık alanlarını göz-önünde tutarak ziraat mühendisi çalıştırılır.

Laboratuvar kurma ve işletme

Madde 11- Ziraat mühendisleri, lisans veya uzmanlık alanlarına göre, bitki, tohumluk, gübre, toprak, sulama suyu, tarım ilacı, yem, gıda, tarım alet ve makineleri, su ürünleri, bitki hastalık ve zararlıları, tarım ürünleriyle ilgili sıvı ve katı atıklar, tarım

ürünleri üzerindeki ilaç kalıntıları konularında araştırma, kalite kontrolü, standart ve yönetmeliklere uygunluk gibi amaçlarla fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik kontrol ve analizler yapmak üzere laboratuvar kurmaya ve işletmeye yetkilidirler.

Tarım ürünlerinin ithal ve ihracı

Madde 12- Ziraat mühendisleri, işlenmiş veya işlenmemiş tarım ürünlerinin ithal ve ihracında uygulanan kalite, standart ve yönetmeliklere uygunluk kontrolü yapmaya yetkilidirler.

Tarım kooperatifleri

Madde 13- Ziraat mühendisleri tarım ürünlerinin üretimi, işlenmesi, değerlendirilmesi, muhafazası, depolanması, ambalajlanması, pazarlanması, çiftçilerin ve tarım işletmelerinin kredilendirilmesi amaçlarıyla kurulan kooperatiflerde bu Tüzük kapsamındaki tarımsal faaliyetleri yürütmeye yetkilidirler.

Tarımsal kredilendirme ve kredi kontrolü işleri

Madde 14- Bu Tüzükte yer alan tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak tarım kredisi veren kuruluşlar, bu kredilerin kullanılacağı projeleri değerlendirmek üzere ziraat mühendisleri çalıştırırlar. Tarım kredisi kullanılarak uygulanacak projelerin hazırlanması, değerlendirilmesi, uygulanması ve kontrolü işlerinde çalışmaya ziraat mühendisleri yetkilidirler.

Tarım sigortası

Madde 15- Ziraat mühendisleri tarım işletmelerine ait yapı ve tesislerin, tarım alet ve makinelerinin, tarım arazilerinin, tarım ürünlerinin, çiftlik hayvanlarının, tarım iş kazalarının sigorta işlemlerini yapan şirketlerde danışman ve eksper olarak çalışmaya yetkilidirler.

Tarımsal danışmanlık büroları açma

Madde 16- Ziraat mühendisleri, lisans veya uzmanlık alanlarına göre, bu Tüzükte yer alan faaliyetlerle ilgili olarak fizibilite raporu düzenlemek, araştırma, inceleme, plan, proje yapmak ve uygulamak üzere tarımsal danışmanlık büroları açmaya ve işletmeye yetkilidirler.

Bilirkişilik

Madde 17- Ziraat mühendisleri, lisans veya uzmanlık alanlarına göre, tarım arazileri, ve yeşil alanlar, tarımsal üretim, tarım ürünleri, çiftlik hayvanları, gıda maddeleri, tarım alet ve makineleri, tarımsal yapı ve tesisler, tarım iş kazaları, kamulaştırma, vergilendirme, kıymet takdiri, hasar tespiti tarım alanları ve tarım ürünleri üzerinde sanayi atıklarının kirletici etkisi, fiyat belirlenmesi konularında yargı organları veya idari makamlar tarafından yaptırılacak inceleme, analiz ekspertiz, bilirkişilik çalışmalarını yapmaya yetkilidirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİSANS VE UZMANLIK ALANLARINA GÖREV VE YETKİLER

Toprak etüdüleri

Madde 18- Toprak etüdü ve haritalanması, toprak ve su analizleri, toprak verimlili-

ği, tuzlu ve alkali toprak ıslahı, toprak ve su muhafazası, arazi toplulaştırması işleri toprak bilimi alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri tarafından yapılır.

Sulama, drenaj ve tarımsal yapılar

Madde 19- Tarımsal yapılar ve sulama alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, sulama suyu ihtiyacı saniyede 500 litreye kadar olan sulama tesisleri, sulama suyu ve hayvan içmesuyu sağlamak için yapılacak göletler, drenaj, toprak erozyonunu önleyici toprak ve su muhafaza edici tesisler, tarımsal yapılarla ilgili araştırma, etüd, plan, proje uygulama ve kontrol hizmetlerini yapmaya yetkilidirler.

Sulama tesislerinde, suyun tarımda kullanılmasıyla ilgili arazi tesviyesi, tarla başı kanalları tarla grup yolları, tarla içi sulama ve drenaj tesisleri, arazi ıslahı, toplulaştırması, dağıtım, ve benzeri toprak ve su kullanımını geliştirme projeleri, toprak su bitki ilişkileri etüdları, fizibilite, planlama, projelendirme uygulama ve kontrolünde tarımsal yapılar ve sulama alanında öğretim görmüş ziraat mühendisleri çalıştırılır.

Ziraat fakültelerinde tarımsal yapılar ve sulama konusundaki öğrenimini kültürteknik, toprak ve tarım makineleri bölümlerinde görmüş olan ziraat mühendisleri de yukarıda sayılan hizmetleri yapmaya yetkilidirler.

Tarım alet ve makineleri

Madde 20- Tarım makineleri alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri tarım alet ve makinelerinin tasarımlarını yapmaya, projelerini hazırlamaya ve imzalamaya yetkilidirler.

Tarım alet ve makinelerinin imalatı, pazarlanması, ithal ve ihracı için gerekli belge veya ruhsatlandırma işlemleriyle ilgili inceleme, deneme ve analizler tarım makineleri alanında öğrenim görmüş ziraat mühendislerinin katılımıyla yapılır.

Zootekni

Madde 21- Zootekni alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, hayvan neslinin ıslahı, geliştirilmesi, çoğaltılması, ithal ve ihracı, hayvan ürünleri üretimi ve pazarlanmasıyla ilgili konularda faaliyette bulunmaya yetkilidirler.

Su ürünleri

Madde 22- Su ürünleri alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, denizlerde ve iç sularda bulunan bitkilerle hayvanların ve bunların yumurta, yavru ve yetişkinlerinin, üretimi, avlanması, pazarlanması, dağıtımı, ithal ve ihracı, tescil ve denetimiyle ilgili konularda, deniz ve iç sulardaki üretim alanlarının belirlenmesi, üretim tesislerinin planlanması, projelendirilmesi ve yönetimi konularında faaliyette bulunmaya yetkilidirler.

Peyzaj mimarlığı

Madde 23- Peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, kentsel planlama, kırsal rekreasyon, tarihi ve doğal koruma alanları, turistik alan, yeşil alan ve park, yerleşim planları gibi projeler kapsamında yer alan peyzaj projelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü işlerini yapmaya yetkilidirler.

Gıda bilimi ve teknolojisi

Madde 24- Gıda bilimi ve teknolojisi alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri,

insanlar tarafından tüketilen gıda maddelerinin üretimi, işlenmesi, muhafazası, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması konularındaki fabrika, imalathane, mandıra ve benzeri tesislerle gıda kontrol laboratuvar ve hizmetlerinde teknik eleman ve sorumlu yönetici olarak çalışmaya, proje ve rapor düzenlemeye ve onaylamaya yetkilidirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Geçici madde 1- Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunmuş olan ziraat mühendislerinin, durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır.

Bu belgeler görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı buldukları meslek kuruluşları tarafından verilir.

YÜRÜRLÜK

Madde 25- 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanununun 6 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmış ve Danıştayca incelenmiş olan bu Tüzük hükümleri Resmi Gazete'de yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

Madde 26- Bu Tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

3.2. GIDA MÜHENDİSLİĞİ YASA TEKLİFİ VE MESLEKİ HAKLARI KORUMA DUYARLIĞIMIZ:

Izmir Milletvekili Sayın Işıl SÖZGEN tarafından verilen Gıda Mühendisliği Hakkında Kanun Teklifi taşıdığı yanlış ve haksız hükümler nedeniyle, mesleki haklarımızı koruma sorumluluğumuz gereği, 1991 yılında uğraşmak zorunda kaldığımız ciddi bir sorunu oluşturmuştur.

Yasa teklifinin, Kimya Mühendisleri Odası'nın bilgisi içinde ve fakat ne TMMOB ne de Ziraat Mühendisleri Odası, Veteriner Hekimler Birliği gibi ilgili meslek kuruluşları bilgilendirilmeden, görüşleri alınmadan TBMM'ne sunulduğu ve Adalet Komisyon'undan geçtiği anlaşılmıştır. Büyük bir gizlilik içinde ve anti-demokratik bir anlayışla hazırlanıp Meclise sunulduğu öğrenilen teklif üzerinde, derhal uzman üyelerimizle gerekli ön değerlendirmeler yapılmış, Ziraat Fakültelerimiz ile Tarım Orman ve Köyleri Bakanlığı bilgilendirilerek, ilgi ve katkıları istenilmiştir. Bu kapsamda, soruna ilgi duyan Fakültelerimiz Gıda Bilimi ve Teknolojisi Bölümü öğrencilerinin haklı tepki ve duyarlıkları, demokratik anlayışımız gereği yönlendirilmiş, TBMM'nin ilgili diğer komisyonlarının üyesi olan parlamenterlerle görüşmeleri sağlanmıştır.

Teklifin görüşülmesi gereken Sağlık ve Sosyal İşler ve Sanayi Teknoloji ve Ticaret Komisyonu üyesi tüm milletvekillerine sorunun tüm yönlerini yansıtan birer dosya sunulması ve bulunabilenlerle doğrudan görüşülerek haksızlığın, hukuka

aykırılığın anlatılmasından sonra, yapılan Komisyon toplantılarına bizzat katılarak, demokratik mekanizma içerisinde görüşlerimiz dile getirilmiştir.

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun konuya ilişkin 9 Mayıs 1991 günlü toplantısına Bakanlık ve Fakülte temsilcileri dışında, Oda'mız adına da resmen, Mahir GÜRBÜZ ve Güner DEMREL katılmışlardır. Teklifin kapsamıyla ilgili gerekçeli itirazlarımız, kimi üyelerin önyargılı tutumları nedeniyle gerekli ilgiyi bulamamış ise de, meslektaşlarımızın kazanılmış haklarını koruma anlamındaki önerilerimiz doğrultusunda, Adalet Komisyonundan geçen metine "Özel kanunlarla gıda alanında yetki sahibi olan mesleklerin haklarının saklı olduğu" hükmü eklenmiştir.

5 Haziran 1991'de toplanan Sanayi Teknoloji ve Ticaret Komisyonuna da aynı ekiple katılan Oda'mız, Ziraat Fakültelerinde mühendislik formasyonunun gerektirdiği temel derslerin bulunduğu görüşünün saptırma olduğu, Gıda Mühendisliği Bölümü programlarıyla Gıda Bilim ve Teknolojisi Bölümü programlarının hemen hemen denk olduğu, gıda biliminin Ziraat Fakültesi öğrenimiyle ilgili olmadığı görüşüne rağmen, ülkede mühendislik eğitimi yapan tüm bölümlerin ziraat mühendisliği formasyonlu insanlarca kurulduğu ve halen ziraat mühendislerince yönetildiği, "Mühendislik Fakültesi" adını taşımayan fakültelerde gıda alanında mühendislik formasyonu verilmediğini amaçlayan ikinci maddenin, yapılmakta olan üniversite öğretim sistematığına aykırı bulunduğu ve esasen Ziraat Fakültelerinde gıda eğitimi yapılmadığını amaçlamış olduğu, Gıda Mühendisi ünvanı taşımadığı halde bunu kullananlara verilecek cezanın bizzat ünvan kullananlara yöneltilmesi gerektiği, gıdalarla ilgili sağlık denetiminin bu kanun kapsamına alınamayacağı ve gıda sektörünün tüm alanlarında yetkili ve görevli oldukları özel kanunlarda yer alan mesleklerin haklarının saklı kalmasının sağlanması, görüşlerini ısrarla ve açıkça savunmuş, bu görüşlere katılan Bakanlık ve Fakülte yetkilileri ile meslektaş parlamenterlerimizin katkılarıyla yasa teklifi, önerilerimiz doğrultusunda değiştirilmiştir.

TBMM seçim nedeniyle tatile girdiği ve yeni bir dönem başladığı için kadük olan teklifin, mesleki yararlarımıza yönelik niteliğinin değişmesine katkıda bulunan tüm meslektaşlarımızı, meslektaş parlamenterlerimizi ve öğrenci kardeşlerimizi, mesleki dayanışma bilinci adına kutluyoruz.

Yasa teklifine ilişkin RAPOR'umuzu aşağıda sunuyoruz.

Gıda Mühendisliği Yasa Teklifi'ne İlişkin Rapor

TBMM'ne Sn. İshay Saygın tarafından teklif edilmiş olan Gıda Mühendisliği Kanun Tasarısı ile ilgili olarak, aşağıdaki açıklamaları bilgilerinize sunmayı, hem ülke yararları ve bilimsel gerçekler adına, hem de temsil etmekte olduğum 25.000 Ziraat Mühendisi adına görev saymaktayım.

TBMM Adalet Komisyonu ile Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonundaki görüşmeleri tamamlanan tasarı kanaatımızca mesleki haklarımız açısından çok ciddi sakıncalar taşımaktadır.

Ziraat mühendisliği bir sektör mesleğidir. Bu niteliği ile doğal kaynakların kullanılmasından - gıda hammaddesi üretilmesi ve işlenmesi sürecine, bitkisel üretimden - hayvansal üretime kadar tarımın her alanında uzmanlık eğitimi almaktadır. O nedenle, bugün ziraat fakültelerimizde 13 ayrı disiplinde lisans öğrenimi yapılmaktadır.

Bu 13 disiplinden birisi de Gıda Bilimi ve Teknolojisi dalı olup, fakültelerimizde 1933 yılından beri verilmekte olan bu program, 1956 yılından bu yana ayrı bir lisans programı olarak uygulanmaktadır.

Sn. Işıl Saygın tarafından TBMM'ne sunulmuş olan Gıda Mühendisliği Kanun Teklifi, toplam sayıları 1500'den ibaret olan Gıda Mühendisliği mesleği mensuplarına Gıda Sanayii alanında mesleğimizin geçmişini, yasal hak ve yetkilerini dikkate almadan ayrıcalıklar ve tekelci yetkiler tanımayı öngören hükümler taşımaktadır.

Bu konuda Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun sayın üyelerine sunduğumuz, görüşler kısmen kabul görmüş bulunmakla birlikte, bütünüyle değerlendirilmesi sağlanamamıştır.

Bu nedenle kanun teklifinin bundan sonraki görüşmelerinde, sunduğumuz görüşlerimizin değerlendirilmesini mesleğimiz adına diliyoruz.

Tasarıdaki 2. maddenin amacı sadece Gıda Mühendisliğini tanımlamaktan ibaret olmayıp, bu dalda eğitim gören ve görececek olan ziraat mühendislerinin bu alanda çalışmalarını engellemek amacı da mevcuttur. Aksi halde bu madde metninin "Türkiye'de üniversitelere bağlı fakültelerden gıda mühendisliği ünvanını almış olanlar..." şeklinde ifade edilmesine karşı çıkılmamalıydı. Dolaylı olarak mühendislik ünvanının ancak mühendislik fakültesi mezunlarına verilmesi gerektiği iddiası ileri sürülme istenmekte ise de bu iddia hukuken dayanaksız olduğu gibi, ülkemizdeki fiili durumla da uyumsuzdur. Şöyle ki, şu anda Ziraat Mühendisi, Orman Mühendisi, Su Ürünleri Mühendisi, Fizik Mühendisi, Kimya Mühendisi, Jeoloji Mühendisi, Jeofizik Mühendisi, Elektronik Mühendisi (Ank. Ü. Fen. F.) dallarında diploma veren fakülteler Mühendislik fakültesi değildir. İlginç bir örnek ise İTÜ olup, bilindiği gibi bu Üniversitede "Mühendislik" kelimesini içermeyen İnşaat Fakültesi, Makina Fakültesi, Kimya-Metalurji Fakültesi gibi fakültelerde öğretim yapılmaktadır. Hatta, Kimya-Metalurji Fakültesinde Gıda Mühendisliği bölümü bulunmaktadır. Tasarıdaki yaklaşıma göre bu bölüm mezunlarına Gıda Mühendisi denilemeyecektir, çünkü bölüm adı "Mühendislik Fakültesi" olmayan bir fakülteye bağlıdır.

Kaldı ki, öğretim kurumlarında şu anda verilen eğitimin ve diploma ünvanlarının değişmez olduğu da ileri sürülemez. Nitekim pek çok düzenleme hızla değiştirilmektedir. Mevcut düzeni oluşturmuş olan yetkili kurullar, yakın bir gelecekte örneğin, Ziraat Fakültelerinin Gıda Bilimi ve Teknolojisi bölümü mezunlarına Gıda Mühendisi ünvanı verebilir. Nitekim 1990 yılında, alınan bir kararla bu fakültelerin Peyzaj Mimarlığı Bölümü mezunlarına "Peyzaj Mimarı" ünvanı verilmiştir. Gıda Mühendisliği kanun teklifindeki mantık geçerli olursa, Mimarlık Fakültesi mezunu olmadıkları için bu kişilere bu ünvanın verilmemesi gerekirdi. Sonuç olarak, maddedeki bu sınırlayıcı anlatım bilimsel ve hukuki gerekçelere dayanmamakta, özellikle gıda sanayii alanında hizmet vermekte olan Ziraat ve Kimya Mühendislerini, 4. madde hükmüyle de desteklenerek alandan uzaklaştırma amacını gütmektedir.

Gıda Mühendislerinin yetki ve görevlerinin tanımlanmasına, belirlenmesine itirazımız bulunmamaktadır. Ancak, başka meslek mensuplarına yönelik yasaklama girişimleri onaylanamaz. Teklifin 3. maddesinde yer alan ve müktesep hakları saklı tutan hüküm yeterli değildir. Herhangi bir gıda sanayicisi kanunun 4. maddesi hükmünden etkilenecektir ve aslında amaç da budur. O nedenle, 4. madde metni de değiştirilerek, örneğin 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Kanununda olduğu gibi, bu ünvana sahip olmadığı halde, Gıda Mühendisi ünvanını kullananlara ceza verilmesi öngörülmelidir.

Ziraat Fakültelerinde 1933 yılından beri gıda bilimi ve teknolojisi eğitimi yapılmaktadır. 1956 yılından bu yana ise Gıda Bilimi ve Teknolojisi Bölümlerinde 4 yıl süreyle sadece bu dalda öğretim yapılarak Gıda bilimi ve Teknolojisi Bölümü mezunu Ziraat Mühendisleri yetiştirilmiş ve bu elemanlar Türk Gıda sanayiinde başarılı hizmetler vermişler ve bugünkü Gıda Mühendisliği bölümlerimizin öğretim kadrolarını oluşturmuşlardır. Sayıları da, mevcut olduğu teklif gerekçesinde belirtilmiş olan 1500 gıda mühendisinin sayısından çok fazladır.

Yapılan tartışmalarda, Ziraat Mühendislerinin kendi dallarında çalışmalarını gıda alanındaki yerlerini özellikle bu dalda eğitilen gıda mühendislerine bırakmaları gerektiği, bir dalın uzmanları yetiştirildiğine göre, onların yokluğunda vaziyeti idare kabilinden bu işi yürütmüş olan, asıl görev alanları farklı olan Ziraat Mühendislerinin kendi görev alanlarına dönmelerinin uygun olacağı gibi saptırıcı görüşlere başvurulmaktadır. Oysa ki durum kesinlikle böyle değildir.

Alandan çıkarılmalarına çalışılan kişiler, 4 yıllık yüksek öğrenimleri boyunca sadece gıda bilimi ve teknolojisi dalında eşdeğer öğrenim görmüş olan ve sayıları şu anda mevcut olduğu ileri sürülen Gıda Mühendisi sayısının çok üstünde olan "Gıda Teknoloğu Ziraat mühendisleridir." Adalet ve Sağlık komisyonlarının sayın üyeleri, Sn. İshay Saygın tarafından verilen kanun teklifinde çok açık biçimde kendini gösteren bu amacın gerçekleşmesini uygun görmemişler ve birçok değişiklikler yapmışlardır. Ancak kanımızca bu değişiklikler yeterli olmamıştır. Kanun teklifinin ilk 4 maddesi bu haliyle de, aynı dalda Cumhuriyet Kanunlarına göre öğretim yapan, üniversitelerde öğrenim görmüş Ziraat Mühendisleri aleyhine bir diğer gruba imtiyaz tanımaktadır.

Bir diğer çelişki de, bu dalın gerçek sahibi olmaları gerektiğini ileri süren gıda mühendislerinin gıda sanayiinde yer almak için kanun desteğine fazlaca önem vermemeleridir. Halbuki şu anda gıda mühendislerinin gıda sanayiinde çalışma hak ve yetkisi bulunduğu tartışmasızdır. Rekabete dayalı özel piyasa koşullarında daha nitelikli elemanın tercih edileceğinden de kuşkuymuz olmadığından, bu alanda tek yetkili olmak iddia ve çabasındaki bu grubun hem Anayasal ilkelere hem de özgürlükçü rekabet düzeninin gereklerine bu kadar aykırı bir çaba içinde olmalarını anlamak mümkün değildir.

Özet olarak, Gıda Mühendisliği Hakkındaki Kanun Teklifi ile ilgili olarak, ülke gerçeklerine ve bilimsel doğrulara uygun karar verilmesine katkıda bulunabilmek ve 25.000 meslektaşımızın duygu ve düşüncelerini dikkatinize sunabilmek amacıyla, açıklamaya çalıştığımız hususları maddeler halinde somutlaştırmak istiyoruz.

1) Türkiye'de Gıda Bilimi ve Teknolojisi öğrenimi, 4 yıllık program olarak ilk defa 1956 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde başlamıştır ve halen 6 Ziraat Fakültesinde bu program uygulanmaktadır. Şu anda bu bölümlerde öğrenim gören öğrenci sayısı 2000'in üzerindedir. Bu güne kadar bu bölümü bitirmiş olan Ziraat Mühendislerinin sayısı ise 4000'den fazladır.

2) Gıda Mühendisliği Lisans programı ise 1975 yılında uygulanmaya başlamıştır. Halen 5 üniversitede uygulanmaktadır. Bu programlara yılda yaklaşık 400 öğrenci kaydedilmektedir ve bugüne kadar mezun olanların sayısı 1500 kadardır.

3) Karşılaştırma amacıyla, Gıda Mühendisliği (Ege Üniversitesi) ve Gıda Bilim ve Teknolojisi / Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi) programlarından birer örnek ekte sunulmuştur.

Dikkatli bir inceleme, bu programlar arasındaki farkın ayrıntı düzeyinde olduğunu, bu farkın, asla iki ayrı meslek ünvanı verilmesini gerektirmediğini, gösterecektir.

4) Bu iki lisans programı öylesine denktir ki, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinde Gıda Bilim ve Teknolojisi lisans programının açılması, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinde de Gıda Mühendisliği lisans programı açılması aynı üniversitede benzer veya denk iki programın iki ayrı fakültede uygulanamayacağı gerekçesi ile yetkili kurullarca kabul

edilmemiştir. Yetkili kurullar Ege Üniversitesinde Gıda Mühendisliği Bölümünün, Ankara Üniversitesinde de Ziraat Fakültesinin bu programı uyguladığını kabul etmiştir.

5) Ziraat Fakültelerinin Gıda Bilimi ve Teknolojisi bölümlerinden lisans programı belirtilmek kaydıyla Ziraat Mühendisi olarak mezun olan teknik elemanların, bu kanun teklifinde Gıda Mühendisliği için tanımlanan görevlerden başka bir yetki kullanması söz konusu değildir. Bu iki grup aynı göreve talip olmakta, aynı fabrika veya laboratuvarında çalışmaktadırlar.

Bu gruplarından birine bu kanun tasarısı ile yetkiler verilirken diğerine dolaylı da olsa yasaklamalar getirilmesi bilimsel açıdan gerçekçi olmadığı gibi hakka ve hukukada aykırı olacaktır.

Bu durum 4000 dolayındaki Gıda Bilimi ve Teknolojisi bölümü mezunu Ziraat Mühendislerini mağdur edecek, 25.000'i aşkın Ziraat Mühendisinde kargınlığa yol açacaktır. Fakültelerimizde okumakta olan binlerce öğrencide huzursuzluk içinde bulunmaktadır.

6) Gıda Bilimi ve Teknolojisi veya Gıda Mühendisliği mezunlarının görev yaptığı gıda üretimi/işlenmesi esas itibarıyla teknik bir çalışmadır. Bu husus kanun teklifinin gerekçesinde de belirtilmiştir. Sağlık açısından önemi kuşkusuz büyük olmakla birlikte temelde teknik bir çalışma dalı olan bu alana ilişkin tasarıda yönetmelik hazırlama görevinin sadece Sağlık Bakanlığına verilmesi kanımızca isabetli olmamıştır. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkında 3161 sayılı kanunun 2. maddesinde bu Bakanlığa gıda konusunda çok önemli görevler verilmiştir. Bu nedenle yönetmelik hazırlanması konusunda, Tarım-Orman ve Köy İşleri Bakanlığının en azından ortak yetkiye sahip olması daha uygun olacaktır.

Sonuç olarak söz konusu kanun tasarısının maddelerinin aşağıdaki şekilde düzenlenmesinin kamu yararı açısından da, toplumsal ve bilimsel gerçekler açısından da, hukuka uygunluk açısından da daha yararlı olacağı kanısındayız.

Madde 1) Bu kanunun amacı gıda mühendislerinin görev ve yetkileri ile ilgili esasları düzenlemektir.

Madde 2) Türkiye'de üniversitelere bağlı fakültelerden gıda mühendisliği lisans diploması almış olanlar ile yurt dışında yaptığı gıda mühendisliği öğreniminin denkliği YÖK tarafından tesbit edilmiş olanlara gıda mühendisi denir.

Madde 3) Gıda Mühendislerinin görev ve yetkileri şunlardır.:

a) İnsan gıdası olarak tüketilen maddelerin imalat, ihzar, muhafaza ve satışı safhalarında, teknolojik sağlık ve kalite yönünden kontrollerini yapmak, rapor düzenlemek, imzalamak ve onaylamak.

b) Meslekleri ve ihtisas sahaları dahilinde olmak üzere ilgili alanlarda plan-proje hazırlamak, onaylamak, bu alanlarda, bilirkişi, ekspertiz, kontrol, muayene ve benzeri işleri görmek, rapor düzenlemek, danışma büroları, gıda kontrol ve analiz laboratuvarları açmak, gıda endüstrisi ile ilgili işletmelerin kurulması, işletilmesi ve yönetilmesinde görevler ifa etmek.

Özel kanunlarında bu alanda yetkili ve görevli oldukları belirtilmiş olan meslek mensuplarının hakları saklıdır.

Madde 4) Gıda Mühendisliği ünvanı taşımadıkları halde bu ünvanı kullananlar para cezası ile cezalandırılırlar.

Madde 5) Bu kanunun uygulanması ile ilgili hususlar, Tarım-Orman ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından, İçişleri, Sanayi ve Ticaret, Sağlık Bakanlıkları ile TSE'nün bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığının görüşleri alınmak suretiyle bu kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılacak ve Resmi Gazetede yayınlanacak Yönetmeliklerle düzenlenir.

Madde 6) Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 7) Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Meslek topluluğumuzun duyarlılığını ve haklı taleplerini yansıtmaya çalıştığımız bu açıklamalarımızın, çalışmalarınızda dikkate alınacağı inancıyla, 25.000 Ziraat Mühendisi ve 12.000 Ziraat Fakültesi öğrencisi adına başarı dilekleri ve saygılarımı sunuyorum.

3.3. YAN ÖDEME VE ÖZEL HİZMET TAZMİNATI UYGULAMASINA YÖNELİK ÇABALARIMIZ:

Üzülerek belirtmek gerekir ki 31. Dönemde önemli bir uğraşı alanımızı oluşturan yan ödeme ve özel hizmet tazminatına ilişkin kararname hükümlerinin ve uygulamalarının değiştirilmesi sorunu, bu dönemde de aynı yoğunlukta çaba gösterilmesini gerektirmiş ve fakat tüm çalışmalara rağmen umulan sonuca ulaşamamıştır.

Yan ödeme kararnamelelerinin, meslekler arasında farklı standartlar getiren anlayışının değişmesi, mühendis meslekleri arasında haksızlık yaratan iş yeri tanımlamalarının üniform hale getirilmesi, başka görev mahalleri için süre barajı düşünülmezken, arazi için getirilen üç aylık barajın kaldırılması, uygulamalarda ise görev niteliği ve süresini belirleme hakkı bulunmayan insanları cezalandıran anlayışın değiştirilmesi, araç-gereç-ödenek olanakları ve amirlerin takdir haklarına bağlı görevlendirmelerin sonunda, yılda üç ayı tamamlayamayan, tamamlattırılmayan meslektaşlarımızı zimmethar sayan sakat denetim yaklaşımının ortadan kaldırılması yolunda, başvurulacak her yetkili makama başvurulmuş, her ortamda en açık ve net biçimde haksızlıklar dile getirilmiş ise de, yazık ki somut bir sonuca varılamamıştır.

Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının bürokrat yöneticileri ile sorun sayısız defa tartışılmıştır. Sayın Bakanlardan Lutfullah KAYALAR'la yapılan her görüşmede sözlü ve yazılı taleplerde bulunulmuştur. Sayın Bakan Necmettin CEVHERİ'ye sunulan dokuz rapor içerisinde de açık istemlerimiz dile getirilmiştir.

Çabalarımız Yönetim organlarının görüşleriyle sınırlı kalmamış, toplu tepki sağlanması düşüncesiyle meslek kitemizin katılımında sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede ülke düzeyinden alınan 1496 adet dilekçe Sayın Bakan KAYALAR'a bizzat sunulmuştur.

Bakan imzasıyla Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na üç aylık barajın kaldırılması yolunda resmi talepler yapılmasına rağmen, Sayın Bakan'lar "Kararnamenin bu hükmü değişmeden imza etmem" açık tavrını sergilemedikleri için öneriler doğrultusunda gelişme sağlanamamıştır.

Maliye ve Gümrük Bakanı Sayın Adnan KAHVECİ'ye yazılı rapor sunulması, 3.8.1990, 27.8.1990, 12.6.1991, 24.7.1991 tarihlerinde gerçekleşen görüşmelerde çözüm isteminde bulunulması çabaları da Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının konuya siyasal düzeyde sahip çıkmaması yüzünden, sonuçsuz kalmıştır.

Sayın Bakan Lutfullah KAYALAR'a 1496 adet dilekçe sunulmasına ilişkin yazı, konuya ilişkin basın bülteni ve Sayın Bakan Adnan KAHVECI'ye verilen çözümlenme raporları aşağıda verilmektedir.

Basın Duyurusu

"Ziraat Mühendisleri yan ödeme kararnamesinin değişmesini istiyor."

Devlet memurları için geçerli yan ödeme ve özel hizmet tazminatı uygulamasında ortaya çıkan farklı standartlar nedeniyle; Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı taşra kuruluşlarında görevli binlerce ziraat mühendisi, son derece zor maddi koşullara itilmiştir.

Kararname'nin öngördüğü, yılda en az üç aylık arazi koşulunu dolduramayan, ancak hizmet süresinin belirlenmesinde her hangi bir tasarruf yetkisi bulunmayan teknik elemanlar, bu nedenle müfettişlerce çıkarılan yüzbinlerce liralık zimmeti ödemek cezasıyla karşı karşıya bırakılmaktadır.

Oda'mızın öncelikli sorumlulukları arasında bulunan üye haklarını aramak ve savunmak görevi kapsamında başlatılan çok yönlü girişimler sürdürülmektedir. Sorun, bir yandan, Anayasal eşitlik ilkesi bağlamında Danıştay'da iptal davası konu edilmiş, öte yanda ise gerek Maliye ve Gümrük Bakanlığı, gerekse Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı nezdinde yapılan görüşmeler, verilen çok sayıda raporlar ve geliştirilen önerilerle gündemde tutulmaya çalışılmıştır.

Ziraat Mühendisliği toplumu, boyutları giderek ağırlaşan sorunun 1991 yan ödeme kararnamesi çerçevesinde çözümünü beklemektedir. Esasen yetersiz ücretlerle güç geçinme koşullarına sürüklenen teknik elemanların, bir de çıkarılan zimmetlerle cezalandırılmalarına daha fazla izin verilmemelidir. Bu konuda Odamıza resmen ulaşan 1496 adet meslektaşımızın dileğini Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'na iletmeyi görev sayıyoruz. Tarım Orman ve Köy İşleri Sayın Bakan'ından sorunun daha yakın ilgiyle sahiplenilmesini ve çözümü için kararlılık gösterilmesini 15000 Ziraat Mühendisi adına bekliyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
BAŞKANI

Sayın
Lutfullah KAYALAR
Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı
ANKARA

Bakanlığınız taşra kuruluşlarında görevli Odamız, üyesi meslektaşlarımızın, içinde buldukları yan ödeme ve özel hizmet tazminatı sorunlarının çözümü doğrultusunda gösterdiğiniz samimi çabalarla ilgili duygularımı yansıtan 1496 adet dilekçe ilişikte bilgilerinize sunulmuştur.

Meslektaşlarımızın, bu son derece ciddi özlük sorununun çözümü anlamında lütfettiğiniz ilgi ve desteğin devam ettirilmesini, arazi hizmeti için daha önceki kararname-

lerde öngörülen 90 günlük barajın 1991 yan ödeme kararnamesinden çıkarılmasının sağlanmasını diler, saygılar sunarım.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
BAŞKANI

Tarım Orman Ve Köyişleri Bakanlığı Taşra Kuruluşlarında Çalışan Ziraat Mühendislerinin Yan Ödeme ve Özel Hizmet Tazminatı Sorunlarına İlişkin Rapor

15.8.1990

Kamu görevlileri için geçerli olan ve her yıl değişik göstergelerle yürürlüğe konulan yan ödeme kararnamelerinin yıllar boyu değişmeden devam eden bazı hükümleri, gerek özde taşıdıkları anlam, gerekse uygulamada ortaya çıkan biçimleri açısından, kamu kesiminde çalışan ziraat mühendislerini son derece ağır ve bizce çok haksız mali sıkıntılarla karşı karşıya getirmiş bulunmaktadır.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na, 1989 yılında, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nca yapılan öneriler ile TMMOB ve Oda'mız tarafından sunulan raporlarda ayrıntılı olarak belirtilen bu sorunlardan birisi olan "arazi kavramı ve bu kavramın getirdiği süre koşulu", yarattığı ciddi, kalıcı ve yaygın sorunlar nedeniyle, özellikle çok önem taşımaktadır.

O nedenle, var olan diğer sorunlarla ilgili görüşlerimizi daha sonra sunmak üzere, kanımızca çok ivedi çözüm getirilmesi gereken ve kamu kesimi taşra kuruluşlarında çalışan tüm ziraat mühendisleri ile ziraat teknisyenleri kapsamında geçerli olan "arazi" kavramı konusundaki görüşlerimizi, değerlendirilmesi ve sorunların çözülmesi dileği ile bilgilerinize sunuyoruz.

1990 yılı yan ödeme kararnamesinin 4-H maddesinde yer alan "Yıllık çalışma programları çerçevesinde bir yıl zarfında en az toplam 3 ay süre ile; zirai çalışma, etüd, kamp ve benzeri şekilde fiilen arazide görev yapılmış olması "Arazi Çalışması" kabul edilir" hükmü, meslekler arası haksız ayrımlar yaratan özü bakımından Anayasal eşitlik ilkelere uygun düşmediği gibi, uygulamaya yansıyan biçimiyle de ayrıca, hizmet niteliğini belirleme yetkileri bulunmayan teknik elemanları önemli ölçüde, mağdur etmektedir. Bu görüşümüzü açıklayıcı değerlendirmelerimizi aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

1- Yan ödeme kararnamesi, özel hizmet tazminatına ilişkin hükümlerinde, ortak ve objektif bir kriteri yeterince geçerli kılamamıştır. Örneğin; özel hizmet tazminatı puanlarının belirlenmesinde sağlık ve veterinerlik hizmetlerinde merkez - taşra ayrımı, dışişleri çalışanlarında kadro derecesi farklılığı geçerli sayılmış, avukatlık hizmetlerinde ne görev biçimi, ne görev mahalli dikkate alınmayarak genelleme yapılmış, teknik hizmetlerin arazi ile ilgili olanlarında ise görev mahalli tanımlamasıyla da yetinilmeyerek, arazi kavramı için ayrıca süre barajı getirilmiştir.

2- Arazi tanımlaması ve arazi çalışmasına konulan süre barajı, kanımızca hukuki ve mantıklı bir gerekçeye de dayanmamaktadır. Arazi çalışması için yılda en az üç ay baraj getiren yaklaşım yol, fabrika, atölye, tünel, laboratuvar ve benzeri çalışma mahalleri için herhangi bir süre sınırlamasını gerekli görmemiştir. Arazi puanı almak için, yılda en az üç ay koşulunu getiren aynı anlayış, "Şu kadar yol yapılırsa, şu kadar laboratuvar analizi

yapılırsa veya şu kadar klinik gerçekleştirilirse "türünden benzeri bir süre ve hizmet barajını, başka hizmet mahalleri açısından geçerli kılmamıştır. Sözkonusu hüküm, açıklanmaya çalışılan biçimiyle, ortak ve objektif bir kriter niteliğini taşımamaktadır.

3- Madde hükmünün özünde bulunan ve arazide hizmet gören en geniş meslek grubu tarımcılar olduğundan, son tahlilde üyelerimize yönelik olan bu farklılık, uygulamaların ortaya çıkardığı sonuçlarla daha da haksız sorunlar yaratmaktadır. Kararname arazi hizmetini yılda en az üç ay arazide bulunma şeklinde tanımladığı ve Bakanlığımızca çıkarılan tebliğler "onaylı yıllık iş programlarına" dayanılarak en az doksan gün arazi çalışması yapılmasını" koşul saydığı için, yıl başlarında arazi puanı üzerinden vize alan meslektaşlarımız, yıl boyunca doksan günün dolmaması durumunda maaşlarının önemli bölümünü geri vermek zorunda kalmaktadırlar. Denetçilerce yapılan incelemeler sonucu, yıllık arazi hizmet süresi doksan günü doldurmayan teknik elemanlar, sanki bu sonuç kendilerinin günahıymış gibi, zimmettar sayılarak cezalandırılmaktadırlar. Esasen aldıkları ücretle zor geçinebilen kamu görevlilerinin, aldıkları ücretlerin önemli bölümlerini geri vermek zorunda bırakılmalarını takdirlerinize sunuyoruz.

4- Yılda doksan gün arazi hizmetini dolduramayan teknik elemanlarını aldıkları özel hizmet tazminatlarının önemli bölümünü geri ödemeleri şeklinde somutlaşan bu uygulamada, mağdur olan personelin hiçbir hizmet kusuru yoktur. Bu elemanların hiçbirisi, görev biçimini veya süresini belirleme yetkisine sahip değildir. Bunların, ne kadar süre ile arazi görevine çıkacakları, yetkili amirlerin takdir, hatta tasarruf yetkileriyle sınırlıdır. Çoğu defa da, yetkili amirin arazi görevine gönderme isteğine rağmen, araç, gereç, akaryakıt olanaklarının sınırlılığı veya iklim koşullarının engelleyiciliği gibi nedenlerle öngörülen hizmet süresi doldurulamamaktadır. Yetkili amirin tasarruf hakkına bağlı olsa da, diğer kaynak ve olanakların engelleyiciliğine dayalı bulunsa da, ortaya çıkan süre yetersizliği sonucunda günahı ve etkisi olmayan, yalnızca zimmettar sayılan teknik elemandır ve doksan günü doldurtmayan etkenlerde hiçbir sorumluluğu bulunmayan bu insan cezalandırılmaktadır. Yılda doksan gün arazi süresini tamamlamayan veya tamamlattırılmayan bir eleman bu sonuçta hiçbir hizmet kusuru olmadığı halde az ücret almaya zorlanmaktadır. Bu durum, kamu yönetiminde yasal düzenlemeleri objektifliği ilkesi ile bağdaşmayan garip bir görünüm yaratmaktadır.

5- Personeline yılda üç ay arazi hizmeti tamamlattırarak isteyen bazı kamu yöneticilerinin, görev ihtiyaçları gerektirmediği halde, salt bu gerekçeyle araç kullanıp, akaryakıt harcaması yaparak yapay görevler üretmeleri, hatta çok sayıda teknik elemanı kapasitesi fazla araçlara doldurarak, güya görev yaptırılmaları gibi, devlet adına yıpratıcı uygulamalar da yapılmaktadır.

6- Özünde Anayasal eşitlikle bağdaşmayan, farklı standartlar taşıyan ve bu niteliği ile ortak objektif bir kriter dayandıran kararname hükmünün uygulanmasından somut olarak ücretliler mağdur olmaktadır ama, aslında böylesi bir cezaya müstehak sayılan bu insanlar adete işlemedikleri bir suçun sorumlusu sayılmaktadırlar. Çıkan sonuçta, bu görevlilerin hiçbir suçu ve kabahati yoktur.

Çünkü, yılda üç ay arazi hizmeti zorunluluğu kamu yönetiminin en üst organı olan Bakanlar Kurulu kararıyla öngörülmüştür.

Teknik elemanların yılda üç ay süreyle araziye gönderme veya göndermememe yetkisi ise kamu yönetiminin taşra yöneticilerindir.

Bu yöneticiler, takdirlerini üç ay arazi hizmeti görülmesi yönünde kullansalar bile, araç, gereç, akaryakıt olanakları ve doğal koşullar bu sürenin tamamlanmasını engelliyebilmektedir.

Sonuçta, özetlenen nedenlerle, hiçbir kusuru ve görevini belirleme anlamında tasarruf yetkisi olmayan elemanları, "Sen üç ayı doldurmadın, aldığın parayı geri ver." diye cezalandıran da, aynı kamu yönetiminin denetim birimidir. İki yıldan beri Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı kuruluşlarında yaşanan budur. Bakanlık taşra kuruluşlarında gö-

revli ziraat mühendisleri ile ziraat ve ev ekonomisi teknisyenleri son derece ağır ve onur kırıcı cezalandırmalarla yüz yüze gelmektedirler.

7- Dileğimiz ve önerimiz, özetlenmeye çalışılan sorunların kökten çözülmesidir. 1991 yılı için geçerli olacak yan ödeme ve özel hizmet tazminatı kararnamesinde, diğer hizmet mahallerinde olduğu gibi "arazi hizmeti" için de özel bir tanımlama yapılmamalı ve özel bir süre barajı getirilmemelidir. Böylesi bir yaklaşım, hem meslekler arası dengesizliği gidermesi, hem aynı iş yerinde çalışan farklı meslekler arasında iş yeri barışının sağlanması ve hem de suçsuz yere parasal cezalara mahkum olan binlerce kamu görevlisinin haklarının korunup, mağduriyetlerini giderilmesi açısından, toplumsal bir gerekliliktir.

1991 yılı yan ödeme ve özel tazminatı kararnamesinin arazi hizmeti için her hangi bir süre barajı olmaksızın çıkarılması tüm ziraat mühendislerinin ortak beklentisidir.

Görüşlerimizin, çoğunluğu kamu çalışanı olan onbeş bin ziraat mühendisi üyemiz adına değerlendirilmesini diler, saygılar sunarız.

3.4. ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ HİZMETİ VE MESLEK ODASI İLİŞKİLERİ:

Bilindiği gibi 6235 sayılı TMMOB Kanunu, kamu hizmeti dışındaki mühendislik hizmetlerinin sürdürülebilmesi için meslek odalarına kayıtlı olmayı zorunlu görmektedir. Gerek bu yasal zorunluluğun yerine getirilmesi, gerek mesleki örgüt bilincinin yaygınlaştırılması ve gerekse ziraat mühendisi formasyonlarını kamu kesimi dışında sürdüren meslektaşlarımızın sorunlarının sahiplenilmesi açısından Oda üyeliğinin gerekliliği, ilgili tüm kamu kuruluşlarına resmen bildirilmiştir. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'na bildirilen örneği aşağıda bulunan bu talebe rağmen, kimi yerel yönetimler dışında soruna yaygın bir ilgi sağlanamamıştır. Kent yapılaşmaları öncesinde peyzaj mimarlığı bölümü çıkışlı ziraat mühendislerince düzenlenen projelerin Oda'mızca vize edilmesi koşulunu arayan Çankaya ve Yenimahalle Belediyelerinin duyarlılıklarını şükranla anıyoruz.

Oda üyeliği zorunluluğuna ilişkin yazı örneği aşağıda verilmiştir.

SAYI : 03002 – 381

TARİH : 19.4.1990

KONU : TMMOB Yasası

TARIM – ORMAN VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞINA (APK Kurulu Başkanlığı)

ANKARA

Bilindiği gibi 6235 sayılı TMMOB Kanununun 33. maddesi mühendislerin mesleklerini icra edebilmeleri için ilgili Odalara üye olmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle kamu görevlisi olmayan Ziraat Mühendisleri mesleklerini uygulayabilmek için Odamıza üye olmak zorunda oldukları gibi, kamu görevlisi olup da 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkındaki Kanuna göre, özel kesimde mesleki çalışmalarda bulunan veya özel projeler hazırlayıp imzalayan meslektaşlarımız da Odamıza kayıt yaptırmak zorundadırlar.

Kanunda öngörülen bu zorunluluğun hayata geçirilmesi, Bakanlığımızın yürütülmesinden sorumlu olduğu mevzuatta bu yolda hükümler getirmesi ile merkez ve taşra

kuruluşları ile bağlı birimlerinin, kendilerine sunulan projelerde bu şartı araması halinde mümkün olabilecektir.

Bu amaçla, Bakanlığınızca çıkarılmış olan, "Zirai mücadele ilaçlarını Perakende satacakların Uyacağı Esaslara Dair Yönetmelik", "Tohumlukları Perakende Satacakların Uyacağı Esaslar Hakkındaki Yönetmelik" ve "Yem yönetmeliği"ne ilişkin izin ve ruhsat işlemleri sırasında ve gölet, sulama suyu, arazi toplulaştırılması, toprak etüdü gibi, mevcut şartnamelerde Ziraat Mühendisi istihdamı öngörülmüş olan konulardaki tekliflerin değerlendirilmesi sırasında, bunların dışında, Bakanlık birimlerine sunulan, özel kişi ve bürolar tarafından hazırlanmış tarımsal projelerde, görev alan, imzası bulunan meslektaşlarımızın Oda üyeliği şartının aranması doğrultusunda bir genelge çıkarılması sorunu büyük ölçüde çözecektir.

Odamızın üye sayısını artırmak gibi bir sorunu bulunmamaktadır. Bu nedenle talebimizin, mesleki çalışmaları disipline etmek, mesleki uygulamaların standartlarının yükselmesine katkıda bulunmak ve meslek topluluğumuzun örgütlülüğünü geliştirerek prestijini artırmak, amaçlarına dönük olduğu hususunu takdirlerinize sunarak ilgi ve desteklerinizi bekliyoruz.

Saygılarımızla,

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
BAŞKANI

3.5. KAMU ÇALIŞANLARININ SENDİKALAŞMASI VE ODAMIZ:

32. Dönem çalışmalarının başladığı 1990 yılı Kamu'da çalışan memurların sendikalaşma hakkı doğrultusunda yoğun çalışmalar yapıldığı ve somut adımların atıldığı bir dönem olmuştur.

Yıllardır süren ve 80'li yıllarda kesintiye uğratılan memurların sendikalaşma hakkı mücadelesi 80'li yılların sonlarında yeniden canlanarak Eğitim-Sen, Tüm Sağlık Sen, Tüm Bel-Sen gibi oluşumlarla ileri götürülmeye çalışılmıştır.

Çalışanlarının %80'i kamuda görev alan bir mühendislik disiplinin temsilcisi olarak Oda'mız, konuyla ilgili gelişmeleri yakından izleyerek, yasal konumunu belirleme ve bir program oluşturma doğrultusunda çalışmalara başlamış, konu Genel Merkez ve Şubelerin katıldığı "İlk Eşgüdüm Kurulu Toplantısının" gündemine alınmıştır.

Eşgüdüm toplantısında yapılan değerlendirmeler sonucunda, gelişmelerin bir bütünlük içerisinde ele alınması, durum belirlemesi yapılması ve bir program çerçevesinde hareket edilmesi, bu durumda deneyimli ve ilgili üyelerimizden bir komisyon oluşturması kararlaştırılmıştır. Bunun yanı sıra "Tarım ve Mühendislik" dergimizdeki yazılar ve konu ile ilgili uzmanlarla yapılacak söyleşi ortamlarında üyelerimizin bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve yasal prosedürün açığa çıkarılmasının gerekliliği belirlenmiştir.

Bu belirlemeler doğrultusunda yürütülen çalışmaların yanı sıra üst örgütümüz TMMOB'den konuyla ilgili görüş ve yapılan çalışmaların iletilmesi istenmiş ve TMMOB bünyesindeki diğer gelişmelere katılmıştır.

Ayrıca Tarım alanında çalışan diğer meslek kuruluşları ile birlikte oluşturulan Ortak Platformda konu ele alınmış, çalışmalar başlatılmış ancak Platform'un

çeşitli nedenlerle yürümemesi ile özellikle sendika çalışmalarının bu yapı dışında ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Yasal ve teknik detaylara açıklık getirilmeye çalışılan bu süreçte, sendika çalışmaları İstanbul'a kaymış, Şube Yönetim Kurulumuz'dan bir arkadaşımız çalışmalara katılmak ile görevlendirilmiştir. İşyeri mi yoksa işkolu mu düzeyinde örgütlenmek gerektiği tartışmalarının uzaması karşısında, ülkedeki diğer sektörlerdeki gelişmeye bağlı olarak 20 Mayıs 1991 tarihinde, tarım iş kolu temelinde örgütlenmeyi ağırlıklı olarak benimseyen ancak bünyesinde tartışmaları sürdüren Tarım-Sen kurulmuştur. Bir müddet sonra, Şube Yönetim Kurulu üyemizin de içinde bulunduğu kurucu üyeler İstanbul dışındaki illere atanarak oluşum engellenmeye çalışılmıştır.

Bu yeni durum karşısında Oda'mızında aktif olarak yer aldığı girişimler sonucunda atamalar durdurulmuş, kurucu üyeler görev yerlerine iade edilmişlerdir. Bu konuda hazırlanan ortak başvuru dilekçesi aşağıda verilmiştir.

Sendikalaşma ile ilgili eğitim sürecimiz tüm örgütümüz bazında devam etmekte olup, konunun bundan sonra da sistemli bir şekilde izlenmesi ve irdelenmesi gerekmektedir.

Sayın İlker TUNCAY,
Tarım ve Köy İşleri Bakanı
ANKARA

Kuruluş çalışmaları Bakanlığınız çalışanlarının büyük bir kesiminin destekleriyle yürütülen tarım İş Kolu Kamu Çalışanları Sendikasının (TARIM-SEN) Yönetim Kurulu ve Kurucular Kurulundan 16 kişi buldukları yerlerin dışındaki illere atanmışlardır. Bu uygulamanın, Kamu Çalışanlarının Sendikal örgütlenmelerini engellemeye yönelik, yıldırıcı bir yığınsal sürgün olduğunu düşünüyoruz.

Üyelerimizin yoğun tepkisine yol açan bu uygulamayı hemen durduracağımızı umuyor ve bekliyoruz.

Saygılarımızla.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB. Zir. Müh. Odası

Ekrem TANYEL
T. Ormancılar Derneği

İbrahim YETKİN
T. Ziraatçılar Derneği

Yücel ÇAĞLAR
TMMOB. Or. Müh. Odası

Adnan KORKMAZ
Vet. Sağlık Tek. Der.

Cezmi SABANCI
Tür. Vet. Hekimleri Der.

Tamer PAK
Türk Veteriner Hekimler Birliği Merkez Konseyi

Ziraat Dünyası: 1991 yılı için açıklanan memur zamları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Mahir GÜRBÜZ: Açıklanan zam oranını çok şaşırtıcı bulmadım. Yıllardır süren, yatırımı, üretimi, büyümeyi ve hatta özünde insanı dışlayan ekonomi ve toplum politikalarının tipik yansımasıdır. Kar ve faiz benzeri kazançlar yararına işletilen, böylelikle üreticiler ve emekçiler karşısında rantiyeye katmanları yaratan mekanizmadan çalışanlar adına fazla bir şey beklenemezdi. Çalışan insanların asgari yaşam koşullarını bile çok gören bu son tutum kendi özelinde ayrıca kaygı vericidir.

Ziraat Dünyası: Üyelerimizin büyük bir bölümü kamuda çalışıyor olduğuna göre olay sizi de yakından ilgilendiriyor. Bu nedenle üyelerinizin haklarının geliştirilmesi için ne gibi çözümler düşünüyorsunuz?

Mahir GÜRBÜZ: Ziraat Mühendisleri Odası, gönüllülük temeline dayalı ve çok benzeşmiş, hatta eşleşmiş ortak paydaları ve anlayışları benimsemiş insanların oluşturduğu bir örgüt olmaktan öte tarım mühendisi olan herkesin temsil edildiği bir meslek kuruluşu olmasına rağmen, özünde üyelerinin demokratik ve ekonomik hak ve yararlarını öncelikle savunmayı temel ilke saymaktadır. O anlamda kamuda çalışan üyelerimizin ekonomik haklarını arama, haklarında kararların olduğu mekanizmalara faklı boyutlarda katılma ve etkili olma çabaları devam ettirilmektedir. Ancak ne kadar tutarlı, haklı ve iyi niyetli olursa olsun bu türden çabaların beklenen sonucu vermesi demokrasinin gelişmesi ile doğrudan bağlantılıdır. Elde edilen toplumsal faydadan onu üreten katmanlar demokratik örgütleri aracılığı ile hak ettikleri payı talep edip almak noktasına ulaşmak gerekir. Kanımca demokrasinin özü de budur. o açıdan var olan sorunların çözümü bağlamında toplumsal, ekonomik ve siyasal nitelikli çok çeşitli yaklaşımlar ortaya koyulacak olsa bile, bir meslek kuruluşunun sorumlusu olarak çözümlene doğrultusunda özellikle örgütlenmeyi çok yaşamsal buluyoruz. Çalışanların ekonomik ve demokratik haklarını kazanmanın temel yolunun grevli toplu sözleşmeli sendikal haklar olduğuna yürekten inanıyoruz. Bu doğrultuda demokrasinin sağladığı olanakların sorumlucu kullanılarak demokratik gelişmenin sağlanabileceğini umuyoruz. Bu konuda önce devlet memurları yasası ve dernekler yasasında kamu görevlilerinin genel örgütlenmelerini, özelde de çağdaş haklara sahip sendika kurmalarını engelleyen hükümlerin kaldırılması gerekir.

Ziraat Dünyası: Şu anda yürürlükte olan 1982 Anayasası'nda memurların sendika kurmalarını yasaklayıcı bir engel yok. Ayrıca, uluslararası sözleşmelerde bu hak memurlara tanınmış. Bu doğrultuda tarım alanında çalışan memurların sendikalaşması için bir çalışma var. Bu çalışma hakkında düşünceleriniz nedir?

Mahir GÜRBÜZ: Anayasa gerçekten kamu görevlileri için sendikalaşmayı yasaklayan bir hüküm taşımamaktadır. Ancak, anayasada kamu görevlilerinin haklarını düzenleyen hükümler de yoktur. 128. madde bu konuyu özel yasalara bırakmıştır. Konuya ilişkin özel yasa olan D.M.K. da da sendika kurmayı engelleyen hiç bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, grevi yasaklayan 27. madde bu konuda çok temel bir engeldir. Çünkü toplu pazarlığa oturamayan, toplu sözleşme yapamayan, grev kararı alamayan sendika statüsünden fazlaca bir şey beklenemez. Bu konuda bir süreden beri kamu görevlileri genelinde başlatılan çabaları saygı ile karşılıyoruz. Sorumlu çevrelerin de bu konuyu demokratik bir hoşgörü ile ve imzalararak katılmış olduğumuz uluslararası sözleşmelerin gerektirdiği bir yaklaşımla değerlendirmeleri gerekir. Bununla da kalmamalı, yetkili ve sorumlular, toplumun bu doğrultudaki kitlesel talebini doğru algılayarak sendikalaşma yolundaki engelleri kaldırmaya yönelmelidirler.

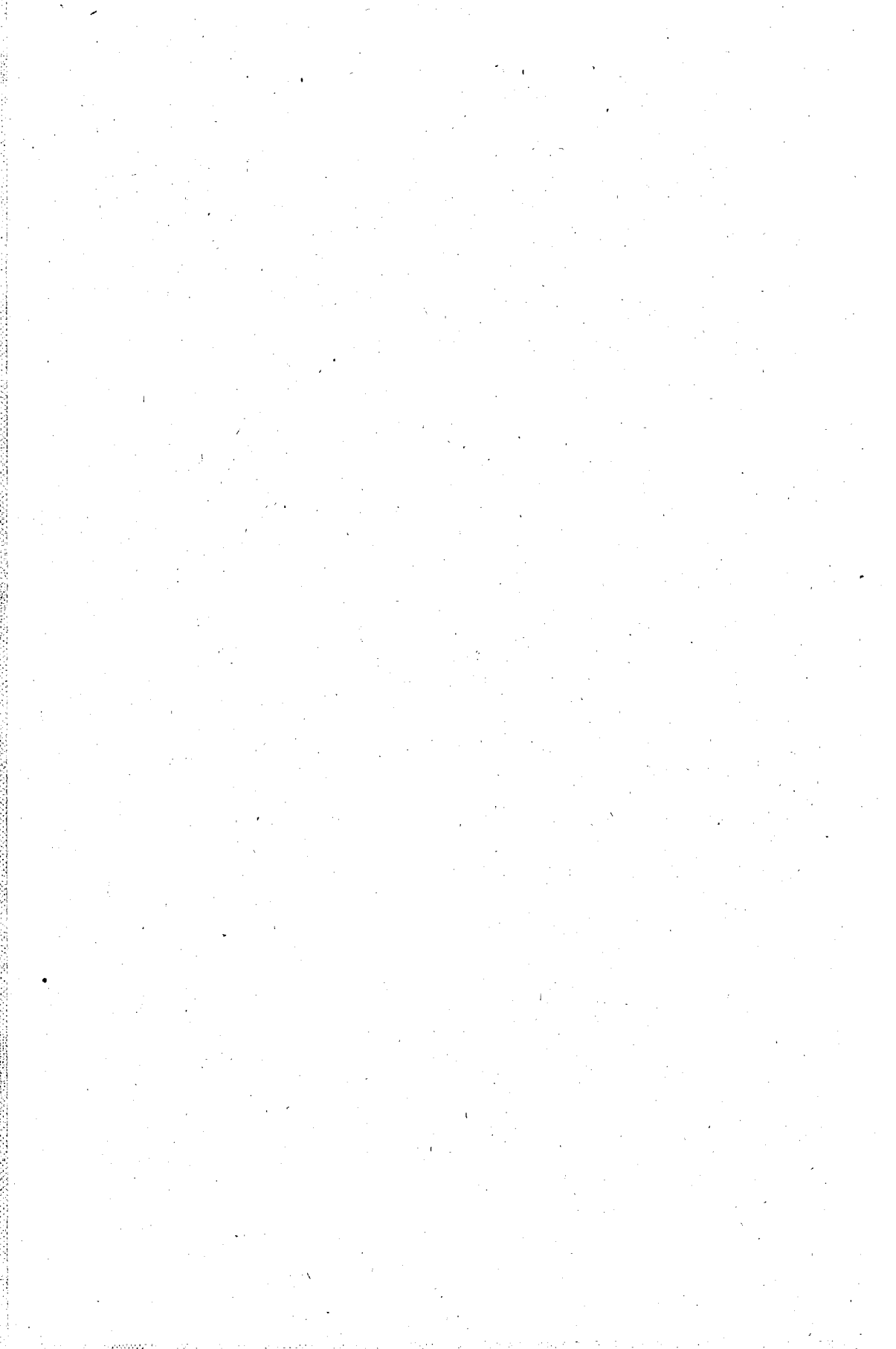
Kamu kuruluşu niteliğinde olan Odamız bu konuda üst örgütümüz TMMOB'un sorununa sahip çıkacağına inanmaktadır. Tarım ve Mühendislik dergimizin 35. sayısında bu

konuya iki ayrı yazıda yer vererek soruna kamuoyu desteği sağlamayı amaçladık. Çalışanların haklarını grevli toplu sözleşmeli sendikalar örgütleri yolu ile alacağı temel inancımdan dolayı tarım kesiminde başlatılan sendikalaşma çalışmalarını umutla karşılıyoruz. Ancak geçmişte örnekleri görülen kimi aksaklık ve hastalıkların yinelenmemesi için sorunun hemen bugünden yarına çözümlenmesi gibi bir aceleciliği de çok yararlı görmüyoruz. O nedenle, konu kanımca bir süre daha tartışılmalıdır. Geniş katılımlı bir tartışma platformu sonucunda üretilecek uygulanabilir çözüm önerileri kamu görevlilerinin tümünü kapsayacak temsili bir yapı ile yetkililere götürülüp, çözüm talep edilmelidir.

Böylesi ilkeli, tutarlı, gerçekçi ve planlı bir çalışmaya üyemiz kamu görevlisi Ziraat Mühendisleri de katılacaklar ve çabalara omuz vereceklerdir.

ETKİNLİKLER VE GÖRÜNTÜLER

Dünya Gıda Günü ve Anımsattıkları

Mahir GÜRBÜZ / TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI Başkanı

EKİM 1990

EKONOMİ

Taban fiyatları önerisi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mahir Gürbüz, önümüzdeki günlerde açıklanması beklenen taban fiyatlarının çiftçinin üretimini sürdürebileceği bir düzeye belirlenmesi gerektiğini söyledi. Hükümetin ihracatta tarımın payının giderek azalmasından övünç duyduğunu dikkat çeken Gürbüz, "Son 10 yılda yaşanan olumsuzluklar üreticiyi fakirlik çizgisinin altına getirdi. En kötüsü üretim yapamaz duruma düşürdü" dedi. Gürbüz, taban fiyatları için önerisini şöyle açıkladı: "Pamuk 2 bin 800 TL/kg, kuru üzüm 2 bin 900, kuru incir 2 bin 400, fındık 4 bin 500, ayçiçeği 1200, soya 1100."

Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mahir Gürbüz, "Kuruluşumuzun amacı meslektaşlarımızın hakkını aramak ve savunmaktır"

nhuriyet

Tarım en sancılı dönemde

Elir dağılımı üretici aleyhine geliyor. topraksız aile sayısı artıyor

TARIM ALANLARIMIZ YAĞMALANIYOR

Pamuk 2800, kuruüzüm 2900 olması ziraat mühendisleri fiyatlarını açıkladı

"Türkiye'nin gündeminde açlık var"

Değerli tarım alanlarımız kentlere, fabrikalara, yatırımlarına tedarik ediyor. Üstelik tarım için kullandığımız topraklarımızı yağmalanıyor. Ustelik tarım için kullandığımız topraklarımızı yağmalanıyor.

Cumhurbaşkanı

Meyve ve sebzeler ilaçlarla zehirleniyor

15 ton gıda imha

4. ODA ETKİNLİĞİNİ GELİŞTİRME VE KAMU YÖNETİMİNE KATILIM

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Sektör serbest piyasaya açılmalıdır"

TARIMDA bilimselce kullanılan zehirli ilaçlar, gelişen teknoloji sonucu artan çevre kirliliği ve denetimsizlik nedeniyle sağlıkta ciddi sorunlara yol açıyor. Türkiye'de sağlıkta temel unsur olan gıdanın sağlığı tehdit eder hale geliyor.

15 ton gıda imha

Başarısız 2. sayfa Ziraat Mühendisleri Odası'nın 10. Dünya Gıda Günü etkinliğinde düzenlenen sempozyumda...

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, verimsizlik sorumculuk duyan tüm...

1980-90 yıllarının tarım kesiminde oldukça kritik bir dönem oluşturduğunu belirten Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Sektör serbest piyasaya açılmalıdır"

1980-90 yıllarının tarım kesiminde oldukça kritik bir dönem oluşturduğunu belirten Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Sektör serbest piyasaya açılmalıdır"

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, verimsizlik sorumculuk duyan tüm...

1980-90 yıllarının tarım kesiminde oldukça kritik bir dönem oluşturduğunu belirten Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Sektör serbest piyasaya açılmalıdır"

1980-90 yıllarının tarım kesiminde oldukça kritik bir dönem oluşturduğunu belirten Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Sektör serbest piyasaya açılmalıdır"

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, verimsizlik sorumculuk duyan tüm...

Kamu tüzel kişiliği sıfatı ve kamu hukukundan kaynaklanan sorumlulukları nedeniyle Oda'mız 32. Dönemde de bu doğrultuda çabalarını sürdürmeye çalışmıştır. Ülkemizde demokratik katılım anlayışının yeterince gelişmemesiyle bağlantılı olarak umulan düzeylere ulaşamayan ve yoğunlukla yerel yönetimlerde somutlaşan ilişkiler ağının, önümüzdeki demokratik açılım sürecinde yoğunlaşmasını diliyoruz.

4.1. YEREL YÖNETİMLER VE ODAMIZ:

Demokratik yönetimin ve katılımın genel yönetime göre daha yoğun yaşandığı yerel yönetim mekanizmalarının başında gelen belediyeler ile Oda'mız ilişkileri dönem içerisinde ilkeli ve anlamlı boyutlar kazanmış ve bunlara dayalı, ilk sonuçlarını vermeye başlamıştır.

Bu kapsamda ilk önemli gelişmeyi Ankara Büyükşehir Belediyesi ile imzalanan protokol oluşturmuştur. Belediye adına Başkan Sayın Murat KARAYALÇIN, Oda adına Başkan Mahir GÜRBÜZ tarafından 21 Mayıs 1990'da imzalanan protokolda, gıda üretim ve denetim süreci ile açık ve yeşil alan planlanması ve üretilmesi çalışmalarında işbirliği eşgüdüm ve karşılıklı yardımlaşmada bulunulacağı anlayışlarında birleşilmiştir. Meslektaşlarımıza yeni istihdam ve etkinlik olanakları yaratacak anlamlı ve önemli bir ilk adım olan bu PROTOKOL ilk somut sonucunu Çankaya Belediyesinin başlattığı "yapılaşmada, projeli çevre düzenlemesi" uygulamasıyla vermiştir. Daha sonra Yenimahalle ve Bornova Belediyesince de benimsenen uygulamaya göre, kentsel alanlarda "Çevre Düzenleme Projesi" olmadan ve gerçekleştirilmeden, yapı kullanma izini verilmemektedir. Belediyelere yapılaşma projeleri ile birlikte meslektaşlarımızca hazırlanan çevre düzenleme projeleri de verilmekte ve bu projelerin gerçekten peyzaj mimarisi bölümü meslektaşlarımızca hazırlanıp hazırlanmadığı Oda'mızca denetlenmekte, proje temel kuralları ve peyzaj bilimi disiplininin genel kurallarına uygunluğu uzmanlarımızca değerlendirilmekte ve bu incelemenin ardından projeler Oda tarafından vize edilerek işlerlik kazanmaktadırlar.

Aşağıda verilen protokol anlayışının gelişmesi için tüm kent belediyeleri için "Çevre projelerinin gerekliliği" teknik raporu hazırlanmıştır. Önümüzdeki dönem, kanımızca Çankaya Belediyesi ile başlayan önemli adımın ülke geneline yansması için yoğun çabaları gerektirecektir. Yalnızca üyelerimize olanak tanınmasını değil, bir o kadar önemlisi sağlıklı çevre yaratmaya tüm toplumun katılmasını öngören anlayışın ülke genelinde yaygınlaşmasını diliyoruz.

Üzülerek aktarmak durumundayız ki, çevre planlaması kapsamında bir ölçüde de olsa başlayan protokol gelişmesi, gıda üretimi ve denetimi boyutunda yeterince somutlaşmamıştır. Oda'mızdan kaynaklanmayan nedenlere bağlı olan ve yalnızca 1990'da dondurma üreticilerinin eğitimi ile sınırlı kalan bu boyutun da önümüzdeki dönemde en az çevre kadar önemsenmesi gerektiğine inanıyoruz.

PROTOKOL

Bu protokol Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve İlçe Belediye Başkanlıkları ile T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası arasında; Modern kentlerde yerel yönetimlerin üstlenmek durumunda olduğu üretim, kontrol ve planlama faaliyetlerinde gereksinim duyulan mühendislik hizmetleri ve denetimlere katkıda bulunmak amacı ile işbirliği oluşturmak için tanzim ve imza edilmiştir.

KAPSAM:

MADDE-1: Bu protokol Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile T.M.M.O.B. arasında imzalanan 29/06/1989 tarihli "Ortak Mesleki Denetim Uygulaması" Protokolünün bir eki olup, adı geçen Protokol'de genel hatları ile belirlenmiş "Mühendislik ve Mesleki Denetim" hizmetlerinin Ziraat Mühendisleri Odasının faaliyet alanına giren bölümlerini kapsamaktadır.

TANIM:

MADDE-2: Bu protokol de Ankara Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri "Belediye" T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası "Oda" olarak anılacaktır,

GENEL HÜKÜMLER:

MADDE-3: Belediye ve Oda aşağıdaki konularda işbirliği ve ortak çalışma yapmayı kabul ederler.

Belediye Zabıta ve Küşat Yönetmeliğindeki, Gıda ile ilgili İşyerlerinin açılması, ruhsatlandırılması ve denetlenmesine ilişkin hükümlerin güncelleştirilmesi ve bu işyerlerinin teknolojik yönden (bina, ekipman, dizayn, personel vb.) gıda üretimine uygunluk ve yeterliliğinin kontrolü ve belgelenmesi,

MADDE-4: Gıda kontrolü ile ilgili elemanların eğitimi,

MADDE-5: Toptancı hal ve pazar yerlerinde sebze ve meyvaların kalite ve sağlık açısından denetimi,

MADDE-6: Haşere ve zararlılarla yapılan ilaçlı mücadelenin esaslarının belirlenmesi, denetimi ve yönlendirilmesi,

MADDE-7: Süs bitkileri üretimi ve pazarlaması konusunda Belediye sınırları içinde çalışan kişi ve kuruluşların çalışma esaslarının belirlenmesi, üretici ve tüketicinin korunması için gerekli tedbirlerin alınması ve bu gibi yerlerde sorumludanışman teknik eleman olarak Ziraat Mühendisi çalıştırılması,

MADDE-8 Belediye İmar Yönetmeliğinin 96. maddesinde yer alan "Parselin bahçe düzeni yapılmamış ve gerekli sayıda ağaç dikilmemiş binalarına yapı kullanma izni verilmez" hükmünün günümüzün anlayış ve şartlarına göre uygulamasının sağlanması,

MADDE-9: Bahsi geçen konularda görev yapacak Ziraat ve Gıda Mühendis ve Yüksek Mühendislerin yetkilendirilmesi ve yetkilerinin onaylanması,

DİĞER HÜKÜMLER:

MADDE-10: 3-4-5-6-7-8 ve 9'uncu maddelerdeki konuların uygulama esaslarını belirlemek ve gerekiyorsa yönetmelikler hazırlatmak için belediye ve oda tarafından eşit sayılardan üyeden oluşan bir komisyon oluşturulur. Bu komisyon protokol imza tarihinden sonra en geç 10 gün içinde toplanır ve ilk toplan-

tidan en geç 3 ay sonra da her konuyla ilgili ayrı ayrı hazırlanmış metin ya da yönetmelik taslakları yetkili kurullarında karar alınmak üzere belediyeye sunulur.

MADDE-11: Bu protokolün uygulanması sonucunda oda üyesi Ziraat Mühendislerinin üçüncü şahıslara yapacağı Mühendislik hizmetlerinde (plan, proje, uygulama) T.M.M.O.B. asgari ücret yönetmeliği uygulanır.

MADDE-12: Bu protokol imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

..... Belediye Başkanlığına Ankara

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Anayasa'nın 135. maddesinde dile getirilen tanımla, kamu tüzel kişiliğine sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Şu anda 15.000 kayıtlı üyesi bulunan Oda'mız meslektaşlarımızın hak ve yararlarını savunma öncelikli ödevi yanında, üyelerimizin teknoloji aktararak hizmet verdikleri toplum kesimlerinin sorunlarını sahiplenmeyi, ondan da önemlisi çözümler araştırma kaçınılmaz bir toplumsal sorumluluk olarak değerlendirmektedir.

Bu doğrultudaki çalışmalarımız kapsamında, yalnızca son iki yıl içerisinde tohumculuk, çevre tarım ilişkileri, tarımda örgütlenme ve gıda denetimi konuları sempozyum biçiminde gündeme getirilmiş, tarım sektörünün tüm boyutlarının değerlendirildiği beş günlük III. Teknik kongre düzenlenmiş ve bu çalışmaların tümü yayına dönüştürülmüştür.

Çabalarımızın yoğun biçimde yöneldiği alan, doğal olarak tarım kesimi olmasına rağmen, toplumsal gelişime paralel şekilde ortaya çıkan kent yaklaşımları ve toplumların daha güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşama talepleri nedeniyle, mesleğimizin uğraşı ve ilgi alanı kapsamına kentsel hizmetlerde giderek daha yoğun biçimde girmeye başlamıştır. Özellikle, açık ve yeşil alan tasarımı ve üretimi ile gıda sürecinin denetimi, ziraat fakültelerimizin peyzaj mimarlığı ve gıda teknolojisi bölümü mezunu meslektaşlarımızın uzmanlıklarını sergiledikleri iki önemli alan olarak ortaya çıkmıştır.

Oda'mız yerel yönetimlerle meslek kuruluşları arasında ilkeli ilişkilerin geliştirilmesini ve meslek kuruluşlarının görüşlerinden yararlanılmasını, katılımcı demokrasinin somutlaşması ve kent hizmetlerinde bilimselliğin daha yaygın biçimde egemen olması anlamında son derece önemli bulmaktadır. Bu temel anlayışımızın gereği, bir örnek olması bakımından, istem üzerine Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı için, gıda denetimi ve çevre konularını içerir bir rapor hazırlanmış, önemli ölçüde bu rapordan kaynaklanan işbirliği olanaklarının somutlaşması bağlamında, anılan Başkanlık ve Ankara İlçe Belediye Başkanlıklarıyla ortak çalışma protokolu imzalanarak, ilişkilere kurumsal nitelik kazandırılmıştır. Aradan geçen zaman çok kısa olmasına rağmen, Belediye yetkililerinin talebi üzerine süt işleyen üretim yerlerinde Oda'mız gıda uzmanlarımızın etkili eğitim çalışması gerçekleştirilmiş, Çankaya Belediyesi'nin İmar Yönetmeliği'nin 96. maddesine işlerlik kazandıran ve yapı kullanma izni öncesi çevre projesi düzenlenmesi ve uygulanması koşulunu arayan yaklaşımıyla protokolde öngörülen işbirliği anlayışını somutlaştıran çok önemli yeni bir adım atılmıştır.

Ankara özeli için hazırlanan, ama ilkesel anlamda tüm belediyelerimize uyarlanabilecek olan raporumuzu, imzalanan işbirliği protokol metnini ve Çankaya Belediyesince yaşama geçirilen çevre düzenlenmesi hizmetinin bilimsel ve teknik gerekçesi anlamındaki Oda görüşlerinin yansıtıldığı ikinci raporumuzu bilgi ve değerlendirmenize sunuyoruz.

Başkanlığımızın, yerel yönetimlerle meslek kuruluşları arasında, üretim temeline dayalı demokratik ilişkilerin geliştirilmesinden yana olduğu inancıyla, toplumun sağlıklı

geleceği adına projeli çevre düzenlemesi uygulamasına başlanılmasını, gıda üretim ve denetim sürecinde gıda bilimi eğitimi görmüş ziraat mühendislerinin daha yaygın biçimde rol almalarının sağlanmasını ve toplumumuzun ortak yararları bağlamında Oda'mızla işbirliği ilişkilerinin değerlendirilmesini diliyor, bu kapsamda üzerimize düşen her türlü teknolojik ve yönetsel sorumlulukları yerine getirmeyi, halkımıza karşı ertelenmez bir ödev saydığımızı bilgilerinize sunuyoruz.

Saygılarımızla.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Eki: 2 adet rapor, 1 adet protokol

Çevre Projelerinin Gerekliği ve Kriterleri

Kent ve kentli için; sağlıklı çevrelerin oluşturulmasında; konut, toplu konut, sanayi yönetim, idari ticari yapıların çevrelerinin düzenlenmesi ve rekreatif nitelik kazandırılması son derece önemlidir. Günümüz "çevre düzenleme" çalışmaları, geniş kitleleri kavrayan ve çok yönlü bir planlama disiplinine dönüşüm göstermiştir.

Genel anlamıyla, Planlama; karar süreçleri bütünü ve denetim" mekanizması olarak tanımlanacak olursa; "Plançı"da; karar üreten ve denetleyen kişi olarak karşımıza çıkar.

"Mekansal Planlama"nın ise; sınırları belirlenen bir planlama alanında, amaca yönelik planlama stratejileri doğrultusunda ve birbirleriyle hiyerarşik kademelendirilmiş farklı ölçekli bir dizi planlama kararının öngörülen planlama araçları ile fiziki yapıyı biçimlendiren plan bütünü olarak algılanması gerekmektedir.

Peyzaj mimarlığı meslek disiplininin mekansal planlama'ya katılımı ve katkıları bağlamında;

AÇIK ALAN : Yerleşim eyleminin varolan tüm aktivitelere açık, yapı kitlelerinin ve oluşturduğu yığınların arasında yer alan, konut - ticaret - sanayi - depolama - yönetim - eğitim vb. amaçlı kullanımlar dışı, rahatlama olanağı yaratan kent parçaları olarak betimlenmekle birlikte; mevcutta kitlesel yapılaşmaların arasında boğulmuş ve kuşatılmış olarak karşımıza çıkmaktadır.

YEŞİL ALAN : Yerleşim kitleleri içerisinde yer alan açık alanların bitkisel materyal ve yapısal donanım ile organize ve planlı biçimde tasarlanması ile, ortak kullanımlı ve içinde gezinilip dolaşılmasının ötesinde mekan olgusunu (üçüncü boyutu) kurgulayan alanlardır, denilebilir.

Mekansal Planlama'da yerleşmelerde mevcut yönetsel erkinin imar kurumlaşmalarındaki öngörülerini Nazım Plan ve Uygulama İmar Planlarını oluşturur ve bu planlar yerleşim öbeklerinin mekansal organizasyonunu üstlenerek, sonuçta bizleri kent kalıplarında sokak - sokak yerleştirir.

Metropolitan Nazım Plan Kararlarının üreilmeye başladığı günümüz kentlerinde, Mekansal Planlama bağlamında, Metropolitan kentler Açık ve Yeşil Alan Planlamaları Plan Amaçları - Plan Stratejileri - Plan Kararları ve Plan araçları seçiminde alternatif seçimleri ve öngörülerini ile geliştirilmeli, konut - ticaret - sanayi - depolama - yönetim - eğitim kullanımları ve dolaşım sirküleri artığı, rantı düşük topoğrafik eşikler olarak algılanmamalı, tersine yapı uzantılarının oluşturdukları yerleşim öbeklerinde, kitlesel doluluk - boşluk - acıklılık - süreklilik - tenefüs olanağı yaratan alternatif rantabilite ve ekonomi

politikler uğruna yapı spekülasyonlarına feda edilmeyen, hep birkaç fazlasına göre hesaplanmış düşey yoğunluklarla kesilen hava sirkülerine ek olarak, yeşilden yasal prosedürlerin boşluğu nedeniyle çalınarak kazanılan yatay yoğunluklarla getirilen inşaat haklarıyla; hem düşey hem de yatay bu denli boşluksuz - masif ve üst üste yığılması zaman geçirilmeden imar kurumlaşmasında çerçevesi çizilmiş bir Açık ve Yeşil Alan sistemi planlaması ile önlenmelidir.

İmar öngörülerinde, mücavir alan sınırları içinde 7, 00 m²/kişi dışında ise 14.00 m²/kişi aktif yeşil alan standardı artan nüfus yoğunluğu ve yapı yığılması nedeniyle Ankara'da 1.00 m²/kişi civarındadır.

Bu bağlamda, imar kurumlaşmalarına da başka bir perspektiften bakmakta yarar bulunmaktadır.

İmar kurumlaşmasında 3194 sayılı imar, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri, 1580 sayılı Belediyeler vb. yasalar, bu yasalara bağlı olarak hazırlanan yasa ve yönetmelikler ile imar uygulamalarında (mekansal planlama) yasal prosedür uygulanmaktadır. Ancak sözü edilen yasa ve yönetmelik hükümlerinde, direkt açık ve yeşil alan planlaması ve uygulaması öngörülere bulunmamaktadır.

Büyük kent merkezlerinin yeşil alan sorununun büyüklüğü; yerel ve merkezi yönetimi özellikle yeni yaptırımlar getirmeye yöneltmiş ve "ÇEVRE PROJELERİ" konusu gündeme gelmiştir.

Önemli bir girişim olarak değerlendirdiğimiz konu, Belediye İmar Yönetmeliğinin 96. maddesinde "Parselinde bahçe düzeni yapılmamış ve gerekli sayıda ağaç dikilmemiş binalara yapı kullanma izni verilemez" hükmünün yer almasıdır.

Diğer yandan, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı çevre düzenleme uygulaması konusunda, Konut Kooperatifleri Birlikleri aracılığıyla çevre kredisi vermektedir. Bu kredi sağlanırken, Belediye tarafından tasdik edilen çevre projeleri mesnet alınmaktadır. Bu çerçevede içerisinde Belediyelere onanmak üzere "Çevre Projesi" adı altında gelen planlar, ölçek nitelik, içerik ve ayrıntı açısından karmaşık ve yetersiz olduğu gözlenmiştir.

İmar yönetmeliğinin hükümlerini uygulama zorunluluğu toplu konut ve kamu ortaklığınca çevre düzenleme uygulamalarını desteklemek üzere verilen kredilerin, tasdik edilen çevre projesine dayalı olmasının getirdiği yasal sorumluluk "Çevre Proje" lerinden beklenen plan, ölçek ve detay içeriğinin belirtilmesi, temel ilkelerinin peyzaj mimarlığı açısından oluşturulması zorunlu hale gelmiştir.

"Çevre Projesi" adı altında onaylanmak üzere kabul edilecek projelerin nitelik ve içeriği mesnet aldığı İmar Yönetmeliği hükümleriyle birlikte aşağıda açıklanmıştır.

1. GENEL DURUM PLANI

(1/1000, 1/500 ve daha büyük ölçeklerde)

Mimari kitle yerleşimi, eş yükselti eğrileri ve yakın çevresi yer alacaktır.

2. PLANTASYON (BİTKİLENDİRME) PROJESİ

(1/200, 1/100 ve daha büyük ölçeklerde)

Uygulamada bu hüküm, hesaplamalar sonucu elde edilen bir ağaç sayısı değeri saptamak ve dikilmesini sağlamak gibi tanımlayıcı olmayan bir yorumda değerlendirilmiştir. Oysa aynı hükümde "bahçe düzeni" istenmektedir. İmar yönetmeliğinin 80. maddesinde, "96. madde de belirtilen ağaç dikme yerlerinin vaziyet planında mutlaka gösterilmesi" istenmektedir. Bu hükümler, bina çevrelerini tek tip ağaçlandırma alanı olarak anlaşılmasını önlemekte ve bitki kompozisyonu oluşturacak bahçe düzeni yaratılmasını dolayısıyla da projenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Özetle, İmar Yönetmeliğinin 80. 96. maddeleri uyarınca bina oturumları alanları

dışındaki her 20 m² için bir ağaç olmak üzere bitki hesabı yapılacak, dikilecek bitkilerin cins, tür, varyete adları ve dikim mahallerinin yer aldığı, çim tesis edilecek yerlerin tanımlandığı bir "PLANTASYON PROJESİ" hazırlanacaktır.

3. UYGULAMA PROJESİ

(1/200 - 1/100 ve daha büyük ölçeklerde)

Dış mekan yapısal planlamasında, aşağıdaki unsurların belirtilmesi, çizilmesi gerekmektedir.

(A) Yaya ve trafik sirkülasyon hatları;

Bina girişleri, binalar arası ve ortak kullanım alanları, bağlantı yolları, parsel içinde otopark düzenlemesi olduğunda trafik yolları yer alacaktır.

(B) Otopark yönetmeliğinin 5. maddesindeki ölçülere uygun otopark hesabı yapılacak, binaların optimal kullanımını sağlayacak otopark düzeni getirilecektir.

(C) İmar Yönetmeliğinin 64. maddesine uygun bahçe duvarları yapılacaktır. Bu maddeye göre;

Bahçe duvarlarının yol üstüne isabet eden kısımlarının yükseklikleri harpuşta dahil (0,50) m'yi geçmeyecek, duvar üzerine görüşü kapamayacak şekilde (1,00) m. parmaklık yapılacak, bahçe duvarının yola bakan ön, yan ve arka bahçelerindeki diğer bölümleri devam edecek. İstinad duvarlarında eğim tutan taraftaki yükseklik (0,50) m'yi geçmeyecek, eğim varsa kademelendirme yapılacaktır. (Madde 85).

(D) Bina girişi, rampa, merdiven bağlantıları, merdiven sayı ve riht yükseklikleri belirtilecek.

(E) Klasik parseller dışında, kredi kapsamına girmeyen bir kaç kitleyi içeren parseller, (Madde 42) kredi kapsamına giren konut birliklerinde çocuk bahçesi, dinlenme nişleri, alan büyüklüğü uygunsa spor alanı yapılacaktır. Yeşil alan standartlarında, oyun ve spor alanları, parklar için kişi başına 2,5 m² yeşil alan gerekmektedir. Bir konutta dört kişi yaşadığı kabul edilerek, konut başına 10 m² yeşil alan ayrılacaktır.

Aktif rekreasyon alanı olarak çocuk oyun yerleri ayrılacaktır. Çocuklar için nüfus ve alan büyüklüğüne göre;

a. Çocuk bahçeleri: (3-6 yaş grubu) iskan alanının yapı büyüklüğüne ve nüfus yoğunluğuna göre minimum 250 m² olmak üzere 500 - 1000 m² arasında değişir. En az beş oyun aleti yer alacaktır.

b. Çocuk oyun alanları : (6 - 14 yaş grubu)

İçerisinde çocuk ölçeğinde, "mini basketbol + mini voleybol" mini futbol alanlarından biri yer alacaktır. En az 1000 m² olacak, en az bir spor alanı ve beş oyun aleti yer alacaktır.

c. Dinlenme nişleri : Yetişkin grubun yararlanacağı bu nişlerde oturma elemanları ve pergola, istenilirse süs havuzu da yer alabilir. Bahçe düzeninde değişik yerlere dağılımı yapılacaktır.

(F) Dış mekan aydınlatması için aydınlatma elemanlarının yerleri; sulama için sulama dikmelerinin yerleri belirlenecek, aydınlatma elemanları olarak kullanım alanlarında (çocuk bahçesi, spor alanı, dinlenme alanı, otopark) 10 metrede bir, pasif yeşil alanlar üzerinde 20 metrede bir yer alacaktır. Sulama dikmelerinin her biri 30 m. yarı çaplı bir etki alanını sulayacak şekilde sayıları saptanacak ve yerleri belirlenecektir.

(G) Aynı ölçekte en az iki kesit İmar Yönetmeliğinin 80/3 maddesi uyarınca verilecektir.

4. DETAY KESİT PAFTALARI (1/1, 1/10, 1/20, 1/50 ölçeklerinde)

Projedeki yapısal kullanma, konstrüktif açıklık getirecek, detay kesitler verilecektir.

- Çocuk oyun aletleri detayları
- Pergola üst, ön, yan görünüşleri
- Havuz detay kesit
- Yaya yolu detay kesit
- Spor alanı detay kesit
- Bahçe ve istinat duvarları için en ve boy kesitleri
- Aydınlatma ve sulama şeması (1/500)
- Aydınlatma elemanı detayı

Çevre projelerinde olması gereken aşamalar yukarıda verilmiştir. Ancak tüm bu çalışmaların yaşama geçirilmesinde, çevre projelerinin hazırlanmasında, onayında ve uygulatılmasında zorunlu kriterlerin hazırlanacak yönetmelikle hükme bağlanması zorunludur ve ivedilik göstermektedir.

Hazırlayan : Peyzaj Mimarı
A. Betül UYAR

: Peyzaj Mimarı
Suat DURMUŞ

Derleme : Peyzaj Mimarı
Gaye ÇULCUOĞLU

4.2. GAP KOORDİNASYON KURULLARINA KATILYORUZ:

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin gelişim sürecinin geniş katılımlı bir platformda incelendiği GAP Koordinasyon Kurullarına Oda'mızın da resmen çağırılması, Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan "kamu tüzel kişiliğine sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu" kavramının somutlaştığı yeni bir örneği oluşturmuştur.

GAP'dan sorumlu Devlet Bakanı Sayın Kamran İNAN ile 13 Nisan 1990 da gerçekleştirilen görüşmede gerçekleşen bu katılım ilk kez 27 Mayıs 1990'da ki Diyarbakır koordinasyon toplantısına Şube Başkanı'mız Zekai BAKAR'ın katılmasıyla somutlaşmış ve daha sonraki toplantılarda gerçekleştirilen temsil ile devam ettirilmiştir.

4.3. AKAP, TOPLU KONUT YEŞİL ÇANKAYA ÇALIŞMALARI VE ODA'MIZ:

AKAP kodu ile bilinen Ankara kenti Ağaçlandırma Ana Planı çalışmalarına da Oda'mız Belediye Protokolü çerçevesinde katılmaya başlamıştır. Yoğun kentleşme sonucu hızla azalan yeşil alan sorununa, köktenci çözümler üretmek amacıyla ilgili kuruluş ve meslek dalları temsilcilerinin yer aldığı AKAP toplantılarında Oda'mız İkinci Başkanı Güner DEMİREL tarafından temsil edilerek görüşlerimiz açıklanmıştır.

Öte yandan Çankaya Belediyesi tarafından toplu konut sorunları ve yeşil bir Çankaya oluşturulması amacıyla planlanan iki ayrı ve sürekli kurula ise Oda'mız, Yönetim Kurulu üyesi Yusuf DENİZ aracılığıyla katılmış ve uzmanlık alanımıza ilişkin görüşlerimiz hem yazılı hem de sözlü biçimde aktarılmıştır.

4.4. AR-GEL TOPLANTILARI VE GELİŞEMEYEN SÜREÇ:

Oda'mız Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yılda bir kez düzenlediği (AR-GEL) Araştırma Geliştirme Kurul toplantılarına 1990 ve 1991 de resmen çağırılmış ve gereğince temsil edilmiş olmasına rağmen, bu ilişki törenselleşmiş ve biçimsel niteliğin ötesine geçememiştir.

Sözlü görüş açıklamasına olanak tanınmayan, yazılı görüşün okunmasından kaçınılan toplantılar Oda'mız bakımından umulan sonucu vermemiştir. Tarım sorunlarının saptanması, uzun ve orta vadeli araştırma projeksiyonlarının tartışılması ve kesinlikle demokratik bir anlayışla işletilmesi gereken toplantılar, yazık ki bürokrasinin monoloğu niteliğini aşamamıştır.

AR-GEL toplantısı için hazırlanan ön rapor aşağıda sunulmaktadır.

T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası'nın Tarım ve Tarımsal Araştırmalarla İlgili Görüş ve Önerileri

GİRİŞ:

Bu rapor, 15000 kayıtlı üyesi bulunan Ziraat Mühendisleri Odasının Tarıma genel bakış açısını, sektörde karşılaşılan darboğazları ve çözüm önerilerini içermektedir. Büyük çoğunluğu kamu sektöründe istihdam edilen ziraat mühendisleri ve ziraat yüksek mühendislerinin, tarımda uygulanan devlet politikalarından olumlu veya olumsuz yönde etkilenmeleri ve bu konuda görüş ve önerilerinin olması doğaldır. Ziraat Mühendisleri Odası üyelerinin çeşitli tarımsal konulardaki görüş ve önerilerini her platformda dile getirmeyi görev saymaktadır. Bu anlamda, uzun ve kısa vadeli tarımsal araştırma politikalarının ve sorunların tartışılacağı III. Araştırma-Geliştirme Yüksek Kurulu'na Ziraat Mühendisleri Odası'nın çağrılı olmasını sevinç ve umutla karşılıyoruz.

GENEL DEĞERLENDİRME:

Gelişme bir bütündür. Yıllardır anlamsız bir biçimde sürdürülen tarım mı sanayi mi tartışmalarının günümüz dünyasında geçerliliği yoktur. Ülkelerin gelişmiş düzeyleri araştırılırken bu somut gerçeğin göz ardı edilmemesi gerekir. Teknoloji üretebilme aşamasına ulaşamamış ulusların tarımda da sanayide de atılım yapabileceği şansları oldukça zayıftır.

Dünyada her geçen gün izlemekte ve anlamakta bile güçlük çektiğimiz önemli gelişmeler olmaktadır. Gelişme hızı artık başdöndürücü sözcüğü ile tanımlanır hale gelmiştir. Gelişmiş ülkelerle, gelişmekte olan ülkeler arasındaki fark, yıllarla değil, yüzyıllarla ifade edilebilmektedir günümüzde. Farkın giderek büyümesi az gelişmiş ülke insanlarında telaş, panik ve umutsuzluk yaratmaktadır. Durumun 1989 yılında o zamanki Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı Sayın Hüsnü DOĞAN tarafından " Tarım ülkesi bile değiliz" cümlesiyle özetlenmesi nerede olduğumuzu açıkça ortaya koymaktadır.

Kuşkusuz, süreç içinde her alanda olduğu gibi tarımda da gelişmeler olmaktadır. Bugün 10 yıl, 20 yıl, 50 yıl geride olduğumuz söylenemez. Somut olan gerçek, uluslararası göstergelerin, Türkiye'nin gelişmiş ülkelere göre oldukça geride kaldığını göstermesidir. Büyük tarımsal üretim potansiyeline, küçümsenemeyecek bir teknik eleman kapasitesine sahip olduğumuz halde, artık kendi kendine yeten ülkeler arasında sayamıyoruz kendimizi. Bunun çok boyutlu ve çok çeşitli nedenleri olduğu bilinmektedir. Nedenleri ve sorunları, demokratik ortamlarda ülke çıkarlarını ön planda tutarak tartışarak çözümler üretmek gerektiğine inanıyoruz. Önerilen çözümlerin kararlılıkla uygulanması başarının ön koşuludur. Ziraat Mühendisleri Odası meslek, meslekdaş ve tarım sorunlarının çözümüne yönelik her türlü çalışmaya katkıda bulunmaya hazırdır. Tarımsal araştırma olgusunun, uygulanan genel tarım politikalarının bir parçası olduğu görüşünden hareket ederek aşağıdaki önerilerimizin dikkate alınmasını diliyoruz.

ÖNERİLER:

Gelişmenin ve ilerlemenin temelinde araştırma vardır. Araştırma olgusunu gözardı ederek her hangi bir konuda gelişme olanağı yoktur. Bu gerçek, tüm üretim dalları için geçerlidir.

- Tarım sektöründe, ülkemiz gerçeklerine uygun bir politika geliştirilememiştir. Ülke yönetimine talip siyasi partilerin sektörle ilgili somut ve uzun vadeli bir politikaları yoktur.

- 1980 sonrası ülke genelinde uygulamaya konulan liberal ekonomi politikası tarımdaki gelişmelere bir ivme kazandırmıştır. Her hangi bir temele dayanmadığı için yakında darboğaza girilmesi kaçınılmazdır.

- Ülke genelinde araştırmaya ayrılan paylar, gelişmiş ülkelerdekilerle kıyaslanamayacak kadar azdır. Bu oran tarım sektöründe daha da düşüktür. Kaldı ki ayrılan payların büyük bölümü cari harcamalara ve personel maaşlarına gitmektedir.

- Araştırma olgusu çağdaş bir yaklaşımla, yatırım olayı olarak düşünülmektedir. Türkiye'de de araştırmaya bu gözle bakmak, buna göre gerekli düzenlemeleri yapmak gerekir.

- Teknoloji üretemeyen ekonomilerin başarılı olabilme şansları yoktur. Teknoloji ürünlerini satın alarak gelişmeyi sürekli kılmak hemen hemen olanaksızdır. Bu yöntem dışa bağımlılığı artırır ve kaynak israfına neden olur.

- Araştırma kuruluşları giderek etkisiz ve işlevsiz kurumlar haline dönüşmektedirler. Bu durumun son reorganizasyondan sonra hızlanmıştır. Günümüz koşullarına uygun bir yeniden yapılaşmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

- Araştırmacı teknik personel yeterli madde ve manevi destekten yoksundur. Yetişmiş ve uzman personel gerektiği gibi değerlendirilememektedir.

- Araştırma sonuçları uygulamaya yansıtılamamaktadır. İthal sonuçların ülkemiz koşullarına adaptasyonu için bile araştırmacıya danışılmamaktadır. Araştırmacılar etkisiz, yetkisiz ve gizli işsiz durumuna düşürülmüştür.

- Ülkemizde araştırma-egitim ve yayım kuruluşları arasında herhangi bir koordinasyon yoktur. Hatta çok çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan tarımsal araştırmalar arasında bile birlik sağlanamamaktadır. Bu durum araştırmaların etkinliğini azaltan en önemli nedendir.

- Tarımsal araştırma yapan tüm kuruluşların çağdaş ve demokratik bir anlayışla bir çatı altında toplanması en sağlıklı çözüm olacaktır.

Ziraat Mühendisleri Odasının tarım ve araştırmaya temel baktış açısı ve yaklaşımları yukarıda kısaca özetlenmiştir. Görüş ve önerilerimizin dikkate alınması en büyük dileğimizdir.

Saygılarımızla

Mahir GÜRBÜZ
Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Ziraat Mühendisleri Odası toplantısında çiftçiler yakındı:

Adana Anakent Belediyesi Tiyatro Salonunda yapılan toplantıda konuşan Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mahir Gürbüz, son yapılan nüfus sayımına göre Türkiye'de tarım kesiminin toplam nüfusun yüzde 41'ini oluşturduğu ka-

Küçük çiftçi darbe yedi.

- Ziraat Mühendisleri Odası'larını dinlemek ve c...
- Toplantıda kon... kredii...

BOYKOT YANLIŞ
Et boykotunun geniş halk kitleleri için geçerli olamayacağını söyleyen Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Tüketici koruması gerçekleştirilmeyecek olursa bu yapılmış olur" dedi. Gürbüz, et boykotuna olan eğilimin bir tüketici levi olması halinde sayıyla karşı-

Et boykotu bugün başlıyor

Bakanlık Sorun Bakanlıkta et boykotu hakkında görüşmeler yapıldı. Bakanlıkta et boykotu hakkında görüşmeler yapıldı. Bakanlıkta et boykotu hakkında görüşmeler yapıldı.

Ziraat Müh. 'Tarım grevinin faturası ağır'

ANKARA, (Günce) TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, TKGM'nin çiftçi bakımından uzun yıllar geçirmeyeceği fayıpırla suçladı.

Gürbüz, dün yaptığı açıklamada, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ndeki grevin, doğrudan doğruya çiftçiye yansıtılmaması gerektiğini söyledi.

Bakanlıkta yönetim boşluğu

ANKARA, (Günce) Bakanlıkta et boykotu nedeniyle yönetim boşluğu oluştu.

Boykot giderek tırmanıyor Et kesimi %30 azaldı

İstanbul (Günce) Et boykotunun giderek tırmanıyor. Et kesimi %30 azaldı.

Boykotun ilk günü şok zam!

İstanbul (Günce) Boykotun ilk günü şok zam! Et fiyatları %30 arttı.

MAHIR GÜRBÜZ (TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı) "Son 10 yılda tarım gözden çıkarıldı"

Hızla büyüyen bir toplumuz. Buna karşılık tarımsal üretimin alanları daralıyor. Verimimiz düşüyor. Tarım topraklarımızın verimliliği düşüyor. Bunlar temel sorunlarımızdır. Bunları çözmek için devletimizin desteğine ihtiyacımız var."

Burma: Et çiftçiyeye zarar
Burma'da et çiftçilerine zarar olduğu bildirildi.

Et kesimine kamu desteği artırılmalıdır

Türkiye'de tarım sempozyumu yapılıyor
TARIM Hallisi-91 etkinlikleri kapsamında düzenlenen "Türkiye Tarım Sempozyumu" bugün başlıyor. Ziraat Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen toplantıda, Tarım ve Köylüleri Bakanlığı'nın başkanı ve diğer yetkililer de katılacak.

5. MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK ETKİNLİKLER

Et boykotu başlıyor

HABER MERKEZİ- Tüm Tüketicileri Koruma Derneği ve Türk Kadınlar Birliği tarafından, haksız kazanç sağlandığı gerekçesiyle düzenlenen 15 günlük et boykotu bugün başlıyor.

Yılda 28 kat artarak, girdi fiyatlarının 38 kat yükseldiğini, 1983'te bin 752 baş olan sığır ithalatının 20 kat büyüyerek, 1988'de 34 bin 395 başa ulaştığını, aynı sürede ihracatın da 100 kattan fazla gerileyerek 61 bin 68'den, 515 başa düştüğünü anlatarak, şöyle dedi: "Bu tablo utançtır. Ama utanç-

Gürbüz, ancak bunun üreticiden değil, tarımda uygulanmakta olan yanlış politikadan kaynaklandığını vurguladı. Gürbüz, "Bu göstergeleri yok sayarak et boykotuna bir anlam vermek kanımızca yanlıştır. Tüketicilerin korunması kışkırtıcı değildir ve gereklidir ama bu yapılırken, üreticinin de feda edilme-

deme getirmek istediklerini de sözlere ekledi. Akdemir Canlı Hayvan İhracatçıları Birliği Başkanı Hadi Doğan ise, et fiyatlarının ithal etteki fonun düşürülmesi ve kaliteli et ithalatı ile aşağı çekilebileceğini savundu. Doğan, "Et boykotu yapan yapıyor, ancak fon düşerse, et fiyatları ya-

31. Dönem çalışmalarında sergilenen ve hem meslek yararları hem de tarım kesimi sorunları açısından üretkenliği temel alan yaklaşım, bu dönemde geliştirilerek yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Mesleki sorunların çözümlenmesi bakımından olduğu kadar hizmet verdiğimiz tarım kesimi sorunlarının gündeme taşınması, bilim ve tekniğin potasında sorgulanması ve çözümlerinin araştırılmasının da toplumsal sorumluluk olduğuna inanan Yönetim Kurulumuz, iki kongre, beş sempozyum, iki panel, iki tarım haftası programı ve dört söyleşide somutlaşan etkinlikleri, işte bu anlayışla gerekli görmüştür. Seçilmiş konuları, yöntemleri, uygulama biçimleri her zaman tartışılabilir olan çalışmalar aşağıda tanıtılmaya çalışılmıştır.

5.1. TERMİK SANTRALLAR VE ÇEVRE SEMPOZYUMU:

Çevre sorununun moda ve fantezi sayıldığı bir ortamda, çevre bozulmasının kısa ve uzun geleceklili ama yaşamsal nitelikli hangi ciddi sorunları yarattığının bilincinde olan Oda'mız, bu sorunun en önemli ve ekonomik açıdan en tehlikeli sonuçlarının yaşandığı doğal kaynaklar, tarım toprakları ve orman boyutlarını, bilimin yol göstericiliğinde ele almayı görev saymıştır.

TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Yatağan Belediyesi ve Oda'mızca ortaklaşa planlanan SEMPOZYUM 13 Mayıs 1990 tarihinde Yatağan'da gerçekleşmiştir. Odamız adına Mahir GÜRBÜZ'ün açılış konuşmacısı, Prof. Dr. Nazmi ORUÇ, Prof. Dr. Koray HAKTANIR ve Doç. Dr. Ahmet Göker ELBEK'in bildiri sunucu olarak katıldıkları sempozyum, sorunların yaşandığı yörede ele alınması, yerel halkın ilgi ve duyarlılığının güdülenmeye çalışılması açılarından, ayrıca son derece anlamlı olmuştur. Oda adına yapılan genel değerlendirme aşağıda verilmiştir.

“Termik Santraller ve Çevre” Konulu Sempozyum Açılış Konuşması Yatağan 12-13 Mayıs 1990

Çevre olgusu bir süreden beri hemen her toplum katmanınca paylaşılan bir ortak kaygı, diyebiliriz ki evren ölçeğinde konsensus sağlanan bir ortak tutum niteliğine bürünmüştür.

Çevre, kimilerine göre kentsel yerleşim alanlarının giderek bozulan, sağlıksızlaşan fizik koşullarıdır, kimilerine göre doğal ve kültürel peyzajın yitimi ve çirkinleşmesidir.

Kimi kesimler çevreyi Marmaranın Halice dönüşmesi özelinde önemsemekte, kimi kesimler Dalyan kaplumbağalarının trajedesinde yorumlamaktadır.

Kimi yaklaşımlara göre çevre, doğaya dönük platonik sevdadır, kimilerinde güzeli geçmişte arayan nostaljidir.

Kimileri çevreyi yalnızca besin zinciri kirliliğinde algulamakta, kimileri doğal kaynakların yitimi ve bozulması sürecinde gözlemektedir.

Ve çevre, kimilerine göre kırdır, kimilerine göre kenttir.

Hemen tümü önemli ve bir o kadar saygıdeğer toplumsal kaygılar.

Ve tüm kaygıların ortak paydası olanakları sınırlı evren ve insan.

Bir evren düşününüz ki, çoğalan ve çeşitlenen toplumsal gereksinimlerin güdüldüğü sanayi devrimi, bugün yarattığı çevre bozucu sonuçlarından ötürü denetlenmek noktasına gelmiştir.

Böyle bir evrende 560 milyon insan açlık limitinde yaşamaktadır. 200-milyon çocuk beslenme yetersizliği nedeniyle bedensel ve zihinsel gelişmezliğin dramına mahkum edilmiştir. Her yıl yitirilen 10 milyon çocuğun ortak ölüm nedeni yalnızca yetersiz beslenmedir.

Bir iki göstergesini anımsattığım kitlesel beslenme sorunları ülkemizde daha da ağır koşullarla yaşanmaktadır.

Toplumumuzun %11'i protein %12'si enerji açısından yetersiz beslenmektedir.

İnsanlarımız, özellikle proteinli besinler açısından, Avrupalı'nın üçte biriyle yetinmek durumundadırlar.

“ Türkiye kendine yeten 7 ülkeden biridir” böbürlenmelerine rağmen, bilimsel araştırmalar birey başına besin tüketiminin giderek olumsuzlaştığını sergilemektedir. Sözelimi, 1974-1984 arasında kişi başına sebze tüketimi günde 321 gramdan 236 grama, meyve tüketimi 222 gramdan 173 grama, süt-yoğurt tüketimi 79 gramdan 69 grama ve kırmızı et tüketimi 49 gramdan 38 grama düşmüştür.

Böylesine ağır ve yaygın beslenme sorunları olan bir toplum üstelik denetlenemeyen bir hızla çoğalmaya devam etmektedir.

Bir bölümünü kısa tanımlarla aktarmaya çalıştığım çevresel bozulma olgusu, özellikle birkaç parametresini belirttiğim Türkiye'ye özgü toplumsal gerçekler bakımından son derece yaşamsaldır.

Bu koşullar nedeniyle çevre olgusu, kimi özel olayların gündem yapıldığı fantastik tavrularla geçiştirilemeyecek ölçüde önemlidir ve ciddi yakınmalarla yetinen nostaljik tavrularla geçiştirilecek bir yasak savma değil, nitel ve nicel yönden gelişen gereksinimlerin, daralan ve bozulan kısıtlı kaynaklardan sağlanmasını arayan, teknolojik ve ekonomik bir temel yaklaşım sorunudur. Çevre bozulması süreci çok yaygın sonuçlarıyla, ülke tarımında yaşanmaktadır.

Nüfusu %3 ler dolayında artan bir ülkede %15 ler dolayındaki verimli tarım alanları adeta talan edilmektedir. Kişi başına tarım toprağı 1970 lerdeki 4.4 dekar ölçüsünden, şimdilerde 3 dekara inmiştir.

Türkiye, toprak rezervi kalmamış 19 Dünya ülkesinden biri haline gelmiştir.

“Bir dekar fabrika, bir dekar meyve bahçesinden daha ekonomiktir” yollu, fakat tek boyutlu ekonomik seçmeler yüzünden hemen her yörede verimli alanlarımız gittikçe daralmaktadır.

Karayolları güzergahı nedeniyle en verimli topraklarımız, geri dönülemeyecek biçimde, elden çıkmıştır.

Turizm adına sahil kuşağımızın narenciye plantasyonları ve sebze alanları betonlaşmıştır.

Kent yapılaşmalarının hemen tümü verimli arazileri, sulama yatırımları yapılmış alanları işgal etmiş, örneğin Bursa'da bu olgu seftali bahçelerini yok ederek, dört yılda beş misli genişlemiştir.

Yalnızca kiremit ve tuğla ocakları yüzünden, yılda yirmibir dekar alüvyal toprak yok edilmektedir.

Üstelik tarımın yerini alan bu yatırım ve yabancılaşmaların hemen hepsi kirleticidir.

Büyük kent artıklarının, denizi, toprağı, iç suyu ne hale getirdiğı her gün gözlenmektedir.

Murgul'da atmosfer her gün verilen 80-120 ton kükürt dioksitten dolayı 40 Km.lik alanda, canlı bitki kalmamıştır. Uzağı gitmeye gerek yok, burada Yatağan'da onbinlerce dönüm ormanımız yok olmuştur. Yarımca'da kuruyan kiraz bahçelerinin nedeni, fabrika bacalarıdır.

Çizilmeye çalışılan tablo karamsarlık değil, gerçekliğin gereğidir.

Bize göre, çevre korumacı kaygılar, öncelikle kısıtlı olan kaynakların kullanımındaki rasyoneliliğe maksimize etmeye yönelik somut seçeneklere, ekonomik ve teknolojik özü olan ciddi yaklaşımlara dönüşmek zorundadır.

Bizler gibi, teknokrat örgütlerinin, sorunları kimi yüzeysel göstergelerle aktarmak türünde bir kolaycılıkla yetinmek hakkı yoktur, tersine, sorunları aktarmanın yanında onları çözücü olacağı umulan somut seçeneklerin oluşturulup, yetkililere sunulması, ulusal sorumluluktur.

Bugün, anlamlı bir örneğini yaşadığımız bu toplumsal sorumluluk anlayışı, ilgili tüm kesimlerin demokratik katılımlarıyla boyut kazanacaktır.

Sorunları bir bütün içerisinde görüp değerlendiren, hem seçenek sunup hem onlardan seçme yapabilen teknokrasi yaklaşımı, çevre boyutunda özellikle kaynakları kullanan üreticilerimizin varlıklarını sahiplenmeleriyle hem anlam hem de güç kazanacaktır.

Bu anlayış ve umutla, sempozyumdan ülkemiz adına yararlı sonuçlar üretilmesini diler, tüm katılımcılar ve emeğı geçenleri ziraat mühendisliğı toplumu adına kutlar, saygılar sunarım.

5.2. ÇEVRE – TARIM – İNSAN PANELİ:

Yatağan SEMPOZYUM'u ile başlatılan, sorunların kaynağında ele alınması yaklaşımı, verimli tarım topraklarının sorumsuz planlamalar, seçenek aranmadan gerçekleştirilen karayolu güzergahı uygulamaları yüzünden ağır saldırılarla karşı karşıya bulunduğu Bolu ilinde de yinelenmeye çalışılmıştır.

Oda'mız dışında üretici örgütlerinin de katkı ve katılımları ve daha önemlisi toprakların asıl sahibi ve toprak talanlarının asıl mağduru üreticilerin yoğun ilgiyle karşılanan panel, yörede uzun zaman devam eden basın ve kamuoyu ilgiyle karşılanarak değerlendirilmiştir. Panelde Oda'mız adına konuşmacı olarak Yusuf DENİZ, Prof. Dr. Koray HAKTANIR, Dr. Süleyman SAYIN, Celal KARAKUŞ ve Şerafettin ERBAYRAM katılmışlardır. Oda adına yapılan açılış konuşması aşağıdadır.

“Çevre-Tarım-İnsan” Toplantısı Açış Konuşması

18 Haziran 1990, Bolu

Sayın Vali, Sayın Belediye Başkanı, TZOB'nin Sayın Genel Başkanı, Türkiye Çevre Vakfı'nın Sayın Başkanı, Sayın Konuklar, Değerli Bolulular, Sevgili Meslektaşlarım, Basınımızın Seçkin Temsilcileri.

Oda'mızca düzenlenen "Çevre -Tarım-İnsan" toplantımıza onur vermenizden ötürü, Yönetim Kurulu'muz adına şükran duygularımızı sunar, sizleri saygıyla selamlarım.

Değerli Konuklar,

Bilindiği gibi ZMO Anayasa'mızın 135. maddesindeki tanımla, kamu tüzel kişiliği niteliği taşıyan bir meslek kuruluşudur. Bu nitelik, Oda'mıza, öncelikle mesleğin ve meslektaşların hak ve yararlarını savunmak sorumluluğunu yüklemektedir.

Ne var ki, Cumhuriyetten bu yana her alan ve disiplinde tarım sektörüne hizmet üreten bir mesleğin yasal kuruluşu olarak, sorumluluklarımızı yalnızca üyelerimizin sorunlarıyla sınırlı kılmak hakkımız bulunmamaktadır.

Bir sektör mühendisliği olan mesleğimizin temsilcisi sıfatıyla Oda'mız, tarımın ve üreticilerin sorunlarını sahiplenmeyi, ama ondan da önemlisi bunlara teknoloji ve bilimin yol göstericiliğinde çözümler aramayı da, üyelerimize ilişkin ödevlerimiz kadar önemli bir sorumluluk olarak değerlendirmektedir.

ZMO böylesi bir anlayışı, hizmet ürettiğimiz tarım üreticilerine karşı duyduğu toplumsal sorumluluğu açısından da, ülkemizde demokrasinin gelişmesi ve kökleşmesi bakımından da son derece belirleyici saymaktadır.

Çünkü, tarım kesimi ekonomide sürdürdüğü yaşamsal önemine rağmen çözüm bekleyen sayısız sorunla bu gün de karşı karşıyadır.

Toplumumuzun yeterince ve insanca beslenmesini bu kesim üstlenmiştir.

İhracatımızın omurgası tarımdır.

İmalat sanayi yarından fazla oranda tarıma dayalıdır.

Ve kalkınmak için zorunlu olan sanayileşmenin ihtiyaç duyduğu kaynağı, katma değeri üretmek bu sektörün misyonudur.

Ülke ekonomisini bugünü ve yarını açısından böylesine yaşamsal görevler üstlenmiş bu sektöre hizmet veren, teknoloji aktaran bir mesleğin, o sektörün yaşadıklarına ilgisiz kalması, yabancılaştırılması doğru da değildir, mümkün de değildir.

Özetlemeye çalıştığım bu yaklaşımımız, demokratik toplumun oluşması anlamında da, kanımca çok önemlidir. Demokrasinin yalnızca siyasi partilerin ambargosuna hapsedilmiş kısıtlı bir platform olmaktan çıkıp, kurum ve kurallarıyla zenginleşmesi ve kökleşmesi, bize göre sadece siyasetçilerin sorumluluğu değildir. Anayasal meslek kuruluşlarının, kendi üyelerinin haklarını savunmanın yanında, mesleki uzmanlık alanlarında çalışmalar yapmaları, mühendislik politikaları üretme arayışı içinde bulunmaları, demokrasinin gelişim doğrultusu açısından da son derece gereklidir ve zorunludur.

Değerli konuklar,

Oda'mız işte bu temel görev yaklaşımı gereği, ülke tarımının sorunlarını sorumluca sahiplenmeyi ertelenemez görev bilmektedir. Bugün Bolu'muzda sergilemeye çalıştığımız çalışma da bu anlayışın bir gereğidir.

Tarım sektörünün yaşadığı sorunların, ilgili meslek kuruluşlarınca gündeme getirilmesi kuşkusuz önemli bir görevdir.

Bunların, kamuoyuna yansıtılması ve tanıtılması, çözümlenmeler için kamuoyu desteği sağlanması açısından bir o kadar gereklidir.

Ama, yalnızca sorunları aktarmakla yetinmek, özellikle bizim gibi teknokrat örgütleri bakımından ne doğrudur ne de yeterlidir.

Sanayi ve elektronik devrimini daha şimdiden tarihin sayfalarına gömen biyoteknolojinin damga vurmakta olduğu bilgi çağında, özellikle bizim gibi teknokrat örgütleri-

nen üretkenlikten uzak, kısır ve eleştirisel tepkilerle yetinmek, sloganıcı kolaycılığı sürdürmek hakları yoktur. Böylesi bir kolaycılığı topluma duyulması gereken sorumlulukla bağdaştırmak da mümkün değildir.

İşte bu yüzden, bilim ve teknolojinin yol göstericiliğinde sorunları sorgulamak ve çözümlenmeleri araştırmak çok daha önemli ve zorunludur.

Oda'mız, bu doğrultuda, meslek toplumumuzun bilgi birikimini ve uygulama deneyimini, sentezlemeyi, bunları çözücü mühendislik ve teknoloji politikalarına dönüştürmeyi ve kamuoyunun tartışılmasına sunmayı, son derece yaşamsal görmektedir.

Son yıllarda, çok çeşitli seminer, panel, sempozyum ve benzeri etkinliklerimizle geliştirilen ve Türkiye tarımının bütün boyutlarının 5 gün boyunca yüzlerce uzman ve bilim adamı tarafından ele alınıp, irdelenip, çözümler önerildiği ZM III. Teknik Kongresi ile noktalanmış bu anlayışı, önümüzdeki dönemde de geliştirerek sürdürmek Oda'mız açısından temel sorumluluktur.

İşte bu gün salonda birlikte sergilemeye çalıştığımız etkinlik, bu yaklaşımımızın Bolu iline yansıyan anlamlı bir örneğidir. Sınırlı doğal kaynaklarımızın rasyonel kullanımı konusunda ilginç örneklerin yaşandığı Bolu ilimizde, çevresel sorunları gündeme getirmek aynı yaklaşımın gereğidir.

Türkiye tarımı açısından çevre sorunu ekonomik ve teknolojik bir çok nedenle gerçekten de yaşamsal bir önem taşımaktadır. Çünkü, ülkemizin somut koşulları çevre bozulmasını toplumun geleceğine yönelik bir tehdide dönüştürmek üzeredir.

Bugün, devletin resmi saptamalarına göre insanlarımızın %17,5'i enerji, %11,5'i proteince yetersiz beslenmekte, bu oranlar Doğu ve Güneydoğu'da %30-35'lere ulaşmaktadır. Okul-öncesi çocuklarımızın beşte birinde görülen büyüme geriliğinin de, 10 çocuğumuzdan birinin 5 yaşına gelmeden ölmesinin de belirleyici nedeni beslenmedir.

Tüm iddiaların tersine, bilimsel araştırmalar kişi başına besin tüketiminin gerilediğini göstermektedir. 1974-1984 arasında kişi başına günlük tüketimi 49 gramdan 38 grama, süt -yoğurt 79'dan 69'a sebze 321'den 236'ya, meyve 222'den 173 grama düşmüştür.

Söz gelimi, bizim insanımız hayvansal proteinli besinler açısından Avrupalının üçte biriyle yetinmektedir.

Böylesine ağır beslenme sorunları bulunan ve nüfusu korkunç bir hızla artmaya devam eden bir ülkede, esasen kısıtlı olan doğal üretim kaynakları gitgide bozuluyor ve daralıyor ise çevre olayının yaşamsal olduğunu söylemek abartıma sayılmamalıdır.

Bir bölümünü aktarmaya çalıştığım bu gerekçelerden ötürü, biz tarımcılar çevre korumacı tüm kaygıları paylaşmakla birlikte, çevrenin tarım boyutunu toplumun geleceği adına son derece önemsiyoruz. Aynı nedenlerle, çevreciliği kimi olayların özelinde yoğunlaştırılan fanteziler veya nostaljik özelemlerle yorumlamak hakkını kendimizde görmüyoruz.

Büyümeye bağlı olarak toplumun çoğalan ve çeşitlenen ihtiyaçları için üretimin hızlı artırılması zorunluysen, bırakınız böyle bir artışı ülkenin geleceğine yönelik çok ciddi tehditleri gündeme getirmeye başlamıştır.

Türkiye çoklarının sandığı gibi tarım alanları sınırsız bir ülke değildir ve son saptamalar ülkemizin, toprak rezervi kalmamış 19 ülkeden birisi olduğunu göstermektedir.

Toplamın ancak yedide biri düzeyinde olan I ve II. sınıf verimli alanlarımız, solumsuz saldırılarla gündün güne talan edilmektedir.

Anayasa'nın 45. maddesi, devlet tarım alanlarının amaç dışı kullanılmasının önlenmesi ödevi vermesine rağmen, ne yazık ki amaç dışı kullanıma çoğu kez bizzat kamu kuruluşları öncülük etmektedir.

Toplumun uzun geleceğini gözetmeyen "Bir dekar fabrika bir dekar meyve bahçesinden daha ekonomiktir." yollu tek boyutlu seğmeler kamuda da özel kesimde de egemenliğini sürdürmektedir. Oysa, alt yapının götürüldüğü her yerde yapılaşma mümkünken, yüksek tarım ürünü ancak verimli alanlardan sağlanabilmektedir.

Bu eğilimin şimdiden yarattığı kaynak savurganlığına ilişkin birkaç örnekleme vermek istiyorum.

47 il merkezinde sadece yerleşim için 118500 hektar verimli alan betonlaşmıştır. Bu Harran'ın yok olmasıyla eşdeğer bir kayıptır.

Karayolu güzergahı Düzce'de 30.000 dekar çok verimli alanı yok etmiş, aynı nedenle Bolu Gököy barajının 110.000 dekarlık sulama kapasitesi yarı yarıya azalmıştır. Çukurova'yı söylemeye gerek yok, yol güzergahının 8-10 Km. farklı bir doğrultudan geçmediği için Trakya'daki maliyeti üstün verim kabiliyeti 25.000 hektarın yok edilmesidir.

Tuğla fabrikaları her yıl 20.000 dekar alüvyal toprağı ortadan kaldırmaktadır. Bir hesaba göre saatte 75 dekar alan erozyonla gitmektedir.

Sub-tropikal ürün yetiştirebildiğimiz tek yöre olan Akdeniz kuşağının narenciye plantasyonları katledilip, betonlaştırılmıştır.

Varılan noktada, somut sonuç şudur. Son yirmi yılda kişi başına tarım toprağı üçte bir düzeyinde azalmıştır. Daralan alanlar yüzünden ormana ve meraya yönelik saldırılar hızlanmış, bu nedenle ortaya çıkan erozyon tahribatı hesaplanamaz boyutlara ulaşmıştır.

Üstelik tarım toprağını yok eden yeni yapılaşmaların tümü kirleticidir. Azalan alanlardan eski ürünü sağlama kaygıları kimyasal girdi kullanımını aşırı ve yoğun boyutlara vordurmaktadır.

Her iki nedenle hem topraklar hem ürünler hızla kirlenmektedir. Bu kirlenme su ve havadaki gibi kolay anlaşılmadığından çok daha tehlikeli potansiyel risklere neden olmaktadır.

Kirlenme sürecinden akarsular da nasiplerini almaktadır. Bu yüzden Seyhan, Porsuk, Susurluk, Nilüfer ve daha bir çok örnekte yaşandığı üzere bu kaynaklar artık sulama suyu olarak kullanılamamakta, yakın geçmişin sulanan toprakları, bugün eski kıraç halilerine geri dönmektedirler.

Sanayi atıklarının tarım alanlarının tahribini tanımlamak açısından, Murgul'da 40 Km.lik alanda tek bir canlı bitki kalmadığını, Yatağan termik santralının daha şimdiden 160.000 dekar ormanı kavurduğunu, Yarımcı'nın kiraz bahçelerinin fabrika bacaları yüzünden kuruduğunu anımsatmak sanırım yeterlidir. Birkaç örneğini anımsattığım bu tablo bir karanlık senaryo değildir, gerçekliğin gereğidir.

Kanımızca, yaşanan sorunların kolay olmamakla birlikte çözüm yolları da vardır ve bulunacaktır.

Bize göre çözümleme anlamında ön koşul, yakın geleceğı ve düşük yatırım maliyetini gözetken faydacı tutumun yerini, uzun geleceğı ve toplumun yarımını düşünen sorumlu kaygıların alması ve bu yaklaşımın resmi özel her çevrede paylaşılmasıdır.

Bu amaca yönelik bir bilimsel değerlendirme platformu olacağına inandığım toplantımızdan, ulusal yararlarımız adına çözümler üretilmesi dileğı ile, çalışmalarımıza destek veren Bolu Valiliğı'ne, Belediye Başkanlığına, DSİ ve TOK Bakanlığı Bolu kuruluşlarına, Bolu Ziraat Odasına ve Bolu halkına Odamız adına tekrar teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

5.3. GIDA VE DENETİM SEMPOZYUMU:

1990'ın son bilimsel etkinliğini oluşturan Gıda ve Denetim Sempozyum'u, toplum sağlığı ve güvenliği bakımından son derece önemli ve güncel bir sorunu kamuoyuna yansıtması bakımından olduğu kadar, konuyla ilgili özel resmi her kesimin katıldığı demokratik bir tartışma ortamı oluşturması açısından da anlamlı olmuştur. Gıda üretiminin hammadde aşamasından, işlenme süreçlerine kadar her halkasında yer ve rol alan mesleğimizin birikiminin aktarılması, bunun farkında ve bilincinde olmayan dışımızdaki kimi çevrelere mesleğin potansiyelini tanıtan SEMPOZYUM, tartışmaları da kapsayacak biçimde kitaplaştırılarak, toplumun yararlanmasına sunulmuştur.

Oda Başkanı tarafından yapılan açılış konuşması aşağıda sunulmuştur.

Gıda Ve Denetim Sempozyumu Açılış Konuşması

12.10.1990

Bilimsel teknolojik devrimin her gün göz kamaştırıcı yeni bir örneğine tanık olan dünyamız, iki binli yıllara ekonomik, ekolojik, demografik ve teknolojik temelleri bulunan bir çok sorunla yüklü bir gündemle girmektedir. Yırmibirinci yüzyıl, bir yandan gelişmekte olan toplumların insanca yaşamak özlemlerini kavramak, öte yandan sanayi ötesi bilişim toplumunun, nitelik değiştirmiş ihtiyaçlarını gidermek yükümlülükleriyle, karşı karşıya bulunmaktadır. Nüfusun denetlenemeyen artış hızı nedeniyle, on yıl sonra bir milyar yeni bireyine daha, ekmek ve aş sağlamak sorumluluğu karşısında bulunan insanlık, bu gerekliliği giderek bozulan ve daralan doğal kaynaklardan üretmek durumunda-
dır.

Bugün, evrenimizde 600 milyona yakın insan açlık limitinde bulunmakta, 200 milyondan fazla çocuk yeterli beslenemediği için bedensel ve zihinsel gelişmemişliğin tarjedisini yaşamaktadır. 400 milyonun guatr riski taşımasının, 300 milyonunun kansızlığa ve 100 milyonunun görme bozukluğuna mahkum olmasının özünde, yetersiz ve dengesiz beslenme vardır. Silah üretimi için her gün 2 milyar dolar paranın harcandığı bir dünyada, yaklaşık kişi başına bir dolar harcama yapılmadığı için, her gün 40.000 çocuk yaşamını yitirmektedir. Her yıl 0-1 yaş grubunda 10 milyon çocuk, açlık nedeniyle ölmektedir.

Dünya ölçeğinde yaşanan bu dramatik tablo, ülkemize özgü özel koşullar nedeniyle Türkiye açısından daha da yaşamsal bir özellik taşımaktadır.

İnsanlarımızın %11.2 si proteince, %17,5 u kalorice yetersiz beslenmektedir. Bu göstergeler Doğu Anadolu'da %30 lara ulaşmaktadır. 1974-1984 arası kapsayan bir araştırma, on yılda kişi başına günlük et tüketiminin 49 gramdan 38 grama, süt-yogurdun 79 gramdan 69 grama, sebzenin 321 gramdan 236 grama ve meyvenin 222 gramdan 173 grama gerilediğini göstermektedir. Bizim insanlarımız hayvansal kökenli proteinli besinler açısından, yazık ki Avrupalının üçte biri düzeyinde bir tüketimle yetinmek zorundadır.

Örnekleme çalıştığım beslenme yetersizlikleri nedeniyle, çocuklarımızın yaklaşık %20'sinde büyüme geriliği, %5-15'inde kemik bozuklukları yaşanmakta, bebek ve çocuk ölümleri gelişmiş ülkelerin on katına varmakta ve canlı doğan her 10 yavrudan biri 5 yaşına ulaşmadan ölmektedir.

Kimi göstergeleri anımsatılan beslenme sorunlarımız, kuşkusuz üretim ölçeğine, gelir düzeyine, gelir dağılımı dengesizliğine, beslenme geleneklerine, çevresel bozulmaya ve denetim mekanizmalarına uzanan, çok çeşitli değişken tarafından belirlenmektedir. Her birisi diğeri kadar önemli olan bu gerekçeler içerisinde yer alan üretim süreci, gerek nitel gerekse nicel özelliklerinden ötürü, kanımızca öncelikle ele alınması gerekenlerdendir. Çünkü, esasen yetersiz beslenen, bu nedenle kitlesel sağlık sorunları yaşayan ve hızla çoğalmakta devam eden toplumumuzu insanca beslemenin ön koşulu, yeterli besin üretimidir. Üstelik, Türkiye çeşitlenen ve çoğalan ihtiyaçlarını, giderek daralan ve bozulan kısıtlı üretim kaynaklarından karşılamak durumundadır. Toplamın ancak yedide biri düzeyinde olan I ve II. sınıf en verimli tarım toprakları, kısa geleceğin maliyet kaygısını ön plana alan tek boyutlu ekonomik seçimler nedeniyle kentsel ve endüstriyel yatırımlar adına talan edilen, katı, sıvı, gaz kent ve endüstri atıklarıyla toprağı, suyu, ürünleri kirlenen, bilgisiz, bilinçsiz ve yoğun ilaç ve hormon türü kimyasalların kullanımı ile sofralarına her an hastalık taşınan bir Türkiye'de tarım üretimi öncelikle toplumun sağlıklı yaşamı açısından önemlidir ve yaşamsal niteliğini sürdürmektedir.

Açlığa ve yoksulluğa karşı savaşta Dünya ölçeğinde duyarlık sağlamak, kamuoyu oluşturmak, toplumsal bilinç geliştirmek amacıyla 1979 dan bu yana kutlanmakta olan Dünya Gıda Günü, özetlemeye çalıştığım ülkemiz koşulları nedeniyle, simgesel özelliğini aşan bir anlam ve nitelik kazanmıştır.

Üyelerinin hizmet verdiği toplumunun sorunlarına yabancılaşmamayı, duyarlı olmayı, bilim ve teknolojinin yol göstericiliğinde, sorunları saptamayı, sorgulamayı ve çözümleri araştırmayı temel görev ilkesi sayan Oda'mız, bu anlamlı günü gıda denetim mekanizmalarının tartışılması bakımından değerlendirmeyi gerekli görmüştür. Odamız, besin ham maddesi yetiştirilmesi aşamasından, işleme mekanizmaları ve denetim zincirine kadar, besin sürecinin her halkasında bilgisi ve yeteneği ile rol alan ve bu niteliği ile bir sektör mühendisliği olan mesleğimizin yasal temsilcisi olarak, gıda denetim kargaşasını tüm sorumlu kurum ve kuruluşların genelinde gündeme taşımayı, toplumumuzun esenliği bakımından, son derece önemli bulmuştur. Besin üretim sürecinde değişik fonksiyonları üstlenen çok sayıda meslek dalının ya da disiplinin bulunması son derece doğaldır. Ama bu sürecin değişmez özü ve kökeni tarım üretimidir. O nedenle, bir sektör mesleği olan ziraat mühendisliği, formasyonu ile birikimiyle, sürecin her aşamasında rol ve sorumluluk üstlenmeye devam edecektir. Böylesi bir toplumsal sorumluluk anlayışını ilke edinmiş olan Oda'mız, sorunların kesin çözümü niteliğinde sonuçlar ya da sorunların çözüm doğrultularını ortak anlayışların oluşması sağlanamasa bile, denetim mekanizmasında farklı ödevler üstlenmiş resmi ve özel tüm kuruluşların konuyu tartışmalarını, kendi bakış açılarıyla sergilemelerini, hiç de değilse çözümlemeci kimi çıkış noktalarını belirlenmesi anlamında, son derece yararlı bulmuştur.

Tek kelime ile özetlemek gerekirse gıda denetimi konusunda bugün ülkemizde gerçekleştirilen uygulamanın adı, açıkça, kargaşa'dır.

Çeşitli Bakanlıklardan yerel yönetimlere kadar, bir çok kamu kuruluşu yetki ve sorumluluk kargaşası ve çok sayıda yasal düzenleme kaosu içerisinde hizmet vermeye çalışmaktadırlar.

Anayasa'mızın 172. maddesi, tüketicilerin korunması, aydınlatılması önlemlerinin alınmasını Devlete görev olarak vermesine rağmen, özellikle gıda alanında henüz yaşama geçirilmiş ve bütünsellik sağlayan bir düzenleme oluşturulamamıştır.

Türkiye tüketicici koruma yasası bulunmayan 10 ülkeden birisidir. O açıdan, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı nca hazırlanmış bulunan gıda yasası tasarısını, kapsamı ve ayrıntıları konusunda giderilmesi gereken aksaklıkları olsa bile, sorunların çözümüne yönelmiş, ilkeli ve köktenci bir yaklaşım olarak, özünde haklı buluyor ve bugüne kadar ertelenmiş bir kamu sorumluluğunun gündeme gelmesi anlamında, umutla karşılıyoruz. Bununla birlikte gıda denetimi konusunun ilgili tüm kuruluşların katkı ve katılmalarıyla olgunlaşması gereğine de yürekten inanıyoruz.

Çünkü ülkemizde genel anlamda dahi, genel yönetim-yerel yönetim yetki ve sorumluluk tartışması dahi henüz bir konsensüse varamamıştır.

Gıda konusunda da genel yönetim yerel yönetim sorumlulukları nasıl bir esgüdüm mekanizması oluşturularak ortak etkinliğe dönüşecektir, belli değildir. Bırakınız genel-yerel sorununu, metropollerde ana belediye-ilçe belediye yetkileri konusu bile yeterince açıklığa kavuşmamıştır.

Besinlerde sağlık koşulları ile kalite özelliklerini ortaklaşa değerlendirebilen, bunları birbiriyle rakip kavramlar görmeyip, yek diğerini güçlendiren unsurlar olduğunu sergileyebilen bir denetim anlayışı yeterince yaygınlaştırılmamıştır.

Besin kökenli sağlık sorunları, sürecin hangi aşamasında hangi oranda oluşuyor, ciddiyetle araştırılmamakta, özellikle pestisit, hormon, mikrotoksin gibi yetiştirme sürecinden kaynaklanan hastalık etmenleri, serbest piyasacılığın sorumsuzluğu içerisinde hiçbir etkin denetim çerçevesine sokulamamaktadır.

Gıda denetimi konusunun, zabıta ya da zaptiye yaklaşımı olmadığı, teknolojik bir hizmet türü olduğu, her çevrece yeterince anlaşılammış ve bu konuda teknik eleman istihdamı gereğince gerçekleştirilememiştir.

Sayıları çok daha artabilecek gıda denetimi sorunlarının yanıtlanacağı ilk ve tek platform, kuşkusuz bu sempozyum değildir.

Ama sorunların ana çizgileriyle sorumlu kuruluşlarımız ve bilim adamlarımızca sergilenmesi, tanımlanması ve hiç değilse sorun saptama anlamında ortak paydalarda buluşulması, çözümleme doğrultuları bakımından çok önemli bir çıkış noktasını oluşturacaktır.

Gıda hammaddesi yetiştirilmesi sürecinde de, işlenmiş madde üretimi ve denetimi aşamalarında da aldığı formasyon ve edindiği yeteneği ile toplumuna hizmet vermeye devam edecek olan ziraat mühendisliğinin yasal örgütü sıfatıyla, Ziraat Mühendisleri Odası, yetkili ve sorumlu kuruluşların çabalarına katkı koymaya ve katılmaya her zaman hazırdır.

Sempozyum, tüm sorumlular genelinde sorunların ortaya dökülmesini, tanımlanmasını ve önemini ortaya koyduğu, bu konuda uygar tartışmalarla genel çözümleme doğrultularını yönlendirdiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

5.4. 1980-1990 TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUMU:

Tarım Haftası 91 kapsamında 7-9 Ocak 1991 tarihlerinde gerçekleştirilen bu SEMPOZYUM ile her açıdan kritik bir dönemi oluşturan 1980-1990 kesiti ilk kez Oda'mız tarafından ele alınarak değerlendirilmiştir. Dönemin her boyutunu kapsayan içeriği ve her kesimden çok sayıda katılımcı ile zenginleşen işleyişi ile SEMPOZYUM kamuoyunun da yaygın ve yoğun ilgisiyle karşılanmıştır. Meslektaşlarımız dışında siyasetçilerin, yöneticilerin, ekonomistlerin, tarıma hizmet üreten diğer mesleklerin temsilcilerinin görüşleriyle katıldıkları bu çalışmamız, çoğulcu demokratik yapılanmanın, uygar koşullarda tartışma yapmanın da anlamlı bir örneğini oluşturmuştur

Oda Başkanı Mahir GÜRBÜZ'ün konuşmasıyla başlayan SEMPOZYUM'un açılışına, zamanın ana muhalefet lideri SHP Genel Başkanı Sayın Erdal İNÖNÜ, DYP Genel Başkanı Sayın Süleyman DEMİREL ve Tarım Orman ve Köyışleri

Bakanı Sayın Lutfullah KAYALAR konuk konuşmacı olarak katılmışlar ve bu önemli çalışma her boyutuyla kitaplaştırılarak toplumun yararına sunulmuştur.

İlk kez tarıma hizmet sunan mesleklerin ve tarım üreticileri örgütlerinin yasal temsilcilerinin aynı masa etrafında toplandıkları platform da, bu SEMPOZYUM'da sergilenmiş ve seksenli yıllar Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı Osman ÖZBEK, TMMOB Orman Mühendisleri Odası Genel Sekreteri Doç. Dr. Yücel ÇAĞLAR, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Başkanı Dr. Yücel AKINCI, Türkiye Ziraatçılar Derneği Başkanı İbrahim YETKİN, Veteriner Sağlık teknisyenleri Derneği Başkanı Adnan KORKMAZ ve Oda'mız adına Prof. Dr. Cemal TALUĞ tarafından mesleki ilgi alanları bazında değerlendirilmiştir.

Seksenli yılların, TARIM POLİTİKALARI, TARIM – SANAYİ İLİŞKİLERİ, YAPISAL DEĞİŞME ve GAP boyutlarıyla irdelendiği SEMPOZYUM'a, bildiri sahibi ve tartışmacı olarak, konuların uzmanı yirmibir konuşmacı katılmıştır.

DÖNEMİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TÜRKİYE TARIMININ GELECEĞİ KONULU ve Prof. Dr. Doğu ERGİL'in yönettiği açık oturum ANAP adına Metin GÜRDERE, SHP adına Abdülkadir ATEŞ, DYP adına Tansu ÇİLLER, DSP adına Ahmet AKIN ve RP adına Fehim ADAK'ın katılımlarıyla gerçekleşmiştir.

Dönemin Oda'mız adına yapılan makro bir değerlendirilmesi niteliği taşıyan açılış konuşması aşağıda verilmektedir.

Tarım Haftası '91 Sempozyumu Açılış Konuşması

7 - 10 OCAK 1991

İnsanlık ikibinli yıllara, dünya dengelerini alt üst eden yeni yapılanmaları, bilim ve teknolojik durumun gös kamaştırıcı gelişmelerini ve ekonomik, ekolojik toplumsal temelleri bulunan bir dizi sorunu birlikte yaşayarak girmektedir.

Evrenin gündemi, çok buyutlu ve çok yaşamsal değişim ve dönüşümlere aday görünmektedir.

Bir yandan, korku dengelerinin ve ideolojik çatışmaların, toplumun ortak geleceğine yönelik ilkel konsensüs anlayışlarına dönüştüğü, zıtlasma ve kutuplaşmaların barış, hoşgörü, demokrasi ve çağdaşlaşma yaklaşımlarına değiştiği bir demokratik devrim yaşanırken, öte yandan özellikle bölgemiz, temelinde sömürü mekanizmalarının sürdürülmesi amaçlarının yattığı, kimi karanlık senaryoların sahnesi yapılmaya çalışmaktadır.

Bir taraftan, sanayi ötesi bileşim toplumunun nitelik değiştirmiş yeni ihtiyaçları gündeme gelmekte, öte taraftan gelişmekte olan toplumların insanca yaşamak özlemleri, beklentileri ve hakları gündemdeki yerini korumaya devam etmektedir.

Bir yandan, yaratıcı düşünce üreten, bunları uygulamaya aktararak toplumda yaygınlaştıran teknoloji politikaları belirleyici olmaya başlamakta, uzay çağının sonrasına "müdahale çağı" damgasını vurduracak ve yalnızca tarımı değil sanayiye de denetimi altına alacak biyoteknoloji devrimleri yaşanmakta, öte yandan yüz milyonlarca bireyi ciddi beslenme, açlık ve bunlara bağlı kitlesel sağlık trajedilerine mahkum olan insanlık, denetlenemeyen bir hızla büyümeye devam etmekte, kaynaklar bozulup daralırken ihtiyaçlar çeşitlenip çoğalmakta ve sorunlu dünya ikibinli yıllara ekmek ve aş isteyen bir milyar yeni insanıyla girmeye hazırlanmaktadır.

Böylesine karmaşık, hatta çelişik gelişme ve sorunların birlikte yaşandığı konjunktürde Türkiye, genelden kaynaklanan çeşitli sıkıntıları özel koşulları nedeniyle daha da ağır biçimde yaşamaktadır.

Özellikle seksenli yılların siyasal, toplumsal, ekonomik ve teknolojik özlü gelişim, değişim ve dönüşümleri son on yılın ülkemiz açısından çok iyi irdelenmesi gereken kritik bir dönemi oluşturduğuna çok açık şekilde ortaya koymaktadır.

Ulusca acısını yaşadığımız kargaşa ve terör ortamını giderme gerekçesiyle getirilen 12 Eylül çözülmemesi, son tahlilde çoğulcu demokrasiyi, çağdaş özgürlükleri kısıtlayan hatta dayattığı hukuk sistemiyle kurumsallaştıran bir senaryoya dönüşmüştür. Devlete karşı bireyin hak ve özgürlüklerini güvenceye alması, bir toplum sözleşmesi olması gereken Anayasal, toplum dışlanarak ve bireyi potansiyel anlamda devlete karşı bir güç sayan ön yargılarla dayatılmış ve gelişen toplumu denetlemeye dönük bir kıskaç niteliğine büründürülmüştür. Katmanların örgütleri aracılığıyla toplumsal faydanın paylaşılmasına yönelik çabalar sergileyebilecekleri, özgürce örgütlenebilecekleri ve örgütsel davranış gösterebilecekleri, çoğulcu ve katılımcı bir mekanizma olması gereken demokrasi toplumun karşısına halkın katılımını engelleyen ve salt siyasal partilerle sınırlı, kısıtlayıcı bir şablon olarak dayatılmıştır.

Ne var ki, toplumsal değişme dinamiğine hesap etmeyen, toplumdaki demokratik özü kavrayamayan kısıtlayıcı anlayışlar ve bu anlayışlara dayalı üst yapı güdülemeleri, çağdaş katılımcılık, çoğulcu demokrasi doğrultusundaki sağlıklı gelişmeyi daha fazla engellemiştir. Son yıllarda, ülkemizde gözlenmeye başlanılan demokrasi doğrultulu kimi gelişmeler, örgütlü çağdaş toplum doğrultusundaki sağlıklı gelişmenin yasal şablonlarla durdurulamayacağını bir kez daha kanıtlamış bulunmaktadır. Ülkeyi yönetmeye aday siyasal oluşumların bilim ve teknokrat çevrelerinin, üretici kitlelerinin temsilcileriyle, görüşleriyle, çözümlene seçenekleriyle katıldıkları bugünkü benzer platformlar, özetlemeye çalıştığımız koşullar nedeniyle, çoğulcu bir yapılanmanın, uygar tartışma ortamının ve görüşlerin özgürce sergilenebileceği bir mekanizmanın yaşama geçirilmesi anlamında son derece önemlidir.

T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası, üyelerinin hak ve yararlarını savunmak öncelikli ödevinin yanında, üyelerinin hizmet verdiği tarım toplumunun sorunlarına yabancılaşmamayı, onları sahiplenmeyi de toplumuna duyduğu sorumluluğun gereği saymaktadır. Oda'mız bu sorumluluğun gereğini yerine getirirken, yalnızca sorunları yansıtan, yineleyen, kısır ve tek boyutlu tepkimelerle yetinen bir kolaycılık yerine, demokrasinin sağladığı olanakları sorumluca değerlendirip kullanmayı, sorunları bütünsellik içinde görmeyi, neden - sonuç ilişkilerini irdelemeyi ve daha önemlisi onları çözümlenici somut seçenekleri, politikaları araştırarak üretmeye çalışmayı temel ilke saymaktadır. Ülke tarımına teknoloji aktarmayı üstlenmiş bir mesleğin yasal örgütü olarak Oda'mız, sektör sorunlarına işte böylesi bir teknokrasi anlayışıyla yaklaşmayı daha doğru bulmakta ve ulusal sorumluluk olarak değerlendirmektedir. Geçen yıl bu günlerde, bu salonda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesiyle ortaklaşa gerçekleştirdiğimiz, 250 bilim adamı ve uzmanın 68 bildiriyle katıldığı ve Türkiye tarımının tüm boyutlarının sorgulandığı, çözümlenmelerin 5 gün boyunca tartışıldığı Ziraat Mühendisliği III. Teknik Kongresi işte bu anlayışın göstergesidir. Tohumculuğun tüm yönlerinin bilimsel değerlendirilmeden geçirilip, çözümler önerileri geliştiren sempozyum, gıda sempozyumu, çevre ve tarım sempozyumları, teknik ve bilimsel rapor hazırlama çabaları işte bu yaklaşımın gerekleridir. 1991 için planlanan hayvancılık kongresi, erozyon sempozyumu, tarımsal üretim planlamasının somutlaştırılması araştırması, GAP'ta toplumsal yapı araştırması tarıma yönelik kamu örgütlenmesi çalışması ve 1980 - 1990 kesitinin sorgulanacağı bugünkü sempozyum, aynı anlayışın gerçi olarak programlanmıştır.

1980 - 1990 kesitinde ele alınacak olan Türkiye tarımına ilişkin sağlıklı değerlendirmeler, kanımızca yalnızca bu dönem verilerine dayandırılmak yerine, gelişim sürecini de gözetken bir bütünsellik yaklaşımıyla gerçekleştirilmelidir.

Cumhuriyetin Osmanlıdan devraldığı miras, tümüyle tarıma dayalı ekonomi, ilkel yöntemlere dayalı, öz tüketime yönelik tarımsal üretim ve yaratılanın devletçe alınan bir tarımsal yapıdır. Asya tipi üretim tarzının evrime dirençli bu toplumsal yapısı, tımar sisteminin çözülmesi, miri toprakların dağıtılması, feodal üretim ilişkilerinin tasfiye eğilimine girmesi, aşarın kaldırılması ile giderek çözülmeye başlamıştır. Bir özdeyişe dönüşen "Köylü efendimizdir." sözünde ifadesini bulan ve Osmanlıya göre daha populist bir nitelik gösteren kuruluş yılları politikaları tarımsal üretimi görece olarak geliştirmeye başlamış ise de bu değişim, artış trendlerini çok sonraları yakalamaya başlamıştır.

Devletin tarıma yönelik sorumluluklarının geliştiği, bir çok kurumsallaşmanın gerçekleştirildiği devletçilik ve savaş yılları uygulamaları, teknoloji, boyutunu somutla yamadığı için üretim ölçeği ve verimlilik anlamında beklenen sonucu verememiştir.

Savaşta yıkılan Avrupaya bol ve ucuz besin sağlama güdüsüyle 1950'lerde gündeme getirilen Mahshall planının, ağır sanayi yerine tarımın modernleşmesine yönelik destekleri, beraberinde sektöre teknoloji aktarımını da taşımış, traktör kullanımına paralel ekilişler artmış, karayolu ulaşımının gelişimiyle de, geleneksel kırsal kesim pazara açılmaya başlamıştır. Ekilen alanların % 60, üretimin % 69 verimin % 9 arttığı bu dönemde, bir yandan bitki deseni zenginleşmeye, hububat kalıbı sanayi bitkilerine dönüşmeye bir yandan da köyde yaratılan artı değer, kent kesimine aktarılmaya başlamıştır. Geçimlik üretim yapan köylünün, meta üretimi yapan, kimi zaman da birikim sağlayan küçük işletmeye dönüştüğü bu dönem, kanımızca süreç içerisinde önemsenmesi gereken bir değişimi yansıtmaktadır.

1960'lar sonrası planlı dönemlerde, teknolojinin etkisinin daha belirleyici olduğu görülmektedir. Ekilebilir alanların potansiyel sınırına varılan bu dönemde üretim artışlarının önemli ölçüde verimlilik artışına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Altmışlı yıllarda ekili alanlar artışı % 4, verim artışı % 17 düzeyinde ortaya çıkmıştır. Dönem içerisinde makinalaşma önemli bir unsurdur. Emek verimi artışı tarım dışı kesimlerdeki hızı izleyemediği için gelir kaybı söz konusu olmuş ve 1960 öncesi % 25 olan kişi başına tarımsal gelir - tarım dışı gelir oranı bu dönem sonucunda % 19.3'e düşmüştür. Dönemin yetmiş sonrası kesiti özellikle teknoloji kullanımı açısından ciddi atılımlara tanık olmuştur. Gübre kullanımı ve traktörle toprak işleme de önemli gelişimler, tarım ürünü destekleme politikalarında ciddi kapsam ve anlayış değişimleri yaşanmıştır. Denge fiyatlarının altında tutulan girdi fiyatlarının yanında destekleme kapsamının da genişletilmesi, beraberinde teknoloji kullanımının yaygınlaşması sonucunu da üretmiştir. İç ticaret hadlerinin sektör aleyhine değişmemesi de dönemi tanımlayıcı önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır.

1980'lere kadar uzanan bir süreci kısa saptamalarla tanımlamak istersek şunları söylemek mümkün görülmektedir.

Sürecin başlangıcında, sadece öz tüketimi için üreten, teknoloji kullanamayan, tek ürün yetiştiren işletme yapısı önemli ölçüde girdi ve teknoloji kullabilen, pazar için üreten ve çeşitli bitki yetiştiren bir yapıya dönüşmüştür. Tarımsal katma değer, nüfus artış hızının iki misli tarım ürünleri ihracı 28-30 misli büyümüştür. Yeni biçimlenen kapitalist tarım işletmeleri ve küçük toprak mülkiyetine dayalı küçük işletmeciliğin belirlediği ikili bir yapı örünümlü oluşmuş ise de küçük üreticiliğin belirleyici ve egemen rol aldığı söylemek kanımızca daha doğrudur.

Küçük üreticiliğin temel özellik olduğu sektörde toprak dağılım dengesizliği bugün de geçerlidir.

Ortalama işletme genişliği 75 dekar düzeyindedir ve bu giderek küçülmektedir. Yalnızca 1973 - 1980 arasında işletme sayısı % 8.9 artmıştır.

İşletmelerin küçüklüğü ve toprakların dağınık ve çok parçalı olmasından ötürü teknoloji ve girdi kullanım düzeyi gelişmemekte, hatta bu yapı teknoloji kullanımını engelleyici bir nitelik almaktadır.

Gelişmiş ülkelerin tersine, bitkisel üretim % 61, hayvansal üretin % 39 oranında yer almaktadır.

Kırdan kente göç, kıyın itici etmenlerine bağlı olarak artmaktadır.

Üreticiler ekonomik anlamda bir örgütlenmeden yoksundur.

Ve bütün bu koşullara bağlı olarak, sektörde toprak ve emek verimliliği düşüktür.

Sektörün toplam nüfusun % 41'ini, çalışan nüfusun % 50.5'ini isdihtdam eden rolü devam etmektedir.

Her anlamda kritik bir dönem olan seksenli yıllar, öncelikle ülke tarımının geleceğine yönelik politikalar ve projeksiyonlara maddi temel olması açısından çok yönlü bir değerlendirmeden geçirilmek zorundadır. Kimi yaklaşımlara göre çağ atlanılan, kimilerine göre çöküntü, yıkım, küçülme ve gerilemelerin yaşandığı bir dönem olarak tanımlanan bu kesit, kanımızca öncelikle tarım sektörü açısından ele alınmak ve tartışılmak gerekir.

Konu uzmanı değerli katılımcılarımızın bilim süzgeçlerinde irdelenecek kimi sayısal verileri tartışmaya açmaya gerekli buluyorum.

Bir genel gösterge olarak belirtmek gerekir ise 1980 - 1990 dönemi ekonomiye durmayan ve yükselen bir enflasyon damgası vurmuştur. Kimi çevrelerce, kaflanılan enflasyonun büyümenin maliyeti olduğu ileri sürülmekte ise de veriler bunun yeterince kanıtlayamamaktadır. Örneğin, 1960 - 1970 kesitinde % 4'ler düzeyinde enflasyonla 1970 - 1980'de % 26 enflasyonla % 6 civarında büyüme realize edilirken, son dönemde enflasyon ortalama % 45'lerde dolayırken, büyüme bu maliyete katlanılmasının sonucu olamamış, ancak % 3.5 düzeyinde seyretmiştir.

Tarıma planlı dönemler içinde en az yatırım payı son planda tanınmış ve bu pay % 7.9 düşürülmüştür.

1980'de sabit sermaye yatırımlarında % 7,75 olan tarım payı, artmamış 1980'de % 6,35'e gerilemiştir.

Dönem boyunca GSMH artışı yaklaşık % 68 yükselirken, tarımın payı ancak % 32 büyümüştür, ortalamanın yarı yarıya gerisinde kalmıştır.

Üretim ölçeğini belirleyen ürünlerden buğday % 21, pamuk % 22, ayçiçeği % 20, tütün % 25 artış sergilemiş, aynı kesitin tarım nüfusu artışı % 29 dolayında realize olmuştur.

İhracatın genel artışı dört kata yaklaşırken, bu eğilim tarım ürünleri ihracında % 27 düzeyinde kalmıştır. Bunun sonucu olarak da ihracatta tarım payı % 22'lerden % 18'lere gerilemiştir. Sürecin dış ticaretle ilgili önemli bir özelliği de ihracatın üçte bir düzeyinde artışına karşın, ithalatın on yılda on misli büyümesi, Türkiye'nin net tarım ürünü ithalatçısı haline gelmesidir.

Ve dönem içerisinde GSMH payı % 21,9 dan % 16,2'ye inmiştir. Yaklaşık % 26'lık olan bu gerileme, tarımda çalışan nüfus açısından geçerli olmamış bu oran % 62.5 dan % 20'lik bir azalmayla % 50.5'e inmiştir. Bir başka deyişle kesimin nüfus potansiyeli sürmesine rağmen, gelir payı dörtte bir oranında gerilemiştir. Kırla bağlantıları süren marjinal kent katmanlarını da dikkate alırsanız, tarım kesimi dönem sonunda net biçimde ve önemli oranda yoksullaşmıştır, yargısını bir haksızlık olarak değerlendirmemek gerekir. Nitekim aynı nedenle 1960'larda % 25, 1970'lerde % 19 olan kişi başına tarım - tarım dışı kesim gelir oranı % 14'lere düşmüş, kısıtı gelir bölüşümü sektör aleyhine işlemiştir.

Bu sempozyumda bir bölümünü aktardığım gelişim sürecinin net bir profili çıkarılmak gerekir. Genel yaklaşım farklılıklarına bağlı olarak yapılan değişik değerlendirmelerin bilimsel sentezlere dayalı, açık tanımlamalara dönüştürülmesi son derece zorunludur. Verilerin ele alınış biçimine göre değişebilen farklı sonuçlar yerine bilim temeline dayalı doğru saptamalar yapılmalıdır.

Söz gelimi, 1980'de temel besinler açısından % 101 oranında kendine yeterliliği olan Türkiye, şimdilerde niçin gıda ithal eden bir ülke olmuştur.

1980 - 1987 kesitinde tarla bitkileri üretim artışı % 20'ler düzeyinde ortaya çıkar-ken, aynı ürünler için verim artışı neden % 11'lerde kalmıştır. Bu durum artış olayında teknoloji yerine alan farklılığı olgusunun yarattığı, dönemde teknoloji kullanımının yeterince gelişmediği anlamında değişimdir?

Aynı dönem için gözlenen yılda % 5,6'lık traktör, % 2,8'lik gübre, % 1,8'lik kredi artışları yeterlimidir. Bu artışlar girdi kullanım yapılarının değişmesi anlamına gelmekte midir?

Teşviklerin % 82'sini gübre almıştır ama, bunda özel kesim insafına bırakılan fiyatların durmadan artmakta olmasının payı yok mudur? Belgeler üzerinde gösterilen gübre tüketimi, tarlaya atılan miktarı yansıtmamaktadır, yoksa deri ya da boya sanayiine kayarak amaç dışı kullanım var mıdır ve destekten yararlanmak amacıyla, daha önce yemde yaşanan, gerçek dışı satış belgelemesi yok mudur?

1980'deki 47.000 tonluk tarım ilacı tüketimi 1988'de 44.000 tona düşmesi net gerileme midir, be değişimde ilaç teknolojisi gereği hacim - etkili madde oranlarının değişmesi hangi ölçüde belirleyicidir?

Üretimin yapısı yeterince değişmiş midir? Ekili alanları ve ürün desini açısından yaygın tarıma dayalı düşük gelirli tarım ürünleri kalıbı, yoğun tarıma dayalı yüksek gelirli ürünlere doğru gerekli dönüşüm gerçekleşmiş midir?

İç fiyatları denetlemek, stokların spekülasyonlarını önlemek için yapıldığı söylenen ve bizzat bu stoklu çevreler eliyle yapılan terbiyevi tarım ürünü ithali yerli üretimi hangi olumsuzluklara sürüklemiştir?

İç ticaret hadlerinin sektör aleyhine çalışması, tarımdan sanayiye kaynak aktarımı anlamına gelmekte midir? Tarımdan ve ücretlerden aktarılan 60 milyar dolar kaynak verimliliğe dönüşmüş, sanayi gelişmesi olarak sonuçlanmış ise son 6 yılda imalat sanayi yatırımları neden % 3,4 gerilemiştir? Vergi politikası yerine ikame edilen iç ticaret hadleri mekanizması sonucu tarımsal fazla sanayiye mi, yoksa yatırım eğilimi olmayan tüccar kesim'inemi aktarılmıştır?

Doğu Anadolu da ve hatta Orta Anadolu da köyler neden yaşlılara bırakılmakta, köy okulları niçin kapanmakta ve topraklar neden terkedilmektedir? Kırdan kente göç hızı sanayileşme hızı anlamına gelmekte midir? Belirleyici ana öge kentin çekiliği midir, kırsal iticiliği midir? Yoksa üretim artışı hatta üretimin sürdürülmesi için dürtü kalmadığı için mi köyler terkedilmektedir?

Hayvancılığımıza ne olmuştur? Süt tozu, peynirle başlayan etle devam eden ve kasaplık hayvan ithaliyle noktalanmış uygulama yerli üreticimizi hangi açmazlara sürüklemiştir? Dönem içerisinde hayvan başına et veriminin sağlırlar açısından 86 Kg. dan 73 Kg.a gerilemiş olmasının, ithal uygulamasının etkisiyle süt hayvanlarının, ineklerin kesilmesinden başka bir nedeni var mıdır?

Damızlık diye ithal edilenler gerçekten bu nitelikleri taşımakta mıdır? Öyle oldukları varsayılabilirse bile yerli popülasyonu ıslah edecek ve geçmişte önemli gelişmeleri gözlenen yöntemler yerine, bir anlamda süt ithali niteliği taşıyan bu uygulama gerçekten başarılı mıdır, dağıtım yapılan işletmeler optimum barına ve bakım koşullarına sahip midir bu materyalin ne kadarı koşullara dayanarak yaşayabilmiştir?

1989 kuraklığının neden olduğu eksi yöndeki % 11,4 büyüme geriliği noktasını baz yaparak 1990'da % 9 % 10 katma değer artışı sağlanmıştır demek mi gerçekçiliktir, 1990'ın 1988'in % 1,54 gerisinde kaldığını ve uzun yıllar trendini aşmadığını belirlemek mi daha doğrudur?

1989'de kendi tarım toplumuna 32 milyar dolar destek sağlayan Amerika'nın aynı dönemde 53 milyar dolar destek veren AT ülkelerine, bu miktarı azlatın, % 30'lara indirin

yollu baskılarına rağmen, AT ülkeleri tarım üretici birliklerinin direnciyle Avrupa hayır derken, tarım ülkesi konumunu sürdüren, tarımda gelişim atılımını yapmak zorunda olan ülkemizde korumacı yaklaşımların terkedilmesi, destekleme kapsamlarının daraltılması haklı mıdır, gerçekçi midir?

Ürün fiyatı ürün maliyeti, ürün fiyatı - girdi fiyatı konularında resmi verilere göre yapılan değerlendirmeler yaşanan fiziki gerçekleri hangi ölçüde yansıtmaktadır? Bu karşılaştırmalarda kullanılan ilan edilmiş ürün fiyatları üreticinin eline geçen net fiyatları mıdır, yoksa koşullara direnemeyen üretici bu bedellerin altında hatta alivire yöntemleriyle mi ürününü satmak zorunda kalmaktadır? Gübreden ilaca ve alete kadar girdilerin çoğu kez borçlanılarak ve ağır faiz yüküne katlanılarak sağlandığı, yaşanan fizik gerçek olarak dururken, resmi girdi fiyatları kullanılarak varılan sonuçlar yeterince güvenilir sayılabilir mi?

Süreç içerisinde gözlenen gelişme eğilimi yeterli mi dir, geleneksel çizgi hangi doğrultularda atılıma dönüştürülmelidir?

Türkiye tarımı geleneksel çizgisini daha fazla sürdüremez. Ülkemizin somut koşulları nedeniyle bu çizginin ciddi bir atılıma dönüştürülmesi zorunludur. Dünyada ekonomileri gelişmiş ama tarımı geri bırakılmış ileri ülke örneği yoktur. Sanayi alanında önemli gelişmeler kaydetmelerine rağmen, bazı sosyalist ülkelerin, özellikle Balkan devletlerinin tarımı dışlamalarının maliyetini çok ağır biçimde ödemekte olduklarını göz ardı etmemek gerekir.

Dünyada "müdahale çağı" nı biyoteknolojik devrimleri yaşanırken ve bu devrimler öncelikle tarım kesimine yaygınlaşıp yoğunlaşırken, Türkiye tarımda teknoloji anlamında gelenekselle yetinemez. Ülkemiz ileri toplumların gelişmelerini yalnızca izleyen ve aslında mal satışını makyajlanmış bir tarımı olan teknoloji aktarımını tek çözüm sayan bir konumda daha fazla tutulmamalıdır. Sorunlarımızın, ülke koşulları dikkate alınmaksızın, yalnızca üretilmiş tekniklerin aktarımıyla çözüleceğini sanan anlayış, teknolojiyi ulusal ölçekte ve ülke koşullarında üretilebilir bir dinamığe kesinlikle dönüştürmelidir.

Ülke yönetimine ilişkin genel politika ne olursa olsun, kanımızca Türkiye tarımının gelişimi için olmazsa olmaz ön koşul teknoloji politikasıdır. Kısa ve uzun gelecekteki ülke ihtiyaçlarını kavrayacak teknoloji kullanım yaklaşımlarının somutlaştırılması son derece yaşamsal bir gerekliliktir. Çağdaş teknolojinin katkısını etkili kılmak, verimliliğini maksimize etmek için ise yeni yapı ve toplum projeksiyonları üretmek, elverişli alt yapıları oluşturmak gerekir.

Bu anlamda iç ve dış pazarı, dünyanın değişim doğrultularını gereğince değerlendiren bir tarımsal üretim planlaması kesinlikle gündeme gelmelidir.

VI. planda olduğu gibi, söz gelimi konut veya ulaştırma sektörünün üçte biri kadar değil, sektöre ivme kazandıracak ölçekte kaynak tahsisleri kesinlikle yapılmalıdır.

Hem emeğin, alınterinin hakkının tanınması, hem tarımın diğer kesimlerce sömürülmesinin önlenmesi ve hem de küçük üreticiliğin teknoloji ve girdi kullanımını engelleyen yapısını değiştirmek için üreticilerin ekonomik güç birliğini oluşturacak örgütlenme modelleri mutlaka yaşama geçirilmelidir.

Tüm dünyanın yaptığı gibi korumacı yaklaşımlar geriletmemeli, destekleme uygulamaları, verimliliği, teknoloji kullanımını, kaliteyi ve örgütlenmeyi özendirici seçici yaklaşımlara dönüştürülmelidir.

Kamu yönetiminin araştırma sorumluluğu azaltılmamalı, geliştirilmelidir.

Tarım alanlarının bozulup daralması süreci durdurulmalı, Anayasa'nın 45. maddesi bu konuda devlete koruma görevi vermesine rağmen, bizzat kamu kuruluşları yatırımları yoluyla verimli alanların yok edilmesi tradjedisi kesinlikle sona erdirilmelidir.

Tarımda teknoloji kullanımını dayatan bunca koşulun karşısında, binlerce eğitilmiş tarımcının işsiz bırakılması dramına mutlaka çözüm bulunmalı ve bu teknik güç üre-

tim artışının dinamiğine dönüştürülmelidir.

Sözlerime son vermeden önce son zamanlarda gündeme gelen ve tartışılan kamu örgütlenmesi sorunu konusunda Oda'mız görüşünü kısaca aktarmayı gerekli buluyorum.

Kanımızca, tarım sektörüne yönelik kamu sorumluluklarının bütünlük göstermesi ilkesel anlamda yanlış değildir. Bu amaçla, tarıma ilişkin hizmetlerin bütünlükcü tek bir yapı ile örgütlenmesi de öteden beri Oda'mızın inandığı bir yaklaşımdır. Kuşkusuz bu yaklaşım şu anda yürümekte olan örgüt yapısının yeterli, doğru ve başarılı olduğu anlamına kesinlikle gelmemektedir.

Bize göre ne bugünkü yapı yeterlidir, ne de her üretim dalına veya her hizmet fonksiyonuna bir Bakanlık örgütlenmesine gidilmesi yerindedir. Bizce tarıma yönelik kamu örgütlenmesi, grup eğilimleri ve örgüt fanatizmi yaklaşımlarına göre değil, bilimsel temellere oturtulmalıdır ve ülke tarım yapısının fizik gerçekleriyle bağdaşmalıdır. O açıdan biz, şu ya da bu bakanlıklar kurulmalıdır yollu ön yargılar yerine, Türkiye'de kurumsal tarım hizmetlerinin örgüt yapısının, ülke tarımına yönelik politikalarla bağlantılı olarak somutlaşmasını daha doğru buluyoruz. Kamusal tarım hizmetlerinin tarıma verilecek rol tarımla ilgili sorumluluklar ve tarım toplumu için geliştirilecek kurumsal yapılanmalara göre biçimlenmesini, böylesi maddi temellere dayanmasını daha gerçekçi görüyoruz.

Sempozyumun ülkemiz tarımı açısından yararlı değerlendirmeler ve çözümleme doğrultuları üretmesi dileği ile tüm katılımcılarımızı kutlar saygılarımı sunarım.

5.5. TOPRAK – İNSAN – ÇEVRE SEMPOZYUMU

Çevre sorununun çok ağır maliyetinin tarım topraklarında yaşandığı bilinciyle, bu sorunların her boyutunun sergilenmesi ve çözümlerinin araştırılması amacıyla düzenlenen sempozyum 3 – 4 Haziran 1991 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

EROZYON konusunun Doç. Dr. Orhan DOĞAN, Doç. Dr. Ahmet HIZAL ve FAO Türkiye temsilcisi Jan DOORENBOS, TOPRAK KİRLİLİĞİ konusunun Prof. Dr. Koray HAKTANIR, AMAÇ DIŞI TARIM TOPRAĞI KULLANIMI konusunun Prof. Dr. Cemil CANGİR ve TOPRAK KULLANIMINDA YASAL DÜZENLEMELER konusunun Prof. Dr. Ruşen KELEŞ tarafından bildirilerle sunulduğu SEMPOZYUM, Prof. Dr. Yücel AŞKIN'ın saydam gösterisi ile renklenmiştir.

Gazeteci – Yazar Necati DOĞRU'nun yönettiği PANEL'e ise Ali Talip ÖZDEMİR, Osman ÖZBEK, Osman BERBEROĞLU, Prof. Dr. Necmi SÖNMEZ, Prof. Dr. Tahsin TOKMANOĞLU ve Yusuf DENİZ katılımlardır.

Çevre Danışma Kurulu Açış Konuşması

11 Mart 1991

Çok değerli konuklarımız.

Çağrımıza ilgi göstermiş, çabalarımıza omuz verme anlamında toplantımıza onur vermiş olmanızdan ötürü, Yönetim Kurulumuz adına şükran duygularımızı sunuyorum. İzin verirseniz, çoğunluğumuz için gerekli olmasa da, siz değerli konuklarımızı bir kez

daha tanıtmak istiyorum. Oturma sırası izleyerek bu görevi yapayım.

.....

Çevre sorunu hakkında çok değerli birikim ve deneyime sahip ve sorunun çözümü anlamında siyasal, kamusal ve bilimsel sorumluluklar üstlenmiş yada konuya özel duyarlık göstermiş insanlardan oluşan güzide bir topluluk karşısında, sorunun önemi, boyutları veya yaşamsallığı anlamında görüşler belirtme hakkını kendimde göremiyorum ve bulmuyorum.

Bununla birlikte, Türkiye tarımına her alanda ve en geniş kapsamda hizmet eden, teknoloji aktaran bir mesleğin yasal kuruluşu olmak, Oda'mızın çevre-tarım ilişkilerine dönük sorumluluğunu yansıtmaya anlamında bir kaç temel belirlemeyi yapmayı da yararlı görüyorum.

İnsanlığın gündemine sanayi devrimiyle giren çevre olayı, bugün dünya ölçeğinde ve hemen her toplum kesimince paylaşılan bir ortak kaygıya dönüşmüştür. O kadar ki, "sağlıklı çevrede yaşama hakkı" bir süreden beri, dokunulamaz, devredilemez temel insan hakları arasında sayılmaya başlanmıştır.

Türkiye açısından çevre olgusu, bize göre yaşamsal bir nitelik taşımaktadır.

Doğal üretim kaynaklarımız sınırlıdır. Sınırlı doğal kaynaklarımız hızla bozulmakta ve daralmaktadır.

Toplumumuz, esasen yeterli beslenememektedir. Yeterli beslenemeyen ve üstelik denetlenemeyen bir hızla büyümeye devam eden toplumumuzu, daralan ve bozulan kısıtlı kaynaklarımızı kullanarak doyurmak, beslemek zorundayız.

Bilimsel araştırmalar artık Türkiye'nin kendine yeten bir ülke olmaktan çıktığını göstermeye başlamıştır. Temel besin tüketimi bakımından Avrupalı'nın üçte biri düzeyi ile yetinmek durumundayız. Bu nedenle kitlesel ve ciddi sağlık sorunları gündeme gelmektedir.

Değerli konuklar,

Kuşkusuz çevre korumacı her yaklaşım önemlidir ve toplumun geleceği kaygısının duyulması açısından saygıdeğerdir.

Çevre sorunu, yalnızca tarımda değil, yaşamın her kesitinde ciddi ölçüde geçerlidir.

Doğal kaynakların yitirilmesi kadar, kentsel yerleşim alanlarının sağlıksız ortamı da önemlidir.

Dalyan kaplumbağaları konusundaki duyarlılıkta, tepkide, nostaljik arayışlar da kuşkusuz saygıdeğerdir.

Hemen hepsi önemli olan ve hemen tümünde insanın ortak payda olduğu çevreci yaklaşımlar, biz tarımcılar için ayrı bir önem taşımaktadır.

Tarım çevre ilişkileri, doğal kaynakların bozulması, kirlenmesi ve yitirilmesinden yoğun ve bilgisiz tarımın yarattığı kimyasal kirlenmelere kadar uzanan çok çeşitli boyutlarda görülmektedir. Karşılıklı etkileşim süreci nedeniyle, çevresel bozulma olayı, özellikle tarımda ekonomik anlamı çok ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Türkiye çoklarının sandığı gibi, tarım alanları sınırsız ve çok zengin bir ülke değildir. Hatta, son saptamalar Türkiye'yi toprak rezervi kalmamış 19 dünya ülkesi arasında göstermektedir.

Verimli diye nitelenebilecek I ve II. sınıf topraklarımız, toplamın ancak % 15-16'sı kadardır.

Anayasa'nın 45. maddesinde, devlete tarım alanlarının amaç dışı kullanılmasının önleme görevi verilmesine ve bu doğrultuda yasal düzenleme yapılmasına rağmen, amaç dışı tarım toprağı kullanımına çoğu kez bizzat kamu yönetimi öncülük etmektedir.

Alt yapının götürüldüğü her yerde yatırım mümkünken, "Bir dekar fabrika, bir dekar meyva başçesinden daha ekonomiktir" yollu faydacı tutumlarla, verimli alanlarımız

gün gün yok edilmektedir.

Aynı eğilim kentsel yatırımlarda da sürmektedir. Sadece yerleşim için 47 büyük il merkezinde 118.500 hektar verimli alan kullanılmıştır.

Karayolu güzergahına bakıyorsunuz, aynı durum geçerli.

Tuğla-kiremit fabrikaları sorunun bir başka boyutu.

Bir hesaba göre sadece erozyonla saatte 75 dekar alan yok oluyor.

Değerli konuklar,

Bir kaç örneğini anımsatmaya çalıştığım çevre-tarım ilişkileri yumağının her boyutu bir diğeri kadar önemlidir.

Oda'mız, ülke tarımı ve toplumu için duyduğu sorumluluğun gereği, bu konuda kamuoyu yaratma, çözümlenmeler arama anlamında farklı etkinlikler planlamaya çalışmaktadır.

Sera bitkilerinde hormon adıyla kullanılan büyüme düzenleyici kimyasalların yarattığı kitlesel sağlık sorunları, Oda'mızın 21 Ağustos 1988 tarihli basın toplantısında gündeme getirilmiş ve önemli ölçüde kamuoyu yaratılmıştır.

5 Haziran 1989 Dünya Çevre Gününde Ankara'da düzenlenen çevre-tarım-toplum sempozyumunda, "Toprak Kirliliği ve Amaç dışı kullanımı", "Tarım ilacı kalıntıları", "Bitkisel hormonlar ve sağlık" ve "su kirliliği ve tarım" konuları uzmanlarca bilimsel bildiri halinde sunulmuş, daha sonra her kesimden uzman ve bilim adamlarının katıldığı "çevre-toplum" tartışması gerçekleştirilmiştir. Orman Mühendisleri Odası ile birlikte, 12-13 Mayıs 1990'da Yatağan'da "Termik Santraller ve Çevre" toplantısı yapılmış, 18 Haziran 1990'da Bolu'da düzenlenen sempozyumda ise amaç dışı tarım toprağı kullanımının Bolu özeli irdelenmiştir.

Yönetim Kurulu'muz 1991 çevre çalışmaları kapsamında toprak sorunun her yönüyle ele alınmasına kararlaştırılmıştır. Bu amaçla oluşturduğumuz çalışma gurubu, yaptığı ilk değerlendirmeler sonunda, konunun bir sempozyum kapsamında ele alınmasını önermiştir. Hem bilimsel değerlendirmelerin hem de kamuoyu oluşturu unsurların birlikte ortaya koyulması beklenen bu çalışmanın, ilk olarak Dünya Çevre Günü ile bağlantılı olması düşünülmüştür.

Çalışmaların kapsamı, içeriği, biçimi, zaman ve hatta yapılma yeri konusunda siz değerli konuklarımızın görüşleri Oda'mız için temel yönlendirici olacaktır.

Oda'mız, yalnız bu toplantıda değil, daha sonraki aşamalarda da değerli konuklarımızın engin deneylerinin çamışmamıza yansıtılmasını beklemektedir.

Akademik nitelikli katkının dışında, değerli konuklarımızdan mensup oldukları kurum ve kuruluşlarının olanakları anlamında da çabamıza yardımcı ve destekleyici olmalarını ayrıca bekliyoruz ve diliyoruz.

Saygılarımı sunarım.

Oda Başkanı Mahir Gürbüz'ün Toprak - İnsan - Çevre Sempozyumu Açılış Konuşması

3-4/6/1991

Yirmibirinci yüzyıl toplumunu, ekonomik, ekolojik ve teknolojik temelleri bulunan bir dizi ciddi sorun beklemektedir. Bilimsel teknolojik devrimin göz kamaştırıcı yeniliklerine rağmen, gerek bilişim toplumunun yeni ihtiyaçları gerekse geri toplumların insanca yaşamak özlemlerinin nedeniyle, bu sorunlar evren ölçeğinde yaygınlık göstermektedir. Üstelik, kısıtlı kaynakların giderek bozulup daralmasına karşılık, nüfusun de-

netlenemeyen bir hızla çoğalmaya devam etmesi yüzünden, bunlar nitel ve nicel açılardan daha da derinleşmiş ve ağırlaşmıştır.

Dünya toplumu kaynakların sınırlılığı, kötü kullanılması ve bunlara dayalı beslenme yetersizliklerinden ötürü, kitlesel boyutta sağlık sorunlarıyla karşı karşıyadır. Yaklaşık 600 milyon insan açlık limitindedir. 200 milyondan fazla çocuk bu nedenle bedensel ve zihinsel gelişmemişliğin dramını yaşamaktadır. Silahlanma için günde 2 milyar doların harcanıldığı bir dünyada, kişi başına 1 dolar harcanmadığı için her gün 40 bin çocuk ölmektedir. Örnekleri artırılabilecek bu trajik tablo, kaynak kısıtlılığı, ihtiyaçların giderek çeşitlenip çoğalması sorunsalı nedeniyle, bize göre ivedi çözümlerin aranması gereken bir toplumsal gündem niteliği taşımaktadır.

Kaynakların korunup ve rasyonel kullanılması, temel yaşam gerekleri açısından olduğu kadar, ekonomik gelişme ve kalkınma zorunluluğu bakımından da aynı ölçüde geçerlidir. Her ne kadar yirmibirinci yüzyıla "müdahale çağı" damgasını vurduran ve yalnızca tarımı değil sanayiye de önemli ölçüde denetimi altına almaya aday görülen biyoteknoloji devrimi, çözümlemeci yeni yeni ufuklar açmaya başlamış ise de sağlıklı kalkınma sürecinde doğal kaynakların olmazsa olmaz misyonu, kanımızca toplum yaşamı boyunca devam edecektir. O açıdan, topraktan - suya tüm doğal zenginliklerin korunması ve doğru kullanılması, toplumun gelecek güvencesi anlamında yaşamsal bir gerekliliktir. Bu gereklilik, sanayi devrimiyle birlikte toplumun gündemine giren çevre sorunu nedeniyle daha da önem kazanmıştır.

Bilindiği gibi çevre olgusu son yıllarda hemen her kesimde duyarlık yaratan, ortak bir kaygıya dönüşmüştür. Özellikle, gelişmiş ülkelerin kirlilik ihraç eden politikalarının da etkisiyle çevresel bozulma tüm evreni tehdit eden bir karabasan niteliği kazanmıştır.

O nedenledir ki, sağlıklı çevrede yaşama hakkı bir süreden beri temel insan hakları kapsamında sayılmaya başlamıştır. Kimileri için kent, kimileri için kır, kimi kesimler için su, hava, toprak gibi fizik gerçekler, kimi kesimler için platonik ve nostaljik duygusalıklar olarak anlam taşıyan çevre olayı, biz tarımcılar için günceli yakalama modacılığı değildir. Tam tersine tüm zaman boyutunda ele alınması, sorgulanması, çözüm araştırılması gereken, yaşamsal değerlerde bir konudur.

Türkiye, özel doğa ve toplum koşulları nedeniyle çevre olgusunu çok ağır sonuçlarıyla hemen her alanda yaşamaktadır. Ülkemiz tarım toprakları açısından sanıldığı kadar zengin değildir. Türkiye toprak rezervi kalmamış 19 ülke arasına girmiştir, Verimli denilebilecek I ve II. sınıf alanlarımız, toplamın ancak yedide biri kadardır.

Böylesine kısıtlı olan tarım topraklarımız bir yandan endüstri ve kentsel atıklarla yoğun bir şekilde kirlenmekte, bir yandan kent, sanayi, turizm ve benzeri yatırımlar nedeniyle daralmaktadır. Adeta talan edilmektedir. Erozyon ülkenin her yöresinde ve çeşitli biçimleriyle çok ağır koşullarda yaşanmaktadır.

Tarım alanlarının amaç dışı kullanımının önlenmesi Anayasa'nın 45. maddesiyle Devlete görev olarak verilmesine rağmen, talan sürecine çoğu kez kamu yatırımları öncülük etmektedir. Karayolu, güzargahı 8-10 Km kuzey ya da güneyden geçmediği için yalnızca Trakya'da yitirilen verimli toprak 250.000 dekadır. Benzer örnekler, Düzce'de Bolu'da daha bir çok yerde yaşanmaktadır. Üstelik karayollarının yarattığı kayıp yol genişliği ile sınırlı kalmamakta, yol güzergahına sıralanan sanayi, ticaret ve kent yatırımlarıyla bir kaç misline çıkmaktadır.

Sadece 47 il merkezinde 1.200.000 dekar birinci sınıf, üstelik sulama yatırımı yapılmış alan yerleşim amacıyla yok edilmiştir.

Tuğla fabrikaları yılda 20.000 dekar alüvyal toprağı ortadan kaldırmaktadır.

Turizm yatırımları yüzünden Silifke'den - Bodrum'a kadar narenciye plantasyonları betonlaşmıştır.

Kaynakların üretkenlikten çıkma süreci daralma ile sınırlı kalmamakta, daralan alanların yerini, hemen hepsi kirletici olan yatırımlar almakta ve bu kez gündeme, daha geniş oranda kirlenme gelmektedir.

Sanayi ve kent atıkları, doğrudan havayı suyu etkiledikleri gibi, daha da önemlisi ve tehlikelisi hava ve su hareketleri aracılığıyla toprağı zehirlenmektedir. Hava ve su gibi gözlenip, kolay algılamadığı için, toprakta oluşan bu kirlenme ve bozulma çok ciddi potansiyel tehlikeler taşımaktadır.

Tanımlayıcı bir kaç örneğini özetlemeye çalıştığım bu tablo, üretilmiş bir karanlık senaryo değildir, somut gerçekçiliktir. Varılan noktada ki objektif sonuç şudur. Son yirmi yılda kişi başına tarım toprağı üçte bir düzeyinde, son beş yılda yüzde on düzeyinde azalmıştır. Bu azalmayla bağlantılı olarak ormana ve meraya yönelen saldırılar hızlanmış, erozyona ivme kazandırılmış ve tahribat hesap edilemez boyutlara doğru tırmanmıştır.

Doğa koşulları açısından bu ölçüde yaşamsal açmazlarla karşı karşıya bulunan Türkiye, ekonomik ve toplumsal boyutlu sorunlarını aşmayı da gelişim doğrultularını yakalamayı da bu kaynaklarını kullanarak realize etmek durumundadır.

Türkiye toplumu yeterince ve dengeli beslenmemektedir. Beslenme yetersizliği kitlesel ölçekte sağlık sorunları yaratmaktadır. İnsanlarımızın dokuzda biri protein, sekizde biri enerji açısından yetersiz beslenmekte, bu oranlar Doğu ve Güneydoğu da üçte birlere varmaktadır. Aynı nedenle, çocuklarımızın beşte birinde büyüme geriliği yaşanmaktadır. Canlı doğan çocuklarımızın onda biri, beş yaşına ulaşmadan, bu nedenle ölmektedir. Üstelik, örnekleri artırılabilecek böylesi beslenme ve ona bağlı sağlık sorunları olan toplumumuz, denetlenemez bir hızla büyümeye devam etmektedir. Türkiye, bu denli sorunları bulunan ve giderek büyüyen toplumunu, giderek bozulan ve daralan alanlarını kullanarak beslemek ve insanca yaşatmak zorundadır.

Topraklarımızın korunması ve rasyonel kullanımını zorunlu kılan çok önemli bir diğer unsur ise ekonomik gerektir. Kim ne derse desin, Objektif göstergeler Türkiye ekonomisinin önemli ölçüde tarıma dayalı olduğunu bugün de ortaya koymaktadır. GSMH payından - imalat sanayii hammaddesine, isdihtam gücünden - ihracat yapısına kadar, hangi alana bakılırsa bakılsın, tarımın belirleyiciliği sürmektedir. Bu belirleyicilik, aynı zamanda tarımın ekonomik kalkınma doğrultusunda ise Türkiye tarımı geleneksel çizgisini ciddi bir atılım performansına dönüştürmek durumundadır. Gerek kendi toplumumuzun insanca yaşaması, gerek satılabilir sanayi malı üretimi amacıyla hammadde üretimi ve gerekse ekonomik konjonktürün doğru değerlendirilip ihracatın geliştirilmesi için, bu atılım adeta yaşamsal zorunluluktur.

Özet bir anlatımla belirtmek gerekir ise Türkiye hem kendi toplumunu insanca yaşatmak, hem de kalkınmanın zorunlu kıldığı tarımsal atılımını gerçekleştirmek açısından, tarım topraklarını öncelikle korumak ve mutlaka rasyonel kullanmak durumundadır.

Toplumun geleceği bakımından önemini vurgulamaya çabaladığım topraklarımızın, bir bölüm örneğini aktarmaya çalıştığım sorunları bize göre sanıldandan da ciddidir ve yeterince farkedilemediğinden, bir o kadar da tehlikelidir. Gözlenen kayıtsızlık, umursamazlık ve savurganlığın devam etmesi halinde, korkarız sorun çözülemez, giderilemez boyutlar kazanacaktır. O açıdan, konuyla ilgili tüm resmi ve özel çevrelerin, olaya gereken önem ve ağırlıkta yaklaşması zorunludur. Sorunu simgesel nitelikli özel günlere hapsedilen bir yasak savma kapsamında geçiştirmek yerine, kısa ve uzun geleceği kavramış, amaçları netleşmiş gerçekçi projeksiyonlar çerçevesinde ele almak ve bunları ısrarla yaşama geçirmek, aynı ölçüde gereklidir.

Ziraat Mühendisleri Odası, çağdaş teknokrasi yaklaşımıyla sorunları bilim ve teknik çerçevesinde sorgulamayı, çözümlenmelerini araştırmayı davranış ilkesi sayan anlayışı ile Türkiye tarımıyla ilgili çalışmalar yapmayı ödev bilmiştir. Tohumculuktan, Teknik Kongreye, son on yılın değerlendirilmesinden, Hayvancılık Kongresine kadar, gerçek-

leştirdiği ve planladığı tüm etkinliklerde bu anlayışın gereğini yerine getirmeye çalışmıştır. Oda'mız mesleğimizin bilimsel birikimini ve uygulama deneyimini, tarımın her alanında somut teknoloji politikalarına dönüştürmeyi ülkenin yararına adına ödev saymıştır. Bilgi toplumunun devrimlerine paralel olarak süreçte teknokratlara daha etkin rol veren yeni yönetim anlayışlarının ülkemizde de geçerli olması ve bu anlamda, mühendis odalarının daha üretken yapılanmalar gerçekleştirilmesi, gerektiği inancıyla, sorunları yüzeysel göstergelerle yansıtmaya ve sadece eleştiri yapma kolaylığı ve sorumsuzluğu yerine, çözümlenmeleri araştırmayı tercih eden bir sorumluluğu benimsemiştir.

Tarım topraklarımızın her yönüyle değerlendirileceği bu sempozyum, özetlemeye çalıştığım bu yaklaşımın gerektirdiği bir sorumluluk olmuştur. Çevreci her yaklaşım kuşkusuz saygıdeğerdir. Çevre bütünlüğünün her boyutu kuşkusuz çok önemlidir. Ama, toplumsal, ekonomik misyonunu özetlemeye, sorunlarını belirleyici alt başlıklarla sunmaya çalıştığım tarım toprakları - çevre ilişkileri konusu, kanımızca fiziki çevre sorunları içerisinde öncelikle ele alınması gerekenidir. O nedenle Oda'mız 1991 çevre günü kapsamında, hemen her konudan biraz söz etmek, yalnızca kamuoyu duyarlılığı yaratma amacını gütmek yerine, çevre sorununun bu en ciddi boyutunu bilimin potansiyelinde değerlendirmeyi daha doğru bulmuştur.

Sorunun tüm boyutlarıyla irdelenmesi, çözüm anlamında açık ve net politika doğrultularının ortaya koyulması oranında, sempozyum amacına ulaşmış olacaktır. Bizce, çözümlenme doğrultusunda ön koşul, kısa geleceği gözetken, düşük maliyeti temel alan faydacı anlayış yerine, hem kalkınma ve hem de çevre koruma amaçlarını birlikte kavrayan, toplumun uzun geleceğinin kaygısını duyan bir yaklaşımın her çevrede benimsenmesidir. Bu kapsamda öncelikle devletin çevre olayını ikincil bir sorunmuş gibi görmeye çalışan yaklaşımı, sanayi - tarım - toplum boyutlarını ortaklaşa değerlendiren ciddi politikalara dönüşmelidir. Çevre korumacı yaklaşımlar, özel günlere sıkıştırılan biçimselliklerden kurtarılıp, toplumca paylaşılan inanca, bilince dönüşmelidir. Sempozyumun bu doğrultularda coşkuyla omuz veren Toprak İlimi Derneğimize ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

5.6. II. HAYVANCILIK KONGRESİ:

Son on yılın ekonomik politikaları nedeniyle, tarım kesimi içerisinde özellikle çok daha ağır sorunlarla karşı karşıya gelen hayvancılığın, bir Kongre bütünlüğü içerisinde ele alınıp sorgulanması gerekli bulunmuştur.

Oda'mız, fakültelerimiz, üretici örgütleri, sektöre hizmet veren başka mesleklerin katılımlarıyla demokratik bir zenginliğe erişen KONGRE, zaman geçirilmeden kitaplaştırılarak, kalıcılık ve yaygınlık niteliğine kavuşturulmuştur.

17-19 Haziran tarihlerinde üç gün boyunca yoğun ilgi ve katılımı ile devam eden kongreye bildiri sunucusu ve tartışmacı olarak, ülkenin her yöresinden, her bilimsel çevreden toplam kırkdört adet bilim adamı ve uzman katılmıştır.

Gazeteci - yazar Sadullah USUMI'nin yönettiği açık oturum ise Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ, İsmail BİLİR, Prof. Dr. Ayhan ELİÇİN, Osman ÖZBEK, Hasan METİN, orhan KILERCİOĞLU ve Ata ÜNVER'in konuşmacı olarak katılımlarıyla, yönetenler, yönetilenler ve bu kapsamda sektöre hizmet üretenlerin aynı masada buluşup, tartışmaları bakımından anlamlı olmuştur.

Hayvancılık kesiminin on yıllık profil özeti niteliği taşıyan açılış konuşması aşağıda verilmiştir.

II. Hayvancılık Kongresinde Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz'ün Açış Konuşması

17-19.6.1992

Dünyanın gündemi, geçirilen çok yönlü çalkantı değişim ve dönüşümler nedeniyle, her gün yeni boyut kazanan toplum sorunlarıyla, her gün bir yenisi geliştirilen teknoloji devrimlerini birlikte yaşamaktadır. Bir yandan, esasen çok ciddi besin ve buna bağlı sağlık sorunlarını yaşayan Dünya toplumu, yirminbirinci yüzyıla ekme ve iş talebinde bulunan bir milyar yeni insanıyla birlikte girmekte, bir yandan "müdahale çağının" göz kamaştırıcı bilimsel yenilikleri insanlığın umutlarını yeşertmektedir. Bir taraftan, bilişim toplumunun öz ve biçim değiştirmiş yeni ihtiyaçları gündeme gelmekte, öte taraftan geri ve gelişmekte olan ülkelerde toplumsal ölçekteki beslenme sorunları, insanlık dramına dönüşmektedir. Kısıtlı doğal kaynaklar hızla bozulup daralmaktadır, büyüyen toplumun ihtiyaçları ise çeşitlenip çoğalmaktadır.

Türkiye, Dünya genelinde yaşanan bu "sorunsal-gelişme" birlikteliğinin etkilerini, kendi özel koşulları yüzünden çok daha ciddi ölçüde yaşamaktadır. Tüm iddialara rağmen, nesnel göstergeler, ticari hacimdeki görece gelişmelerin dışında, ekonomide dengeli bir büyüme trendinin yakalanamadığını göstermektedir. Ekonominin bünyesi sanayi doğrultusunda yeterince değişmemiştir. İthal ikameci anlayışın ihracata yönelik sanayi stratejisine çevrildiği görüşlerine rağmen, ülkenin ihracında sanayi malların bünyesi gelişmemiştir. Uluslararası klasikasyonların tersine bir yaklaşımla, tarım mallarının sanayi mali gösterilmesi çabalarına karşılık, ihracatın tarıma dayalı olduğu hususu, bugünün de gerçeğidir. İhracatta gözlenen önemli hacim genişlemelerine ve üretim teknolojisinin hızla gelişmesine bağlı kimi teknolojik alt yapıların yaygınlaşmasına rağmen, gelinen noktada üretime dayalı bir büyümenin realize olduğunu söylemek zordur. Bünyesi önemli oranda faiz ve ranta dayalı bir milli gelir yapısında, parasal işlemlerden kaynaklanan genişlemeyi "Milli gelir arttı, büyüdü" diye yorumlamanın hiçbir mantığı yoktur, 1991'in de gündeminde, tıpkı on-yıl onbir yıl önceki gibi yüksek enflasyon vardır. Dış ekonomik ilişkilerde dengesizlik vardır. İç ve dış borçların fazlalığı vardır, kamu finansman açığı daha fazla vardır.

Ekonomik sorunları böylesine ağır olan ülkemizde, tarımın bu genel mekanizma dışında bir performans göstermiş olması da mümkün değildir. Türkiye, artık iddia edildiği gibi, kendine yeten yedi ülkeden birisi niteliğini korumamaktadır. Kendine yeterliğimiz birçok ürün açısından tartışılır hale gelmiştir. Tarım ve özellikle hayvancılık, bu kesimi göz ardı eden yaklaşımlar nedeniyle, genelde yaşanan olumsuzluktan daha da ağır pay almıştır. Türkiye toplumu hayvansal kökenli besinler açısından, Avrupalının üçte biri ile yetinmek durumundadır. Ve, resmi istatistikler ne derse desin, yapılan bilimsel bir araştırma, kişi başına günlük süt yoğurt tüketiminin 79 gramdan 69 grama, peynir tüketiminin 24 gramdan 23 grama, kırmızı et tüketiminin 49 gramdan 38 grama düştüğünü göstermiştir.

Oda'mız, ziraat mühendisliğine hizmet verdiği tarımın sorunlarını sahiplenme, sorgulama ve çözümlenmelerini araştırma, temel anlayışını sergilemiş olduğu etkinlikler ve planladığı çalışmalarla yerine getirmeye çalışmaktadır. Ziraat Mühendisleri Odası, meslek kuruluşlarının teknolojik birikimlerinin çözümlenme politikalarına dönüştürülmediği sürece, onlardan yararlanmak durumunda olan siyasal ve yönetsel karar odaklarının tercihlerinden ötürü tek başlarına sorumlu olmayacakları, inancındadır. Bu inanç ve bilincin gereğiyledir ki, son yıllar tarımında çok önemli bir konu olan tohumculuk, her yönü ile irdelenmiştir. Tarımın her alanında bütünlükcü bir değerlendirme olan III. Teknik Kongre, aynı nedenle düzenlenmiştir. Gıda, çevre, kooperatifficilik, köylü sorunları etkinlikleri ve 1980-1990 Türkiye tarımı sempozyumu bu yaklaşımla realize edilmişlerdir. Tarım Haftası 92'nin, 2000'li yıllarda tarım politikaları genel başlığı altında, somut politika üretimlerinin tartışılacağı bir platform olması, bu nedenle planlanmıştır.

Bu genel çerçeve içerisinde, hayvancılık kesiminin ayrıca ele alınması, bu kesimin geleceğimiz için taşıdığı yaşamsal önem ve içine sokulduğu çok olumsuz koşullar yüzünden, son derece gerekli görülmüştür. III. Teknik Kongremizde, birazda sorunların genelde ele alınması nedeniyle yeterince değerlendirilmediğini gözlediğimiz hayvancılığımızın, bu boyutuyla irdeleneceği teknik ve bilimsel bir toplantının düzenlenmesi, üreticilerimizin geleceği adına sorumluluk sayılmıştır. Oda'mızın bu düşüncesini, içtenlikle coşkuyula karşılayan ve en geniş ölçüde destek olarak, ortak kongre düzenlememizi sağlayan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin çok değerli Yönetimi ve öğretim kadrosuna, mesleğimiz adına şükranlarımızı sunuyoruz. Genel planlama aşamasından, en son uygulama ayrıntılarına kadar, yorulmak bilmeyen dinamizm ile Kongrenin bilimsel yönlendiriciliğini yerine getiren Fakültemiz Zootečni Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ayhan ELİÇİN ve seçkin çalışma arkadaşlarını kutlamayı görev sayıyoruz.

Belirleyici bir çok gösterge, hayvancılığımızın ulusal ekonomi ve tarım içerisinde son derece önemli bir potansiyel oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye hayvancılığı sayısal anlamda tüm OECD ülkeleri içerisinde üçüncü sıradadır. Avrupa Topluluğunun 1986 varlığı 83 milyon, Türkiye'nin varlığı 12,6 milyon sığır, 42,7 milyon koyun, 13,3 milyon keçi ve 554 bin manda ile 69 milyondur. Sayısal büyüklük tek başına bir anlam taşımaz ise de kullanılabilir popülasyon olarak bu büyüklüğün bir olanak olmadığı da söylenemez. 2,5 milyon baş sığır, 1,5 milyon baş genç sığır, 26 milyon baş koyun ve toklu 7 milyon baş kuzu, kasaplık gücümüz bulunmaktadır. Sağılabilir sığır sayımız 4,4 milyon baştır.

Milli gelir içerisindeki hayvancılık payı %6'dır. Tarım geliri içindeki pay %35, tarımsal ihracat içindeki oran %15'tir. Tarımın içerisinde hayvansal üretim ve tüketim düzeyinin bir gelişmişlik göstergesi olduğu dikkate alınacak olursa doğal potansiyelimize rağmen, yeterli gelişmişliği yakalayamamış olduğumuz anlaşılacaktır.

Türkiye hayvancılığı yalnızca ekonomik veriler bakımından değil, fiziki anlamda da ülke tarımının temel gerçeğidir. 3.650.000 tarım işletmemizin %86'sında bitkisel ve hayvansal üretim birlikte yapılmaktadır. Yalnızca hayvancılıkla uğraşanların oranı %3'tür. Ülke ölçeğinde böylesine yaygın olan hayvancılık için de, küçük üreticilik belirleyici yapıdır. Köylü ailesi başına 4 sığır 11 koyun düşmektedir. İşletmelerin üçte ikisinde büyükbaş sayısı onun altındadır, yarısında ise dördün altındadır. İşletmelerin yarısında koyun sayısı ellinin altındadır. Oysa, işletme başına sığır sayısı İngiltere'de 80, Hollanda'da 69, Danimarka'da 57 ve Fransa'da 40 baştır. Koyunculuk işletmelerinin Avrupa'daki ortalama büyüklüğü 74 baştır.

Et ve süt verimi, yazık ki özlenen gelişmeyi gösterememiştir. bir hesaba göre popülasyonda kültür ırkı ve melezlerin oranının %32'ye ulaştığı ortaya koyulmakta ise de birim başına verimlerin düşüklüğü bir yandan bu veriyi güvenilemez kılmakta bir yönüyle de kültür ırklarının da yerli materyale benzetildiği olumsuzluğunu sergilemektedir. 1984'den beri ciddi anlamda bir hayvancılık saptaması yapılmadığından test edilememekle birlikte; sığır başına laktasyon verimi 1153 litredir. Bu veri çeşitli yaklaşımlara göre yerli materyalde 580 litre ile 675 litre arasında değişmektedir. Koyun başına süt, yılda 50 litreyi aşamamıştır. Karkas ağırlıkları yerli sığır materyali açısından kimi yaklaşımlara göre 82 kg dir, kimilerine göre 117 kg. dir. Koyun için bu veri 17 kg. civarındadır. Oysa, sığır süt verimi ABD'de 5485 litre, Danimarka'da 5400 litre, sığır karkas ağırlığı ABD'de 278 kg, Danimarka'da 239 kg.'dır. Kısacası hayvansal üretimimiz düşük verim olumsuzluğunu, bugün de yaşamaktadır.

Planlı dönemler içinde hayvancılık üretiminde oldukça dengeli bir gelişim izleniyor ise de, varılan düzeylerin öngörülenlerin önemli ölçüde gerisinde kaldığı anlaşılmalıdır. Hiç bir plan döneminde hedefe varılmamış, I. planda ki %5,6 lık hedef %2,6'da, IV. plandaki %4,7'lik hedefler %4 düzeyinde kalmıştır. 1980'den 1990 toplam süt üretiminin 5,7 milyon tondan 9 milyon tona, et üretiminin 1,1 milyon tondan 1,5

milyon tona ulaştığı bir başka deyişle kişi başına et üretiminin dönem boyunca toplam %12, süt üretiminin %25 arttığını gösterir DİE verileri bulunmaktadır. Ne var ki, özellikle 1984 den bu yana hayvancılık potansiyeliyle ilişkili fiziki bir belirleme yapılmadığından, bu verilerin de hangi ölçüde güvenilir olduğunu söyleyebilmek zordur.

Ekonomideki rol fiziki potansiyel, verim ve üretim bazlarına göre bir kısa profilini çizmeye çalıştığım hayvancılık sektörümüz, hem çözümü gereken çok ciddi sorunları yaşamaktadır, hem de ülke kalkınması doğrultusunda önemli bir kaldıraç olabilme özelliğini ve misyonunu, her şeye rağmen bugün de korumaktadır. Bu kongrede enine boyuna uzmanları ve tüm ilgilenenleri tarafından ele alınacak bulunan sorunlar ve olanaklarla ilgili, makro bazda çerçeve anlamında bir değerlendirme yapmayı, sektörde yaşananları anımsatıcı ve tanımlayıcı kimi kaptama ve göstergelerle özetlemeyi yararlı buluyorum. Bu belirleme ve değerlendirmelerin, sorunları sorgulama sorumluluğumuzun ve onlara çözüm arama yükümlülüğümüzün gereği olarak yapıldığını, başka amaç taşınmadığını özellikle ifade etmek istiyorum.

Türkiye tarımı bir süreden beri ciddi sıkıntılarla karşı karşıyadır. Kimi bitkisel alanlarda özellikle teknoloji değişimine bağlı ciddi büyüme düzeylerine ulaşılmasına rağmen, total bir değerlendirme olarak iyimser bir sonuca ulaşmak kolay değildir. Kuşkusuz hayvancılıkta, tarım kesiminin yaşadığı zorluklardan payını, hem de daha ağır biçimde almış bulunmaktadır.

Yaşadığımız son on yıl bir çok açıdan olduğu gibi, tarım sektörü bakımından da kritik bir dönem olmuştur.

Söz gelimi, tarıma ayrılan kaynaklar planlı dönemler içerisinde en az düzeye altıncı planda inmiştir. GSMH'la on yılda üçte iki oranda büyürken, bu büyüme tarımda üçte bir oranında realize olmuştur. İhracat dört kat yükselirken, tarım ürünü ihracatın artışı üçte biri geçememiştir. GSMH içindeki payın azalması, kırsal toplumun nüfus azalmasından oransal olarak dörtte bir düzeyinde fazla olmuştur. Kendine yeterliliği %101 olan Türkiye, net gıda ithal eden bir konuma gelmiştir. Üretim yapısı, düşük verimli geniş alanda gerçekleşen desenden, üstün verimli ve entansif koşullarda yapılan çok ürünlü endüstri bitkisi patemine, yeterince dönüşmemiştir. Girdi kullanımının bünyesi gereğince gelişmemiştir. İç ticaret hadleri sürekli bu kesim aleyhine çalışmış ve ne yazık ki sektörden aktarılan kaynak, sanayinin gelişmesi yerine ticari katmanların yararına yönelmiştir.

Belirleyici bir kısım göstergesini anımsatmaya çalıştığım bu genel tablo, hayvancılığımız bakımından da aynı ölçüde geçerlidir.

Dönem içerisinde, broiler tavukçulukta bir ölçüde de dış pazarı motivasyonuna bağlı olarak gelenekseli aşan bir atılım görülmesine rağmen, benzer bir performansa diğer alanlarda rastlanılamamaktadır. Verimlerde ciddi bir artış trendi görülememektedir. Sığır süt verimi artışı on yılda, resmi verilere göre %37, sığır başına karkas ağırlığı artışı %12 civarındadır.

1984 sonrası ciddi istatistiki belirlemeler yapılmadığı için ihtiyatla karşılanmakla birlikte, yine resmi veriler 10 yılda kişi başına et üretiminin toplam %12.2 süt üretiminin toplam %25, yumurta üretiminin toplam %50 artış gösterdiğini sergilemektedir. Yalnızca beyaz ette görülen yıllık %4.52'lik artış, bu eğilimi aşmıştır. Kümülatif anlamda geçerliliği söz konusu olabilecek genel eğilimin, bir atılım anlamını taşıdığı ileri sürmek zordur. Hatta DİE verilerine dayalı bir araştırma, 1980-1987 arasında hayvan başına et veriminin 23.5 kg.'dan 21.3 kg.'a sığır veriminin 86 kg.'dan 73.7 kg.'a koyun veriminin 16.8 kg.'dan 16.2 kg.'a düştüğünü göstermektedir.

Destekleme yaklaşımları üretim artışını sağlayacak bir kapsam ve niteliğe kavuşmamıştır. Hayvansal ürünler destekleme kapsamından çıkarılmış, taban fiyatı uygulamaları kaldırılmıştır. Yem için uygulanan ve 1985 te %25 olan, sonra kiloda 40 liraya dönü-

şerek, artan fiyatlar karşısında anlamsızlaşan ve aslında işleyişi ile de hayvan üreticisi yerine yem sanayicisine kaynak oluşturan yem subvansiyonu, aksaklıkları giderilmek yerine, bunlar gerekçe yapılarak fümnden kaldırılmıştır. Önceleri, yeni üretim kapasitesi yaratan niteliği ile olumlu görünen ve hayvancılık yatırımları için uygulanan kaynak kullanımını destekleme fonu mekanizması, doğrultuları netleşmiş planlara projeksiyonlara dayalı olarak yönlendirilmediği için, bekleneni verememiştir. bugünkü tablo, şudur. Üretici tüm kaynağını lüks bir anlayışla bu yatırımlara yöneltmiş, fakat bunları üretime sokacak işletme finansmanı olmadığından, içi boş binlerce ahır ve kümes yaratılmıştır. 55 lira ile 70 lira arasında değişen süt destekleri, büyük ölçüde süt işleyen sayısı sınırlı hazzaların dışına çıkamamıştır. Son zamanlarda et üretimi için gündeme getirildiği belirtilen kaynaklar, üreticilere yönelmek yerine, sanayicilerin kaynak ihtiyaçlarına daha çok yaramış, büyük işletmelere düşük faizli kredi olmaktan öte bir fonksiyon görememiş, bu faiz de üreticilere ödetilmiştir.

Girdi-ürün ilişkisi de üretici yararına işleyememiştir. 1980'de 16 lira olan süt ve besi yemleri, 18 lira olan kanatlı yemleri on yılda 50-56 kat yükselerek 1000 lira civarına çıkarken, 1980'de 17 lira olan süt TSEK fiyatlarına göre 43 kat yükselerek 744.-TL.'na, 218 lira olan sığır eti EBK fiyatlarıyla 35 kat yükselerek ortalama 7.646.-TL.'na, koyun eti 256 liradan 30 kat yükselerek 7.722.-TL.'na, kanatlı eti 154 liradan 30 kat yükselerek 4.726.-TL.'na ancak ulaşmıştır. Bir başka deyişle 1980'de 1 kg sığır etiyle alınan 13,6 kg. yem, 1990'da 8,5 kg.'a, 1980'de 1 kg. kanatlı eti ile alınan 8,5 kg. yem 1990'da 5,2 kg. düşmüştür. Benzer örnekleri süt ve koyun eti için de vermek mümkündür.

Hayvancılığa yönelik kredilerde de bırakınız atılım sağlayıcı bir gelişimi, yazık ki gelenekseli koruyan bir anlayışı da gözlemek mümkün olamamaktadır. II. plan döneminde tarımsal krediler içinde %10-12 düzeyinde realize olan hayvancılık kredileri, V. planda ancak %5 civarında olabilmıştır. Üstelik, işletme verimliliği %20'ler düzeyinde olan böylesi bir üretim dalında faizler %29'lardan başlamış, 5 milyonun üzerinde %43'lere ulaşmış, masraflarla %50'yi bulmuştur.

Hem girdilerin fiyat artışlarının ürünlerin ilerisinde seyretmesi, hem kredi faizlerinin yüksekliği ve esasen kredilerin hacim anlamında yetersizliği nedeniyle tefeci faizlerine mahkum olunmasından ötürü, üretim maliyetleri hızla artmıştır. Girdi kullanım düzeyinin yetersizliği beraberinde verim düşüklüğünü de yarattığından, maliyetler bu nedenle de ayrıca yükselmiştir.

Hayvancılık üretiminin en temel belirleyicisi olan besleme fonksiyonu bakımından da ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunuyoruz. Kaba yem üretimimiz büyümemiştir. Kapasitesinin üç katına yakın hayvan beslemek zorunda kalan meralarımız, aşırı otlatma ve ağır tahribatla üretkenliklerini iyice yitirmiştir. Sağlanan 17 milyon ton ot, hiç bir tarımsal girdi kullanılmadan üretilmiştir. 1950'de 1,79 hektar olan büyükbaş hayvan başına düşen mera alanı 1987'de 0,84 hektara düşmüştür. Toplam kaba yemin %35 meraları ve nadas alanlarından, ancak %8'i çayırardan sağlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde %30'lar düzeyinde olan yem bitkileri üretim alanı ülkemizde toplam ekim alanının ancak %3,2'sine ulaşabilmıştır. İki yüz elliye yakın kesif yem fabrikası ve 4,5 milyon tona yakın toplam kapasiteye ulaşılmış ise de, yem kalitesi açısından yeterli olduğumuzu söylemek zordur. Yem denetlenmesi konusunda gerekli etkinlik ve yaygınlığın sağlandığını söylemek de kolay değildir.

Sektörün çok yaşamsal bir sorunsalı da pazar yapısında ortaya çıkmaktadır. Hiç bir hayvansal ürünümüzün pazar güvencesi yoktur. Üretimi özendirici, kaliteyi yükseltici, pazar hizmetlerini iyileştirici bir mekanizma kurulabilmiş değildir. İşletmelerin küçüklüğü ve dağılıklığı, yeterince örgütlenememiş olmaları yüzünden pazar zincirinde aracı sayısı çoğalmaktadır. Bu durum, doğal olarak üretici ve tüketici fiyat makasını daha da açılmasını getirmektedir. Bugün üreticiden en çok 1000 liraya alınan süt kamu işletmelerinin fiyatıyla tüketiciye 2500 liraya ulaşmakta, bu özel kesim işletmelerinde bir misli

daha artmaktadır. Ette satış gelirinin ancak %24'ü üreticiye gitmekte, %42'si aracı toplayıcılara, %34 perakendeci kasaba kalmaktadır.

800.000 ton süt sokak satıcılarınca pazarlanmaktadır. 500.000 ton süt, sağlıksız koşullarda peynir yapılmaktadır. 1980'den 1990'a toplam işleme kapasitesini %132 artırmış olmasına rağmen TSEK'nu toplam sütün ancak %2,4'ünü denetleyebilmektedir. Aynı dönemde sıcak karkas olarak toplam ancak %20 büyüme gösteren EBK kesimlerinde ise toplam et üretiminde 1980'de %4,27 olan pay, 1990'da artmamış, %3,59'a gerilemiştir. Kapasite kullanım oranı TSEK'da %42, EBK'da %33'ür. Büyükbaşların %22-25'i, küçükbaşların %56'sı mezbaha dışında kesilmektedir.

İhracat, ithalat ilişkileri açısından da hayvancılığımız önemli sıkıntılarla karşı karşıya bulunmaktadır. Canlı hayvan ve hammaddeye dayalı ihracat yapısı işlenmiş ürün biçimine dönüşmemiştir. Maliyetlerimizin yüksekliği dış pazar şansını geliştirememiştir. Canlı hayvan ve et ihracatımız 250-300 milyon dolar düzeyini aşamamış, vergi idaresinin kalkması, tersine ihracat geriletici etki yapmıştır. Ortadoğu ve Kuzey Afrika açısından var olan taze soğutulmuş koyun eti ihraç avantajımızdan yeteri kadar yararlanılamamış, AT ülkeleri dış pazar için yüzde yüze varan primler uygularken, rakam olarak olmasa bile, yaklaşım olarak da benzeri ciddi bir destek eğilimi sergilenememiştir.

İthalat ise hayvancılık açısından gerçekten terbiyevi olmuştur. Önceleri peynir ve süt tozu ile başlayan uygulama, üretici elindeki sütün fiyatını hemen %50 oranında düşürmüştü, daha sonra süt hayvanlarının mezbahaya yönelmesi mekanizması çalışmaya başlamıştır. Üretken yastık genç hayvanların kasaplık olması işleyişi, giderek besi işletmelerini de etkilemiş, besiyeye uygun nitelikte meteryal arzı daralmış, arz-talep dengesinin bozulması ile ise pazarda sürekli fiyat artışlarını gündeme getirmiştir. Sonuçta, besi işletmelerinin kapasitesi yarı yarıya azalmış, üretim düşmüş ve bu kez hayvancılığımızın gündemine kasaplık hayvan ithali girmiştir. Bir baş kasaplık hayvan için, 1990 yılında 1550 dolar döviz ödenmiştir. Et ithalatı fonun yükselmesine paralel olarak görece bir gerileme göstermiş ise de bu kez canlı ithal hız kazanmıştır. Son tahlilde, Türkiye hayvancılığı, kendi üreticisini güvenceye almadan dış rekabete açılma politikasıyla, gerçekten yaşamsal açmazlarla karşı karşıya bırakılmıştır.

Bu saptamaları, somutlaştırmak anlamında, resmi verilere dayalı bir kaç sayısal göstergiyi özetlemek istiyoruz. Su ürünleri hariç, 1982'de 491.850.000 dolar olan hayvan ve ürünleri ihracı 1990'da 232.944.000 dolara inmiştir. Dokuz yılda hayvancılık ihracatı, artmak bir yana %47 gerilemiştir. 1982'de 102.570 baş olan canlı sığır ihracı 1990'da sıfırla sonuçlanmıştır. Aynı dönemde 12.355 ton olan sığır eti ihracatı %98 düzeyinde gerileyerek 294 tona, 44.372 ton olan koyun eti ihracı %84 gerileyerek 7131 tona, kümes hayvanları eti ihracı 1234 tondan %55 gerileyerek 551 tona düşmüştür. Balık ve süt ürünleri ihracatında gelişme olmamış, yalnızca canlı koyun ihracı 2.007.105 baştan %15'lik bir artışla 2.282.186 başa ulaşmıştır.

İhracatta bu ölçüde yaşanan olumsuzluk, ithal uygulamalarıyla çok daha ciddi bozuntular kazanmıştır.

1982'de 24.237.000 dolar olan hayvan ve hayvancılık ürünleri ithali 1990'da tam 19,7 kat artarak 478.516.000 dolara ulaşmıştır. 1990 ithal değeri içerisinde damızlık ithali yoktur ve bu bedelin tamamı, tüketilecek canlı hayvan ve ürüne ödenmiştir. 1982'de 2396 baş olan sığır ithali tam 148 misli büyüyerek 1990'da 354.671 başa ulaşmıştır. Bu rakamın içinde de damızlıklar yoktur. 1982'de hiç olmayan canlı koyun ithali 1990'da 7103 başa, dönem içerisinde kümes hayvanları ithali 404.656 adetten 1.362.930 adede, 1982'de hiç olmayan balık ithali 1990'da 15571 tona, 1982 de 560 ton olan süt ürünü ithali 29 kat artarak 1990'da 16476 tona, deri 3402 tondan 17 kat artarak 58120 tona, yapağı ithali 9281 tondan 3,7 kat artarak 34397 tona yükselmişlerdir.

1982'de yüzde ikibin olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 1990'da %59'a düşmüştür. 1990'da hayvan ve hayvancılık ürünleri toplam ihracatı 290.405.000 dolarda

kalırcın damızlıklar hariç ithalat 478.516.000 dolara yükselmiştir. Bu tablo, hayvancılık, hayvancılığımız açısından vahimdir. Hayvancılık ülkesi Türkiye'nin, net hayvan ürünü ithal eden bir duruma gelmesi açısından, gerçekten hazindir.

Hayvancılığımızın, en önemli gelişim stratejisi olan ıslah konusu da kanımızca kolaycı ve ticari yanı ağır basan yaklaşımlarla ele alınmıştır. 12.6 milyonluk sığır 43 milyonluk koyun popülasyonunun ithal materyal ile ıslahı öngörülmüştür. Bu anlamda 1981 ile 1990 arasında toplam 57.000 damızlık ithal edilmiş ise de, mekanizma da bize göre son derece sakıncalı davranışlar sergilenmiş ve bu nedenle materyalden beklenen yarar, minimum ölçüleri aşmamıştır. Yerli kaynakları verimli kılacak, üreticiye yük getirmeyecek ve kendi koşullarımıza uygun materyal sağlayacak etkin bir melezleme programı yerine koyulan ithal uygulamasının, bu kongrede her yönüyle sorgulanması, bir ulusal görevdir. Bir çok yöremizde başarıyla sürdürülen köy hayvancılığını geliştirme uygulamasından niçin vazgeçilmiştir? İthal programı fiziki anlamda somutlaşmadan, çiftçi, barınak, yem bitkisi olanağı bakımından optimum işletme koşulları aranmış mıdır, yoksa İl Müdürlüklerine "Şu kadar gün sonra şu kadar gebe düve gelecek, Bankanın kredi açığı şu kadar üretici bul emirleri verilerek, bilim dışı teknik dışı yöntemler mi kullanılmıştır? Satın alınan materyal gerçekten üstün genotipe sahip midir, yabancılık sürülerinden selekte edilenler var mıdır? Amaç nüvelik damızlık işletmeleri çoğaltmak olarak getirildiğine göre, damızlık değer belirlemede kullanılacak parametreler ülke ölçeğinde saptanmış mıdır? Bırakınız verim parametrelerini, bu işletmelere yönelik optimum besleme ve sağlık hizmetleri sağlama doğrultusunda hangi hizmetler verilmiştir? İthal hayvanları alanlar, bunları niçin damızlık değil de yetiştirme hayvanı olarak görmüştür? Damızlık değeri olan erkek materyal neden beside ziyan edilmiştir? Getirilen materyal, üretim projeksiyonu gözetilerek hangi sayısal düzeye ulaşmıştır, barınak besleme ve sağlık koşulları yüzünden ne kadarı ölmüştür? Geri ödemesi zor borç yükü altında, bunların kasaplık biçiminde elden çıkarılmasının vebali, yalnızca üreticinin midir? Ve son tahlil de, bu uygulamanın ülke hayvancılığı için sağladığı yararlar nelerdir, bunların maliyeti nedir?

Islahda çok önemli bir araç olan suni tohumlama çalışmaları neden ivme kazanmamıştır? Hatta niçin gerilemiştir? Bir araştırmaya göre 1980-1987 arasında sığır uygulamalarında gözlenen toplam %14.4'lük artış yeterlidir, koyunlar uygulamasında görülen %22.99'lük gerilemenin, açıklanabilir gerekcesi var mıdır? Aradan bunca yıl geçmesine rağmen, tohumlama için uygun alt yapı oluşmuş mudur? Sperma sağlanması ve yaygınlaştırılması fonksiyonu hangi ölçüde başarılıdır? Uygulamaların gelişmemesinde, görevi özel sektöre devreden ve bu alandaki sorumluluğun kalktığını düşünen anlayışın etkisi var mıdır?

Kongre çalışmalarının, hayvancılığımızın ıslah stratejisi genel çerçevesi içerisinde bu hususları da değerlendireceğine, yaşanan olumsuz deneylerden doğru sonuçlar üretmek doğru yönlendirmeleri somutlaştıracağına inanıyoruz.

Hayvan sağlığı anlamında da popülasyonumuzun sorunlarının çözümü bir yana sıkıntıları daha da artmıştır. Bu amaçla ayrılan kamu kaynakları yeterince gelişmemiştir. Sayısı ancak 2000'e yaklaşan hükümet veterineri ile koruyucu mücadelenin amaca ulaşabilmesi mümkün değildir. Doğru ve güneydoğudan gelen salgın tehditlerinin azalmadığı bir ortamda, geleneksel mücadele yaklaşımlarıyla, 60-70 bin hayvana bir veteriner hekimin düştüğü bir kamu anlayışıyla, sonuca ulaşılması hayaldir.

Sorunlara bunca kapsamlı ve derinleşmiş bir kesimin ekonomik dayanışma anlamında bir örgütlenmeden yoksun olması, sıkıntıların aşılması doğrultusunda da çok ciddi bir engel niteliği taşımaktadır.

Objektif saptamalar ve sayısal göstergelerle tanımlamaya çalıştığım sürecin, hayvancılığı getirmiş olduğu nokta hiç kuşkusuz olumlu bir konum değildir. Marjinal boyutta yapılanmalar dışında, hayvancılık işletme yapısı değişmemiştir. Sayısı sınırlı işletmelerin

haricinde, teknoloji ve girdi kullanımını yeterince geliştirememiştir. İç talebin büyümesine rağmen, üretim yeterince artmamış, iç dinamik denebilir ki sönmeye yüz tutmuştur. Kıssası, gelinen nokta büyüme değildir. Yaşanan, hayvancılıktan vazgeçiş ve bir acı dramatik kopuştur. Türkiye'nin hayvancılık potansiyeli olan Doğuya bakınız. Ülkeye et üreten, Erzurum'da, Kars'ta, Ağrı'da kır nüfusu neden artmamaktadır, yöre insanı giderek hayvancılıktan niye kopmaktadır? Geçmişte, Ege'de, Marmara'da hatta İç Anadolu'da, doğru yaklaşımlarla kurulan entansif süt işletmeleri, kapılarını birer birer neden kapatmışlardır? Uzağa gitmeye gerek yok. Çubuk veya İstanbul yolu güzergahında terkedilmiş ahır, ağıl ve kümeslere, adım başı niye rastlıyorsunuz?

Yaşanan gerçekten hayvancılığımız açısından dramatik bir tablodur. Oysa, hayvancılığımız sürüklendiği tüm olumsuzlukların karşısında bile, yinede ortak geleceğimiz için umut olmayı devam ettirecek çok değerli olanak ve dinamikleri de bünyesinde taşımaktadır. Önemli olan, bunu algılamak, bu potansiyeli gelişim doğrultusuna yönlendirecek ciddi yaklaşımları gündeme getirmektir. Dünya ve özellikle bölgemiz nüfusunun korkunç hızla büyümeye devam ettiğini, hem kendi toplumumuz hem de çevremiz ülkelerinin hayvansal besin yetersizliklerini farkedip, bu olguları gelişme için, kaldıraç yapmaktır.

Hayvancılık, doğayı sömürmeyen belki de tek uğraştır. Aldıklarının bir bölümünü geri vererek toprağı korumaktadır, verimliliğini artırmaktadır. Değerlendirilemeyen kimi ürünler için kullanım olanağı yaratmaktadır. Hem emek yoğun üretime yakınlığı, hem de otomasyona elverişliliği, önemli avantajdır. Hayvansal ürün talebi, günden güne artmaktadır. Toplumumuzun insanca beslenmesi için, tek şanstır. Ekonominin dış dengeleri açısından gelişim potansiyelidir, sanayileşip kalkınma bakımından ciddi kaynak üretim olanağıdır. Kıssası Türkiye için hayvancılık, tüm sorunlarına rağmen, bugün de şanstır ve misyondur. Ülke ekonomisi için böylesine yaşamsal önemi bulunan ve kesimin yaşadığı sorunsalı çözümlenmek anlamında ve gerçekçi, uygulanabilir, somut doğrultuları, açık net politikaları oluşturma bağlamında bu Kongremize de önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu kapsamda tartışılması irdelenmesi bakımından kimi değişim ve gelişim doğrultularını satır başlarıyla değerlendirmelerinize sunmak istiyorum.

Bize göre hayvancılığın gelişmesinin ön koşulu sektöre doğru teşhis koymaktır, sektörü gereğince algılayıp, anlamaktır. Hayvancılığın ekonomi için bir yük değil, gelişme dinamiği olduğunu farkedebilmektir. Böylesi bir bakış açısının somutlaşması anlamında kuşkusuz çok sayıda önerilerin geliştirilmesi mümkündür. Önemli olan işte bunları üretebilmek ve tartışabilmektir. Bu anlamda yararına inandığımız kimi değişim ve dönüşüm doğrultularını tartışmaya açmak istiyorum.

Kanımızca, hayvancılığımız geleneksel çizgisini daha fazla sürdürmemelidir. Tarımın içindeki payı kesin yükselmeli, yüksek teknoloji üstün verim-düşük maliyet entegrasyonu mutlaka yakalanmalıdır.

Fiyat ve pazar garantisi altında korunan AT dan yapılan ithalatın haksız rekabetiyle çöküntüye uğrayan sektöre, desteklemeci korumacı bir yaklaşımla eşilmek zorunludur.

Süt ve et destekleme kapsamına alınmalıdır. Genç sığır besisinin, kaliteli karkasın özendirilmesi için seçici desteklemeler gündeme gelmeli, üretici yerine sanayiciye yaranan süt teşvik primi üreticiyi özendirecek doğrultuya yönlendirilip, kapsam ve düzey olarak geliştirilmelidir.

Yem-ürün fiyat dengesi mutlaka kurulmalı, kredi faizleri hayvancılık rantabilitesi gözetilerek gerçekçi çizgilere çekilmelidir.

Sonbaharda fiyatların gerilemesinin durdurulması, arzın daraldığı dönemlerde ise fiyat yükselmesinin önlenmesi için Et ve Balık kurumu fonksiyoner kılınmalıdır.

İhracatta canlı hayvan yerine, işlenmiş ürün tercihi yapılmalı, et ve kasaplık ithali kesinlikle durdurulmalıdır. Düşük fonlu ithalattan vazgeçilmelidir. Zorunlu koşullardaki ithalatta ise, iç üretim fiyatlarını kollayan uygulamalar yapılmalıdır. İhracat için teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.

Islah için yeniden strateji çizilmelidir. Bu kapsamda, yerli popülasyonu ıslah edecek, kaynakları verimli kılacak ve köylüye yük olmayacak etkin melezleme programları gündeme gelmelidir. Damızlık dışı düve yerine, dondurulmuş sperma alımı tercih edilmeli, yabancı materyal için geçerli kılınan damızlık subvansiyonları TİGEM damızlıkları için de uygulanmalıdır. Damızlık ithalatı, araştırma materyali sağlamak ve suni tohumlama ile sınırlı tutulmak koşuluyla yapılmalıdır. Islah için mutlaka teknik yönetmelik çıkarılmalıdır. Özel damızlık işletmeler organize edilmeli, bu uygulama tavukçulukta grand-parent düzeyde realize edilmelidir. Bölgelere göre kültür ırkları belirlenmesi ve koyunculukta bölgesel ölçekte ıslah yönlendirilmesi hususları tartışılmalıdır. Suni tohumlama veriminin artması için, ulaşımın kolay olduğu yörelerde günde iki kez uygulama yapılması olanakları araştırılmalı, uygulamanın ulaşmadığı alanlarda köy hayvancılığını geliştirme projesi benzeri gerçekçi modeller tekrar yaşama geçirilmelidir. Damızlık değeri belirlemesine esas olacak parametreleri elde etmek için çok ciddi kayıt sistemi er geç başarılmalıdır.

Gelişmeyi engelleyici bir ayak bağı olan yem sorunu çok daha ciddi ele alınmalıdır. Yem üretimi, sağlanması, stoklanması ve dağıtılması fonksiyonlarıyla donatılmış ve yurt çapında yaygınlaşmış yem ofisi uygulaması gündeme gelmelidir. Devlete ait olan ve ortamalı olarak kullanılan alanların üreticilere dağıtılması tartışılmalıdır. Yem bitkileri üretimini yüzde ikilerden yüzde yirmi otuzlara yönlendirecek özendirici planlamalar yapılmalı, bu kapsamda özellikle Doğu Anadolu'da hububat yerine yem bitkisi ikamesi yapılabilir.

Açık besi sistemleri geliştirilip, yaygınlaştırılmalı, optimal besi işletmeleri artırılmalıdır.

Süt soğuk zinciri kesinlikle kurulabilmeli, TSEK fabrikalarının üretici birlik ve örgütlerine devredilmesi tartışılmalıdır.

Hayvan hastalık ve zararlılarını gerçekten denetleyecek kaynak tahsisleri yapılmalı, ilçe altı ünitelere sağlık ocakları benzeri hayvan sağlık merkezlerinin kurulması tartışılmalı, serbest veteriner hekimlik uygulamaları geliştirilmelidir.

Alt yapı oluşturulması, planlama ve bilgi üretici araştırma yapılması, eğitim ve öğretim etkinliği ile bilgi yayılması, üretici örgütlenmesinin yönlendirilmesi ve destekleme mekanizmalarının somutlaşması fonksiyonlarını etkin biçimde yürütecek, bitkisel ve hayvansal üretimin ülke ölçüğünde birlikte olduğunu gözeterek kamu hizmeti anlayışı geliştirilmelidir. Bu fonksiyonlar, kırsal alana yönelik hizmetlerin olabildiğince bütünlük içerisinde yürütüleceği bir yapılanma ile yerine getirilmelidir. Ülke gerçeklerine hiç bir açıdan uygun olmayan, yeni bürokratik açmazlar yaratacak ve yeni maliyetler üretecek olan, kamu etkinliğini daha da azaltacak bulunan gelişmiş ülkelerin hiç birinde örneği görülmeyen ve bilimsel herhangi bir temele dayanmayan Hayvancılık Bakanlığı gibi yaklaşımlar yerine, geleceğin Türkiye'sinde tarıma yönelik kamu sorumluluklarının ne olabileceğini bilimsel yaklaşımla kestirebilen değerlendirmelere göre, örgüt yapısı tartışmaları yapılmalıdır.

Üreticilerin ortak ekonomik yararlarını koruyacak, girdi sağlamadan pazardaki etkinliğe kadar sürecin her halkasında üreticileri söz sahibi, karar sahibi kılan birlik ya da kooperatif örgütlenmesi mutlaka yaşama geçirilmeli, yetiştirme birliklerinin yasal çerçevesi düzenlenmelidir.

Bir bölümünü başlıklar halinde tartışmaya sunduğum çözümlerle yaklaşımları, amaçları belirginleşmiş, araçları netleşmiş, tarımı bütün boyutlarıyla kavramış, bütünlük gösteren bir tarım politikası çerçevesinde ve bu bütünlük anlayışı içerisinde değerlendirilmelidir.

Kongremizin bu gereksinimlere yanıt aradığı ölçüde amacına ulaşacağına inanıyoruz. Teknolojik birikim ve deneyimlerini, yetenek ve becerilerini hayvancılık sektörü-

nün, toplumunu hizmetine ortaklaşa sunan meslek disiplinlerimizin, çok yeterli olmasa bile Kongre de somutlaşan birliklerini ve dayanışmalarını, hayvancılığın, tarımın ve ülkenin geleceği açısından umutla karşılıyoruz. Hayvancılıkla ilgili her çevrenin katıldığı ve katkıda bulunduğu Kongrenin ulusumuz yararına sonuçlar üreteceğine inanıyoruz. Bu düşüncelerle Ziraat Mühendisliği toplumu adına emeği geçen herkesi kutluyoruz.

5.7. GIDA SANAYİİ KONGRESİ VE SERGİSİ:

Oda'mız hammadde üretiminden-işleme, değerlendirme, koruma ve pazarlama aşamalarına kadar gıda üretiminin her halkasında rolü bulunan bir mesleğin sorumlusu olarak, gıda sanayiini her boyutu ile ele almayı, hem ülkenin kalkınmasında çok önemli işlevi olan bir alanı tartışmak hem de ziraat mühendislerinin her zaman bu alanda olduklarını ve olacaklarını kanıtlamak ve sergilemek açısından, yararlı ve gerekli bulmuştur.

Bu anlayışın gereği, önce sorunun tüm ilgili çevrelerinin katılımının sağlanması öngörülmüş ve bu nedenle ülkenin her yöresinden katılan bilim adamı, yönetici, sanayici, pazarlamacı, gıda sektörü çalışanı, uzman her kesimden ilgililerden oluşan iki danışma kurulu toplantısı yapılmıştır. Yaygın katılım ve yoğun ilgiyle 10 Mayıs 1991 ve 1 Haziran 1991 tarihlerinde gerçekleştirilen bu toplantıların değerlendirilmesi sonucu, yapılacak çalışmanın Kongre niteliği taşıması ve gıda sanayii gelişmelerini yansıtan bir sergi ile zenginleştirilmesi uygun bulunmuştur.

13-15 Kasım 1991 tarihlerinde Ankara Milli Kütüphane Salonlarında gerçekleştirilen KONGRE ve SERGİ ilgili kesimler ve kamuoyunca yoğun katılım sağlamıştır. KONGRE'nin birinci gününde, hükümet kurma çalışmalarının en yoğun olduğu bir döneme rağmen DYP Genel Başkanı Süleyman DEMİREL, üçüncü gün ise SHP Genel Başkanı Erdal İNÖNÜ konuk konuşmacı olarak görüşlerini açıklamışlar, ikinci günü ise RP Genel Başkanı Necmettin ERBAKAN konuşmuşlardır.

Üç gün boyunca aynı ilgi ve yoğunlukla izlenen KONGRE'ye; KALKINMA ve GIDA SANAYİİ, TARIMSAL ÜRETİM VE GIDA SANAYİİ, OLANAKLARI VE SORUNLARIYLA GIDA İHRACATI, GIDA TÜKETİMİ VE BESLENME, BİLİMSEL TEKNOLOJİK GELİŞME AÇISINDAN GIDA SANAYİİ ve GIDA VE YASAL DÜZENLEMELER konulu oturumlarda, bilim adamı, sanayici, pazarlamacı, gazeteci, kamu yöneticisi, uzman ve gıda çalışanı nitelikli kırk konuşmacı bildiri sahibi ve tartışmacı olarak katılmışlardır.

GIDA SANAYİİ POLİTİKALARI konulu ve Prof. Dr. Gülcan ERAKTAN tarafından yönetilen PANEL'e siyasal parti temsilcisi olarak ANAP adına Mustafa PARLAK, SHP adına Yakup KEPENEK, DYP adına Osman ÖZBEK ve RP adına Musa DEMİRCİ katılmışlardır. Bilim adamı ve uzman olarak ise Prof. Dr. Aziz EKŞİ, Prof. Dr. Mehmet PALA ve Sanayici Şinasi ERTAN katılmışlardır. Gazeteci-Yazar Yavuz DONAT tarafından yönetilen TÜKETİCİ AÇISINDAN GIDA SANAYİİ konulu ikinci PANEL ise Ali Paşa AKSU, Yıldırım AKTUNA, Ahmet ÇAVUŞOĞLU, Ali Zafer TACIROĞLU, Arıçtan TÖNÜK ve Sinan VARGI'nın katılımlarıyla gerçekleşmiştir.

Çok sayıda firmanın ilgisini çeken GIDA SANAYİİ SERGİSİ ise bu alanda meydana gelen son gelişmelerin ürünlerinin tanıtımı anlamında önem kazanmış ve sağladığı ekonomik olanakla KONGRE'nin finansmanını oluşturmuştur.

Bildirileri ve tüm tartışmaları kayda alınmış olan ve kitap halinde basımı devam etmekte olan KONGRE'nin niçin düzenlendiğini anlatma ve sektöre Oda olarak nasıl yaklaşıldığını sergileme anlamındaki açılış konuşması aşağıda sunulmuştur.

Gıda Sanayii Kongresi Danışma Kurulu Açış Konuşması

10 Mayıs 1991

Bilindiği gibi ziraat mühendisliği dar bir disiplin değildir, bir sektör mesleğidir. Doğal kaynakların kullanılmasından - üretim sonrası değişim süreçlerine kadar, bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına uzanan çok çeşitli lisans dallarında hizmet üreten bir meslektir. Böylesi, geniş bir alana teknoloji aktarımı sorumluluğu olan bir mesleğin yasal kuruluşu olarak Oda'mız, sektörün tüm sorunlarına sahiplenmeyi de ertelenemez görev saymaktadır. Üyelerimizin hak ve yararlarını savunma önelikli ödevi yanında, tarımın sorunlarına yabancı kalmamayı, tam tersine onları mesleki birimi potasında sorgulamayı ve daha önemlisi çözümlenmeleri araştırmayı da, toplumuna karşı sorumluluk bilmektedir.

Tanımlamaya çalıştığım bu temel yaklaşımın somutlaşması kapsamında gıda sanayimizin olabildiğince geniş bir çerçevede değerlendirilmesi gerekli bulunmuştur. Besin hammaddeyi yetiştirilmesi aşamasından - işleme mekanizmaları ve denetim zincirine değin, gıda sürecinin her halkasında rol ve görev alan bir toplum olarak, gıda sektörünün özellikle sanayi boyutuyla değerlendirilmesi, günümüzün somut koşulları açısından yararlı bulunmuştur. Besin üretim sürecinde, kuşkusuz çok sayıda disiplin hizmet görmektedir. Ama, bize göre bu sürecin değişmez özü ve kökeni tarımdır, bitkisel ve hayvansal hammadde üretimidir. Kaldı ki, yalnızca bu aşamada değil, fakültelerimizde 35 yıldan beri sürdürülen gıda teknolojisi eğitimi ile, hammadde işleme sürecinde de, meslektaşlarımızın bilgi ve yetenekleri ile son derece önemli işlevler görmektedir.

Sizlere, kaba bir taslak olarak sunulan gerekçede de özetlendiği üzere, gıda sanayinin ele alınması gereken çok boyutu vardır. Özellikle yirmibirinci yüzyıla müdahale çağı damgasını vurduracak olan biyoteknoloji devrimi, besin işleme süreci bakımından son derece yaşamsaldır. Sektörde yeni teknoloji kullanımı, seçimi ve daha önemlisi ulusal koşullarda üretimi çok güncel bir gündem olarak karşımızdadır.

Öte yandan, taşıdığı potansiyel şans nedeniyle, tarımda, tarıma dayalı sanayi de Türkiye için çok ciddiye alınması gereken bir konudur. Türkiye sanayisi, satılabilir mal üretmek zorundadır. Makina ve elektronik sanayiinin gerektirdiği üstün teknoloji, yüksek kaynak ihtiyacı ve ileri ülkelerin bu alandaki gelişmişlik düzeyleri gözetilince, satılabilir mal üretimi daha da önem kazanmaktadır. İşte bu noktada, tarıma dayalı sanayi ve gıda sanayi, ülke ekonomisinin gelişim doğrultusu anlamında son derece belirleyicidir. Özellikle, çözülen sovyetler ülkeleri, ortadoğunun kaynakları kıt ülkelerinin ihtiyaçlarının karşılanması bakımından, böylesi bir gelişim, kanımızca çok yaşamsaldır. Bu gelişim, tarım ürünlerinin ham almak yerine, işlenerek pazarlanmasıyla yararları katma değer katkısı açısından da, ayrıca çok önemlidir.

Kısa bir profilini çizmeye çabaladığım koşullar, gıda sanayinin çok ciddi bir yaklaşımla irdelenmesinin gerektirmektedir. Bu değerlendirmeyi yaparken, konuyla ilgili

tüm çevrelerin değerli ve yönlendirici görüşlerine ihtiyaç duyuyoruz. Çalışmalarımızın genel kapsamının ne olması, kimi önemli konuları gündem yapacaksa bu seçmenin nasıl yapılması, kongre, sempozyum ve benzeri yöntemlerin hangisinin seçilmesi, yeni teknolojilerin tanıtımı anlamında bir fuar veya sergiyle zenginleşmesi, hangi çerçevelerin katılımıyla boyutlanacağı, hangi tarihte ve hangi zaman dilimiyle realize edileceği, düzenleme sürecinde nasıl bir işbölümü mekanizmasının işletileceği hususlarında değerli katkılarınızı son derece belirleyici buluyoruz.

İlkece Dünya Gıda Günüyle bağlantılı olarak gerçekleştirmeyi düşündüğümüz bu çalışmanın değerli katkılarınızla doğru yönlendirileceği ve amaca uygun bir yapılanma kazanacağı inancımızla, tekrar hepinize şükranlarımızı sunarız.

Gıda Sanayi Kongresi Açılış Konuşması

13-15 KASIM 1991

Dünyamız, bilim ve teknolojinin göz kamaştırıcı devrimleriyle, giderek yoğunlaşan ve yaygınlaşan toplumsal sorunları birlikte yaşamaktadır. Gündemin bir yanında, bilgi çağının göz kamaştırıcı yeni çözümlenmeleri, bir yanında giderek daralan doğal kaynaklara rağmen, hızla büyümeye devam eden toplumun insanca yaşama talep ve beklentileri yer almaktadır.

Türkiye, evrensel ölçekli bu "Sorunsal-değişim" birlikteliği genelinin dışında değildir. Hatta denilebilir ki, kendine özgü koşulları ve örneğin üretim, büyüme, kalkınma, dengeli paylaşım ve insanca yaşama sorun ve ihtiyaçları nedeniyle, bu çelişkiyi daha geniş kapsamda ve daha ağır biçimde yaşamaktadır.

Ülkemiz gündeminin öncelikleri, siyasal, toplumsal ve ekonomik konjoktüre bağlı olarak değişebilmektedir. Ama bize göre, böylesi dönemsel sorunların ötesinde, dengeli kalkınma, dengeli paylaşım ve bölüşüm amaçları Türkiye'nin sürekli gündemini oluşturmaktadır.

Ekonomilerin olgunlaşma süreci, sektörlerin birbirilerinden net çizgilerle ayrılmasına olanak vermemektedir. Üstelik bu bağlantı, müdahale çağının bilimsel-teknolojik buluşları yüzünden, yeni boyutlar kazanmaya başlamış, biyoteknoloji devrimi yalnızca tarımı değil, sanayiye de ciddi ölçüde etkiler olmuştur. Karşılıklı bağımlılık ilişkisi, fiziki alış veriş ve itip çekme mekanizmaları nedeniyle, her gün yeni anlamlar, bütünsellik bağlamında yeni zorunluluklar kazanır olmuştur.

Kanımızca, sektörlerin bütünselliği ve karşılıklı yükümlülüğü kavramı, Türkiye'nin somut koşulları bakımından da aynı ölçüde geçerlidir.

Sanayileşme, kalkınmanın hiç kuşkusuz ön koşuludur, zorunlu temeldir. Fakat "Tek ve yeterli koşulu mudur? bu en azından tartışmalıdır.

Türkiye ekonomisinde, pek çok gösterge açısından tarımın önemli belirleyiciliği bugün de geçerlidir. Bu belirleyicilik, toplumun insanca beslenip yaşaması açısından olduğu kadar, ekonomiye artı değer üretmek, sanayiye kaynak yaratmak rolleri bakımından da bir önemli misyondur ve olmaya devam edecektir.

O nedenledir ki, sektörlerin çözümlenemez bütünselliğini görmeden, bunlardan birisine öncelik tanımak, bunları birbirine rakip görmek ya da birinin varlığını diğerinin yokluğuna bağlamak türünde yaklaşımların, bize göre akılcı ve objektif temelleri bulunmamaktadır.

Türkiye'de sanayi ile tarım çok yönlü teknik ve fiziki girdi-çıkı ilişkisi ile içiçedir.

Kaynak aktarım mekanizması karşılıklıdır. birbirileri için pazar oluşturmaktadırlar. Sanayiye, hammadde, sermaye ve iş gücü yöneltten tarım, girdilerden-tüketim mallarına kadar yarattığı geniş taleple, sanayi gelişiminde önemli motivasyon sağlamaktadır. Kısacası, bu sektörler karşılıklı olarak birbirilerine muhtaçtır ve hatta birbirilerinin üretimleri olmadan, yaşamlarını sürdürmeleri mümkün değildir. Böylesine iççelik gösteren sektörler bütünselliği karşısında, bunların birbirleri aleyhine gelişmesi veya gelişmede birisine öncelik tanınması gibi senaryoların, bize göre rasyonel temellere dayanması mümkün değildir.

Kısaca tanımlamaya çabaladığım, tarım - sanayii bütünlüğü anlayışının çok ilginç ve belirleyici bir örneğidir gıda sanayii. Bu alan, sektörlerin yek diğerini engellemeden, tersine yönlendirerek gelişmesinin sağlanabildiğini gösteren, çok öğretici bir örnektir. Daha genel bir anlatımla söylemek gerekir ise sanayinin ve tarımın, günün ve geleceğin ihtiyaçlarının karşılanması açısından gerek tarıma dayalı - gerekse tarıma yönelik sanayilerin gelenekseli aşan bir gelişim ivmesini yakalamaları zorunludur.

Bu, nasıl gerçekleşir sorusuna yanıt aramak anlamında da, bu ilişkiler bütünlüğü çerçevesinde gıda sanayinin sorgulanmasını, çözümlerinin üretilmeye çalışılmasını son derece önemli ve öncel bir ödev sayıyoruz. Çünkü, gıda sanayii Türkiye'nin satılabilir sanayii mali üretmesi bağlamında çok önemli bir şansıdır. Çünkü, tüm olumsuzlukları ve sorunlarına rağmen, Türkiye tarımı gıda ve diğer tarıma dayalı sanayilere hammadde üretme anlamında, çok değerli potansiyelini bugün de korumaktadır. Ve çünkü, tarım ürünlerinin katma değerinin yükselmesi, pazar maliyetinin azalması, arz esnekliğinin kazandırılması, üretici fiyat payının artırılması, pazarlama olanaklarının genişletilmesi ve benzeri bir çok somut gerekçe nedeniyle, gıda sanayii Türkiye tarımı açısından da yaşamsal önem taşımaktadır.

Gıda sanayinin durumu ve gelişme doğrultularının uzmanlarca tartışılması öncesinde, tarım ve gıda sektörüne ilişkin, tanımlayıcı kimi göstergeleri aktarmayı, konunun bütünlüğünün sergilenmesi ve çözümleme yaklaşımlarına katkıda bulunulması açısından yararlı görüyorum.

Türkiye, performansı yeterli olmasa da, kuşkusuz değişmeye ve gelişmeye çaba gösteren bir ülkedir. Bu değişim ve gelişim eğilimi, aynı doğrultular ve hızları tutturamasa da, tarımda da tarıma dayalı sanayide de bir ölçüde yaşanmaktadır.

Planlı dönemler başında kamuya ait 4 kombina, 15 şeker fabrikası, 2 süt fabrikası ile ilkel koşullara bağlı sayısı sınırlı özel işyerlerinden oluşan gıda sanayii sektörü, günümüzde 1986'ya dayalı bir sayıma göre 18000, 1991'e ilişkin bir tahmine göre 30.000'i bulan iş yerine, 4000 kadar modern işletmeye, dış satıma yönelmiş modern organizasyonlara ulaşmış, bir kesim haline gelmiştir. Kapasite kullanım oranları tartışılabilir olsa da, özendirme önlemleri sonucu et, süt, un, unlu mamul, meyve sebze işleme dallarında, oldukça geniş kapasiteler yaratılmıştır. Beşinci plan sonunda, şeker fabrikası sayısı 25'e, çay fabrikası 110'a, et işleme tesisi 232'ye, prim uygulaması yapılan süt tesisi 1199'a, un tesisi 604'e, salça tesisi 30'a, sebze sanayii 23'e, konserve tesisi 39'a, meyve suyu tesisi 23'e, bitkisel yağ tesisi 94'e, zentinyağı tesisi 1152'ye yükselmiştir. Sektörün ihracat payı %11-12'ler dolayına, GSYİH payı %7'ler civarına ulaşmıştır. İmalat sanayinin dörtte biri bu alanda çalışmaktadır. Sektörün ortalama yıllık üretim artışı birinci plandan beşinci plana %6.1 - 6.9 - 4.7 ve 5.6 dolayında realize olmuştur.

Aynı dönemlerde tarım sektöründe gözlenen değişimin belirleyici maddi temeli, teknoloji kullanımının yaygınlaşması ve elli-yetmiş kesitinde önemli oranda geliştiği gözlenen korumacı ve desteklemeci yaklaşımlardır. Konuyu dağıtmamak bakımından tarımla ilgili değişim parametrelerini aktarmak istemiyorum ama, dönemi tanımlayıcı iki göstergelyi anımsatmayı gerekli görüyorum.

Altmışlı yıllarda ekili alanların artışı %4, verim artışı %17 olmuş, %4 enflasyonla %6'lık büyüme realize edilmiştir. Aynı büyüme hızı yetmişli yıllarda ise yaklaşık %26'lık enflasyonla sağlanmıştır.

Seksenli yılların tarımsal gelişme anlamında yeterli performansı gösterdiğini, ya-

zık ki söylemek mümkün değildir. Tarımın 1980'de %7.8 olan yatırım payı on yıl sonra %6.3'e düşmüş, dönem boyunca GSMH artışı %68 oranında realize olurken, tarımın artışı %32'de kalmış ve genel ihracat dört kat artarken, tarım ürünü ihracı artışı üçte bir oranında gelişebilmiş ve tarım ürünü ithali on kat büyümüştür.

Dönem içerisinde, tarımda çalışan nüfus oransal olarak %20 azalmasına rağmen, GSMH tarım payı %26 düşmüş, yani nüfus payı korunmasına karşılık, sektörün gelir payı gerilemiştir.

1960'larda tarımda çalışan 4 kişi, tarım dışında çalışan bir kişinin gelirini ancak alırken, bu sayı 1990'da 7 kişiye 1 kişi noktasına gelmiştir.

Tabii bu noktada insanın aklına doğal olarak, "Peki bütün bunlar olmuştur da, tarımda üretilen fazla nereye gitmiştir ve örneğin tarım sektörü, sanayileştığımız için mi, bunlara katlanmıştır?" sorusu gelmektedir. Acaba, öyle midir? Kırdan kente koşan insanların tümüne isdihdamı sanayimi sağlamıştır? Kırdan-Kente göç hızı, sanayileşme hızı mıdır? Tarımdan aktarılan kaynaklar, sanayii dışı alanlara da gitmiş midir?

Bu tür sorunlara, yanıt aramak anlamında bir kaç veri aktarmak istiyorum.

1990'daki sanayi malı ihracat bünyesinin %56'sını dokumacılık, deri-kösele ve diğer tarıma dayalı işlenmiş ürünler oluşturmaktadır. Bu oran 1980'de %63.5'tur ve on yılda oransal olarak %11.8 gerilemiştir. Sanayiyi asıl belirleyen, demir-çelik, makina, madeni eşya, elektrikli makina ve kimya sanayileri ihracı payı ise aynı on yılda %11.5 dan, %28'e çıkmıştır. Bu performansın, ihacata sağlanan olağanüstü teşviklerin etkisine bağlı olduğunu da unutmamak gerekiyor. Kısacası, ihracatın yapısında sanıldığı gibi, sanayi doğrultusunda, gelenekseli aşan ve hızlı bir değişim görülmemiş, var olan eğilimin sürdüğü anlaşılmıştır.

Benzer eğilimi, sektörel üretim değerlerinde de görmek mümkündür. Örneğin, 1990 üretim değerleri incelendiğinde, tarıma dayalı işlenmiş ürünler, dokumacılık ve deri-kösele üretiminin, toplamın %36'sını, makina, demir-çelik, madeni eşya, kimya ve elektrikli makineler üretiminin ise toplamın %35.5'ini oluşturduğu görülmektedir. Bu gösterge de, üretim yapısının, tarıma dayalı olmayan sanayi doğrultusunda yeterince değişmemiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Planlı dönemlerin büyüme hızları da tarımın dışlanmışlığı pahasına, sanayinin hızla geliştiğini gösterememektedir. İlk beş plan boyunca GSYİH'daki tarım payı %35 den %21'e, yani toplamda %14 gerilemiş, sanayi payı ise %17.5 ten %25.5'e toplamda %8 büyümüştür. Tarımdaki %14'lük gerilemenin, sanayiyi aynı oranda geliştirememiş olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

Bir bölümünün sunmaya çalıştığım değişim parametreleri ne yazık ki "Tarımın ekonomideki görece payı azalmıştır. Bu sanayileşen bir ülke için doğrudur, gereklidir. Nitekim, sanayimizde tarımın ödediği maliyet karşılığı aynı ölçüde gelişmiştir." anlamına gelmemektedir. Hiç kuşkusuz sanayileşerek kalkınmakta olan ülkelerde tarımın payı azalacaktır ve bu doğaldır. Doğal olmayan, tarımın benzer ölçüde gelişmemesidir ve dünya yüzünde kalkınmış ama tarımı geri bırakılmış hiç bir ülke örneği yoktur.

Gelinen nokta, üzümlere belirtmek gerekir ki ulaşılmaması beklenen değildir.

Gıda sanayiinin ikili yapısı sürmektedir. Bir yandan modern girdi ve teknik kullanan, dışa dönük, büyük üretim kapasitesine sahip işletmeler varken, öte yandan basit bir işleme teknolojisi ile üretebilen, ilkel üretim yerlerinin egemenliğini sürmektedir. 800.000 ton süt sokakta pazarlanmaktadır. 500.000 ton süt sağlıklı koşullarda peynire işlenmektedir, battaniye altı yoğurt üretimi yöntemi her şeye rağmen devam edebilmektedir.

Son on yılda işleme kapasitesini %132 artırmasına rağmen, TSEK toplam sütün ancak %2.4'ünü denetleyebilmektedir. EBK'nun 1980'de %4.3 olan et işleme payı artmamış 1990'da %3.6'ya gerilemiştir. Yoğun teşviklerle gerçekleştirilen bir çok sanayii alanında kurulu kapasitelerin altında üretim sorunu vardır.

Gıda denetimi açıkça kargaşa içindedir. Hayvan besini üretimini disipline eden

Yem Kanunu çok yerinde bir yaklaşımla çıkarılmıştır ama insan besini üretimi ve pazarlamasını her boyutuyla kavrayan bir gıda yasası, tüm çabalara rağmen çıkarılamamıştır. Anayasa'nın 172. maddesi tüketicinin korunması önlemlerini almak için devlete görev vermesine rağmen Türkiye tüketiciyi koruma kanunu bulunmayan on ülkeden birisi özelliğini bugün bile korumaktadır.

Gıda denetimi, hammadde üretiminden-hammadde işleme proseslerine ve pazarlama boyutuna kadar, her yönüyle teknolojik birikim ve yetenek gerektiren bir fonksiyon olmasına rağmen, halâ zabıta ve zaptiye anlayışıyla sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bu hizmette, birbirini tamamlamaları gereken genel ve yerel yönetim fonksiyonları, iş bölümüne dayalı uyum yerine, çatışmacılığı tercih etmektedirler.

Gıda sanayiinin nitel ve nicel çok ciddi hammadde sorunu vardır. Hammadde üretiminde de etkili olunması gereğine rağmen, ağır finansman sorunları bulunmaktadır. Yeni teknoloji ve yöntem kullanımı yeterince yaygınlaştırılmamıştır. Bu konuda çağdaş gelişimi izleyen, ulusal nitelikli sentezler gereğince geliştirilememiştir.

İnsanlarımızı yeterli ve dengeli besleyebildiğimizi söylemek zordur. Hayvansal besinler açısından bugün bile Avrupalı'nın üçte biri ile yetinmek zorundayız. Bir araştırmaya göre kişi başına değerli besin tüketimi artmamış, azalmıştır. Yetersiz beslenmeye bağlı kitlesel sağlık sorunlarımız çok ciddidir ve örneğin çocuklarımızın beşte birinde bu nedenle büyüme geriliği vardır. Üstelik böylesine ağır sorunları bulunan toplumumuz, denetlenemez bir hızla büyümekte ve her yıl 1,5 milyon yeni insanımıza aş ve ekmeğin üretmek zorunluluğu bulunmaktadır.

1980'de %103 oranında kendine yeten bir ülke olan Türkiye, bugün net gıda ithal eden bir konuma gelmiştir.

Çok çarpıcı, o oranda düşündürücü bir kaç veri ile sorunu örneklemek istiyorum.

1990'da sigara dahil, gıda sanayii ve yan ürünleri ihracatı 844 milyon dolarken, ithalatı 1 milyar 50 milyon dolardır. Belirleyici olan 21 kalem ürünün incelenmesi sonucu cari fiyatlarla yalnızca bir yılda, 1989'dan 1990'a ithalatın 439 milyon dolardan, %108 artışla 918 milyon dolara, ihracatın ise 786 milyon dolardan, ancak %7 artışla 842 milyon dolara çıktığı, anlaşılmaktadır. Benzer hesaplama, tarıma dayalı işlenmiş ürünler açısından yapıldığında, ihracatın 1985'den 1990'a cari fiyatlarla %45, ithalatın ise %188 oranında yükseldiği ortaya çıkmıştır.

Daha anlamlı olması bakımından, ürün miktarları gözetilerek yapılan bir değerlendirme de aynı sonucu vermiştir. 1989'dan 1990'a, sözü edilen 21 kalem ürünün ithalatı 516.000 tondan, %140 artışla 1.243.000 tona yükselmiştir. Bir yılda, işlem görmüş sebze ithali 3 kat, et yüzde elli, et-balık konservesi 4 kat, süt 3 kat, tereyağı 2,5 kat, çay 13 kat, değirmencilik ürünleri 12 kat, yükselmiştir. 1982'de 24 milyon dolar olan hayvancılık ürünleri ithali, 1990'da 20 kat artarak 479 milyon dolara ulaşmıştır ve bu miktarın içinde damızlıklar bulunmamaktadır. Kesimlik sığır ithali 1982'de 2396 baştan, 1990'da 354.000 başa yükselmiştir. İç üretimin daralmasına bağlı olarak, kaçak yollarla gelen ve günümüzde veba belasına neden olan materyali hesaplamak mümkün değildir.

Örnekleri artırmak mümkündür ama, amaç karanlık tablo çizmek değildir. Fakat, ülkemizin geleceği açısından bu tablo ürkütücüdür ve bu eğilim önlem alınmadığı sürece, çok daha yaşamsal tehlikeleri beraberinde taşımaktadır.

Türkiye aslında, sorunlarının ağırlığı ve çokluğu kadar, olanakları da zengin bir ülkedir. Ülkemiz tarımı, tarıma dayalı sanayii ve özellikle gıda sanayii alanında oldukça ciddi potansiyel şanslara sahiptir. Gerek iç gerekse dış pazar olanakları, kanımızca gıda sanayiinin gelişmesini sağlayacak ciddi dinamiklere sahiptir. O açıdan, var olan sorunları, kötümserlik umutsuzluk diye algılamak yerine, ülkenin değerli olanaklarını da görüp, kavrayarak, çözüm doğrultusunda motive edici özellikte görmek gerekmektedir.

Bu noktada bir süredir devam edegelen bir tartışmaya değinmekte de yarar vardır. Bilindiği gibi, tarım-sanayi ilişkileri çerçevesinde bir konu çok yaygın biçimde tartışılmaktadır. Bir görüşe göre, "Sanayiinin gelişmesi için, sömürülme pahasına tarım kaynak

aktarmaya, devam etmelidir". Bir başka görüş ise "Hayır. Bu aşama tamamlanmıştır. Türkiye az gelişmişliği aşmıştır, kaynak aktarımı artık, sanayiden tarıma yönlendirilmelidir." demektir. Türkiye'nin gelişmişlik açısından hangi aşamada olduğu kuşkusuz ayrı bir konudur ve uzmanlarınca tartışılması gereken bir husustur. Ama, acaba tarım-sanayi ilişkileri sorunu, özetlemeye çalıştığım iki yaklaşımın önermelerindeki gibi bir netlik göstermekte midir? Yoksa, tek yönlü kaynak aktarım mekanizmaları yerine, sanayi de tarım da ortaklaşa ve birbirilerini tamamlayarak mı gelişmek zorundadırlar? Ve ekonomilerin entegrasyonu, kalkınmanın bütünselliği böylesi bir mekanizmayı, zorunlu mu kılmaktadır?

Böylesi, bütünsel bir mekanizmada, gıda sanayiine verilecek rol hangi somut amaçları öngörmelidir? Bu amaçlara, gerçekten yönlendirici ne tür desteklemeci yaklaşımlar araç olacaktır? İleri ülkelerde tarım ürünlerinin %60, sanayiye işlenirken, Türkiye'de dörtte birler düzeyindeki bu oran, hangi tarım ve gıda üretimi projeksiyonlarıyla geliştirilecektir? Gelişecek gıda sanayiinin kentsel alanda yoğunlaşması yerine, kırsal alanda istihdam sağlamak, kırsal nüfusu güdülemek bakımından kırsal alana yaygınlaşması nasıl yönlendirilecektir? Değişen tüketici talep ve eğilimleri sanayiye nasıl yansıtılacaktır? Ciddi finans zorluğu çeken sanayi, hammadde üretimine nasıl etkili olabilmektedir? Gıda sanayiinde gerekli teknoloji nasıl egemen kılınacak, 18000 işletmenin ancak ellisinde bulunan AR-GE üniteleri nasıl yaygınlaştırılacaktır? Gıda alanında özel eğitim görmüş mesleklerin, hammaddeden işlenmiş ürün pazarına uzanan zincirde, teknokrat birikim ve yetenekleri hangi mekanizmalarla geçerli kılınacaktır? Ortaya çıkan yeni pazarlar gözetilerek, gıda ihracı nasıl yönlendirilecek, seçenек pazarlar nasıl bulunacaktır? Gıda sektörünü bütünsel bir yaklaşımla kavrayan yasal düzenleme hangi esaslara oturtulacaktır?

Gıda sanayi kongresi, kimi başlıklarını anımsatmaya çalıştığım işte bu sorunlara yanıt aramak anlamında ana doğrultuları yakalayabildiği, demokratik tartışmalarla sektörün çoğulcu yapısının birikimini çözücü sentezlere dönüştürebildiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır. İnaniyoruz ki, kısa ve uzun gelecekleri doğru kestirebilmiş, amaçları netleşmiş, teknokrasi devrimini yeterince algılamış, bütünlük gösteren politikaların uygulanması durumunda, içinde bulunduğumuz koşulların aşılması yolları da bulunacaktır. Bu inancın ve bilincin gereği iledir ki, Ziraat Mühendisleri Odası gıda sanayimizi de bilim ve teknoloji süzgecinde irdelemeyi, üretim sürecinde yer alan her kesimin birikimlerini bu platforma taşımaya ve çözümlenici seçeneklere dönüştürmeyi, toplumsal sorumluluk saymıştır.

10 Mayıs 1991 ve 1 Haziran 1991 tarihlerindeki Danışma Kurulu toplantılarımızdan bu yana, bilimsel birikimlerini Kognremize aktaran, çok değerli bilim adamlarımıza, sanayicilerimize, genel ve yerel yönetimin seçkin yetkililerine, basınımıza, meslek kuruluşlarımıza, farklı çözümlenmeler üretecek siyasal partilerimizin değerli temsilcilerine sergimizi boyutlandırarak Kongreyi daha da anlamlı kılan gıda sektörümüze ve tüm emeği geçenlere Ziraat Mühendisliği toplumu adına şükranlarımızı sunuyoruz.

5.8. 2000'Lİ YILLARA DOĞRU TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUMU:

1991 yılının son bilimsel etkinliği 2000'li YILLARA DOĞRU TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUM'u oluşturmuştur.

Tarımın yapısal ve dönemsel sorunlarının sorgulandığı önemli kimi alt sektör irdelemelerinin yapıldığı bir dizi bilimsel etkinliğin ardından, tarımın geleceğinin nasıl yönleneceği sorusunun önemli bir gündem olarak ortaya çıktığı görüşüyle planlanan çalışmada, konunun tüm boyutlarını kavrama ve araştırma iddiasını da

taşımıştır. Özellikle, TARIMSAL ÖĞRETİM ve İSİHDAM konusunun, tümüyle Oda olanaklarıyla bilimsel bir araştırma biçiminde yürütülüp, sonuçlandırılması, doğrultuların doğru kestirilmesi, uygun yöntemlerle örgütlenmesi durumunda nelerin başarılabileceğinin sergilenmesi açısından anlamlı olmuştur.

7-10 Ocak 1992 tarihlerinde Ankara Milli Kütüphane Salonlarında gerçekleştirilen SEMPOZYUM siyasal partilerden-bilim çevrelerine, öğrencilerden-yöneticilere, üreticilerden-sektöre hizmet sunan mesleklerin temsilcilerine kadar, ilgili her kesimin yoğun katılımına sahne olmuştur. SEMPOZYUM çok uzun yıllardan sonra ilk kez BAŞBAKAN düzeyinde ilgi görmüş ve konuk konuşmacı olarak Sayın Süleyman DEMİREL 7 Ocak 1992 tarihinde görüşlerini açıklamışlardır. İkinci gün ANAP Genel Başkan Vekili Sayın Hüsnü DOĞAN ile DSP Genel Başkanı Sayın Bülent ECEVİT'in, üçüncü gün SHP adına Kültür Bakanı Sayın Fikri SAĞLAR ile RP Genel Başkanı Sayın Necmettin ERBAKAN'ın konuk konuşmacı oldukları çalışma, siyasal partilerimizin tümünün en üst düzeyde temsil edildikleri ender toplantılardan birisi olarak da ayrıca son derece önem ve anlam kazanmıştır.

TARIMIN GELİŞİM DOĞRULTUSU, TARIMDA KAMU ÖRGÜTLENMESİ, TARIMDA ÜRETİCİ ÖRGÜTLENMESİ, ARAŞTIRMA-TEKNOLOJİ POLİTİKALARI ve TARIMSAL ÖĞRETİM ve İSİHDAM ana konularının ele alındığı oturumlara yönetici, bildiri sahibi ve tartışmacı olarak kırkbir uzman ve bilim insanı katılmışlardır.

Prof. Dr. Doğu ERGİL'in yönettiği 2000'li YILLAR EKONOMİSİNDE TARIM açık oturumunda DYP adına Ekrem CEYHUN, ANAP adına Lütfullah KAYALAR, SHP adına Mehmet ALP, RP adına Fehim ADAK ve DSP adına Ahmet AKIN görüşlerini açıklamışlardır.

ARAŞTIRMA TEKNOLOJİ POLİTİKALARI konulu ve ODTÜ Rektörü Ömer SAATÇIOĞLU'nun yönettiği PANEL'e ise Atila ALTINAY, Prof. Dr. Erkan BENLİ, Prof. Dr. Aytekin BERKMAN, Adnan KAHVECİ, Prof. Dr. Ergun TÜRKCAN ve Prof. Dr. Cemal TALUĞ katılmışlardır.

Oda'mızın 2000'li yılların Türkiye'sinde tarımın niçin misyonunu devam ettireceği anlamındaki genel görüşlerinin yansıtıldığı açılış konuşması aşağıda verilmiştir.

2000'li Yıllara Doğru Türkiye Tarımı Sempozyumu Açılış Konuşması

7 Ocak 1992

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ulusuna ve ülkesine duyduğu sorunları gereği, sorunları yalnızca gündeme getirmek, yüzeysel göstergelerini sık sık tekrarlamak yerine onları bir bütün içerisinde görüp, neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde değerlendirmeyi ve çok daha önemlisi bunlardan kalkarak bilim ve tekniğin yol göstericiliğinde çözümler araştırmayı, temel görev ilkesi saymaktadır.

O nedenledir ki, bugün başlatmakta olduğumuz sempozyum, son bir yıl içerisinde sektörel ölçekte gerçekleştirdiğimiz çalışmaların beşincisini oluşturmaktadır.

Türkiye’de, seksenli yıllar sektör bazında ilk kez Oda’ımızca geçen Ocak ayında düzenlenen 1980-1990 TÜRKİYE TARIMI sempozyumunda sorgulanmış, dönem boyunca tarımda oluşan değişimin her boyutunu kapsayan profili çıkarılmıştır.

Çevreciliğin moda, nostaljik fantezi sanıldığı bir ortamda, çevre bozulmasının en ağır boyutu olan tarım toprakları-çevre ilişkileri iki günlük bir bilimsel platformda tartışılarak, çözümler aranmıştır.

Son on yılın çok ağır faturalarından birini ödeyen hayvancılığımız her boyutuyla üç günlük bir kongrede ele alınmış, objektif göstergelerle sergilenen sorunların çözümlenici yaklaşımları tartışılmıştır.

Geçtiğimiz Kasım ayında gerçekleştirilen Gıda Sanayi Kongresinde ise sektörün bugünü ve geleceği bütünlükcü bir senaryo çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışmaların hiçbirisi bu salonlarda bırakılmamış, tümü yayın haline getirilerek, yaygınlık ve kalıcılık niteliği kazandırılmıştır.

Mutlulukla belirtmek isteriz ki Oda’ımızın topluma karşı duyduğu bu sorumluluk anlayışı, meslek kitlemizce sahiplenilmiş, bu anlamda katkı ve katılım arttıkça daha kapsamlı ve boyutlu çalışmalar realize edilmiştir. Umudumuz odur ki, siyasal karar mekanizmalarından - kamu yönetimi yetkililerine kadar her kesimde yoğun ilgiyle karşılanan bu çalışmalardan üretilen çözümlenme yaklaşımları yeni dönemde önemli ölçüde uygulama alanı bulacaktır.

Tarım sektörü çok yönlü ve çok sayıda bir dizi nedenden ötürü 2000’li yıllar Türkiye’inde de belirleyiciliğini önemli ölçüde korumaya aday görünmektedir. Bize göre bu rolün ekonomik temelleri vardır, o ölçüde önemli toplumsal ve insancıl gerekçeleri vardır.

Belirleyicilik misyonunun maddi temellerine değinmeden önce, konunun bütünlükcü bir çerçevede değerlendirilmesine katkısı olması açısından, sektörün değişim sürecine ilişkin tanımlayıcı bir kaç göstergelyi anımsatmayı ve gelişim dinamiğinin teknoloji boyutuyla ilgili bir saptama yapmayı gerekli buluyorum.

Tüm yetersizliklerine rağmen Türkiye tarımı dünden bugüne çok önemli bir gelişim çizgisini de yaşamıştır.

Teknoloji kullanamayan, yalnızca kendi tüketimi için üreten, tek ürün yetiştiren işletme yapısının yerini, önemli oranda girdi ve teknik kullanabilen, çeşitli ürün yetiştiren, pazar için üreten ve tüketim kalıbı kentleşmiş bir yapı almıştır.

Doğal etmenlerin yarattığı azalışlar elemine edilirse, büyük buhran ve İkinci Dünya Savaşı dışında, tarımda devamlı bir yükseliş yaşanmıştır. Altmışlı yıllara kadar daha çok işlenen arazinin büyümesine bağlı olarak realize edilen büyüme, ellili yıllarda başlayan modernleşme eğiliminin daha sonra teknoloji boyutuyla bütünleşmesiyle ortaya çıkmıştır.

Son elli yılda nüfusumuz dört kat artarken, tarımsal katma değer yedi kat, tarım ürünü ihracatı otuz kat yükselmiştir. Birim alana verim yüzde ikiyüz ile yüzde altıyüz artmıştır. Bugünkünün dörtte, beşte biri düzeyinde nüfusa zor yeten üretim ölçeklerinden, altmış milyona ulaşan toplumu hiç değilse bitkisel besinler bakımından besleyebilen düzeye varılmıştır.

Cumhuriyetin kuruluş dönemlerinde “Köylü efendimizdir.” sözünde ifadesini bulan ve Osmanlıya göre daha populist bir anlayışı yansıtan politikalarla başlatılan gelişmeci yaklaşım, devletçilik ve savaş yılları uygulamalarında da geçerli olmuş ise de teknoloji boyutunu somutlayamadığı için bekleneni verememiştir.

Ağır sanayi yerine tarımın modernleşmesini öngören Marshall planı ile sektöre ilk kez ciddi ölçüde teknoloji aktarılmaya başlanmış, geçimlik üretim yapan köylü pazara üretmeye başlamış, kredi, girdi, mekanizasyon düzeyi ivme kazanmış ve destekleme mekanizmalarının gelişmesiyle ellili yıllar tarımda yapısal dönüşüm anlamında son derece belirleyici olmuştur.

Ekilebilir alanların potansiyel sınırına varılan altmışlar sonrasında ise gelişim daha çok modern teknik ve girdi kullanımıyla bağlantılı olmuştur. Altmışlı yıllarda ekilen alan büyümesi %4'ler dolayında kalırken, verim artışı %17'lere varmıştır. Dönemin yetmiş sonrası kesiti gerek teknik girdi kullanımı gerekse destekleme anlayışlarının gelişmesi yönüyle belirleyici olmuş, denge fiyatlarının altında tutulan girdi fiyatları ve destekleme kapsamlarının genişletilmesi beraberinde teknoloji kullanımının yaygınlaşması sonucunu da üretmiştir. Ve iç ticaret hadleri dönem boyunca sektörün aleyhine işlememiştir.

Durmayan ve sürekli yükselen bir enflasyonun danga vurduğu seksenli yıllar tarımsal gelişme anlamında da kritik bir dönemi oluşturmuştur. Altmışlardaki %4-5'ler, yetmişlerdeki %25-26'lar dolayındaki enflasyonla %6'lar dolayında realize edilen büyüme, seksenlerde katlanılan %45-50'ler düzeyindeki enflasyona rağmen ancak %3,5'ler civarında ortaya çıkmıştır. Sektörün faal nüfus payı korunurken, gelir payı gerilemiştir. Destekleme anlayışlarının değişmesi yüzünden, girdi fiyatı-ürün bedeli ilişkisi olumsuz işlemiş ve iç ticaret hadleri sürekli sektör aleyhine çalışmıştır. Dönem boyunca GSMH toplam üçte iki oranında yükselirken, tarımın payı ancak üçte bir düzeyinde artmıştır. Ve %7,9'la, planlı dönemler içinde tarıma en az yatırım payı bu dönemde tanınmıştır. Bütün bunlara rağmen, örneğin 1980-1987 arası kapsayan bir araştırmaya göre verim artışları buğdayda %11, şeker pancarında %29, pamukta %23 olabilmıştır.

Geline: noktada bir hususu özellikle vurgulamak istiyorum. Kimi göstergelerini özetlemeye çalıştığım bu gelişim sürecinin bize göre en belirleyici maddi temelini teknoloji oluşturmuştur. Ve kanımızca, sektör için hangi genel politika uygulanırsa uygulansın, gelişmenin olmazsa olmaz ön koşulu teknolojidir. Teknolojinin sektöre yansıtılmasında ise meslektaşlarımızın birikimi, çöşkusu ve soluşu vardır.

Kısa profiline anımsatmaya çalıştığım sürecin belirlediği somut sonuç, tarımın ekonomideki rolünün devam etmekte olmasıdır. Nüfusun yarısından çoğru bu kesinde çalışmaktadır. İmalat sanayi yarı yarıya girdi olarak tarım ürünü kullanmaktadır. Tüm sanayileşme iddialarına rağmen, dolaylı payı ile ihracat bugün de tarıma dayalıdır. Üreten, kaynak yaratan kesim tarımdır. Sanayiye kaynak aktarma rolü bugün de geçerlidir. Denetlenemeyen bir hızla büyüyen toplumumuzu insanca beslenmesi misyonu günümüzde de gelecekte de tarımdır. Ve satılabilir sanayi malı üretmek sanayimiz için ciddi bir çıkış yolu ise tarımsal üretimimiz çok önemli bir şansımızdır.

2000'li yıllar Türkiye'sinde özetlemeye çalıştığım belirleyici unsurları nedeniyle ekonomik açıdan misyonu devam edecek olan tarım sektörü, barındırdığı yüzde elli nüfusu nedeniyle de önceliğini korumaktadır. Gerek geçimini tarımdan sağlamakta olan milyonların geleceği, gerekse onların ürettiklerini tüketmekte olan tüm toplumun ortak geleceği açısından tarıma hak ettiği rolün verilmesi aslında bir insanlık sorumluluğudur.

Gelişim sürecini anımsattığım, ekonomideki önemini vurgulamaya çalıştığım tarım sektörünün yeterli gelişmişlik düzeyine vardığını söylemek, yazık ki mümkün değildir. Sektörün çözüm bekleyen yapısal ve dönemsel sayısız sorunu bugün de vardır.

Küçük üreticilik Türkiye tarımının temel özelliğidir. Daha düne kadar üç buçuk milyon olduğu sanılan tarım işletmesi sayısının dörtmilyon altmışaltı bine yükseldiğini son tarım sayımı göstermiştir. Buna bağlı olarak ortalama işletme büyüklüğü 50 dekara doğru küçülmüştür.

İşletmeler küçük, topraklar dağmık ve parçalı olduğundan girdi ve teknoloji kullanımını kısıtlanmaktadır.

Üreticiler ekonomik bütünlük anlamında bir örgütlenmeden yoksundur.

Girdi yapısı yeterince değişmemiştir, kullanım düzeyi yetersizdir ve kimi yörelerde aşırı, kimi yörelerde çok düşük kullanım vardır. Örneğin, tarımsal mücadele Adana'da %92, Edirne'de %99 ken, Rize'de %7, gübre kullanımı ilk iki ilde %100 oranında, Hakkari'de %7,5 tur.

Ekili dikili alanın ancak %21'i sulanmakta, bu tarla alanında %17'ye düşmektedir.

Küçük işletmeler ağır sermaye ve finansman sıkıntısı yaşamaktadır ve 1980-1987 arasında tarımsal kredi yapısı yılda ancak %1,8 değişebilmiştir.

Bu yapı sorunlarına bağlı biçimde emek ve toprak verimliliği yeterli değildir. Buğday'da Dünya ortalaması dekara 257 kg. Avrupa ortalaması 483 kg. iken, Türkiye ortalaması 212 kg. dir. Avrupa dekardan 4500 kg. şeker pancarı alırken, bu veri bizde 3700 kg.'ı aşamamıştır. AT'da sığır laktasyon verimi 4500 litreyi bulurken, Türkiye'de 1100 litreyle yetinilmektedir. Sığır karkas ağırlığı Avrupa'da 240 kg. civarında, Türkiye'de 117 kg. dir.

Son on yılda tarım ürünü ihracı ancak üçte bir oranında, ithali ise tam on kat artmıştır. Bu trend hayvancılık kesiminde çok daha olumsuz gelişmiş, 1982'de 492 milyon dolar olan hayvan ve ürünleri ihracı, 1990'da artarak bir yana yarıdan fazla azalmış, 233 milyon dolara inmiştir. Aynı dönemde ithalat 24 milyon dolardan, tam 20 kat artarak 478 milyon dolara varmıştır. 1980'de %103 oranında besin açısından kendine yeten Türkiye on yıl sonra net besin ithalçisi olmuş ve örneğin belirleyici 21 ürünün ithali son bir yılda %100 artmıştır.

Gelişmiş ülkelerin tersine tarımsal üretimde bitkisel üretim %61, hayvansal üretim %39 dolayındadır. Üretimin yapısı gereğince değişmemiş, yaygın tarıma dayalı düşük verimli ürün kalıbı, yoğun tarıma dayalı katma değeri yüksek ürünlere dönüşmemiştir.

AT ülkelerinde 92 kg. olan yıllık kişi başına et tüketimi ülkemizde 27 kg. dir. AT'da 84 kg. olan yıllık hububat tüketimi, Türkiye'de 328 kg.'dır. Böylesi olumsuz bir tüketim kalıbına rağmen, kalkınma planının altıncısında et tüketiminin beş yıl sonra 32 kg.'a, ama bakliyat tüketiminin 20 kg. den, yüzde yüz artışla 40 kg.'a çıkarılması amaçlanabilmektedir.

Kısacası, tarım kesimi çok ağır bir bedel ödemiştir ama, tarımın yoksullaştığı ölçüde bir sanayileşme atılımı ne yazık ki görülebilmiştir.

Bütün bunları karamsar bir tablo sunmak için söylüyor değiliz. Tersine, tarımda atılımın niçin gerekli olduğunu vurgulamak, geleneksel çizginin aşılmasını güdüleyecek somut koşulları ortaya koymak açısından anımsatmayı yararlı buluyoruz. Düzenlediğimiz sempozyumun hangi sorulara yanıt araması gerektiğini sergilemek ve bölesi çalışmalar için niçin sorumluluk duyduğumuzu ortaya koymak bakımından gerekli görüyoruz.

Hiç kuşkusuz Türkiye tarımının geleceğine yönelik çeşitli stratejiler, politikalar ve senaryolar geliştirilmesi mümkündür ve geliştirilmelidir. Ama bütün bunların doğruluğu ve tutarlılığını sağlamak için, bize göre sektöre yeterli ve doğru tanıyı koymak gerekmektedir. Tarımı ekonomiye yük değil, ekonomiye geliştirecek ciddi dinamik olarak görmek gerekmektedir.

Bilindiği gibi kalkınma kavramı çoğu kez sanayileşme ile eşanlamlı kullanılmaktadır. Kuşkusuz, sanayileşme kalkınmanın motoru, maddi temeli ve ön koşuludur. Ama bize göre yeterli ve tek koşulu değildir. Nitekim, yeryüzünde kalkınmış ama bunu yalnızca dar anlamda sanayileşme ile başarmış, bu arada tarım sektörlerini geri bırakmış ileri ülke örneği yoktur. Tersine, dar anlamdaki sanayileşmelerini ciddi gelişmişlik düzeyine ulaştıran sosyalist kimi ülkelerin, tarımda gelişme boyutunu dışlamış olmalarının ağır sonuçlarını yaşadıkları, hergün yeni bir örneği ile gözler önündedir. O açıdan, bize göre kalkınmayı bütüncül kavramak, tarım ya da sanayiye birbirine rakip görmek yerine, birbirilerini bütünlemek

durumunda olduklarını unutmamak gerekir. Sanayileşmeyi geniş anlamında ve bütün sektörlerde geçerli kılmak, tarımda bu anlamda sanayii haline getirmek zorunludur. Kaldı ki, günümüzde ekonomilerin olgunlaşma süreci, sektörlerin bütünlüğünü, eklemlenmelerini karşılıklı bağımlılıkları ve birlikte gelişmeyi zorunlu kılmaktadır.

Bu ilişkiler bütünlüğü, kanımızca Türkiye'nin özel koşulları açısından daha da önemlidir. Çünkü ekonomide, toplumsal yaşamda belirleyiciliği bugün de geçerli olan tarımı göz ardı ederek kalkınma senaryoları üretmek mümkün değildir. Türkiye sanayisine daha çok ve kaliteli girdi üretimi, sanayiye kaynak yaratılması tarımın gelişimini gerektirmektedir. Satılabilir sanayi malı üretimi, kırsal sanayilerin oluşumu tarımın geleneksel çizgiyi aşmasını zorunlu kılmaktadır. İhracatta potansiyel pazarlar, bu kesimde daha çok üretmeyi gerekli kılmaktadır. Her gün hızla bozulan ve daralan doğal kaynaklarımızı, denetlenemeyen bir hızla çoğalan toplumumuzun insanca yaşaması ve beslenmesi için maksimum ölçüde rasyonel kullanmak zorundayız. Kısacası somut koşullarımız, tarımda geleneksel çizginin daha fazla sürdürülmemesini, bu çizginin her boyutta ciddi bir atılım sürecine dönüşmesini gerekli kılmaktadır. Amaçları belirlenmiş, öncelikleri tanımlanmış, araçları somutlaştırılmış, bilimsel göstergelere dayandırılmış politika bütünlükleri daha fazla ertelenmemelidir.

Ödümüz, böylesi ulusal bir amaca katkıda bulunmak anlamında, daha önceki çalışmalarında sektörel bazlarda yapmaya çalıştığı değerlendirmeleri, bu kez gelişmeyi motive edici fonksiyonlar genelinde ele almayı yararlı bulmuştur. Zamanın kısıtlılığı gözetilerek seçilmiş beş ana konuda yapılan çalışmaları tartışmaya açmayı, çalışma gruplarımızın ürettikleri çözümleme seçeneklerini ilgili ve yetkililere sunmayı gerekli görmüştür.

İç ve dış pazarları, yeni seçenek pazarları, toplumsal tüketim eğilimlerini gözeterek, katma değeri, kaliteyi ve verimliliği maksimize edecek bir üretim yönlendirmesine nasıl yönelmek gerekir? Değişik zaman boyutları için hangi üretim ölçekleri amaçlanmalıdır? Bunlara ne tür gerçekçi ve demokratik mekanizmalarla varılabilir? Ve benzeri sorulara yanıt aramak açısından "Türkiye Tarımının Gelişim Doğrultusunu" dört boyutta değerlendirmeyi gerekli buluyoruz.

Türkiye tarımının yapısı ve gelişmişlik düzeyi, kamu sorumluluklarının daha bir süre gelişerek sürdürülmesini gerektirmektedir. Sektöre yönelik bu kamu ödevleri nasıl bir yönetim anlayışı ve ne tür bir örgüt modeliyle etkin ve verimli kılınabilir sorularına yanıt aramayı gerekli ve yeni başlayan yönetim dönemi açısından ayrıca anlamlı ve zorunlu görüyoruz.

Küçük üreticiliğin girdi ve teknoloji kullanımını önleyen; verimliliği ve üretim artışını kısıtlayan yapı sorunlarının aşılması üreticilerin yarattıkları değerden hak ettiklerini almalarının sağlanması, üreticilerin ekonomiye demokratik katılımlarının gerçekleştirilmesi, destekleme uygulamalarının etkin ve adil olmasının sağlanması ve kırsal alanın demokratikleşmesi için, çağdaş, gerçekçi, uygulanabilir üretici örgütlenmeleri nasıl yönlendirilmelidir sorusunu yanıtlamayı, yararlı buluyoruz.

Hangi genel yaklaşım geçerli kılınırsa kılınırsın, tarımda gelişmenin ön koşulu teknolojidir. 2000'li yılların, müdahale çağının biyoteknolojik devrimleri en yaygın uygulama alanını tarımda bulunmaktadır.

Türkiye ileri toplumların gelişmelerini yalnızca izleyen bir konumda, daha fazla tutulmamalıdır. Sorunların, yalnızca dışarıda üretilmiş tekniklerin aktarımıyla çözüleceğini sanan yanlış yaklaşım teknolojiyi ülkemiz koşullarında araştıran ve üreten bir dinamiğe dönüştürmelidir. Özelleştirmeye çalıştığım kaygı ve düşüncelerimiz nedeniyle, tarımda araştırma ve teknoloji politikalarını irdelemeyi gerekli görüyoruz.

Teknoloji aktarımı nitel ve nicel açıdan yeterli teknik elemanların doğru isdihdamıyla bağlantılıdır. Öte yandan, son yılların sorumsuz yüksek öğretim uygulamaları çok ciddi nitelik sorunları yaratmıştır. Bu yeni fakülteleşme süreci nedeniyle, denilebilir ki

geleneksel çizginin gelişmesi zorunluluğuna rağmen, tersi olmuş, bu çizgi bile korunmamıştır. Bu nedenlerle öğretim programlarını irdelemeyi, kamu ve özel kesime teknik eleman isdihamını araştırmayı yararlı buluyoruz.

Dört gün sürecek ve demokratik, çoğulcu bir yapılanmayla zenginleşeceğini umduğumuz sempozyum, özetlemeye çalıştığımız sorulara gerçekçi yanıtlar üretebildiği ölçüde amacına ulaşacaktır. Aylardan beri süregelen grup çalışmalarıyla birikimlerini toplantımıza aktaracak olan bildiri sahiplerine, çok değerli başkanlarımız ve tartışmacılarımıza, katılmalarıyla bizleri onurlandıran tüm konuk ve izleyicilerimize şükranlarımızı sunuyoruz.

5.9. TARIMSAL ÖĞRETİM YILDÖNÜMLERİ:

Bilindiği gibi, tarımsal öğretim yıldönümleri 1987'den başlayarak, tek boyutlu, törensel nitelikli kutlama niteliğinden çıkarılarak, mesleğin ve tarımın çeşitli sorunlarının ele alınıp tartışıldığı bir hafta bütünlüğüne dönüştürülmüş ve ülke genelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

TARIM HAFTASI adı verilen ve bugün resmi özel ilgili her kesim tarafından kabul edilen çalışmalar 1991 ve 1992 de farklı doğrultularda ve çok yönlü etkinliklerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

TARIM HAFTASI'91, daha önce tarınlanmaya çalışılan 1980-1990 TÜRKİYE TARIMI yörüngesinde değerlendirilmekle birlikte, ilk kez düzenlenen ve yarışma ile öğrenci kitlesine de yansıtılmıştır. Tüm ziraat fakültelerinin öğrencilerine açık olarak NASIL BİR TARIM EĞİTİMİ ? konulu yazı yarışması düzenlenmiştir. On fakülteden 43 öğrencinin katıldığı yarışmada, birinciliği Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Yusuf Ziya KURT, ikinciliği Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde Kemal GERÇEK ve Nuriye TAŞKIN, üçüncülüğü ise Dicle Üniversitesi Ziraat fakültesinden Müslüm COŞKUN kazanmışlardır. Birinciye Bir Milyon, ikinciye Yediyüzellibin, Üçüncüye Beşyüzbin Lira olarak öngörülen ödülleri 10 Ocak 1991 de Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Konferans Salonunda yapılan bir törenle verilmiştir.

Tören sonrası Yüksek Ziraat Enstitüsü mezunu Sayın Hocamız Prof. Dr. Arif AKMAN ve emekli meslektaşımız Sayın Abdi ÖZKÖK kendi öğrenim dönemlerine ilkin anılarını aktarmışlardır.

6 Ocak 1991 deki basın toplantısı ile başlayan TARIM HAFTASI'91, 7 Ocak 1991'de Gün Başlıyor, 10 Ocak 1991'de Gün Doğarken TV Programları 12 Ocak 1991'deki Radyo konuşmalarıyla kamu oyuna yansıtılmıştır. Hafta ayrıca 37 sayılı TARIM ve MÜHENDİSLİK'e değerlendirilerek, meslek toplumuna tanıtılmaya çalışılmıştır.

TARIM HAFTASI'92 ise daha önce ayrıntılı biçimde tanıtılmaya çalışılan 2000'li YILLARA DOĞRU TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUM'u özelinde değerlendirilmiştir.

1991 den başlayarak tüm şubelerimiz ve temsilciliklerimizin tarımsal öğretim yıldönümlerini mesleki ve bilimsel etkinliklere dönüştürmeleri çabası gösteril-

miştir. Sevinerek belirtmek durumundayız ki, Genel Merkez'in benimsediği bu sorumlu anlayış, giderek artan bir biçimde şubelerimiz ve temsilciliklerimizce de paylaşılmaya başlanmış ve törensel kutlamaları aşan etkinlik örnekleri yurt düzeyinde yaygınlaşmaya başlamıştır.

Çağdaş Türkiye'nin kurucusu Ulu Önder Atatürk için duyduğumuz sarsılmaz bağlılığın her yıl yinelenmesi anlamında anıtların ziyaret edilmesi de ayrıca gerekli görülmüştür.

10 Ocak 1991 Fakülte Tören Konuşması

Bir sağlık sorunu nedeniyle törene katılamayan Oda Başkanımızın başarı dileklerini iletiyorum. Kendisinin sizlere söylemek istediklerini ben aktarmaya çalışacağım.

Bilindiği gibi tarımsal öğretimimizin yıldönümleri Oda'mızca 1987'den başlayarak, törensel kutlama tek boyutluluğundan çıkarılmış, bir Tarım Haftası bütünlüğüne dönüştürülmeye başlanmıştır.

Geçtiğimiz yıl Fakültemizle ortaklaşa düzenlenen ve 250 bilim adamı ve uzmanı tarafından 5 gün boyunca tartışılan, 68 bildiriyle çok önemli bir boyuta varan Tarım Haftası, bu sene Ankara'da 1980 - 1990 Türkiye Tarımı sempozyumu ile realize edilmiştir:

Bizce gelecek açısından umut verici olan, Oda'mızın sorumluluk anlayışının, bir çok meslek çevresince de paylaşılması ve özellikle Ziraat Fakültelerimizin kavramsal olarak da tarım haftası olayını benimsemiş, sahiplenmiş olmalarıdır. Mutlulukla belirtmek gerekir ki Erzurum'dan - Tekirdağ'a, Ankara'dan - İzmir'e, Adana'dan - Bursaya kadar fakültelerimiz, hocalarımız olayı yalnızca fakülte içi öğretim uygulamaları ile sınırlı görmeyen, öğretim sonarsında ortaya çıkan, ziraat mühendisleri'nin ve Türkiye tarımının sorunları konusunda da çok aktif, çok daha katılımlı ve ilgili bir tutumu somutlaştırmışlar, mesleki dayanışma anlamı örneklerini sergilemişlerdir.

Ben bunu, altı çizilmesi gereken, üniversite kampüslerinin dışına taşan çok önemli, çok değerli ve çözümlenmelerinin bulunması anlamında o ölçüde umut verici bir gelişme olarak değerlendiriyorum. Oda'mızın çalışmalarına bu anlamda ilgi duyan, bize güç veren, katılımıyla çalışmalarımızı boyutlandıran Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültemizin değerli yönetici ve öğretim kadrosuna da 15.149 üyemiz adına özellikle şükran duygularını sunuyorum.

İzin verirsiniz geçen yıl Teknik Kongre de yaşanan, bu sene 1980 - 1990 Türkiye Tarımı Sempozyumunda tekrarlanan, gerçekten anlamlı bir tablo konusunda duygularımızı aktarmak istiyorum. Sevinçle belirtmek istiyorum ki, odamızın yurduna ve insanlarına karşı duyduğu sorumluluğun gereği olarak planladığı çalışmaları meslek toplumu tarafından olağanüstü bir duyarlılıkla sahiplenilmektedir. 1989'da Tohumculuk Sempozyumunda, 1990'da Teknik Kongrede ve Gıda Denetimi Sempozyumunda gözlenen bu anlamlı katkı ve destek, dün sonuçlanan ve azalmayan bir ilgi ile tamamlanmış olan 1980 - 1990 Türkiye Tarımı Sempozyumunda da doruk noktasına ulaşmıştır. Odamızın çalışmaları için dün Sayın Bakan'ın ifade ettikleri gibi zaman yetmezliği başlamıştır. Artık uygulanan etkinlikler yapılması gereken çalışmalara göre sayıca az gelmekte. Oda çalışmaları salonlara sığmamaktadır. Bir çok meslektaşımızın yakından tanık olduğu bu tablodan duyduğumuz mutluluğu ifade etmek, burada bulunan sevgili meslektaşlarımızla paylaşmak istiyorum.

Değerli Konuklar,

Bilindiği gibi öğretim sorunları öğretim dönemi ile sınırlı kalmamakta, daha önemlisi bu sürecin sonrasına yansıyan sonuçlar üretmektedir. Asıl sorunlar, çeşitli nicel ve nitel göstergelerle yaşam pratiğinde ortaya çıkmaktadır. Bir yandan kitlesel işsizlik trajedisi, bir yandan yetişkinlik düzeyiyle bağlantılı başka sıkıntılar yaşanmaktadır.

Çözömler kuşkusuz hazır reçetelerle hemen ulaşılacak kolaylıkta değildir. Ve kanımızca, ülkenin genel tarım politikasıyla da doğrudan bağlantılıdır.

Örneğin, fakültelerin lisans dalları hangi doğrultularda gelişmeli ya da değişmeli, ne derece genelleşmeli, ne ölçüde özelleşmelidir. İsdihdam sağlayan resmi ve özel çevreler nasıl bir formasyon ihtiyacı duymaktadır? Rekabete açık diliplinler haksız rekabetten nasıl kurtarılacaktır? Ziraat Fakülteleri birden fazla ünvan vermelidir, bu hangi alanlarda olmalıdır? Lisans programları müdahale çağının ileri çizgisini nasıl yakalayacaktır? Yeni ve gelişmemiş fakülteler başkalarına bağlı bölümler mi olmalıdır, gerekirse kapatılmalı mıdır?

Oda'mız sayıları artırılabilir bu tür öğretim isdihdam sorunlarını yalnızca aktarmak yerine çözüm araştırmayı temel ödev saydığı için ziraat fakültelerimizin de katıldığı Eğitim Öğretim İsdihdam Kurulunu oluşturmuş, çalıştırmaya başlamıştır. Kurulumuzun aldığı karar gereği ülke ölçeğinde başlatılan araştırmanın bilimsel değerlendirmesi yapıldıktan sonra varılan sonuçlar somut çözüm yolları olarak tüm yetkili çevrelere meslek toplumu görüşleri olarak aktarılacak ve izlenecektir.

Öte yandan yine Oda'mız öncülüğünde başlatılan ve bugünler de Danıştay incelemesine sunulmuş olan ziraat mühendisliği Tüzüğü'nün de yaşama geçmesiyle isdihdam sağlama anlamında önemli bir engelin aşılmış olacağını umduğumu da eklemek istiyorum.

Ülkemiz tarım öğretimi yaklaşık bir buçuk yüzyıllık bir gelişim süreci geçirmiştir. Bu süreç boyunca, kuşkusuz çok önemli nitel ve nicel gelişmeler yaşanmıştır.

Ne var ki, geline nokta tarımsal öğretimin tüm sorunlarının aşılmış olduğunu ve yeterli bir gelişmişlik düzeyine ulaşıldığını söylemek gerçekten zordur.

Zamanımız elvermediğinden, bunları sayıp dökmek yerine belirleyici bir kaç saptamayı aktarmakla yetinmek istiyorum.

Ziraat Fakülteleri planlamaları bize göre yeterli bilimsel etüdlere dayandırılmaktadır. Yeni fakültelerin açılışında ülkenin ve tarımın uzun gelecekteki ihtiyaçlarının değerlendirilmesi yerine, gündelik hatta politik yaklaşımlar geçerli olmaktadır. Fakültelerin yer seçiminde ülke koşulları gözetilmemekte, aynı ekolojik bölgede çok fakülte açılarak kaynak savurganlığı yapılmaktadır. Sonuçta, öğretim elemanı açısından yetersiz kurumlarda üniversiter tarım öğrenimi yapılmaya çalışılmaktadır.

Sorunu, somutlayıcı bir kaç gösterge aktarmak isterim.

1983 - 1990 döneminde ziraat fakülteleri öğrenci sayısı 8221'den yüzde yüz artışla 15.335'e ulaşmıştır. Ama yine aynı dönemde öğretim elemanı sayısı 768'den ancak % 40 artışla 1137'ye varmıştır. Bunun doğal sonucu, öğretim üyesi başına öğrenci sayısı 19'dan yarı yarıya artışla 28'e çıkmıştır. Gelişmiş 4 fakültede 101 olan ortalama öğretim üyesi sayısı, diğer 8'inde sadece 16'dır. 1983'den beri öğrenci alan 4 fakülteden profesörden - araştırma görevlisine kadar tüm öğretim elemanı sayısı 25 ile 11 arasında değişmektedir.

Örnekleme çalıştığım bu eğilimin net tanımlaması, gelişmemektir, hatta gerilemedir. Oysa, dünya ve ülke koşulları tarımsal öğretimde nitel anlamda hızlı gelişme sağlanmasını gerektirmektedir. Kanımızca gelişmesi gereken geleneksel öğretim çizgisini bile yeni fakülteler özelinde korunması güç olan gidişe daha fazla izin verilmemelidir.

Bu mutlu ve anlamlı yıldönümünde bütün meslektaşlarımı içtenlikle kutluyor, gelecek yıldönümlerimizin de mutluluk ve gururla kutlanabilmesini diliyorum.

Saygılar sunarım.

5.10. ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI:

Oda'mızın 32. Dönemde, yetersiz de olsa ilk kez gündeme getirdiği bir konu da araştırma çalışmaları olmuştur.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın istemi ve Oda'mızın konuya gösterdiği duyarlık nedeniyle GAP TOPLUMSAL YAPI ARAŞTIRMASI ele alınan ilk konuyu oluşturmuştur. Değerli toplum bilimci Dr. Muzaffer SENCER'in yoğun çalışmalarıyla oluşturulan araştırma tasarımı, resmen GAP İdaresine sunulmuş, İdare'nin görüşleri doğrultusunda bir kaç kez revize edilmiştir. Tümüyle görüş birliğine varılan bir noktaya gelmesine ve artık çalışmaların başlaması eşiğine gelmesine rağmen, aniden gündeme gelen erken seçim ve ona bağlı ekonomik uygulamalar nedeniyle son anda ertelenmiştir. Önümüzdeki dönemde, bu çalışmanın geliştirilerek yaşama geçirilmesi umudunu koruyoruz.

Dönem içerisinde başlatılan ve ilk sonuçları alınan ikinci araştırma ise Öğretim ve İstihdam araştırmasıdır. 1990 Kasım'ında tüm fakültelerin temsilcilerinin katıldıkları geniş katılımlı toplantıda alınan ilke kararları gereği planlanan çalışma Prof. Dr. Turan GÜNEŞ, Aysel ÇEVİKER, Prof. Dr. Cemal TALUĞ'un yoğun çabaları ile yürütülmüştür. Kamu ve özel kesimde çalışan yaklaşık onikibin meslektaşımızla ilgili veriler, araştırmanın istihdam, fakülte öğrencilerine ilişkin bilgi ve veriler ise öğretim boyutunu oluşturmuştur. İlk sonuçları alınan ve 2000'li YILLARA DOĞRU TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUM'unun dördüncü günü sunularak tartışılan, bu geniş araştırma ile mesleğimizin sorunlarını ortaya koyacak çok daha kapsamlı sonuçlar üretileceğine içtenlikle inanıyoruz.

5.11. SÖYLEŞİLER:

31. Dönemde başlatılan ve giderek yaygınlaşan söyleşi çalışmalarımız 1990 yılında gerçekleştirilmiştir. 1991'in yoğun mesleki ve teknik etkinlikler zinciri nedeniyle geliştirilemeyen söyleşilerin, önümüzdeki dönemde de nitel ve nicel yönlerden gelişmesini diliyoruz.

Dönem söyleşileri 22 Mayıs 1990'da Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşe BAYSAL'ın "Sağlıklı Beslenme ve Türkiye Gerçeği" sunuşuyla başlamıştır.

Meslektaşımız Abdi ÖZKÖK'ün "Unutulan Şevket Raşit HATIPOĞLU" konulu söyleşisinin ardından, 28 Kasım 1990'da Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ, "Ulusal ve Uluslararası Hukuk Açısından Memurların Sendikal Hakları" konulu söyleşi gerçekleştirilmiştir.

Üyelerimizin yoğun katılım ve ilgileriyle karşılanan söyleşilerin sonuncusu ise 12 Aralık 1990'da, konuşmacı olarak Doç. Dr. Orhan DOĞAN'ın katıldığı "Toprak Erozyonu" konulu söyleşi oluşturmuştur.

"ÇAY TARIMI" "KİMİ SORUNLAR KİMİ ÇÖZÜMLER"

Mahir GÜRBÜZ

borçlanıp sağlanması mekanizması yüzünden, üretimin gelişmesi bir ya bir çok alanda üretimin durdurulmuş sürdürülemezliği gibi ciddi olumsuzlar yaşanmaya başlamıştır. Ve, yıllarda yalnızca Doğu'da değil ki Anadolu'da da, Karadeniz'de de köyler te dilmeye başlamış, kırsal ihtilalin bitirici kentlere yönelik denetlenebilir bir göç gündeme gelmiştir.

Bir kaç göstergesiyle özetlenen çarşıları Türkiye tarımı...

Çiftçiye destek, AT ve ABD'den az

HAKAN KARA

İZMİR — Türkiye nüfusunun hâlihâzırda yüzde 50'sinin tarım kesiminde istihdam edildiğini vurgulayan TMMOB Ziraat Mühendisleri Genel Başkanı Mahir Gürbüz, tarım sektörünün piyasa koşullarına terk edilmeceğini söyledi.

Ziraat Mühendisleri Odası Ege Bölgesi Şubesi ta açıklamada da Avrupa ülkelerinde bir ya'deki bir çiftçiye oranında çok teşvik aldığını, başına verilen teşvikler kıldığında da farkını kendine yeterli dağınıca...

lerinden bile çıkarılmış. İstatistiklerin dışında tutulmalıydı ki gerileme görülmesin, ama gerileme ve hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin yoksullaşması, silt ikerlerinin kasaba gitmesi ünlendemedi."

Ziraat Mühendisleri Odası Ege Bölge Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Tomar, ziraat mühendisleri olarak Türk ekonomisine katkı...

MEHMET YAPICI

ADANA — TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Tarımda var olan desteklerin kademeleli olarak çekilmesi ve üretimin serbest piyasa ekonomisi koşullarına terk edilmesi bu sektörde ekonomik açıdan ciddi bir erozyona uğratmıştır" dedi.

MEHMET YAPICI

1,8'lük kredi artışına yeterli mi? Bu anlaşır gibi kullanımı yapılmamış mıdır? "Teşviklerin yüzde 82'sini gültüde değilmiş gibi algılamak ama, bunda bir kesim insanlara...

Tarım alanlarının sanayiye açılmasına tepki

HAKAN KARA

İZMİR — Birinci sınıf tarım alanlarında sanayi yatırımları yapılmasına olanak sağlayan yönetmelik değişikliği yoğun tepkilere neden oldu.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası tarafından yapılan yazılı açıklamada, gerçekleştirilen değişikliğin iptali için Danıştay'a dava açmak dahil, her türlü demokratik ve yasal mücadelelerin verileceği vurgulandı. Açıklamada, yönetmelik değişikliğine...

Cumhurbaşkanı Turgut Özal ve çeşitli bakanlara gönderilen mektupta ise "Alternatif alanlar varken verimli tarım arazilerinin sanayi, turizm ve hizmet sektörlerine tahsisinin sürmesi geleceğe yönelik kaygılarımızı artırılmaktadır. Anayasa ve yargının emrettiği hükümlerine karşı, topraklarımızın elden çıkmasına göz yumulmasını anlamakta güçlük çekiyoruz" denildi. Mektupta yapılan yandelişğin bir an önce düzeltilmesi istendi.

rek şu görüşleri dile getirdi: "Tarım toprakları betonlaşma tehdidi altındadır. Durum böyleyken anayasanın 45. maddesine göre tarım arazilerinin amaç dışı kullanımını ve tahribatını önlemekle yükümlü olan devlet en verimli alanları sanayi yatırımlarına açmaktadır. Bu anayasaya aykırıdır. Seçim kargaşasında topraklarımızın, emyayitli kullanımını, kent yatırımlarını, Donanım (TZDK) ise de gelişimi ve Köyleri için Orman ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı.

Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri, Tarım Bakanlığı'na, üretici birlik ve kooperatifleri ise (Tarış, Antkooperatifleri, Trakya Birlik, Fiskobirlik, Trakya Birlik vb.) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı.

Destekle bunlara ilişkin faaliyetleri ve alımların konusu Devlet Bakanı Çelebi ile Güney Tarım Bakanları ile görüşülecektir. "Tarihi, yerli üretimi, tarım ürünlerimizin...

day üreticisi öfkeli

ÖFKELİ BEKLEYİS

Bakan Tarım Kayalar'ın "Bugünya 600-650 lirada bir buğday ekiminde karşısında..."

"Çiftçilerin dün düzenlediği sempozyumunu milletvekilinin 14 Adana milletvekilinin davet ettiği, buna karşılık DYP'li Orhan Şenadağ'ın diyor ANAP ve SHP den hiçbir milletvekilinin gelmediği bildirildi. Sempozyumda konuşan Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Öğretim Üyesi Yurdadın...

Aban fiyat üretici taberdir, felakettir. İlan edilmesidir. İktidarın görüşün 25 milyon bir değerini bulur. Açık göstergesi tarımsal ligasıdır. Akaryakıt bir 140, gübre yüzde ve ziraat ilaç yüzde Taban fiyatları 650 liraya çıkarılmak pek değil."

6. KİTLE İLETİŞİMİ ETKİNLİKLERİ

dönemde devletin üreticisi icaraya verdiğini, mahkemeye kapılarında düşürdüğünü ifadedi. Mahir Karasali, pazarı söyledi.

birlikler, kooperatifler, Ziraat Bankası, TZDK amacı dışındaki hizmet veriyor. Bu karışıklık 'Biz üreticinin kara gün yazdırılmıyor. Ama bunlar üreticisi kara güne sokan kurumlardır."

TMO depoları... Tarımla dolu. İpe üreticisi verilecek. Traktörlerimiz, len değeri. Traktörlerimiz, tarımlarımız, ekipmanlarımız, erimiz hepsi hırsızca" diye konuştu.

MİLLETVEKİLLERİ GELMEDİ

Tarım bu çizgiyle gideme

1989'da ABD...

Oda çalışmalarının kamuoyuna yansıtılması, Oda görüşlerinin ilgili kesimlere aktararak etkili olunması açısından, kitle iletişim olanaklarına öneminin bilincinde olan Yönetim Kurulu'muz, bu doğrultuda çalışmaları yoğunlaştırmak çabası içinde bulunmuştur.

Bu konuda özlenen kavramlara ulaşıldığını söylemek zor olmakla birlikte, önemli toplumsal konuların ele alınması, ciddi bilim ve teknik yaklaşımlarıyla değerlendirilmesi oranında, iletişim araçlarının da yoğun ilgisi ile karşılaşılmıştır.

20.5.1990 günlü basın toplantısı, o tarihlerde moda olan et boykotuyla bağlantılı olarak, tarımsal ürün üretimi ve dış ticaret ilişkileri konusunda yoğunlaştırılmış, 6.1.1991 günlü toplantının gündemini ise TARIM HAFTASI 91'in tanıtımı ve tarımsal öğretim sorunlarının aktarımı oluşturmuştur.

TRT televizyonu ve radyosunun çeşitli programlarında, 5.6.1990 da çevre-tarım ilişkileri, 15.10.1990'da Türkiye gıda ve beslenme sorunları, 7.1.1991, 10.1.1991 ve 12.1.1991'de Tarımsal öğretim sorunları ve 16.10.1991'de gıda üretimi konuları, tarımsal öğretim yıldönümleri, Dünya Çevre Günü ve Dünya Gıda Günü gibi özel günlerin kapsamında konuşmalar yapılmıştır. 3 Ocak 1991'de TV-1'deki GÜNDEM programında, tarımın sorunları Bakan Lütfullah KAYALAR ve TZOB Başkanı Osman ÖZBEK'le tartışılmıştır.

Düzenlenen kongre ve sempozyumlar TRT ve basının yoğun ilgisiyle karşılanarak kamuoyuna yansıtılmış ve aşağıda örnekleri verilen, çok sayıda değişik konuda Oda görüşleri yazılı ve sözlü basın bülten ve açıklamaları olarak verilmiştir. Ayrıca farklı konularla ilgili olarak çeşitli yayın organlarında yer alan yazılarla görüşlerimiz dile getirilmiştir.

Basın toplantısı, radyo ve TV konuşması basın bülteni ve yazı olarak gerçekleştirilen kitle iletişim uygulamaları aşağıda sunulmuştur.

Et Boykotuna İlişkin Basın Toplantısı

20 Mayıs 1991

Türkiye tarımı, bugün yeni bir örneği yaşanan bir kıskaca sokulmaya, giderek üretmez koşullara itilmeye çalışılmaktadır.

Tarım kesimi ağırlaşan bir trajediyi hemen bu alanda yaşamaktadır.

Son zamanlarda kamuoyuna yansıyan tarım ürünü ithali uygulamaları, ülkemizi ihraç pazarı sayan kimi uluslararası senaryoların sahnelenmeye başladığını göstermektedir.

Çok ilginç ve bir o kadar düşündürücü olan tablo, son derece geniş üretim olanakları bulunmasına rağmen, tarım ülkesi Türkiye'nin antik tarım ürünü ithal eden bir ülke haline sokulmuş olmasıdır.

Toplumsal olgular, yalnızca dışa yansiya yüzeysel gerekçelerle açıklanamazlar. Olgular, birbirleriyle ilişkili çok yönlü ve çok sayıda değişkenlerle determine edilmektedirler. O nedenle bir teknokrat örgütü olan Odamız mesleki uğraşı alanımız tarıma ilişkin

olguları, bütünü kavrayan derinlikte, neden-sonuç ilişkilerini değerlendiren bir kapsamda ele almak ve böylesi bir bilimsel yaklaşımla değerlendirmekten yanadır.

Bilindiği gibi Türkiye kamuoyu bir süreden beri ithal kiviye, muz, ananası, patatesi, soğanı, eti ve peyniri konuşmaya başlamış, cola ile gündeme gelen boykot eğilimleri bugün etinde boykot kapsamına girmesi noktasına gelmiştir.

Fiyatları denetlenemez bir hızla artan mallara karşı oluşan tepkileri tüketiciyi koruma kaygısını duyan bir toplumsal bilinç anlamında son derece saygıyla karşılıyoruz. Ne var ki, konunun tüketici toplumunun kendi dinamiği yerine, aralarında bugün yaşananların sorumlularının yakınlarının bulunduğu kimi özel çeşnilerin fantastik çabalarıyla gündeme gelmesini ve bir üstgüdülemeyle ülkenin en önemli sorunuymuş gibi sunulmasını ise, doğrusu kuşkuyla karşılıyoruz.

Türkiye tarımı, özellikle seksen sonrası ekonomi uygulamaların etkisiyle daralan ve sürekli kaynak yitiren bir noktaya getirilmiştir. Üstelik yarattığı artı değer yitirdiği kaynak sanayi adına olmamış rantıye katmalar hesabına işlenmiştir.

Tarımın Osmanlıdan devralınan yapı sorunları çözümü bir yana daha da ağırlaşmış ve derinleşmiştir.

Ekonomisi gelişmiş tüm liberal sistemli ülkeler bile çok çeşitli mekanizmalarla tarım sektörünü kollayıp korurken bizim arabesk piyasacılığımız bırakınız desteklemeyi alabildiğine sömüren acımasız bir işleyişi sergilemiştir.

Ürün bazında destekleme kapsamı daraltılmış, devletin alıcı rolü geriletilmiştir.

Kredi faizlerinde korumacılık terkedilmiş, fiyatların ilan zamanı, yöntemi ve bedelleri ödeme biçimi yüzünden üretici büyük ölçüde enflasyona bağdurulmuştur.

Gübre dışında sübvansiyon kalmamış ürün fiyat artışları on yılda 29 kat olurken girdi fiyatları 38 kat yükselmiştir.

Üreticinin girdiler ve tüketim mallarına ödediği fiyatlar ürünlerin devamlı üzerinde seyretmiş ve iş ticaret hadleri sürekli tarım aleyhine işlemiştir.

Tarımı kolladık iddialarına rağmen, hemen tüm tarım ürünleri enflasyon karşısında yenik düşmüştür. Örneğin enflasyondan arındırılmış sabit fiyatlarla 1982'de 23 TL. olan buğday 1989'da 22.7 TL. ye 1981'de 43.3 TL. olan çay 1989'da 33 TL.

Gelinen noktada objektif göstergelerin belirlediği sonuç tarımın giderek yoksullaşmasıdır. toplam nüfus artmasına, toplamda kırsal nüfus oranı halen %50 lerde olmasına rağmen GSMH içindeki payın %14 lere düşmesi, bu sektörün yoksullaşmasından başka hiç bir anlama gelmemektedir.

Olayın yalnızca işlerine gelen bir yanını ele alıp "Efendin GSMH de tarımın görevi payının azalması, gelişmenin sanayileşmenin göstergesidir." Tanımları yapanlar vardır, ama bilimsel doğrular bunun tersini göstermektedir ve iki gün önce TZOB genel kurulunda somutlaşan tepkilerle üretici böyle bir gelişmeyi yaşamamaktadır.

Tarımın giderek gözden çıkarıldığını gösteren önemli bir olgu da her gün yeni bir örneğiyle sergilenen tarım ürünü ithali furyasıdır.

Önceleri peynirle, sütle gündeme gelen mekanizma, bugün aklımıza gelen her tarım ürünüyle yaşanmaktadır.

1980 de 51 milyon dolar noktasında olan tarım ürünü ithali 1988 de tam on kat büyümüş, 499 milyar dolara çıkmıştır. 1989 da ise büyük ölçüde kuraklığa bağlı olarak 1. milyar 41 milyon dolara varmıştır.

Benzer değişim tarıma dayalı işlenmiş ürünün kapsamında da geçerli olmuş 1980 de 302 milyon dolar olan ithalat üç kat artarak 1989 da 843 milyon dolara yükselmiştir. Aynı yılda tarım ürünü ihracatının 2.125 milyon tarıma dayalı işlenmiş ürün ihracatını ise

917 milyon dolar olduğunu gözetirsek tarım ülkesi Türkiye'nin neredeyse ithal ettiği kadar ürün aldığı gibi bir sonuca ulaşmak zor olmayacaktır.

1983 de 1752 baş olan canlı sığır ithali tam 20 misli büyüyerek 1988 de 34.395 başa, yükselirken aynı zaman biriminde ihraç 61.068 baştan yaklaşık 100 misli azalarak 515 başa düşmüştür.

1985 de 635 ton olan pamuk dış alımı yaklaşık 40 kat yükselerek 29.536 tona varmıştır. Patates ithalatı 8158 tona, pirinç 91108 tona ulaşmıştır.

1988 den 1989 a meyve alımı 4 milyon dolardan 5 milyon dolara yükselmiştir.

Örnekleri artırabilecek bu alımlar yalnızca miktar olarak artırmamış çeşit bazında da genişlemiştir. 1989 da beyaz peynire 578 bin dolar bezelyeye 79 bindolar, fasulyeye 237 bin dolar, muza 3 milyon 500 bin dolar, portakala 306 bin dolar döviz ödenmiştir.

Bu tablo utançtır, ama utanç olmadanda öte Türkiye tarımı adına yıkımdır.

Bu tabloya gerekçe olarak tüketicinin korunması getirilmek istenmektedir. Ama, ithal yolu ile iş fiyatlarının düştüğünü gösterir tek bir örnek yoktur.

1984 lerde peynir ithali başlatılırken stokçu tüccarın belinin kırılacağı söylenmiş, ama ithal bizzat bu stokçu tekeli firmalar eliyle gerçekleştirilerek, bunlara yeni kazanç kapıları açılmış, bedel olarak hayvan üreticisinin beli kırılmıştır. Süt tozu ithali ile de gelişen süreç sonunda yüzbinlerce verimli süt hayvanı kasaplık olarak kesilerek elden çıkmıştır.

Bugün devletin televizyonunda reklamı yapılan yabancı patentli pirinç, çeltik tarımını öldürmek üzeredir.

Muz ithali Anamur da muz bahçelerinin sökülmesine neden olmuştur.

1990 da sebze ithali, seracılığın belini bükmek üzeredir.

Tarım üretimine vurulan bu darbeler, aslında toplumun geleceğine yöneliktir. Çünkü bu kez tarımda üretim paternini etkilediğimiz zaman ortaya çıkan sonuç çok yılları etkileyen bir olumsuzluğa dönüşecektir. Çeltik tarımı birkez gündemden çıkarılınca, bugün ucuz gibi görünen yabancı pirinç aşırı kazanç dayanan tüccar yaklaşımlarının dayatmalarına mahkum edilecektir.

Son günlerde biraz da ünlü destekleyicilerin popülaritesiyle gündeme gelen et boykotu konusunu kısaca belirtmeye çalıştığımız bu genel tabu içinde ele almak gerekir.

Et fiyatları fırladı, boykot edelim demek belki geçmişte pek gözlenmeyen ve toplumun geleceği adına umutlu olmamızı getiren bir tepkidir. Ama konuyu yüzeysel göstergelere göre değerlendirerek tek boyuta dayalı yargılara ulaşmak bizim gibi teknokrat örgütlerinin hakkı değildir. O nedenle et fiyatlarının haklı tüketici tepkileri yaratan fırlaması nasıl bir sürecin sonucudur hangi değişkenlere bağlıdır, onları aramak ve bütün içerisinde konuya bakmak gerekir.

Et fiyatları gerçekten de son iki ayda önemli bir artış eğilimine girmiştir. Şubat başında 6.500 TL. olan besici toptan karkas fiyatları yaklaşık %40 yükselecek 8.500 TL. na ulaşmıştır. Kasap fiyatları 9.000 TL. den 12.000 TL. ye varmıştır.

Bu artış, son iki üç ayda ortaya çıkan yeni gelişmelerin sonucu değil, bir değişim sürecinin getirdiğidir. Artışın bize göre nedeni arzın yetersizliği ve 1989 dan başlayarak hızlanan maliyet yükselmesidir.

Türkiye de 1985 lerden başlayarak, et ve canlı hayvan ithaline bağlı olarak besiye alınan hayvan sayısında görece azalma meydana gelmiştir. Çünkü damızlıkça işletmeler peynir, süt tozu, et ve canlı hayvan dış alımının getirdiği güvensiz konjoktür nedeniyle önemli oranda ellerindeki damızlık materyali çıkarmışlardır. Bunun sonucu, izleyen bir iki yılda ortaya çıkmış, üretim potansiyeli gerilediği için kasaplık ham hayvan arzında düşmeler meydana gelmiştir.

Esasen bu tür olumsuz bir konjoktüre giren besicilik 1989 da yaşanan kuraklık nedeniyle daha zora girmiştir. Kuraklık nedeniyle oluşan yem yetmezliği ve yem fiyatla-

rının yükselmesi koşullara direnemeyen köylünün elindeki verimsiz materyali ucuza elden çıkarmasına neden olmuştur. Özellikle 1989 mera mevsimi sonu dökümüyle ortaya çıkan bu arz fazlalığı nedeniyle et fiyatları uzun süre artmadan devam etmiş ve bu eğilim 1990'nın Şubat'ına kadar sürmüştür.

Sonuçta bir anlamda deniz bitmiş ve besi hayvanı arzı tıkanma noktasına vardığı için anı fiyat yükselmesi meydana gelmiştir.

Aslında son 5 yılı gözleyen bir bakış ile et fiyatlarının ortalama enflasyon üzerinde bir artış göstermediği anlaşılmaktadır. Örneğin 1985 ve 1989 arasında İzmir de gıda maddeleri 5.41 kat yükselirken et 5.25 kat, İstanbul'da gıdalar 5.92 kat artarken et 5.56 kat yükselmiştir. Aynı dönemde yem et ilişkisi ise hayvancılığın aleyhine işlemiş, örneğin 1985'de 1 kg karkas ile 20.58 kg yem 1989'da 17.30 kg ye düşmüştür.

Bu göstergeleri yok sayarak et boykotuna anlam vermek kanımızca yanlıştır. Tüketicinin korunması kuşkusuz doğrudur ve gereklidir. Ama bu yapılırken üreticinin de feda edilmemesi aynı ölçüde zorunludur.

Esasen Türkiye halkının et boykotu gibi bir lüksü yoktur. Et yiyemeyen geniş halk kesimleri eti zaten boykot etmiştir. Asgari ücretli insanlarımız olsa olsa ancak ekmeği boykot edebilir. Avrupa insanı yılda 75 kg eti tüketirken Türkiye'de bu 26 kg'dır. Tüm gelişmişlik iddialarına rağmen 1974-1984 yıllarını kapsayan et tüketiminin 49 gr dan 38 gr'a düştüğünü net şekilde göstermektedir. Yüksek ve düşük gelir gruplarına göre yapılan bir değerlendirme bu tüketimin geniş yoksul halk kesimlerinde 17 gr ma kadar başka bir deyişle yılda 5 kg ma kadar düştüğünü ortaya koymaktadır. O nedenle çıkış noktası tüketici bilincine bağlı olsa da et boykotu geniş halk yığınları bakımından çok fazla geçerli değildir. Kanımızca biraz önce özetlediğimiz süreçten ötürü 1990 yılında et fiyatları arz yemezliğine bağlı olarak, yazık ki artmaya devam edecektir.

Biz tüketiciyi üretmez koşullara iten ekonomik politikalara itiraz ediyoruz. Et boykotu eğilimini bir tüketici tavrı olması halinde saygıyla karşılıyoruz. Ama Türk köylüsü adına, patatesten pirince, muzdan fasulyeye kadar yayılan ithal tarım ürünlerine boykotu gündeme getirmek istiyoruz.

Yetkilileri tüketiciyi koruma bahanesi ile sermaye çevrelerine aşırı kazançlar getiren ve tarım sektörüne hançer saplayan ürün ithal uygulamalarından vazgeçmeye çağırıyoruz.

Tarımsal Öğretimin 145. Yıldönümü ve "Tarım Haftası 91" Basın Toplantısı

6 Ocak 1991

Ülkemiz şu günlerde körfez krizinden genel greve, Zonguldak işçilerinin yürüyüşünden, metal iş kolu grevine uzanan toplumsal, siyasal, ekonomik ve gerçekten yaşamsal önemde bir dönemeci yaşamaktadır. Bir yandan AGİK 90 da insan haklarının korunup geliştirilmesi, demokrasi, barış, gönenc ve dayanışmanın dünya ölçeğinde yaygınlaştırılması inançları güya paylaşılarak Paris Sözleşmesine imza atılmakta, öte yandan demokratikleşme özlemlerinin karşısına çıkılmakta, 12 Eylülün antidemokratik şablonu korunmaya çalışılmaktadır. Ülke genelinde yaşanan bu türden ciddi sorunlarla ilgilenmek kuşkusuz her yurttaşın ve özellikle de demokratik kuruluşların görevidir. Ne var ki, demokratik kuruluşların bu türden genel yükümlülüklerine duyarlı olmaları, onların kendi ilgi alanlarına yönelik sorumluluklarını yerine getirmelerini önlememelidir. Kanımızca, bu kuruluşların sadece genel gündemin peşine takılmaları, dayatılan ve yaratılan gündeme hapsolarak temel ödevlerini ertelemeleri gibi bir hakları olmamalıdır.

Üyelerinin hak ve yararlarına yönelik öncelikli sorumluluklarının gereğini yerine getirmeye çalışan odamız, değindiğimiz nedenlerle hizmet verdiğimiz tarımın sorunlarını da sürekli gündem olarak değerlendirmektedir.

Türkiye’de tarımsal öğretim bundan birbuçuk yüz yıl önce 1846 da o zamanki adı Ayamama Çiftliği olan bugünkü Yeşilköy’de başlatılmıştır. 10 Ocak 1991 tarihi bu başlangıcın 145. yıldönümüdür. Odamız bu anlamlı yıldönümünü, törensel nitelikli kutlama tek boyutundan çıkarmayı ve ziraat mühendisliği ve tarım konularının ülke ölçeğinde ele alınıp değerlendirileceği bir hafta bütünlüğüne dönüştürmeyi toplumsal sorumluluğu saymış ve mutlulukla belirtmek gerekir ki, bilim ve meslek çevreleri bağlamında, ülke ölçeğinde bir kapsama geliştirmeyi başarabilmiştir. 1987 den bu yana Tarım Haftası olarak nitelendirilen etkinlikler dizisi, bugün artık her kesimce benimsenmiş ve Türkiye tarımının her boyutuyla araştırılıp, sorgulandığı bir zenginliğe ulaşmıştır.

1990 da beş gün süreli, 250 bilim adamı ve uzmanca hazırlanmış, 68 bildiri kapsamında, tarımın her yönünün ele alındığı, Ziraat Mühendisliği III. Teknik Kongresi ile değerlendirilen haftanın 1991 gündemini, 1980-1990 döneminde Türkiye tarımı oluşturmaktadır. Şu andaki basın toplantımızla başlayan Tarım Haftası 91, Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır, Erzurum ve Tekirdağ’da özel gündemlerle gelişmekte, her ildeki temsilciliklerimizin kutlama programlarıyla yurt düzeyine yaygınlaşmaktadır.

Yarın Türkiye odalar Birliği Salonunda başlayacak üç gün süreli 1980-1990 Türkiye tarımı sempozyumunda, dönem içinde tarımda yaşananlar bilimsel bir süzgeçle tanımlanıp yorumlanıp, değerlendirilecek ve ülkemizin yönetmeye aday siyasal partilerimizin geleceğin Türkiye’inde tarıma verecek rol ile ilgili projeksiyonları tartışılacaktır. Ziraat Fakültesi öğrencilerine yönelik “Nasıl bir tarım eğitimi” konulu ödüllü yazı yarışmasının sonuçları 10 Ocak 1991 Perşembe günü Ankara Ziraat Fakültesinde yapılacak kutlama töreninden sonra açıklanacak ve ödül dağıtımı sonrası düzenlenecek Forumda tarımsal öğretim ve ziraat mühendisliği konularında öğrencilere tartışma ortamı sağlanacaktır.

Hafta, İzmir’de Oda Bölge Şubemiz ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesince 10-12 Ocak tarihleri arasında değerlendirilecek, formasyon ve isdihdam paneli, Tarımın bugünü açık oturumu, üretici sorunları tartışması, söyleşi ve törensel etkinliklerle geçecektir. Adana da Tarım Sanayi Üniversitesi ilişkisi bilimsel toplantısı, İstanbul’da tarımsal eğitimin gelişmesi söyleşi, Diyarbakır’da GAP planlama sorunları paneli, Erzurum’da gıda teknolojisi gelişmeleri, meslek sorunları paneli, yöre tarımı tartışması ve Tekirdağ’da Trakya’da tarım tartışmalı toplantısı yapılacaktır.

Türkiye tarımı bugün ulaştığı konuma, önemli gelişim, değişim ve dönüşüm süreçlerini geçirerek ulaşmıştır. Bu gelişim çizgisinin çok önemli bir belirleyicisi teknoloji kullanımıdır. Kullanılabilir alanların potansiyel sınırına varılan 1960’lar sonrası gözlenen gelişme özellikle teknoloji aktarımıyla bağımlıdır. Bununla birlikte ne tarımın yeterli gelişmişlik düzeyine ulaştığını ne de tarımda teknoloji etkinliğinin gereğince yaygınlaştırıldığını söylemek mümkün değildir. Gerek dünyanın değişim doğrultusu gerekse ülkemizin somut koşulları çok ciddi biçimde tarımda atılım yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Böylesi bir atılımın kanımızca olmazsa olmaz ön koşulu ileri teknolojiyi yakalamak daha önemlisi yeniden üretmek ve kullanmaktır.

Hızlı gelişmeyi bu ölçüde dayatan koşullara rağmen, tarıma teknoloji aktaran elemanların yetiştirildiği öğretim mekanizmasının aynı ölçüde gelişebildiğini söylemek kolay değildir. Çok açık olarak belirtmek zorundayım ki, geleneksel çizgiyi aşması, çağdaş gelişmeleri programlarına yansıtması gereken ziraat fakülteleri eğitimi, özellikle son sekiz on yılda ortaya çıkan yeni fakülte açma ve öğrenci kontanjanını artırma süreci yüzünden yeni fakülteler kapsamında bu çizgiyi bile koruyamamıştır.

Oysa biyoteknoloji denilen bir devrim, bugün yalnızca tarımı değil, sanayii de etkilemeye başlamıştır. Geçmişte canlıların sadece çevresini denetleyebilin, değiştirebilen

tarım teknolojisi, günümüzde bizzat canlının yapısını etkileyen hatta değiştiren göz ka-
maştırıcı örneklere ulaşmıştır. Ve yirmibirinci yüzyıla "müdahale çağı" ismi verilmeye
başlanmıştır.

Üniversiter tarım öğretiminin ülkemiz özelinde bu gelişimi yeterince izlediğini
söylemek zordur. Yeni fakülte açma süreci beraberinde çok önemli nitel ve nicel sorunlar
yaratmıştır.

Örneğin 1983-1990 döneminde ziraat fakülteleri öğrenci kontanjanı 8221 den
15335'e çıkararak yüzde yüz artmıştır. Aynı dönemde öğretim elemanı sayısı 768'den, an-
cak %40 bir artışla 1137'ye yükselmiştir. Buna bağlı olarak öğretim üyesi başına öğrenci
sayısı tersine artmış, 19.3 den 28.5'e çıkmıştır. Gelişmiş 4 fakültemizde öğretim üyesi
sayısı ortalama 101, diğer 8'inde sadece 16.6'dır. 1983'den beri öğrenci alan 4 fakültenin
toplam öğretim elemanı sayıları 25, 22, 17 ve 11 dir.

Yani fakültelerin yer seçiminde bile ülke koşulları gözetilmemiş ve aynı ekolojik
yörede birden fazla fakülte açılması savurganlığı sergilenmiştir. Fakülteler planlanırken
ülkenin ve tarımın uzun geleceklili gereksinimi gözetilmemiş, gündelik hatta politik tu-
tumlar geçerli olmuştur. Sonuçta öğretim elemanı açısından yetersiz, öğretim alt yapısı
bakımından çok yetersiz bir mekanizma yaratılmıştır. Bu bize göre Türkiye tarımı için
sorumsuzluktur, tarıma sayısız hizmetler üreten, gelişim dinamiğini oluşturan bir mesleğe
karşı haksızlıktır. Bizce bu sorumsuzluğun sorumlusu, karar mekanizmalarında hiç bir
demokratik katılıma yer vermeyen YÖK anlayışıdır.

Bir kaç saptamayla tanımlanmaya çalışılan bu olumsuzluğun sonuçları öğretim
sonrasında, isdihdam aşamasında yani, başka boyutlar kazanmaktadır.

Yeni fakülteleşme ve öğrenci kontanjanı artışının somut sonucu ziraat mühendisi
sayısının artmasıdır.

Son on yılda ziraat mühendisi sayısı iki misli artmış, onikibinden yirmüç yirmi-
dörtbine ulaşmıştır. Bu sayının tahminimize göre yirmibir yirmükbini aktiftir ve aktif
kesimin ancak oniki onüçbinine kamu isdihdamı sağlanmıştır. Kamu isdihdamı son yedi
yılda ancak binbeşyüz civarında artmıştır. Bundan daha önemlisi özel kesimde isdihdam
yaratıcı yasal ve kurumsal düzenlemele henüz yapılmamıştır.

Oysa, gerek tarımın ülke ekonomisindeki potansiyeli gerekse gelişen üretim tek-
nikleri nedeniyle ülkemizin eğitilmiş teknotrata duyduğu ihtiyaç bugün de sürmektedir.

Çok çeşitli çevresel etmenlerle gün be gün bozulan ve daralan doğal kaynakların
rasyonel kullanılmasının tek yöntemi teknik eleman etkinliğini verimliliğini artırmaktır.

Tarım girdilerinin doğru kullanılması, verimli kılınması, kimyasal girdilerin eko-
nomik kullanımı, daha önemlisi yeterince ve doğru tüketilerek topluma yönelik kitlesel
sağlık sorunları yaratılmaması için mekanizmada teknik eleman isdihdamı kesinlikle ge-
liştirilmelidir.

Temel özelliği küçük üreticilik olduğu için toplumsal ve teknolojik gereklerle ge-
liştirilmesi zorunlu olan kırsal örgütlenme sistematğinde teknoloji katkısını maksimize
etmenin ön koşulu teknik eleman isdihdamıdır.

Ve, tarımda yaygın ve yoğun kullanım alanı bulan biyoteknoloji devrimlerinin ül-
ke tarımına yansıtılması, daha önemlisi Türkiye koşullarında üretilmesi teknoloji eğiti-
miyle ve teknik eleman isdihdamıyla doğrudan bağlantılıdır.

Türkiye tarımı tüm gelişme sürecine rağmen, Osmanlıdan devreden yapı sorunla-
rını bugün de önemli oranda yaşamaktadır.

Küçük üreticilik tarımın bugün de temel özelliğidir.

Toprakta dağılım dengesizliği bugün de sürmektedir.

75 dekar civarında olan ortalama işletme genişliği esasen yetersizdir ve giderek

daha da küçülmektedir.

Küçük işletmelerde topraklar çok parçalı ve dağınıktır.

Üreticiler ekonomik bütünlük anlamında örgütsüzdür.

Bütün bu koşullara bağlı olarak tarımımızda toprak ve emek verimliliği düşüktür.

Özetlediğim bu yapı sorunları, özellikle sektörün serbest piyasacılığın acımasız koşullarına terkedilmeye başlanmasıyla daha da ağırlaşmıştır.

Bu genel politika sonucu korumacı yaklaşım terkedilmiş, destekleme kapsamı daraltılmıştır.

Gübre dışında girdi subvansiyonları kaldırılmıştır. Sulanan alanlar bugün bile sulanabilir alanın üçte biridir. 1980'de 47000 ton olan tarım ilacı tüketimi artmamış, 1988'de 44000 tona gerilemiştir. Kısacası son on yılda girdi kullanım düzeyinde değişim, gelişim olmamıştır.

Üretim yapısı da değişmemiştir. Ne ekiliş alanları, ne ürün deseni açısından yaygın tarıma dayalı - düşük gelirli tarım ürünlerinden - yoğun tarıma dayalı yüksek gelirli sanayi bitkilerine doğru yeterli bir dönüşüm sağlanamamıştır.

Dönem içinde ihracatın genel artışı dört kata yaklaşırken, bu eğilim tarımda %27'lerde kalmıştır. Daha önemlisi dönem başında temel ürünler açısından yüzde yüz bir oranında kendine yeterli olan Türkiye gıda ithal eden bir konuma gelmiş, dönem boyunca 51 milyon dolar olan tarım ürünü ithali on misli büyümüştür.

Fiyatlama politikaları iç ticaret hadlerini devamlı sektör aleyhine çalıştırmış, resmi göstergelere göre tarımda çalışan nüfusun azalışı dönem süresince %20'lerde kalırken, GSMH payı %26'lar oranında düşmüş ve toplamdaki oranı %14'e inmiştir. 1970'lerde kişi başına tarım-tarım dışı kesim gelir oranı %19 dan, 1990'da %14'e inmiştir.

Tarla bitkileri üretim artışı %20'ler düzeyinde realize olurken, bu artış üretim alanı değişmesine dayanmış ve verimlilik ancak %11 artmıştır. Bu olgu, dönem boyunca teknoloji kullanımında bir atılım olmadığı anlamındadır.

Ürün fiyatlarının ilan zamanı, bedellerin ödeme biçimi, borçlanılıp, ağır faiz yüküne katlanılarak girdi sağlanması ve koşullara direnemeyen üreticilerin ürünlerini değer altı fiyatlarla elden çıkarmak zorunda kalmaları yoksullaşmayı hızlandırmıştır.

Tarım ürünü fiyatları enflasyon karşısında yenik düşmüştür. Örneğin, enflasyondan arındırılmış fiyatlarla 1982'de 23 TL. olan buğday, 1989'da 22.7 TL.ye, 1981'de 43.3 TL. olan çay 1989'da 33 TL.ye inmiştir.

1990 için beyan edilen %9-10'luk katma değer artışı 1989 rakamları baz alındığı için gerçeği yansıtmamaktadır. Yaşanan kuraklık nedeniyle eksi %11.4 olan 1989 büyüme hızını ölçü olarak yapılan 1990 değerlendirmesi fiziki doğruyu ortaya koymamaktadır. Fiziki doğru şudur. 1990 tarım katma değer artışı 1989 dışlanırsa son yıllar ortalamalarını aşmamıştır ve örneğin %1.54 oranında 1988'in gerisinde kalmıştır.

Gelinen noktada objektif göstergelerin belirlediği sonuç tarımın giderek yoksullaşmış olmasıdır.

Enflasyonun denetlenemeyen bir hızla arttığı, katlanılan enflasyona rağmen büyümenin durduğu, işsizliğin arttığı, yatırımların en aza indiği, bütçe açıklarının kapanamadığı bir genel ekonomik konjonktürde tarımın da gelişmemesi aslında doğaldır.

Ne var ki, iç ve dış koşullar tarımda atılım yapılmasını, geleneksel çizginin gelişime dönüştürülmesini zorunlu kılmaktadır. Ekonomileri gelişmiş ama tarımı geri bırakılmış ileri ülke örneği Dünya yüzünde yoktur.

Bize göre Türkiye ileri toplumların üretilmiş tekniklerini yalnızca izleyen ve "mal satışının makyajlanmış" bir tanımı olan teknoloji transferine daha fazla bel bağlayamaz.

Sorunların, üretilmiş tekniklerin aktarımıyla çözüleceğini sanan anlayış bize göre yanlıştır ve kanımızca ülkemiz koşullarında teknoloji üreten bir dinamiğe kesin dönüşmelidir.

İleri ülkeler araştırma için %3-4 oranında GSMH payı ayırırken, Türkiye %0.2-2.5'lük paylarla yetinemez, yetinirse teknoloji üretmez. Teknoloji politikalarının oluşturulması öncelikle araştırma fonksiyonunun geliştirilmesiyle bağlantılıdır.

Teknoloji politikalarının etkinliği, teknolojinin verimliliğinin artması ise doğru yapı ve toplum politikaları oluşturulmasıyla doğru orantılıdır.

Kanımızca, bu anlamda öncelikle kısa ve uzun geleceği gözeten tarımsal üretim planlaması zaman geçmeden gündeme gelmelidir.

VI. planda olduğu gibi, söz gelimi konut veya ulaştırma sektörünün üçte biri kadar değil, sektöre ivme kazandıracak ölçekte kaynak tahsisleri kesinlikle yapılmalıdır.

Hem emeğin, alınterinin hakkının tanınması, hem tarımın diğer kesimlerce sömürülmesinin önlenmesi ve hem de küçük üreticiliğin teknoloji ve girdi kullanımını engelleyen yapısını değiştirmek için üreticilerin ekonomik güç birliğini oluşturacak örgütlenme modelleri mutlaka yaşama geçirilmelidir.

Tüm dünyanın yaptığı gibi korumacı yaklaşımlar geriletilmemeli, destekleme uygulamaları, verimliliği, teknoloji kullanımını, kaliteyi ve örgütlenmeyi özendirici seçici yaklaşımlara dönüştürülmelidir.

Kamu yönetiminin araştırma sorumluluğu azaltılmamalı, geliştirilmelidir.

Tarım alanlarının bozulup daralması süreci durdurulmalı, Anayasa'nın 45. maddesi bu konuda devlete koruma görevi vermesine rağmen, bizzat kamu kuruluşları yatırımları yoluyla verimli alanların yok edilmesi trajedisi kesinlikle sona erdirilmelidir.

Tarımda teknoloji kullanımını dayatan bunca koşulun karşısında, binlerce eğitilmiş tarımcının işsiz bırakılması dramına mutlaka çözüm bulunmalı ve bu teknik güç üretim artışının dinamiğine dönüştürülmelidir.

Mahir GÜRBÜZ

TMMOB. Ziraat Mühendisleri Odası Bşk.

Dünya Gıda Günü ve Türkiye Basın Toplantısı

16 Ekim 1991

Dünya, ikibinli yıllara her gün yeni boyutlar kazanan toplumsal sorunları ve bunları çözümleyici bilim ve teknoloji devrimlerini birlikte yaşayarak geçmektedir.

Geri ve gelişmekte olan toplumların insanca yaşamak ve beslenmek özlemleri ile modern toplumların öz ve biçim değiştirmiş yeni yeni ihtiyaçları aynı zaman kesitinde çakışmaktadır.

Çok ciddi beslenme ve buna bağlı sağlık sorunlarıyla karşı karşıya bulunan Dünya toplumu ikibin yılına aş ve ekme isteyen bir milyon yeni insanıyla girecektir.

Esasen, kısıtlı olan doğal üretim kaynakları git gide kirlenmekte, bozulmakta daha da önemlisi yitirilmiştir.

Evren ölçeğinde söz konusu olan bu sorunlar, ülkemiz özelinde daha da yaşamsal önemde geçerlidir.

O açıdan, açlığa ve yoksulluğa karşı mücadelede Dünya ölçeğinde duyarlık sağlamak, kamuoyu oluşturmak ve toplumsal bilinç geliştirmek amacıyla, 1979 dan bu yana kutlanmakta olan Dünya Gıda Günü, ülkemiz koşulları nedeniyle, törensel ve simgesel

niteliğini aşan bir anlam taşımaktadır.

Türkiye toplumuna besin üreten tarım sektörüne teknoloji aktaran en belirleyici ve en etkin meslek topluluğunun yasal temsilcisi olarak Ziraat Mühendisleri Odası, topluma duyduğu sorumluluğunun gereği, ülkemizin gıda ve tarım üretimiyle bağlantılı görüş ve önerilerini açıklamayı, birikimini ilgililerin yararlanmasına sunmayı ödev bilmektedir.

Ülkenin gıda ve beslenme sorunları neden yaşamsal nitelikte önemlidir, sorusuna yanıt anlamında belirleyici kimi göstergeleri aktarmak gerekir.

Türkiye, bitkisel ürün açısından kendine yetebilecek doğal kaynaklara sahip olmasına rağmen, ne yazık ki çok ciddi ölçüde bu avantajını yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hayvansal ürünler ve tüketim düzeyleri bakımından durum daha da olumsuzdur.

Türkiye insanı yeterince ve dengeli beslenememektedir. İnsanlarımızın dokuzda biri proteince, sekizde biri kalorige yetersiz beslenmektedir. Hayvansal besinler bakımından bizim insanımız, Avrupalı'nın üçte biri ile yetinmek durumundadır. Avrupalı yılda 220 yumurta, 60 kg. kırmızı et, 200 litre süt tüketirken, bizim insanımız 80 yumurta, 15 kg. et, 20 litre sütle yetinmektedir. Daha ilginç yapılan bir araştırmaya göre on yılda kişi başına günlük et tüketimi 49 gramdan 38 grama, süt-yoğurt 79 gramdan 69 grama, sebze 321 gramdan 236 grama ve meyve 222 gramdan 173 grama gerilemiştir.

Kimi göstergeleri anımsatılan beslenme yetersizliği yaşamsal sonucunu toplum sağlığı boyutunda yaratmaktadır. Belirtilmeye çalışılan yetersizlikler nedeniyle çocuklarımızın beşte birinde büyüme geriliği onda birinde kemik bozuklukları vardır. Bebek ve çocuklarımızın ölüm oranının gelişmiş ülkelerin on katına varmasının temel nedeni beslenmedir. Canlı doğan on yavrudan biri, bu nedenle beş yaşına ulaşmadan yaşamını yitirmektedir.

Ülkemiz toplumu tüketim düzeyi bakımından yaşadığı bu dramın yanında, besin kalitesi, besin pazarlama koşulları açısından da çok riskli koşullara mahkum durumundadır. Gıda denetimi konusunda adeta bir kargaşa yaşanmaktadır. Anayasa'nın 172. maddesi, tüketicilerin korunması önlemlerinin alınmasını Devlete ödev olarak vermesine rağmen, gıda alanında bütünsellik gösteren bir yasal düzenleme bugüne kadar yapılmamıştır. Türkiye, tüketiciyi koruma anlamında yasası bulunmayan on ülkeden biridir. Gıda denetimi konusunda genel yönetim-yerel yönetim yetki ve sorumluluk tartışması devam etmektedir. Besinlerde sağlık ve kalite koşullarını bir arada değerlendirebilen, bütüncül bir denetim anlayışına henüz varılamamıştır. Denetimin her aşamada teknolojik bir fonksiyon olduğu bir türlü kavranamamıştır. Bu hizmetin zabıta ve zaptiye anlayışı ile yürütülemeyeceği görülmektedir. Caydırıcı olmayan cezalar tek yöntem sanılmakta, teknolojiye uygun olmayan işletmelerin kaliteli mal üretemeyecekleri anlaşılamamaktadır. İşletme kurulması öncesi ruhsat sürecinde hiçbir teknolojik değerlendirme yapılmamaktadır. Ve bugün, modern denilebilecek düzeyde işletme sayısı ancak 300-500 kadardır. 30. 000 işletme en ilkel koşullarda üretim yapmaktadır. 800.000 ton süt sokak satıcılarınınca pazarlanmaktadır. 500.000 ton süt sağlıksız koşullarda peynir yapılmakta, battaniye altında yoğurt üretilmektedir. Bozulmaya çok yakın hazır gıda furyası ne hammadde, ne üretim süreci ne de pazar zincirinde hiç bir teknolojik denetime sokulmadığı için, gençlerimiz ve çocuklarımız açısından ciddi tehlikelere gebe dir.

Öte yandan, tarımda kimyasal kullanımı hiç bir teknolojik denetim mekanizmasına tabi tutulmadığı için, son derece yoğun ve yaygın uygulanmakta ve sofralarımıza ölümcül etmenler taşınmaktadır. Tarım Bakanlığının teorik anlamda hormon kullanımını denetleme isteği, gerekli mekanizma kurulmadığı için hiç bir etki yapmamaktadır. Bu konuda asıl sorun, hormondan çok, tarım ilaçlarından kısaca süre sonra sebze ve meyveler aracılığıyla insan bünyesine taşınmaktadır. Teknolojiye uygun kullanılmaları oranında olumlu etkiler yapan kimyasallar, bilgisiz ve aşırı kullanım nedeniyle hastalık etmeni haline gelmekte-

dir. Pazar koşulları bakımından bir ölçüde zorunlu olan gıda katkı maddeleri, rastgele ve bilinçsiz kullanıldığından, hammaddenin kusurunu örten ama aynı zamanda insan sağlığına yönelik tehditlere dönüşmektedir.

Türkiye artık "Besin açısından kendi kendine yeten yedi ülkeden" birisi değildir. Tersine, Türkiye bugün net besin maddesi ithal eden bir ülke konumuna gelmiştir. 1982'de 24.237.000 dolar olan hayvan ürünleri ithali 1990'da tam 19.7 kat artarak 478.516.000 dolara varmıştır. Bu bedelin içinde damızlık hayvanlar yoktur. Tümü, tüketilecek canlı hayvan ve ürüne verilmiştir. 1982'de ithal edilen kesimlik sığır 2396 baş 1990'da 354671 baştır. Bir baş kasaplık hayvan için 1990'da 1550 dolar döviz ödenmiştir. Aynı dönemde koyun ithali 7103 başa, kümes hayvanları ithali 1.362.930 adede, balık 15.571 tona, süt ürünü 29 kat artarak 16476 tona ulaşmıştır. Ve Türkiye 1990'da 11.421 ton süt ithal etmiştir. Örnekleri artırmak da, verileri çoğaltmak da mümkündür. Gelineen noktada, sayısal anlamda OECD ülkeleri içinde üçüncü, Avrupa'da birinci sırada olan bir ülke için bu tablo vahimdir.

Benzer durum bitkisel besinler için de geçerlidir. 1990'da 176.000 ton piringç, 36.000 ton yağlı tohum, 99.000 ton taze meyve, 12.000 ton taze sebze 18.000 ton kurutulmuş sebze ithal edilmiştir.

Ekonomisi önemli oranda bugün bile tarıma dayalı, tarımsal üretim kaynakları bugün bile yeterli bir Türkiye açısından bu eğilim son derece tehlikelidir.

Beslenme ve sağlık açısından böylesine yaşamsal açmazları bulunan Türkiye toplumu, hızla büyümeye devam etmektedir. Esasen yetersiz beslenen ve her yıl yaklaşık birbuçuk milyon çoğalan toplumunu Türkiye, giderek kirlenen, bozulan ve daralan kaynaklarını kullanarak yaşatmak ve geliştirmek durumundadır. Üretim kaynaklarının kullanımında rasyonaliteyi ve kaynak korunmasını bu ölçüde zorunlu kılan somut koşullarımıza rağmen, ne yazık ki tam tersi doğrultuda bir savurganlık ve kayıtsızlık yaşanmaktadır.

Ülkemiz tarım toprakları bakımından sanıldığı kadar zengin değildir. Hatta Türkiye toprak rezervi kalmamış 19 ülke arasına girmiştir. Verimli denilebilecek birinci ve ikinci sınıf alanlarımız toplamın ancak yedide biri kadardır. Böylesine kısıtlı olan tarım topraklarımız, bir yandan endüstri ve kent atıklarıyla yoğun şekilde kirlenmekte, bir yandan kent, sanayi, turizm, karayolu ve benzeri yatırımlar nedeniyle daralmaktadır.

Geçtiğimiz 2 Ekim tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış bir yönetmelik değişikliği ile, toprakların amaç dışı kullanımı furyası yeni ve vahim bir boyut kazanmıştır. Çok ünlü, bir tekelci firmanın dayatması sonucu gündeme gelen bu değişiklikle, adeta toplumun geleceğine ipotek yolu açılmıştır.

Sanayi ve kent yatırımları için son derece geniş alternatif alanlar varken, ısrarla ve öncelikle verimli ve toplumun ancak onda biri kadar olan sulanan alanlara yönelmek ülkenin geleceği adına vahim bir sorumsuzluktur.

Söz konusu yönetmelik değişikliği ile sulamaya açılan verimli tarım toprakları otomotiv, gemi ve uçak sanayi yatırımlarına açılmıştır.

Bu değişiklikle toprakların amaç dışı kullanılmasını öngören Yönetmelik, toprakların amaç dışı kullanım yollarını öğreten ve kurallaştıran bir metin haline getirilmiştir.

Endüstrinin, ulaşım ya da turizmin ekonomimize katma değeri, arazinin tarım gelirine göre kuşkusuz yüksektir. Bir dekar fabrikanın bir dekar bahçeden daha verimli olduğu da söylenebilir. Ne var ki sorun, yalnızca ekonomik verimlilik değildir. Kısa gelecekte düşük yatırım maliyeti hesapları adına, toplumun geleceği riske sokulmaktadır. Bugün yetersiz beslenen ve ikibinli yılların başında yüz milyon sınırına dayanacak bir toplumun nasıl insanca besleneceği akla bile getirilmeden, verimli ve sulu topraklara saldırılması, açıkça cinayettir. Otomobil fabrikasını sulu toprak yerine, kıraç ve taşlık araziye kurmak mümkündür ama üstün tarımsal üretimin verimsiz alanlardan sağlanması mümkün değildir.

Son değişikliğin toplum yararı açısından hazin olan bir boyutu ise Anayasa'ya

rağmen realize edilmiş olmasıdır. Anayasa'nın 45. maddesi, devlete tarım topraklarının korunması ödevi vermesine rağmen, devlet bu Anayasal doğrultunun tam tersine düzenleme yapmıştır. Aynı değişiklik, Çevre Kanunu, Toprak Reformu Kanunu ve Köy Hizmetleri Kanunlarında yer alan toprakların korunması hükümlerine de taban tabana zıttır.

Tarım üreticileri adına, Ziraat Mühendisliği toplumu adına ve toplumumuzun geleceği adına, ülkenin çoğaltılamaz kaynaklarına yönelen bu tür saldırıları kınıyoruz. Sağduyu sahibi tüm resmi ve özel çevrelerin, son derece vahim olan bu olumsuzluğu yeni düzenlemelerle toplumu yararı doğrultusuna dönüştürecekleri umudumuzu koruyoruz. Ziraat Mühendisleri Odası toplumuna duyduğu sorumluluğunun gereği konuyu yargıya götürmeye, Danıştay katında yönetmelik iptal davası açmaya kararlıdır.

Ülkemizin somut koşullarını tanıtlama anlamında kimi göstergeleri anımsatılan sorunları kamuoyunun duyarlılığına sunmak, kötümserlik ve karamsarlık olarak değerlendirilmemelidir. Tersine onların çözümü için ilgi yaratmak, toplumca sahiplenilmek anlamında güdüleyici sayılmalıdır.

Tüm olumsuz gelişmelerin karşısında bile Türkiye'nin kaynakları üretkenlik anlamında son derece ciddi şansı vardır. Dünya toplumu hızla büyüdükçe, beslenme ihtiyaçları dünya ölçeğinde arttıkça, tarımda teknoloji kullanma olanakları geliştikçe ve ülkenin tarım ürünü ve besin ihracatı doğrultuları netleştikçe Türkiye tarım sektörünün belirleyicilik misyonu da sürecektir.

Türkiye kısa ve uzun geleceği doğru kestirebilen, amaçları netleşmiş, araçları somutlaşmış, bütünlük gösteren, bilim ve teknolojiyi ön koşul sayan, tarım politikalarını oluşturup uygulamaya koyduğu oranda, bugünkü beslenme ve sağlıklı yaşam sorunlarını da aşacaktır, ekonomiye kaynak yaratarak entegre kalkınma sürecine maksimum katkıyı da sağlamış olacaktır.

Türkiye'nin tarımsal üretimi, kendi toplumunun artan ihtiyaçlarının karşılanması açısından olduğu kadar, sanayiye kaynak yaratmak, ihracatı sağlıklı bir gelişim trendinde sürdürmek bakımından da kesinlikle artırılmalıdır. Gerek bitkisel gerekse hayvansal üretim potansiyelimiz yeterli politika ve teknolojilerin geçerli kılınması halinde, bu amaçları karşılayacak öze sahiptir. Beslenme dengesinin sağlanması için üretimin çeşitlendirilmesine çaba gösterilmelidir.

Türkiye sanayii satılabilir mal üretmek zorundadır. Dış pazara, satılabilir mallarıyla, rekabet edilebilir ürünleriyle açılmak durumundadır. Bu anlamda tarıma dayalı gıda sanayii, hem ihracatın gelişmesi hem de tarımın katma değerinin maksimizasyonu açısından son derece belirleyici olacaktır. Bunun farkedilmesi ve o doğrultuda strateji ve politikaların oluşturulması ekonominin geleceği bakımından çok yaşamsaldır. Aynı genel amaçla bağlantılı olarak, tarımsal üretimin, gıda sanayiinin hammadde ihtiyacı karşılayacak doğrultuda yönlendirilmesi, kesin zorunluluktur.

Gıda denetim sisteminde yaşanan kargaşa sona erdirilmelidir. Çok başlılık karmaşası yerine kamu sorumluluklarını bütünlük anlayışı içinde etkili kılacak yasal düzenleme daha fazla ertelenmemeli, bu konuda Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca hazırlanmış tasarı çerçevesinde ilgili resmi özel tüm çevrelerin, meslek kuruluşlarının konsensüsü sağlanmalıdır. Sayısı 30.000'i aşan besin üretim işletmelerinde, çağdaş etkili bir denetim mekanizması oluşturulmalıdır. Denetimin zabıta ve zaptiye yaklaşımı olmadığı, ciddi teknolojik birikim ve deneyim gerektirdiği anlaşılmalı, belediyelerde bilgisayar ve deneyimsiz elemanlarca yürütülmeye çalışılan denetim komedisi sona erdirilmeli, üretim ve pazarlama aşamalarındaki tüm denetimler gıda konusunda eğitim görmüş teknik elemanlarca yerine getirilmelidir. Hem üreticiyi hem de tüketiciyi birlikte kollayan yaklaşımlar geliştirilmeli denetim ve kalite kontrol mekanizmaları, tüketici eğilimlerini üreticilere daha etkili biçimde yansıtılmalıdır. Gıda üretim işletmelerinde, kuruluş yeri, ekipman ve bina donanımı, teknik eleman, kalifiye işçi ve üretim girdileri açısından teknik yeterlilik ölçütleri kesinlikle aranmalıdır. Hayvan yem üretim tesislerinde teknik yönetici arayan yaklaşım, insan besini üreten işletmelerde de zaman geçirilmeden geçerli kılınmalı, gıda alanında eğitim görmüş uzman teknik elemanlar bu amaçla isdiham edilme-

lidir. Hiç bir kurala dayanılmaksızın işleyen hormon kullanımı yasal çerçeveye oturtulmalı, tarım ilaçları ruhsat aşamasında firma beyanları yeterli sayılmayıp, ciddi laboratuvar testleri yapılmalı, biyolojik saptamalar yanında toksikolojik belirlemeler de gerçekleştirilmelidir. Hastalıklara dayanıklı çeşit ıslahına önem verilmeli, biyolojik mücadele yöntemleri geliştirilerek uygulanmaya yansıtılmalıdır. Tarımsal kimyasalların pazarlanması ve kullanılmasında ziraat mühendislerinin yasal yetkileri somutlaştırılmalı, tarım kimyasallarının teknik elemanlarca düzenlenmiş reçetelerle kullanılmasına geçilmeli, hormon ve ilaçların bitkisel ve hayvansal ürünlerde bıraktıkları kalıntıları iç ve dış pazar öncesi belirleyecek analiz laboratuvarları ülke genelinde kurulmalıdır.

Ülkenin çoğaltılamaz kaynaklarının korunması söz olmaktan çıkarılmalı, kaynak kullanım politikaları çerçevesinde verimli ve sulu tarım alanlarının amaç dışı kullanımı talanına son verilmelidir. Türkiye, kendi toplumu insanca yaşatmak ve kalkınmanın zorunlu kıldığı tarımsal atılımı gerçekleştirmek açısından, tarım topraklarının korunması ve rasyonel kullanılmasını mutlaka sağlamalıdır. Ziraat Mühendisleri Odası kısıtlı kaynaklarımızın verimli ve amacına uygun kullanılması doğrultusunda köktenci önlemlerin alınması için tüm resmi yetkilileri, tüm ilgili kuruluşları, tarım üreticileri ve meslek temsilcilerini ortak anlayışta buluşmaya çağurmaktadır. Oda'mız sorunların çözümü için istenecek her türlü teknolojik katkıyı koymayı, demokratik katılım anlayışının gereği görev saymaktadır.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB Ziraat Müh. Odası Bşk.

Tarım -İş Grevi ve Tarıma Darbe **11.4.1990**

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir GÜRBÜZ, "Tarımdaki grevle trajik bir tablo sergilenmektedir. Bu trajik tablonun sorumlusu kuşkusuz işçiler değildir. Asıl sorumlu sektöre gerekli önemi vermeyip, yeterli desteği sağlamayan serbest piyasacı yaklaşımdır" dedi.

Ziraat Mühendisleri Oda'sının 24 günden bu yana sürdürülen tarım işçilerinin grevi ile ilgili görüşleri, Oda Başkanı Mahir GÜRBÜZ tarafından açıklandı. Mahir GÜRBÜZ'ün açıklaması aynen şöyle:

"19 Mart 1990 tarihinden bu yana Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne ait 38 iş yerinde Tarım-İş Sendikasına bağlı yaklaşık 7500 işçinin katıldığı grev, gerek doğrudan yarattığı sonuçlar, gerekse gelecek yılları etkileyecek önemli kayıplar nedeniyle, ülke tarımı bakımından son derece ağır maliyetler yaratmaya başlamak üzeredir. Anlaşmazlığın çözüme kavuşturulmasının gecikmesi, esasen son yıllarda çok yönlü sorunları yaşamakta bulunan tarımsal üretimimiz açısından, kalıcı ve uzun yıllar giderilemez sorunlara neden olacaktır.

Örneğin, kışlık ekimlerin gübrelenememesi, yabancı ot mücadelesinin yapılamaması, nadasın gerçekleştirilememesi, yazlık ekilişlerin gecikmesi, buğday üretiminde %40-50 dolayında üretim kaybını gündeme getirmiştir. Yaklaşık 120.000 ton düzeyinde nitelikli buğday tohumluğu dağıtılmasını gerektiren projeksiyon büyük ölçüde aksamıştır. Üstelik üretilebilecek materyal yabancı ot tohumlarıyla karışık olacağından, teknolojik açıdan tohumluk niteliği de taşımayacaktır. Toprak Hazırlığının yapılamaması, yalnız 1990'ı değil, 1991 tohum üretimini de büyük ölçüde geriletecektir.

-Sebze,meyve ve bağ, fidelik ve fidanlıkların da bakım ve zirai mücadele gerekleri yerine getirilemediğinden, fidan ve fide girdisi dağıtımı önemli oranda aksayacak ve materyal niteliksizleşecektir.

- Yem bitkilerinde sulama, çapalama ve gübreleme yapılamadığından, hayvancılık çalışmalarını ağır darbe yiyecektir.

- Sağım, yemleme, aşım, hijyen ve benzeri bakım besleme koşulları sağlanamadığından, hayvancılıkta gelecek yıllara yönelik kısırlık, verim düşüklüğü, yavru atma, büyüme geriliği türünden ciddi sorunlar yaşanacaktır.

- Benzer aksaklıklar küçük evcil hayvanlarla ilgili programlarda da geçerli olacaktır.

Bir bölüm örneği belirtilmeye çalışılan böylesi cari zararlar ve bunların belirlediği ülke ölçeğindeki potansiyel tehlikeler, grevin sona erdirilememesi durumunda bitkisel ve hayvansal üretimimiz için uzun zaman giderilemez kayıpları gündeme getirecektir. Çünkü Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün, tohumdan -fideye, fidana, damızlık hayvandan-damızlık yumurtaya kadar ürettiği materyal, tüketim malı niteliği taşımamaktadır. Biyolojik tarım girdisi özelliğinde olan bu üretim materyalinde yaşanan üretim gerilemesi ve niteliksizleşme son tahlilde teknolojik girdi kullanımını engellemiş olacağından, ülkesel ölçekte ve kalıcı üretim sorunları yaratacaktır.

Sergilenmeye çalışılan bu trajik tablonun sorumlusu kuşkusuz işçilerimiz değildir. Ziraat Mühendisleri Odası, bir çalışanlar örgütü olarak ve üretime doğrudan katılan bir toplumsal tabakanın temsilcisi sıfatıyla, tüm emeği ile geçinenlerin ekonomik hak mücadelelerini, yarattıkları katma değerden paylarına düşeni almaya yönelik demokratik çabalarını, demokrasinin en belirleyici temellerinden birisi saymaktadır. Bu anlamda tarım işçilerimizin ekonomik haklarına dönük grev haklarını kullanmalarını son derece doğal görmekte ve saygıyla karşılamaktadır. Oda'mız, sanayi kesimine göre ücretler ve benzeri özlük hakları açısından daha ağır sorunlarla karşı karşıya bulunan tarım işçilerimizin hak arama çabalarını, özellikle bu olumsuz koşullar nedeniyle, insanca yaşama mücadelesi olarak değerlendirmektedir.

Ziraat Mühendisleri Odası'na göre, ortaya çıkan uyumsuzluk ve çözümsüzlüğün temelinde, yalnızca işveren-sendika ilişkileri ve güncel hak taleplerine ilişkin gerekçeler yatmamaktadır. Tarım üretiminin verimlilik açısından sanayi üretimine göre geri olması olgusu gözardı edilmemelidir. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün kamu sorumluluklarını yerine getiren bir hizmet birimi olmaktan çıkarılıp, serbest piyasa yaklaşımıyla kamu iktisadi kuruluşu yapılması, ardından da kuruluşun ürün fiyatlarını denetleyen anlayışın sürdürülmesi mekanizması dikkatten kaçırılmamalıdır. Esasen yapısal niteliği nedeniyle verimlilik sorunları yaşayan bir üretim dalında, KİK statüsüyle tarım girdisi üretmek ve ürünü devletin etkili olduğu fiyatlama sistemiyle pazarlama zorunda kalmak, ortaya çıkan açmazın maddi temelidir. Tarıma yönelik kamu sorumluluklarını terkederek, biyolojik girdi subvansiyonlarını ortadan kaldıran, kısası sektöre gerekli önemi vermeyip, yeterli desteği sağlamayan serbest piyasacı yaklaşım, gelinen noktanın en önemli belirleyicisidir. Bu yaklaşım nedeniyle kan kaybeden, üretemez konumlara itilen tarımsal üretimimizin daha ağır sorunlarla yüz yüze gelmesini önlemek bakımından, işçi ve işveren kesimlerinin demokratik bir uzlaşma konumunda buluşmalarını diliyoruz. Böylesi bir uzlaşma, tarım işçilerimizin insanca yaşama hakları açısından olduğu kadar, tarımın geleceği ve tüm toplumumuzun insanca beslenmesi bakımından da ulusal sorumluluktur. Hükümetin, anlaşmazlığın çözümü için daha duyarlı ve etkin tavır takınmasını, başta Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı olmak üzere tüm yetkilileri ve tarafları tarıma darbe inmesinin önlenmesi için anlayış birliğine ve göreve çağırıyoruz.”

Mahir GÜRBÜZ

TMMOB

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Başkanı

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz: "Tarım Üreticisine Emeginin Hakkı Verilmelidir"

2.5.1990

"Hububat ve çay alım fiyatları, tarım kesiminin sürüklendiği zor koşullar gözetilerek belirlenmelidir"

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir GÜRBÜZ, Mayıs ayında açıklanması beklenen hububuta ve çay alım fiyatlarının belirlenmesine ilişkin görüşlerini açıklarken, "tarımı ekonomiye yük sayan yanlış yaklaşımlar, gelişmenin dinamiğini bu sektörde bulan doğru politikalara dönüştürülmelidir" dedi.

Mahir GÜRBÜZ açıklamasında, "Son on yılın ekonomik uygulamalarıyla yapısal sorunları ağırlaşan sanayi adına değil, rantiyeye katmanları hesabına sürekli kaynak yitirerek ulusal gelir payı azalan ve giderek üretmez koşullara sürüklenen tarımın sorunlarına tutarlı ve korumacı ekonomik ve toplumsal yaklaşımlarla eğilmek, ülkenin iç ve dış somut koşulları bakımından ertelenemez bir zorunluluktur. Bu çerçevede Mayıs ayında açıklanması beklenen hububuta ve çay alım fiyatlarının enflasyonla yitirilenin karşılanması sağlayacak düzeyde belirlenmesini, uygulamaların gerçekten kaliteyi ve verimliliği özendirerek seçici yöntemlerle desteklenmesini ve üreticinin enflasyonda boğdurulmaması için ödemelerin peşin yapılmasını, bu sektöre hizmet veren en geniş meslek toplumu adına istiyor ve bekliyoruz.

Enflasyondan arındırılmış sabit fiyatlarla 1982'deki 23.-TL/Kg. fiyatı 1989'da 22.7 TL/Kg inen buğdayın 1990 yılı ortalama alım fiyatı 700.-TL/Kg. ın altında, 1981'deki 43.3 TL/Kg. fiyatı 1989'da 33.-TL/Kg'a düşen çayın 1990 yılı alım fiyatı ise 1.250.-TL/Kg.'dan aşağı olmayacak biçimde belirlenmelidir" görüşlerine yer verdi.

Mahir GÜRBÜZ'ün açıklaması şöyle:

Türkiye tarımı, toplumsal gelişim sürecine paralel olarak önemli değişim ve dönüşümleri de yaşamasına, ilkel teknolojiyle kendine üreten modelden, çağdaş teknolojiyi kullanıp pazar için üreten yapıya dönüşmesine, 3,5 kat olan nüfus artışının iki misli fazla 7 kat katma değer artışı gerçekleştirmesine, tarım ürünü ihracını 28 kat yükseltmesine, verimde iki ile on kat artışlar sağlanmasına ve taşıdığı nüfus payı, GSMH'de devam eden önemli potansiyeli, imalat sanayinin yarından çoğuna hammadde sağlayan üretim ölçeği, ihracatın üçte birini oluşturan üretim gücü, altmış milyona varan nüfusu besleme misyonu ile sanayiye kaynak yaratma rolü gibi objektif göstergelere bağlı olarak ekonomideki önemi devam etmesine rağmen, çözüm bekleyen sayısız yapısal ve dönemsel sorunları bugün de yaşamaktadır. Cumhuriyetle devralınan yapısal sorunlar, çözüm bir yana, özellikle son on yıl uygulamalarıyla daha da derinleşmiştir.

Ürün bazında destekleme kapsamı daraltılmış, devletin alıcı rolü azaltılmış, kredi faizlerinde korumacılık terkedilmiş, gübre dışında sübvansiyonlar kaldırılmış, büyük bölümü ithalata dayalı tarım girdisi fiyatları lira-dolar paritesindeki olumsuz değişmeye paralel olarak sürekli ve otomatik biçimde artış göstermiş, ürün fiyat artışları bu artışların yarısı düzeyinde tutulmuş, fiyatların ilan zamanı ve ödeme biçimi üreticiyi enflasyona ezdirmiştir. Bu sürecin sonucunda iç ticaret hadleri devamlı tarım kesiminin aleyhinde çalışmış ve yetkililerce süper artışlar diye sunulan 1989 yılı fiyatlarına rağmen, bugünlerde açıklanması beklenen buğday fiyatı, enflasyondan arındırılmış sabit fiyatlarla 1982'den 1989'a 23 Liradan 22.7 Liraya, çay fiyatı 43.3 Liradan 33 Liraya gerilemiştir. Son tahlilde, sektörün ulusal gelir payı %14 lere inmiş, köylü üretimini geliştirmek için kaynak ayıramaz olmuş, tarımda kişi başına gelir tarım dışının yedide biri düzeyine düşmüş ve bir ölçüde kuraklığın da etkisiyle 1989 tarımsal gelişme hızı DİE verilerine göre eksi %11,11 olarak realize edilmiştir.

Bir bölümü özetlenen somut göstergelerin, hükümetçe yeterince ve doğru değerlendirilmesini istiyoruz. Özellikle yüksek enflasyonlu yılların üst üste biriktirdiği ekonomik zorlukların, bir ölçüde de olsa giderilebilmesi bakımından, Oda'mızca yapılan değerlendirmelere göre buğday destekleme alım fiyatının 700 liranın, arpa fiyatının 650 liranın, çay alım fiyatının 1.250 liranın altında tutulmasını bekliyoruz. Alım uygulamalarında ise, kamu sorumluluklarının özellikle küçük üreticileri kollayıcı ve kaliteli ürünü özendirici mekanizmalarla geliştirilmesini diliyoruz.

“Tarım Sektörünün Gerek Duyduğu Destek Daha Fazla Ertelenmemelidir”

11.08.1990

Son on yılda Türk Tarımında yaşanan olumsuzluklar, nüfusumuzun hâlâ yarısından çoğunu oluşturan üreticilerimizin büyük çoğunluğunu fakirlik çizgisinin altına düşürmüş ve en kötüsü adeta üretim yapamaz duruma getirmiştir.

Milli gelir içinde tarım kesiminin payının %15'lere düşmesini övünç nedeni olarak sunmaya kalkışanlar, tarımda çalışan nüfusun aynı oranda azalmadığını bu nedenle bu kesimin milli gelirden aldığı payın sürekli olarak azaldığını, bugün tarımda kişi başına ulusal gelir payının, diğer sektörlerin yedide biri dolayında olduğunu görmezden gelmeye çalışmaktadırlar.

Oysa, bu sağlıksız gidişin acı sonuçları büyük kentlerimizin gecekondu bölgelerinde kendini göstermeye çoktan başlamıştır bile.

Desteklenen ürünlerin sayısını sürekli azaltan, girdi fiyatları alabildiğine yükselirken ürün fiyatlarını olabildiğince düşük tutan, yaşama savaşı veren üreticileri ithalat ile terbiye etmeyi planlayan politikalarla dışlanan tarım kesimi, üretimi durdurma aşamasına gelmeden önlem alınmalıdır.

Destekleme alımları ve fiyatları, belirtilen sorunların aşılmasında kullanılacak en önemli araçlardandır.

Dünya ticaret hacimini veya fiyatlarını öne sürmek akla yakın görünebilir. Ancak bu noktada da en azından bazı kritik ürünlerde üretimin rasyonel bilimsel ölçütlerle planlanması fikrinin niye reddedildiğinin açıklanması gerekmektedir.

Yanlış politikaların kötü sonuçlarına bir örnek pamuk üretiminde yaşanmaktadır. Pamuk ihracatçısı Türkiye, ithalatçı durumuna düşürülmek üzeredir.

Bu nedenlerle pamuk da dahil olmak üzere bazı ürünlerde bugünlerde açıklanması beklenen fiyatlar belirlenirken, ekonomik gerekçeler yanında toplumsal fayda, kamu yararı gözetilerek değerlendirmeler sağlıklı yapılmalıdır. Sadece bu yılın öngörülen enflasyon oranı değil, çiftçinin ürününün fiyatının yıllarca enflasyon oranının altında kaldığı gerçeği dikkate alınmalıdır.

Çiftçimizin üretimi sürdürmesinin ülkemiz için yapılabilmesi için uzman görüşlerinden yararlanılmalıdır.

Önümüzdeki günlerde açıklanması gereken ürün fiyatları ile ilgili olarak Oda'mız uzmanları tarafından yapılan maliyet analizleri dikkate alınarak bu ürünlerin fiyatlarının en az aşağıda gösterilen düzeyde olması gerektiği belirlenmiştir.

PAMUK	2800 TL/KG
KURU ÜZÜM	2900 “
KURU İNCİR	2400 “
FINDIK	4500 “
AYÇİÇEĞİ	1200 “
SOYA	1100 “

Yetkilileri tarımın ekonömiye yük görmeyen, tersine gelişim dinamiği olacağını kavrayan doğru yaklaşımlar benimsemeye, bu anlayışla hem üreticinin hakkının verilmesi hem de sektörün yaşaması için korumacı, desteklemeci politikalara yönelmeye çağırıyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Sayın, Saynur Çetiner Güneş Gazetesi Çevre Servisi

7.8.1990

Türkiyede çevre sorunlarını araştırmak saptamak ve çözümlemek, kamu, özel, her kesimin ortak sorumluluğu haline gelmiştir.

Bu bağlamda, "Kamu sorumlulukları nasıl bir örgüt yapısıyla yerine getirilebilir?" sorusu da doğaldır ki, kamu yönetiminin hangi ödevleri üstleneceğinin somutlaşmasıyla bağlantılıdır. O açıdan öncelikle çevresel kamu sorumluluklarına hiç değilse ana başlıklar halinde değinmek gerekir.

Çevre, bugün kır ve kent boyutunda Türkiye'nin yaşamsal bir sorunu olmuştur. O nedenle, devlet çevre olayını öncelikle ikincil bir sorunmuş gibi gören, çok ciddi çevre sorunu bugün, oluşturulmuş devlet bakanlıklarına uğraşı alanı bulmaya çalışan yasak savmacı ve çözümü vakıf yöntemleriyle arayıcı ticari yaklaşımlarla üstesinden gelinecek nitelik ve boyutları çok aşmıştır.

Bu politikaların oluşması için, konuyla ilgili her kesimin katıldığı, katkı koyduğu, bağlayıcı kararların üretildiği, demokratik bir çevre kurultayı zaman geçirilmeden gerçekleştirilmelidir.

Bu çerçevede sanayi ve tarım kesimine teknoloji aktaran mühendis mesleklerinin demokratik temsilcileri aracılığıyla, karar oluşturma ve alma sürecine yasal anlamda katılmaları kesinlikle sağlanmalıdır.

Bu kapsamda, var olan çeşitli yasalardaki benzer ya da çelişik hükümler tek tek ayıklanmalı, bütüncül ve uygulanabilir niteliğe kavuşturulmalıdır.

Çevre korumacılığına dönük kamu hizmetlerinin çok başlıktan kurtarılması, kentte, kırdaki, sanayi alanlarında, sularda, çevresel bozulmayı yaşayan tüm kaynak ve kesimlerin sorunları kavrayacak bütünlükte, güçlü ve özerk bir yapı oluşturulması zorunludur.

Ancak bu örgütlenmede, zaman ve kaynak israfını önlemek için, ülkemizde yaşanan çoğu ömekte olduğu gibi mevcutları yok sayarak bütünüyle yeni bir örgüt oluşturulması çabasına yönelinmemelidir. Özellikle araştırma alt yapısı başta olmak üzere mevcut kurum ve olanaklardan yeterli düzeyde yararlanmayı sağlayacak bir yaklaşım seçilmelidir. Bu bağlamda yerel yönetimler ve üniversitelerin etkin katkısı sağlanmalıdır.

Çevre konusunda büyük önem taşıyan unsurlardan biri olan teknoloji üretimi/transferi konusu, örgütlenme modelinde dikkatten kaçırılmamalıdır.

Sınırlı doğal kaynakların kirlenmesi, bozulması ve daraltılması çevresel bozulmanın, ekonomik anlamda en ağır boyutudur. O açıdan, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, kurulacak özerk çevre yapısına en aktif ve geniş şekilde katılmalıdır.

MAHIR GÜRBÜZ
11.09.1990

Demokratik Katılımcılık ve Anlamlı Bir Sonuç

15.11.1990

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ile Ankara Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri arasında imzalanan protokol, süt ürünleri işleyen imalathane görevlilerinin eğitiminden sonra, kentsel alanlarda çevre projesi aranması uygulamasıyla yeni bir boyut kazanmış bulunmaktadır.

Türkiye’de ilk kez Çankaya Belediye Başkanlığı’nca başlatılan uygulama ile İmar Yönetmeliği’nin 96. maddesine işlerlik kazandırılmış ve yapı kullanma izni için, bahçe düzeni oluşturulması ile gerekli sayıda ağaç dikilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Oda’mız tarafından sürdürülen çalışmaların ve demokratik katılım anlamında kurulan ilkeli ilişkilerin anlamlı bir sonucu olan bu uygulama, sağlıklı kent çevresi yaratılması ve çağdaş toplum gereklerinin karşılanması açısından son derece önemlidir. Bu toplumun geleceği bakımından gerçekten umut vericidir. Ziraat Mühendisleri Odası, bu olumlu ve çağdaş yaklaşımı tüm kent belediyelerince benimseyip uygulanmasını sağlıklı toplumun gereği anlamında son derece yaşamsal bulmaktadır. Oda, bu doğrultudaki istemler için, meslek toplumunun teknolojik birikimini belediyelerimizin tüzel kişiliğinde tüm halkımıza sunmaya hazırdır. Kentsel planlama sürecinde bir devrim niteliğinde değerlendirdiğimiz bu uygulama ile Çankaya Belediyesi yetkili ve sorumluları bilimselliğin ülkesel ölçekte çok önemli bir örneğini sergilemiş bulunmaktadır.

Bilim ve tekniğin tüm kent hizmetlerinde daha büyük ölçüde egemen olmasını diliyoruz. Bütün belediye yönetimlerinde bu anlayışın geliştirilerek somutlaştırılmasını sağlıklı toplum geleceği adına umutla bekliyoruz.

Saygılarımla

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Basın Duyurusu

27.11.1990

“Ziraat Mühendisleri yan ödeme kararnamesinin değişmesini istiyor.”

Devlet memurları için geçerli yan ödeme ve özel hizmet tazminatı uygulamasında ortaya çıkan farklı standartlar nedeniyle, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı taşra kuruluşlarında görevli binlerce ziraat mühendisi son derece zor maddi koşullara itilmiştir.

Kararname’nin öngördüğü yılda en az üç aylık arazi koşulunu dolduramayan, ancak hizmet süresinin belirlenmesinde herhangi bir tasarruf yetkisi bulunmayan teknik elemanlar, bu nedenle müfettişlerce çıkarılan yüzbinlerce liralık zimmeti ödemek cezasıyla karşı karşıya bırakılmaktadır.

Oda’mızın öncelikli sorumlulukları arasında bulunan üye haklarını aramak ve savunmak görevi kapsamında başlatılan çok yönlü girişimler sürdürülmektedir. Sorun, bir yandan, Anayasal eşitlik ilkesi bağlamında Danıştay’da iptal davası konu edilmiş, öte yandan ise gerek Maliye ve Gümrük Bakanlığı gerekse Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı nezdinde yapılan görüşmeler, verilen çok sayıda raporlar ve geliştirilen önerilerle gündemde tutulmaya çalışılmıştır.

Ziraat Mühendisliği toplumu, boyutları giderek ağırlaşan sorunun 1991 yan ödeme kararnameşi çerçevesinde çözümünü beklemektedir. Esasen yetersiz ücretlerle güç geçinme koşullarına sürüklenen teknik elemanların, bir de çıkarılan zimmetlerle cezalandırılmalarına daha fazla izin verilmemelidir. Bu konuda Oda'mıza resmen ulaşan 1496 adet meslektaşımızın dileğini Tarım Orman ve Köyışleri Bakanlığı'na iletmeyi görev sayıyoruz. Tarım Orman ve Köyışleri Sayın Bakan'ından sorunun daha yakın ilgiyle sahiplenilmesini ve çözümünü için kararlılık gösterilmesini 15000 ziraat mühendisi adına bekliyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Tarımın Dışlanması Yeni Bir Örneği:

"Teşvik Kararnamesi Kapsamından Hayvancılık ve Plantasyon Çıkarıldı"

29.11.1990

Tarım sektörünün her geçen gün biraz daha ihmal edilmesine ve dışlanmasına devam edilmektedir. Öyle ki tarımsal alt yapı yatırımlarına daha az kaynak ayırmak, destekleme alımlarının ve sübvansiyonların kapsamını daraltmak, kredi faizlerini tarım sektörünün yapısına hiç uymayan bir düzeye çıkarmak tarımda vazgeçilmez politika haline gelmiştir.

11 Kasım 1990 gün ve 20692 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 90/1116 sayılı 1991 yılı teşvik kararnamesi ile aynı kararnameye ilişkin 13 Kasım 1990 tarih ve 91/2 sayılı tebliğ de bu politikanın bir uygulaması olup ülkemiz bakımından büyük öneme sahip hayvancılık ve plantasyon yatırımları teşvik belgeli yatırımlar kapsamından çıkarılmıştır.

Söz konusu kararnameye göre Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından Teşvik Belgesi veya İzin Teşvik Belgesine bağlanabilecek yatırım projeleri toplam sabit yatırım tutarı, Kalkınmada Öncelikli Yörelerde 250 milyon TL. diğer yörelerde 2,5 Milyar TL.nin üzerinde olan projelerdir. Hayvancılık ve plantasyonda ise yatırımın boyutu ne olursa olsun bu iki konudaki yatırımlar teşvik belgeli yatırımlardan tamamen çıkarılmıştır. Bundan dolayı yüksek oranlı Kaynak Kullanımı Destekleme Primi uygulanmamaktadır. Bunun yerine teşvik belgesiz kaynak kullanımı Destekleme Primi uygulandığından %10'luk bir kayıp bulunmaktadır. Teşvik belgeli yatırım kapsamından çıkarıldıkları için de yatırım indirimi, gümrük muafiyeti, vergi, resim ve harç istisnası, finansman fonu ve bina inşaatı harcı istisnası gibi teşvik belgeli yatırım projelerine tanınan teşvik unsurlarından da yoksun bırakılmışlardır.

Diğer taraftan seracılık ve su ürünlerinde, diğer teşvik belgeli projelerde olduğu üzere öncelikli yörelerde 250 milyon TL. ve diğer yörelerde 2,5 milyar TL.nin üzerinde sabit yatırım tutarı bulunan projeler teşvik belgesine bağlanmış olmakla birlikte bunların onay ve uygulama yetkisinin ziraat mühendisi, su ürünleri mühendisi gibi teknik kadrolara sahip bulunmayan ve taşrada uygulamayı izleyecek birimi olmayan Devlet Planlama Teşkilatı'na bırakılmış olmasını da son derece yanlış bir uygulama olarak görmekteyiz. 73 ilde ve tüm ilçelerde örgütlenmiş bulunan ve yeterli teknik kadroya sahip Tarım Orman ve Köyışleri Bakanlığı'nın ve genelinde tarımcıların dışlanmış bulunması bu konularda bu fondan beklenen yararların sağlanmasını engelleyecektir.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Tütünün Gündemi

30.11.1991

Tütün, 600 bin ekici ailesinin, 2,5 milyon dolayındaki insanımızın temel geçim kaynağı olması ve dış satım gelirlerinde ki önemli payı nedeniyle ulusal ekonomimiz açısından çok belirleyici bir tarım ürünüdür. 3191 sayılı Yasa ile tekelin kaldırılmasına, yabancı sigara ithalatının serbest bırakılmasına rağmen, gerek üstte değinilen nedenler, gerekse "şark tipi" diye adlandırılan Türk tütününün sigarayı kaliteli kılan biyolojik özellikleri açısından, tütünün stratejik ürün niteliği önemli ölçüde devam etmektedir.

Tütüncülüğümüz bugün iki yönlü bir açmazla karşı karşıyadır. Bir yandan, solumsuz bir populizm, bitkinin doğal ekolojisi dışına çıkıp, başka bir çok ürünün yetişebildiği sulu ve taban arazileri yayılmasına, buna bağlı olarak kalitesizleşmeye yol açılmış- bir yandan da ekonomilerin entegrasyonu senaryosu gereği ulusal yararları dışlayan seçmeler sonucu yabancı sigara ve hatta tütün ithalinin serbest bırakılması sonucu piyasada ki geleneksel avantajımız yok edilmeye başlanmıştır.

II.Savaş sonrası Marshall yardımı çerçevesinde Amerika'nın kendi çeşitleriyle Avrupa piyasasına girmesiyle, şark tütünleri açısından başlayan tehlike, giderek ABD bandrollü sigaraların egemenliğinin pekişmesiyle sonuçlanmıştır. "Önce alıştıracağız, sonra fabrika kuracağız" dayatmaları gerçekleşmek üzeredir. "Önce sigara satacağız, sonra tütün" senaryosu uygulanmaya başlanmıştır. 1980'de 610 tonla başlatılan tütün ithali bir yılda 7 kat artarak 1989'da 4100 tona varmıştır. 1990 da 8 aylık tütün dış satım gelirimiz olan 157,9 milyon dolar döviz girdisi, aynı dönemde yapılan 144,7 milyon dolar ile sifirlanmıştır.

Türkiye, insanında ABD sigaraları demek alışkanlığı yaratılmıştır. Kısa gelecekte Amerikan Virginia ve Burley tütünlerinin ülkemizde üretilmeye başlanması gündeme gelmiştir. Yunanistan'ın bile AT dayatmalarına direnip, yerli çeşitlerinin üretim alanlarını daraltmadığı bir ortamda, Türkiye'nin yabancı çeşitlere açılması, şark tipi tütün pazarının Balkan ülkelerine terk edilmesinden başka bir sonuç yaratmayacaktır. Dünya pazarlarını elinde tutan Amerika karşısında, Türkiye'nin üreteceği Virginia ve Burley kime pazarlanacaktır, dert eden yoktur.

Gelişim doğrultusu böylesi olumsuzluklarla yüklü olan tütün, ülke içi fiyatlama mekanizmaları nedeniyle de çok ciddi sorunlar yaşamaktadır. Tarım ürünlerinin çoğunluğunun üretim pazarlaması periyodu altı ay civarındayken, yaklaşık 12-13 aylık bir üretim-pazar süreci yaşanması nedeniyle, tütün üreticisi emeğinin karşılığını zorunlu olarak bir buçuk yıl gecikmeyle almaktadır. Bu biyolojik koşuldan ötürü, tütün üreticisine daha fazla korumacılık gerekmesine rağmen, üretim alanlarının genişlemesine bağlı olarak artan üretim gerekçe gösterilerek diğer birçok tarım ürününe göre bile düşük fiyat verilmiştir. Bir yandan ürün ekolojisi dışına çıkarılmış, bir yandan da buna bağlı üretim artınca, bu gerekçe yapılarak emeğin hakkı esirgenmiştir. 1989'da realize olan %40'lık fiyat artışı, bırakınız enflasyonu diğer tarım ürünleri fiyat artışlarının da çok altındadır.

Tekel Genel Müdürlüğü'nün Üniversitelere yaptırdığı çalışmaya göre 1 dekar tütün tarlası için ortalama 704.000 TL masraf yapılmıştır. Bir başka deyişle 1 kg tütünün maliyeti yaklaşık 7200 TL çıkmıştır. Açıklanan fiyatların realize olan ağırlıklı ortalaması ise 7150 TL dir. %70'ler dolayındaki bir enflasyon ortamında, bu tablo vahimdir.

1990 yılı tütün alım fiyatları en geç 15 Aralık'ta açıklanmalıdır. Ege Bölgesi A Grad tütün için 22.000 TL, B Grad tütün için 12.000 TL, Kapa tütün için 4500 TL den aşağı fiyat belirlemesi yapılmamalıdır.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Çankaya Belediyesi Ve Örnek Bir Atılım

Kent yönetimlerinde 1984 düzenlemeleriyle başlayan yeni dönemin, geçirilen deneylere karşın, her anlamda oturmuş olduğunu söylemek zor görünmektedir. Ahşkanlıkların sürdürülmesinden -fiziki alan anlaşmazlıklarına, yetki-görev karmaşasından- siyasal ve kişisel nitelikli öznel çelişkilere kadar bir çok nedenle, uygulamanın her boyutta yeniden tartışılması, çok çevrede paylaşılabir görüş haline gelmiş bulunmaktadır.

Bu genel gözleme rağmen, tanımlanan olumsuzlukların en az geçerli olduğu merkezlerden birisi, kanımızca Ankara'dır. Yaşayanların yakından tanık oldukları gibi, ana-kent-ilçe belediyeleri dizgesinin ciddi sorun yaratmadığı örneklerin başında Başkent gelmektedir.

Ankara belediyeciliğinin yeni biçimlenmesinde Çankaya'nın çok özel bir konumu vardır. Ve belki de bu biçimlenme en fazla Çankaya için gerekli ve yararlı olmuştur.

Çankaya adı, kavramsal olarak Cumhuriyet sürecinin tanıklığı ve tarihi derinliği anlamını taşımaktadır. Yasama, yürütme ve yargı erki merkezlerinin bulunduğu yöre niteliği ile Çankaya, ülkemizin fiziki anlamda da beyni ve yüreğidir. Yabancı temsilcilikleri barındırması özelliği ile Türkiye'nin dışa açılan penceresidir. Kültür odağıdır. Bilim odağıdır. Ve Çankaya, özetle yirmibin nüfuslu Orta Anadolu kasaba modelinden, çağdaşlığa uzanan bir gelişim çizgisidir.

Birkaç göstergıyla tanımlanmaya çalışılan Çankaya'ya özgü bir belediye yönetimi, denilebilir ki biraz gecikilerek oluşturulmuştur.

Ne var ki, kentsel gelişme bağlamında çok boyutlu değişime kaynaklık eden bu temel nitelikler, süreç içerisinde yarattıkları sekonder sonuçlar yüzünden, kimi yeni kent sorunlarını da birlikte üretmişlerdir. Temel işlevlerle bağlantılı yoğun ilgi, beraberinde rantı artırmış ve Çankaya topraklarının tümüne yakını spekülasyona uğramış, yapılaşmaya açılmıştır. O kadar ki günümüzün Seymenler Parkı bile varlıklı kesim villalarından oluşan bir site olmaktan son anda kurtarılabilmiştir. Güven Parkın oto garajı haline getirilmesi, kent halkının çevresel duyarlılığı ve somutlaşan bilinçli tepkisi ile geriletilebilmiştir.

Örnekleri artırmak mümkün. Gelineen noktada Çankaya'nın somut fizik gerçeği yoğun betonlaşmadır. Nefes alacak alanların neredeyse kalmamış olmasıdır. Her şeye rağmen, Çankaya koşulların dayattığı bu dokuya mahkum değildir, olmamalıdır. Kimi tanımlamalarla çizilmeye çalışılan olumsuz konumdan çıkmanın da kenti daha çağdaş bir fiziğe dönüştürmenin de, yolları ve yöntemleri vardır ve bulunmaktadır. Bu bağlamda, kanımızca Çankaya Belediyesi yönetiminin somut sonuçlarıyla yaşama geçen çağdaş yaklaşımı, sorunların aşılması doğrultusunda umut vericidir. Belediye yönetiminin, fantastik kolaycılıkları aşan, tutarlı ilkeli ve gerçekçi tutumu, şimdiden olumlu sonuçların üretmeye başlamıştır.

Bir süre önce başlatılan, "yapılaşmada çevre düzenlemesinin ön koşul sayılması uygulaması", bu anlamda çok ciddi ve köktenci bir yaklaşımdır. İmar Yönetmeliğinin 96. maddesine işlerlik kazandırılarak, yapılaşma öncesi çevre düzenlemesi projesinin zorunlu kılınması ve bu düzenleme gerçekleştirilmeden yapı kullanma izninin verilmemesi adımı, kentsel çevrede yeşil alan üretimi doğrultusunda gerçekten devrimci bir atılımdır. Ülkemizde kurumsal anlamda ilk kez gündeme gelen bu uygulama, hiçbir kamu kaynağı kullanılmaksızın yeşil alan üretimi çarpıcı özelliği ile, kanımızca tüm belediyeler için ilginç ve öğretici bir örnek niteliği taşımaktadır.

Tanımlanmaya çalışılan bu gelişim, kent yönetimleri ile meslek kuruluşları işbirliği gerekliliği bakımından da önemli bir çıkış noktası oluşturmuştur. Kent yönetimleri ile meslek kuruluşları arasında ilkeli ilişkilerin geliştirilip kurumsallaştırılması bağlamında Ankara Belediyeleri ile TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası arasında imzalanan protokol

bu uygulamanın başlatılmasıyla ciddi ve çok anlamlı bir sonuç üretmiştir. İşletilen mekanizma ile Oda'mız Çankaya Belediyesi'nin gerek duyduğu her türlü hizmet üretimi ve denetimi sorumluluklarını üstlenerek, yerel yönetimlere demokratik katılımın ilkeli bir örneği sergilenmeye başlanılmıştır. Kanımızca, bu uygulamayla ortak sorunlarımızın dayanışmayla aşılması doğrultusunda çok öğretici bir çıkış noktası yakalanmış bulunmaktadır.

Gelişme alanlarının denetimi ve yeni alan kazanımı, doğal çevre olanaklarının değerlendirilmesi, simgesel alan düzenlenmesi, kültür yeşillikleri etkinliği, kamu olanaklarından yararlanma, kent parkları piramidinin oluşturulması ve doğal çevrenin korunması gibi kent-çevre yaklaşımlarının yaşama geçirilmesi anlamında çabaların boyutlanması dileği ile Çankaya Belediyesinin yürekli yönetimini ve soluklu çalışanlarını içtenlikle kutluyoruz. Kent yönetimlerinde bilimselliğin egemenliği özelliğini taşıyan bu çağdaş yaklaşımın tüm belediyelerimiz kapsamında genelleşmesini diliyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Sayın Celal Pir,
Milliyet Gazetesi Araştırma-Ekonomi Servisi
İstanbul
27.4.1991

27 Nisan 1991 tarihli Gazetenizin ARAŞTIRMA-EKONOMİ sayfasında "İlk sancu buğdayda" başlığıyla ve imzanızla yayınlanan haberde düzeltilmesi gereken kimi eksiklik ve yanlışlıklar bulunmaktadır. Yanlış anlamalara yol açılmaması bakımından, aşağıdaki açıklamamızın da değerlendirilmesine olanak tanınmasını diler saygılar sunarım.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

1. Haberde TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir GÜRBÜZ, yanlışlıkla Ziraatçılar Derneği Genel Sekreteri olarak belirtilmiştir.

2. Kamu finansman açıklarının son yılların temel ekonomik sorunlarının başında geldiği, herkesce bilinen ve bütün yetkililerce de kabullenilen bir gerçektir. Bu nedenle, tarım ürünleri desteklemelerinde kimi farklı yaklaşımların getirilmesi gerektiği, kimi seçici politikaların geliştirilmesi zorunluluğu, her çevrede ve kamuoyunda tartışılmaktadır. Oda Başkanı kaynak gösterilerek ve Sayın Bakan'a atfen bilinmeyen bir şeyin ifşası gibi anlaşılabilir olan "para yokluğu" belirlemesi, bu bilinen sorunun dile getirilmesinden başka bir anlama gelmemektedir.

3. Ülkemizin somut koşulları gerçekten de tarım açısından çok ciddi sorunlarla yüklüdür. Oda'mız, teknokrasi yaklaşımı ve sorumluluk anlayışı gereği, buğdaya ilişkin değerlendirmesini bir rapor halinde kısa sürede kamuoyuna sunacaktır.

4. Tarım ürünleri destekleme alımları için kaynak sıkıntısı çok ciddi boyuttadır. Tarım dışı alanlara ve özellikle ticari etkinliklere yöneltilen büyük kaynaklardan, tarıma yeterli transferin yapılması ülkenin geleceği açısından zorunludur.

5. TMO, verilen görev gereği, 1990 da zor koşullarda dış kaynak bularak, ürün alımı ve peşin ödeme yapmıştır. 1990 ürün rekoltesinin yüksekliği ve 1989 ithalatının fazla yapılması nedeniyle, önemli stok baskısı altındadır. Gelişmiş ülkelerin üstün verim, düşük maliyet üretim yöntemi ve olağanüstü ihracat subvansiyonları yüzünden, Ofisin bu stoğu dış satım yoluyla da eritememiştir. Ve, 1991 de Ofisin peşin para vererek alım yapması, aldığı stoklaması fizik gerçekler bakımından, net ve açık çözümlenmeler üretilmiş değildir.

Bu türden sorulara yanıt arama amacıyla hazırladığımız rapor en kısa zamanda Gazetenize ulaştırılacaktır.

Tarım Bakanlığı'nda Yönetim Boşluğu

21.8.1991

Eski Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın Orman Bakanlığı kurulmasından sonra Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olarak yeniden düzenlenmesine ilişkin 441 sayılı KHK 9 ağustos 1991 tarihli mükerrer resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın kuruluşunu, yetki ve görevlerini belirleyen bu kararnamede yer alan ilginç bir hükümle Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın tüm üst yöneticileri görevsiz ve kadrosuz bırakılmış bulunuyorlar. KHK'nın geçici 5. maddesine göre şu anda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Müsteşarı, Müsteşar Yardımcıları, Genel Müdürleri, Genel Müdür Yardımcıları, Kurul ve Daire Başkanları yasal olarak mevcut değil.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir GÜRBÜZ konu ile ilgili olarak büyük çoğunluğu ziraat mühendisi olan Bakanlık üst yöneticilerinin bu konumda bırakılmasından rahatsızlık duyulduğunu yetki açısından hukuki sorunlara yol açması muhtemel olan, ayrıca hem hizmetlerinin sürekliliği ve etkinliği açısından, hem de meslektaşlarının moral ve prestij bakımından kaygı verici olan bu belirsizlik durumunun hızla aşılması gerektiğini söyledi.

Mahir GÜRBÜZ tarım kesiminin önemli sorunlarla karşı karşıya olduğu bu dönemde sorunların çözümüne katkısı tartışmalı olan biçimsel düzenlemelere çok fazla zaman ayrılmasını yararlı bulmadığını da belirtti.

Seçim Kargaşasında Toprak Talanı

7.10.1991

Son düzenleme ile toprakların amaç dışı kullanılmasına ilişkin yönetmelik, anlamını tümden yitirmiştir.

Egemenlerin düşük yatırım maliyeti hesapları adına, sulu ve verimli alanların talanına yasal kılıf hazırlanarak, toplumun geleceğine ipotek koyulmaktadır.

Ziraat Mühendisleri Odası, topluma karşı duyduğu kamu yararını korumak sorumluluğu ile yönetmelik değişikliğinin iptali için Danıştay'da dava açmak dahil, her türlü demokratik ve yasal mücadeleyi vermeye kararlıdır.

Geleceğimiz Adına Vahim Sorumsuzluk

Türkiye'nin tarım toprakları sınırsız değildir. Verimli tarım alanlarımız, toplamın ancak %13.5'u dolayındadır. Sulanan alanlarımız, bu toplamın ancak %10'u kadardır.

Türkiye toplumu, korkunç bir hızla büyümeye devam etmektedir. Ve Türkiye'nin insanı yeterince beslenememektedir.

Böylesine ağır ve ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunan Türkiye'de, sanayi ve kentsel yatırımlar için, öncelikle ve ısrarla, yüzde onlar düzeyindeki sulanan verimli alanlara saldırmaları, açıkça cinayettir. Ülkenin somut koşulları, esasen yetersiz olan verimli alanlarımızın rasyonel kullanılmasını ve fitizlikle korunmasını zorunlu kılarken, bu toprakların yağmalanmasına yasal kılıf hazırlanması, toplumun geleceği adına vahim bir sorumsuzluktur.

Son Düzenleme Anayasa'ya Aykırıdır

Sanayi ve kent yatırımları için son derece geniş alternatif araziler varken, verimli ve sulanan alanların yağmalanması yolunu açan Yönetmelik değişikliği, ne hazindir ki bizzat toprakları korumakla Anayasa tarafından ödevlendirilmiş devlet tarafından yerine getirilmektedir. Anayasa'nın 45. maddesi "Tarım topraklarının amaç dışı kullanılması ve tahribini önlemek" görevi vermesine rağmen, bu Anayasal doğrultunun tam tersine Yönetmelik değişikliği yapılması ve korumak yerine toprakların talamına yol açılması, açıkça Anayasa'yı tanımamaktır.

Özel Amaçlar İçin Gündeme Gelen Değişiklik, Toplum Yararına Gösterilemez

Son yıllarda sıkça görüldüğü üzere, kalıcı ve toplumsal mekanizmanın güvenlik sübabı olması gereken yasal düzenlemeler özel amaçlarla değiştirilerek, yasal kural olma niteliklerini kaybetmektedir. Yönetmelik dahil, yasal düzenlemelerin, kişi ve dar grup çıkarları doğrultusunda ve onların dayatmalarına göre değiştirilmesi, her şeyden önce, devletin gözetmesi gereken kamu yararı sorumluluğuyla bağdaşmamaktadır.

Böylesi, özel amaçlı düzenlemelerin seçim atmosferinde kotarılması kamuoyunun dikkati ve duyarlılığından kaçırılması son derece ilginçtir.

Çevre korumacı toplumsal eğilimlerin realize ettiği Çevre Bakanlığı'nın kurulması ve bu Bakanlığın yönlendiriciliğinde 1. Çevre Şurası'nın toplanmasından kısa süre sonra, gerçekleştirilen bu düzenleme, her şeyden önce kamu vicdanına saygısızlıktır. Sağlıklı çevrede, insanca beslenerek yaşama hakkına sahip olan Türkiye insanı için hazin bir talihsizliktir.

Doğal kaynakların ve özellikle tarım topraklarının korunması amacıyla Anayasa ve çeşitli yasalarda çok net ve açık hükümler bulunmaktadır.

Anayasa Madde: 45-

"Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önler"

Çevre Kanunu Madde 1.

Kanunun Amaçları

1. Çevrenin Korunması
2. Arazinin En Uygun Kullanımı Ve Korunması

Tarım Reformu Kanunu Madde 1.

Bu kanunun amacı "toprağı verimli işletmek, korumak"tır.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kanunu

Madde: 2/9 Görev:

"Tarım alanlarının, gagesine uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak"

Gelişen, büyüyen toplumun uzun geleceği adına duyulan kaygılar nedeniyle Anayasa ve yasalarda getirilen korumacı hükümlere rağmen, ilgili yönetmelik adım adım yozlaştırılmıştır.

11 MART 1989 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ilk metin "Tarım dışına tahsis edilebilecek araziler" başlıklı 8. maddesinde (Sulamaya açılan veya sulamaya açılacak alanlar) amaç dışı tahsis kapsamı, dışında bırakılmıştır. 9. madde de, amaç dışı kullanım da önceliğin, sekizinci sınıf topraklardan başladığı, sonra sulanmayan üç ve yedinci sınıflara geçilebileceği hükmü getirilmiştir.

23 ŞUBAT 1990 tarihli ilk değişiklikle, sulanan alanların amaç dışı kullanılması kapısı açılmış ve 9. madde de öngörülen öncelik sırası, özel bir gerekçeyle işlemez hale getirilerek birinci ve ikinci sınıf ve sulanan alanlarında amaç dışına tahsise sağlanmıştır. Anılan- değişiklikle, tahsis yasağı (ANCAK) istisnası getirilerek kooperatifler ve ihraç malı üreten ve pazarlayan firmalar diye, tüm ticari ve sanayi yatırımlarına açılmıştır.

2 EKİM 1991 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle bu kapsam daha da genişletilmiş, sulamaya açılan tarım topraklarının amaç dışı kullanımı kapsamına (uçak, gemi ve otomotiv sanayii yatırımları da) alınmıştır.

Bu alanlarda söz sahibi, tekelci kuruluşların dayatmaları sonucu gerçekleşen bu değişiklik için getirilen gerekçe de, son derece komiktir. Ülke topraklarının %90'a yakını sulanamazken, bu yatırımlar için alternatif alanlar bulunamaması durumunda, sulanan alanlara yönelineceği yazılmıştır. Sulanamayan %90 dururken, bu %90'da yatırım alanı bulunamayabileceği varsayımıyla, sulu alanlara göz dikilmesi, açıkça ülkenin çoğaltılmaz değerlerine saldırıdır.

Ziraat Mühendisleri Odası, tarım üreticilerimizin çevre korumayı fantazi saymayıp, yaşamsal önemde bir zorunluluk gören duyarlı kamuoyunun, bu yağmaya karşı çıkması gerektiği inancındadır.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Tarım için öneriler hükümeti kurmaya aday partilere tarım kesimi ve bakanlık oluşumuyla ilgili iki rapor verildi.

Ziraat Mühendisleri Odası, "Tarım kesimi on yıldan bu yana sürüklendiği olumsuz konuma daha fazla tahammül edemez. Serbest piyasa adına, tarımın dışlandığı ve kan kaybettiği, üreticinin toprağını terketme noktasına varan ölçüde yoksullaştığı, sorumsuzluk ve politikasızlık dönemi sona ermelidir.

Tarımı ekonomiye yük sayan sakat anlayışlar, tarımın kalkınmanın itici dinamiği olduğunu kavrayan çağdaş yaklaşımlara dönüştürülmelidir. Türkiye tarımı geleneksel çizgisinde daha fazla tutulmamalı, kısa ve uzun geleceği gözeten amaçları netleşmiş, araçları somutlaşmış tutarlı tarım politikaları çerçevesinde, atılım sürecine sokulmalıdır."

Doğruyol Partisi Genel Başkanı Süleyman DEMİREL ve Sosyal Demokrat Parti Genel Başkanı Erdal İNÖNÜ'ye verilen iki raporda, özetle aşağıdaki görüşler belirtildi.

-Türkiye tarımı taşıdığı potansiyel ile, ülke kalkınmasında ki vazgeçilmez misyonunu bugün de sürdürmektedir.

- Ülke kalkınmasında itici güç olacak dinamikleri bünyesinde taşıyan sektörün ekonomiye katkısını maksimize etmek açısından, kalkınmanın sanayi-tarım entegrasyonu ile gerçekleşebileceğini kavrayan, kısa ve uzun geleceklili hedefleri doğru kestiren, amaçları netleşmiş, araçları somutlaşmış, bilimsel-teknolojik devrimin açtığı ufukları yakalayabilmiş, bütünlük gösteren ciddi ve tutarlı bir tarım politikası kesinlikle oluşturulmalıdır.

-Bu çerçevede, zaman geçirilmeden kaynak kullanım planlaması yapılmalı, makro bazdaki bu plan kapsamında tarım topraklarının kullanım amaçları kesinleştirilmeli ve verimli alanların amaç dışı kullanımı savurganlığı mutlaka önlenmelidir.

-Tarımsal potansiyeli en verimli biçimde üretken kılmak açısından, kaynak kullanımında rasyonalliteyi, iç pazarın kısa ve uzun geleceklili isteklerini karşılayabilmeyi, sanayinin gerek duyduğu materyali üretebilmeyi, dönemsel dalgalanmaları önleyebilmeyi sağlayacak sürekli ve dinamik bir üretim planlaması yapılmalıdır.

- Öngörülen üretim ölçeklerine ulaşmak bakımından, sektöre yönelik korumacı yaklaşımlar geliştirilmesi, destekleme uygulamaları verimliliği, ürün kalitesini, teknoloji kullanımını ve üretici örgütlenmesini özendirerek seçici yaklaşımlarla etkili kılınmaktadır.

-Üretici emeğinin hakkının tanınması, sektörün diğer kesimlerce sömürülmesinin önlenmesi, küçük üreticiliğin girdi ve teknoloji kullanımını sınırlayan yapısının değişmesi için ekonomik güçbirliği sağlayacak demokratik üretici örgütlenmesi kesinlikle yaşama geçirilmelidir.

- Tarım girdilerinin maliyetleri mutlaka düşürülmeli, girdi kullanım yapısının gelişmesi açısından, kamunun fiyat ve dağıtım yöntemi destekleri geliştirilmelidir.

- Tarımsal üretimin katma değerinin artırılması bakımından tarıma dayalı sanayiye gereken önem verilmeli, Türkiye'nin satılabilir sanayi malı üretimi açısından bu sanayinin önemi kavranmalı ve tarıma dayalı sanayinin kırsal alanda geliştirilmesi gerçekleştirilmelidir.

- "Müdahale çağı"nı yaşayan dünyamızda, biyoteknolojik devrimlerin en geniş ölçüde tarımda uygulandığı gözetilerek, tarım teknolojisinin gelişmesinin ön koşulu olduğu kavranmalı ve dışarıda üretilmiş tekniklerin transferi ile yetinmek yerine, ülke koşullarına uygun teknolojileri araştırıp, ülke içinde üretecek ulusal nitelikli teknoloji yaklaşımları mutlaka geçerli kılınmalıdır.

- Öngörülen politikaların uygulanmasında son derece önemli bir araç olması bakımından, tarım sektörünün alt yapıdan-ürün değerlendirmesine, bitkisel üretimden hayvansal üretime kadar her anlamda gösterdiği bütünlüğü kavrayacak bir bakanlık örgütlenmesine gidilmelidir.

- Devletin tarıma yönelik sorumluluk ve ödevlerini terkedildiği, hizmetlerin sahipsiz bırakıldığı, görev ve yetki kargaşasının yaratıldığı bugünkü Bakanlık örgütlenmesi yerine, fonksiyon ve sorumlulukları netleşmiş, hem politika üretmeyi hem hizmet götürmeyi üstlenmiş yeni ve dinamik bir TARIM BAKANLIĞI yapılanmasına geçilmelidir.

- Tarım sektörüne yönelik tarımsal alt yapı, toprak su hizmetleri ve üretici örgütlenmesi etkinliklerinin, kurulması düşünülen Köy İşleri Bakanlığına götürülmesi kesinlikle yanlıştır. Bu hizmetlerin sektörün bütünlüğü gözetilerek, yeni yapılanmayla Tarım Bakanlığı bünyesinde kalması zorunludur.

- İşletmelerinin yüzde seksen altısında bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapıldığı, her iki üretim dalının yekdiğerine ihtiyaç duyduğu Türkiye'de, ileri hiçbir ülkede örneği görülmeyen Hayvancılık Bakanlığı gibi fantaziler gündeme getirilmemelidir.

Mahir GÜRBÜZ

TMMOB

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Başkanı

Hamsiyi Kurutacak Anlaşma

14.1.1992

Bazı balıkçıların aşırı baskısı altında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı 9 cm'den küçük hamsilerin avlanma yasasını kaldırarak, 8 cm ve daha küçük hamsilerin avlanmasına daha doğrusu yok edilmesine karar vermiştir.

Geçen av sezonundaki hatanın tekrarlanması Bakanlıktaki zihniyetin değişmediğini ve Bakanlara yanlış bilgi verildiğini göstermektedir.

Bu karar uygulamaya konulursa hamsi popülasyonunun kendini yenileme şansı kalmayacak ve tamamen kaybolacak.

İlgili ve yetkilileri ülke çıkarlarını korumaya çağırıyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Yeni Hükümet ve Tarım "Çözüm İçin Ön Koşul: Teknoloji"

22.1.1992

Türkiye tarımı karşı karşıya bulunduğu çok ciddi yapı ve dönem sorunlarına rağmen, toplumsal değişme sürecine paralel olarak son derece önemli gelişim ve dönüşümleri de yaşamıştır.

Aksi yöndeki tüm iddia ve abartmalara rağmen, tarımın ekonomideki belirleyiciliği de misyonu da devam etmektedir.

Toplam nüfusun yarıya yakını çalışan nüfusun yarısından çoğu bu kesimdedir. İmalat sanayi yarı yarıya tarım ürünü girdisi kullanmaktadır. Sanayileştik iddialarına rağmen, sanayi bünyesinde tarıma dayalı büyük ölçüde bugün de geçerlidir, ihracatta dolaylı payı ile birlikte tarımın belirleyiciliği sürmektedir. Sanayiye kaynak üreten tarımdır. Denetlenemeyen bir hızla büyüyen toplumu insanca besleme rolü tarımdır. Ve satılabilir sanayi malı üretilmesi Türkiye'nin acil gündemi ise tarımsal üretim çok ciddi bir şansımızdır.

Bütün bunlar, tarımın 200'li yıllar Türkiye'sinde de misyonunu sürdüreceğini çok net biçimde göstermektedir.

Ülkenin gününde ve geleceğinde böylesi yaşamsal belirleyiciliği bulunan sektörün, tüm gelişime rağmen yeterli gelişmişlik düzeyine ulaştığını söylemek yazık ki zordur. Yaşanan sorunların sayılıp dökülmesi bu yazının konusu olmamakla birlikte, çözümleyici yaklaşımların hangi noktalardan kaynaklanması gerektiği anlamında tanımlayıcı bir iki belirlemeyi de anımsatmak gerekir.

Tarım işletmesi sayısı dört milyonu aşmıştır, ortalama işletme genişliği 50 dekara düşmüştür ve küçük üreticilik sektörün değişmemiş niteliğidir. Bu yapı teknoloji kullanımını da girdi kullanımını da, verimliliği de kısıtlamaktadır. İşgücü ve toprak verimliliği düşüktür. Girdi yapısı gereğince değişmemiş, ürün yapısı yoğun tarıma dayalı yüksek katma değer sağlayan desenlere dönüşmemiştir. İşletmelerin %97'sinde bitkisel ve hayvansal üretim birlikte yapılmakta, hayvansal üretimin toplumdaki payı yüzde kırklarla son derece yetersizdir.

Ekonomideki misyonu büyük ölçüde süren ve çözüm bekleyen sayısız sorunu bu-

lunan sektör, bize göre çok ciddi bir atılım sürecine girmek zorundadır. Evrende biyoteknolojik devrimler yaşanırken, Türkiye tarımı daha fazla geleneksel çizgisini sürdüremez. Atılım gereğinin ön koşulu, sektöre doğru tanı koymaktır, tarımın ekonomiye yük değil, kalkınmanın dinamiği olduğunu kavrayabilmektir.

Bu anlamda yeni Hükümetin programını umutla karşılıyoruz. Programın tarımla ilgili öngörülerinin somutlaşması anlamında katkıda bulunmayı ulusal ödev sayıyoruz.

Kuşkusuz çözümleyicilik anlamında çok sayıda tartışılabilir öneri geliştirmek mümkündür. Bir gazete yazısı kapsamında bunları ayrıntılarıyla aktarmak zorluğu açısından, değişim doğrultusu anlamında kimi ana çizgileri belirlemekle yetinmeyi doğru buluyoruz.

Sanayileşme kuşkusuz kalkınmanın motoru ve itici gücüdür. Ama yeterli ve tek koşulu değildir. Üstelik yeryüzünde kalkınmış ancak bunu yalnızca dar anlamda sanayileşme ile gerçekleştirmiş ve tarım alanlarını geri bırakmış ülke örneği yoktur,

O açıdan, kalkınmayı bütüncül kavramak, tarımı ya da sanayiye birbirine rakip görmek yerine, birbirlerini bütünlüyecek kesimler olarak değerlendirmek gerekir. Denilebilir ki tarımda da geniş anlamda sanayileşmeyi geçerli kılmak, tarımı da sanayi haline getirmek gerekir.

Sektörlerin birlikte kalkınmaları, entegrasyonu senaryosu çerçevesinde bitiksel üretimle hayvansal üretimle tarımın rolünün çok net koyulması zorunludur. Tarıma yönelik politikalar bütünlüğüne gerek vardır. İç ve dış koşulları kavrayan, kısa ve uzun geleceği kapsayan, amaçları net, amaçları somut tarım politikası daha fazla ertelenemez.

Böylesi bir genel politika çerçevesinde, üretimin planlaması veya yönlendirilmesinden -üreticinin gerçekçi ekonomik örgütlenmesine, girdi yapısının değişmesinden- tarım alanlarının korunması ve rasyonel kullanımına, pazar zincirinde üretici payını maksimize edecek mekanizmalardan- verimliliği, kaliteyi, örgütlenmeyi güdüleyici seçici destekleme politikalarına, üretici örgütlenmelerinin demokratik yapılara kavuşturulmasından ve kırsal alanın demokratikleşmesinden - kamu sorumluluklarının geliştirilmesine, tarıma dayalı ve tarıma yönelik sanayilerin satılabilir sanayi malı üretimi anlamında geliştirilmesinden- bu sanayilerin kırsal alana yaygınlaştırılmasına, sektörü yönlendirici destekleme anlayışlarından- araştırma ve teknoloji üretme yaklaşımlarına kadar, daha sayılabilecek bir çok önerinin geliştirilmesi mümkündür ve yapılmaya çalışılmaktadır.

Tarıma yönelik genel politikalar hangi çizgiyi izlerse izlesin, uygulamalar için hangi senaryo geliştirilirse geliştirilsin, bize göre sektörün gelişiminin ön koşulu teknolojidir.

Türkiye ileri toplumların gelişmelerini yalnızca izleyen ve mal satışının makyajlanmış bir tanımı olan teknoloji aktarımını tek çözüm sayan bir konumda daha fazla bırakılmamalıdır.

Sorunların, yalnızca dışarda üretilmiş tekniklerin aktarımıyla çözüleceğini sanan anlayış, kesin yanlıştır ve teknolojiyi ülkemiz koşullarında üreten bir dinamiğe, kesin dönüşümlüdür.

O açıdan, zaman geçirmeden tarımda araştırma ve teknoloji üretme zorunluluğunu kavrayan bir teknoloji yaklaşımı ve politikası oluşturulmalıdır.

Ziraat Mühendisleri Odası bu konularda üzerine düşeni yapmayı toplumun duyduğu sorumluluğun gereği, ulusal ödev saymaktadır. Yeni hükümetin, demokratik katılımcılık anlayışını, bu açıdan umutla karşılamak ve umudumuzu canlı tutmak istiyoruz.

Konunun geneli içinde özel bir niteliği olmasına rağmen, Bakanlık örgütlenmesiyle ilgili bir görüşümüzü de kısaca aktarmayı, bu konularda zihinleri karıştırıcı kimi yaklaşımlara açıklık getirmesi açısından gerekli görüyoruz.

Türkiye'de seksenli yıllar, yalnızca hayvansal üretim açısından değil, tarım kesi-

minin bütünü bakımından olumsuz yaşamıştır. Sektör bitkisel üretimiyle, hayvansal üretimiyle toptan kaynak yitirmiş, gerilemiş, kan kaybetmiştir. Hayvancılığımız uygulanan haksız, sorumsuz, acımasız politikalar nedeniyle, bugün yaşadığı drama sokulmuştur. Hayvancılıkla ilgili kamu örgütlenmesinin bu dönemdeki olumsuz konumu bu genelin belki bir boyutudur.

O nedenle bize göre, tarıma yönelik kamu örgütlenmesi, grup eğilimleri ve meslek fanatizmi yaklaşımlarına göre değil, bilimsel temellere oturtulmalıdır ve ülke tarımının belirleyici fizik gerçekleriyle bağdaşmalıdır. "Şu bakanlıklar kurulsun" öngörülerini yerine, kamu hizmetlerinin, örgüt yapılarını tarıma yönelik politikalarla bağlantılı olarak somutlaşmasını daha doğru buluyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Hasat Dergisi

Devlet İmkanlarından Çiftçiler Nasıl Yararlanabilir

Devletçilik serbest piyasacılık tartışmasının giderek yoğunlaştığı bu dönemde tarım kesiminin de bir ölçüde bu tartışmada yerini alması doğal. Ancak bu tartışmada öncelikle tarım kesiminin hem evrensel hem de ulusal ölçekte, çok özel bir konumu olduğu gerçeğinin vurgulanması gerekliliği kanısındayız. Bu kesim, taşıdığı, stratejik önem ülke nüfusunun en az % 50 sini istihdam etmesi sermayenin devir hızı, doğa koşullarına bağımlılık, işletme sermayesi yetersizliği ve daha birçok nedenle kendi haline bırakılamaz, piyasa ekonomisi koşullarına özellikle uluslararası piyasa rekabetine terk edilemez. Esasen bilindiği gibi en gelişmiş sanayi ülkelerinde bile bu kesime büyük ölçüde kamu desteği sağlanmaktadır. Hem ABD'de hem AT ülkelerinde tarım üreticileri ülkemizden çok daha büyük oranlarda, kamu kaynakları ile desteklenmektedir. Bu temel görüşümüzü belirttikten sonra, tartışmaya açtığımız metne ilişkin görüşlerimizi sunmak istiyorum.

Tarımda gözlenen gelişimin istenen boyutta olmadığı, özellikle son yıllarda izlenen kamu politikalarının bu kesime yeterli desteği sağlamaktan uzak olduğu doğrudur. Ancak, Türkiye tarımının yeterli gelişmişlik düzeyine ulaşamadığını söylemek başka şey, Cumhuriyet döneminde uygulanan yanlış politikalar nedeniyle, Türkiye'de tarımın bir apra boyu yol almadığını ileri sürmek bambaşka bir şeydir.

Türkiye tarımı Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen önemli atılımlarla çok ciddi bir gelişme göstermiştir. Toplumsal gelişim sürecine paralel olarak, imparatorluktan miras kalan, ilkel yöntemlere dayalı, kendi ihtiyacını üretmeye çalışan tek kültür işletme modelinin yerini bugün büyük ölçüde modern girdi kullanan, çeşitli ürün yetiştiren ve pazara üreten işletme modeli almıştır. Nüfus 3,5 kat artarken, tarımsal katma değer 7 kat, tarım ürünü ihracatı 28,5 kat artmıştır. Birim alana verimde % 200 ile % 1000 oranında yükselmeler yaşanmıştır. Kimi ürünlerde verim gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşabilmektedir. Birçok sayısal gösterge ile örneklenebilecek bu gelişimin maddi temeli teknoloji ve insan becerisinin yükselmesidir. 1960'lara kadar tarım alanlarının büyümesine paralel olarak ortaya çıkan gelişme, 1960 sonrasında ilkel koşulların yerini aktarılan modern teknolojinin almasıyla ivme kazanmıştır. Teknoloji aktarımı ise büyük ölçüde meslektaşlarımızın da içinde yer aldığı, araştırmacı, uygulayıcı ve yayımcı teknokratların çabaları sonucunda sağlanmıştır.

Ne varki, çağdaş gelişmelerin gerisinde kaldığı da bir gerçek, Tarım kesiminin, ülkenin genel gelişmişlik düzeyinin de gerisinde olduğu ileri sürülemezse de bilimsel araştırmaların önemini 50 yıl önce kavramış ve örgütlenmeye başlamış olan Bakanlığın tarımsal araştırmaları bugün çok daha ileri bir düzeye getirmiş olması beklenebilirdi.

Bu noktada yazınızda yer alan tesbitlere büyük ölçüde katılmak durumundayız. Tarımsal araştırma kuruluşlarının yapı ve işleyişlerine, bilimsel ölçütler dışında bir takım nedenlerle yapılan müdahaleler bu değerli kuruluşlarımızın görevlerini yapabilmelerini önemli ölçüde engellemiştir. İzlenen yanlış politikalar araştırma enstitülerinin özellikle yetişmiş araştırmacı personel açısından yetersiz duruma getirmiş hatta çeşitli geliştirme çalışmaları durma noktasına gelmiştir. Bakanlığın araştırma kuruluşlarının sadece çağdaş gelişme ve gereksinimleri gözeten, objektif bilimsel ölçütlere dayalı dinamik bir yapıya kavuşturulmasını vazgeçilmez bir zorunluluk olarak görüyor ve hiç zaman geçirilmeden bu yönde girişimlerin başlatılmasını istiyoruz.

Devletin tarımsal girdi temini için oluşturduğu modelin, kuruluş yıllarının koşulları dikkate alındığında kesin bir zorunluluktan kaynaklandığı açık olduğu gibi bütün eksikliklerine rağmen bugün de geçersiz olduğu kanısında değiliz. Kaldı ki, her türlü tarım girdisinin özel kesim tarafından üretilip pazarlanmasına herhangi bir yasal ya da fiili engel bulunmamaktadır.

Tersine bu olgu son dönemde büyük ölçüde teşvik edilmektedir. Örnek olarak gösterilen gübrede, üretim giderek artan oranda özel kesim tarafından gerçekleştirildiği gibi, dağıtıcı kuruluş olarak geçmişte tekel durumunda bulunan TZKD'nun payı da bugün son derece azalmıştır.

Tarımın en önemli konusu tohumluk üretiminde görevli kamu kuruluşu olan TİGEM'in elinde bulunan 3.000.000 dekar dolayındaki arazi varlığı toplam tarım arazilerinin yüzde birinden biraz fazla olup, çoğunlukla da verimli olmayan hatta özel sorunları olan topraklardan oluşmuştur. Bu işletmelerdeki verimin evrensel ölçülerde maksimum düzeyde bulunmadığı hatta zaman zaman optimum düzeyi de tutturamadığı doğrudur. Yine de bu kuruluşumuzun tohumluk üretimini görevini yapmadığı söylenemez, yapılan hesaplamalar göstermiştir ki, bütün yörelerdeki buğday üretim ortalaması, aynı ekonomide yer alan TİGEM işletmesi ortalaması kadar olabilirse, toplam buğday üretimimizin 24 milyon tona ulaşması mümkündür. Öte yandan bu kuruluş tohumluk üretiminde sözleşmeli çiftçi uygulamaları ile çalışmalarına çiftçilerimizi de önemli ölçüde ortak etmektedir. Ülkemizin tohumluk ihtiyacının karşılanması konusu da aslında çelişik bir tablo oluşturmaktadır. Örnek olarak hububat tohumculuğunu inceleysek; bilimsel ölçülere göre her yıl gereken miktarda tohumluk üretilmemekte ancak bu üretilen tohumluğun da en fazla % 60'ı pazarlanabilmekte, kalan miktar talep yokluğu nedeniyle elde kalmaktadır. Yüksek verimli tohumluk üretilmesi ise, araştırma konusunda izlenen politika ve araştırmalara ayrılan kaynaklarla yakından ilgili olup, mevcut koşullarda gelişmiş ülkelerdeki düzeyde tohumluk materyal üretilmesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır.

Son yıllarda sağlanan önemli teşviklere rağmen özel kesimde izlenen tohumluk tedariki politikası da amaca ve ülke yararına uygun değildir. Ülke koşullarına uyumlu yüksek verimli çeşitler geliştirmeye üretmeye yönelik teknoloji ithali yararlı olabilir. Ancak uygulamada görülen olay yoğun ve sürekli olarak melez tohumluk ithali yoluyla döviz harcaması ve bu çok önemli konuda dışa bağımlılık yaratılması eğilimidir.

Odamız sığır ithalatı yoluyla ülke havancılığının kalkındırılabilceği kanısında da değildir. İthalata ağırlık verilirken saf yetiştirme amaçlanmış, melezleme çalışmalarına gereken önem verilmemiştir. Bu tutum, ülke sığırçılığının gelişmesini saf kültür ırkı sığır yetiştiriciliği ile mümkün gören görüşlerden kaynaklanmaktadır. Oysa seçilen genotiplere uygun işletmelerin azlığı ve seçilmelerindeki isabetsizlik, organizasyon yetersizliği, teknik bilgi eksikliği gibi nedenlerle geçmişte de uygulanmış olan bu projeler ülkemizde başarılı olamamıştır. Bu nedenle, herşeyden önce inek ithalinin çözüm olmadığı görülerek buna son verilmeli ve inek ithal edilen ülkelerin çiftçilerine aktarılan kaynağın Türk çiftçisine ulaşması sağlanmalıdır. Ayrıca inek ithal ederek hayvan ıslahı yapmanın çok pahalı ve başarısız bir yol olduğu, özellikle işletme koşulları hızla iyileştirilemiyince ülkemizde inek ithalinin kısa süreli süt ithalinden önemli bir farkı olmadığı kanısındayız. Özetle, ihmal edilen inekler için sağlanan kolaylıkların ülkemizde damızlık üretimi için sağlanması halinde çok daha başarılı sonuçlar alınacağına inanıyoruz.

Kooperatif yönteminden yeterince yararlanabilmek için kooperatif ortaklarının yönetime ve kararlara daha etkili biçimde katılımını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gereğine inanıyoruz. Kooperatiflerin demokratik yapısının oluşturulması ve devamlılığı ancak geniş kitlelerin yönetime aktif biçimde katılmaları ile sağlanabilir. Ancak kooperatiflerin etkinliğinin artması için öncelikle, Devletin oluşturacağı tarım politikasında kooperatiflere ağırlıklı bir rol vermesi gerekmektedir. Tarım kesiminin AT üyeliğine hazırlanabilmesinin vazgeçilmez koşulunun da etkin ve sağlıklı, demokratik bir kooperatifleşme hareketi olduğu kanısındayız.

Sonuç olarak tarım kesimine yönelik kamu desteğinin azalması değil, tersine artarak sürdürülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Örneğin; Destekleme alımlarının yapılması halinde çiftçi yararına sonuçlar doğacağı görüşünü doğrulayacak gözlenebilir kanıtlar kanımızca mevcut değildir. Şu aşamada örneğin TİGEM işletmelerinin çiftçi kuruluşlarına devri gibi radikal çözümlerin geçerli olamayacağı, tersine tohumluk sağlanmasında güçlük ve boşluğa neden olacağı kanısındayız. Ancak çiftçilerimizin örgütlenecek tarıma dönük politikaların belirlenmesi sürecine etkili biçimde katılmasının ekonomik ve demokratik haklarını en etkili biçimde savunabilir duruma gelmesi veya getirilmesinin mutlak gerekli olduğuna, bu amaçları gerçekleştirebilecek en sağlıklı çözüm yolunun da demokratik kooperatifçilik modeli olduğuna içtenlikle inanıyoruz.

Mahir GÜRBÜZ
T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Çay Tarımı: "Kimi Sorunlar - Çözümler"

Türkiye tarımı geçirdiği çok yönlü değişimler ve dönüşümlere rağmen, geçmişten aktarılan yapısal sorunlarını büyük ölçüde bugün yaşamaktadır. Cumhuriyetten günümüze uzanan süreçte işletme yapısı, teknoloji kullmayan, tek ürüne bağlı ve öz tüketime yönelik üretim biçiminden, girdi ve teknoloji kullanabilen, çeşitli ürün yetiştiren, tüketim kalıbı kentleşen ve pazar için üretim yapan niteliği dönüşmüş olmakla birlikte, özellikle koruması yaklaşımların tekredilmesiyle bağlantılı olarak, var olan yapı sorunları bugün daha da ağırlaşmıştır.

Toprak ve emek verimliliği özlenen düzeye çıkarılamamıştır. Korumacı yaklaşımların yerini alan serbest piyasacı uygulamaları yüzünden, iç ticaret hadleri sektör aleyhine işlemiş; sektör açıkça kaynak yitirmiştir. Tarımda çalışan nüfus payı azalma oranından, daha yüksek ölçüde gerileyen milli gelir payı nedeniyle, tarım üreticileri yoksullaşma sürecine sokulmuşlardır. Ürün fiyatı, ürün maliyeti ya da girdi fiyatı, ürün fiyatı ilişkilerinin yanında, ürün bedellerinin gecikilerek ödenmesi, girdilerin ise ağır faiz yüküne katlanılarak borçlanılıp sağlanması mekanizması yüzünden, üretimin gelişmesi bir yana, bir çok alanda üretimin durdurulması, sürdürülememesi gibi ciddi olumsuzluklar yaşanmaya başlanmıştır. Ve, son yıllarda yalnızca Doğuda değil İç Anadoluda da, Karadenizde de köyler terkedilmeye başlanmış, kırsal iticiliğinden ötürü kentlere yönelik denetlenemeyen bir göç gündeme gelmiştir.

Bir kaç göstergesiyle özetlenmeye çalışılan Türkiye tarımının genel sorunlarını, seçenek tarım mekanizmalarından yoksun olan fındık ve çay gibi ürünleri yetiştiren halkımız daha ağır şekilde yaşamaktadır.

Türkiye tarımının temel özelliği olan küçük üreticilik en çarpıcı örneklerini çayda sergilemektedir. İşletmelerin % 82'si 5 dekardan küçük, % 16'sı 5-10 dekar arası ve % 2'si 11-15 dekar olan çay tarımında, teknoloji ve girdi kullanımını öncelikle bu yapı nedeniyle kısıtlanmaktadır. Arazi dağınıklığı ve çok parçalılığı verimli işletmeciliği engelleyen önemli bir faktör niteliği taşımaktadır. Türkiye ortalamasının çok üzerinde bulunan nüfus yoğunluğu çay tarımı nedeniyle yörenin kırsal kesiminde de geçerlidir. Daha önemlisi, kimi örnekleri aktarılan bu yapı sorunları, çaylıktan - fabrikaya ve tüketim aşamasına uzanan üretim sürecinin her halkasında farklı yansımalarla ortaya çıkabilmektedir.

Örneğin, çay tarımının başlamasıyla bölgenin çalışabilir nüfusunun % 90'ına isdihdam yaratabilmiş ise de, çaya alternatif tarımın geliştirilmemesi ve monokültür yapının çaya bağımlılığını arttırması gibi sorunlar gündeme gelmiştir.

Tekelin kalkmasıyla özel kesimin yönlendirmesine bağlı olarak ve fiyat yerine geçerli kılınan çay alım yöntemlerinin etkisiyle, ürün doğal ekolojisinin dışına taşmış, bu kez fazla üretimin yarattığı koruma ve pazarlama sıkıntıları ortaya çıkmıştır.

Fiyatlamada maliyet analizleri geçerli kılınmamış ve artış bir yana son on yılda gerçek fiyatlarda düşüş görülmüştür. Cari fiyatlarla 1981'de 100 olan endeks 1989'da 1742'ye çıkmış, sabit fiyatlarla yapılan değerlendirme bunun tersini göstermiş, 1981'deki 41 KL/kg fiyatı 1989'da 33 TL/kg'a düşmüştür.

Bir taraftan Çay Kur'un yeni fabrika kurması engellenirken, öte taraftan kapasite ihtiyacı araştırması yapılmaksızın, özel kesime işletme tesisi kurulması teşvikleri verilmiş, fakat ne özel kesim yeni teknoloji getirmiş ne de kalite geliştirici bir sonuç alınmıştır. Üstelik, tekelin kalkmasıyla çayda standart dışılık ve kalitesizlik elıştırileri yaygınlaşmaya başlamıştır. Sorun bu kadarla da kalmamış, 6070 ton/gün işleme kapasitesiyle mevcut ürünü işleme mümkün olan Çay Kur olanakları yok sayılarak, verilen teşviklerle atıl kapasite yaratılmasına neden olunmuş ve son tahlilde kuru çay maliyetinin artırılması sonucu yaratılmıştır.

Kaba ürün alımına bir türlü engel olunamamış, atıl kapasiteden kaynaklanan ma-

liyet artışı ile kaba üründen doğan kalitesizlik birleşince, bu kez ihraç yöntemleri uygulanmış ve iç fiyatların yükselmesine sebep olunmuştur.

Ürün bedelleri zamanında ödenememiş, üreticilerin haklarını arayan ve gözetebilen, onları ekonomik dayanışma içerisine sokabilen bir örgütlenme realize edilememiştir.

Ne var ki, bir kısım yapı ve uygulama sorunları anımsatılmaya çalışılan çay tarımı sorunlarının aşılmasına yönelik çok sayıda çözümlene yaklaşımını geliştirmek de, tartışmak da mümkündür.

Kanımızca, çay tarımının da çeşitli boyutlarıyla yaşadığı sorunlar bütününe çözümlenmesinin ön koşulu tarıma doğru teşhis koyulması, tarımın ekonomiye yük değil, ekonomiyi getiştirici dinamik olduğunun kavranmasıdır.

Bu çerçevede, çaya yönelik destekleme uygulamaları, sorunlar yaratan ilkesizlikten kurtarılıp, teknoloji kullanımını, verimliliği, kaliteyi gözetebilen selektif yaklaşımlara dönüştürülmelidir.

Çay üretim alanının genişlemesine yönelik politikalar, düşük maliyet-yüksek verimlilik sentezine dönük teknoloji yaklaşımlarına değiştirilmeli ve aynı girdi desteği, yetiştirme tekniği zorunluluğu gibi yöntemler gündeme gelmeli, sözleşmeli üreticilik yaklaşımları tartışılmalıdır. Dünya fiyatları, Türkiye fiyatlar genel düzeyi artışları, maliyetler ve stoklar gözetilerek fiyat saptamaları yapılmalı, fiyatlamada üreticilerin görüşleri mutlaka değerlendirilmelidir.

Seçici fiyat mekanizmaları yanında, çay tarımı erkencilik, hastalıklara dayanıklılık, kalite ve yüksek verim doğrultularında seleksiyon yöntemleriyle yönlendirilmelidir.

Çay üretim alanları doğru saptanabilmeli, belli bir planlama ile üretim alanına sınırlama getirilmelidir.

Çay dışında gelir kaynağı olması bakımından, süt inekçiliği, broiler tavukçuluk gibi topraksız tarım aktiviteleri gündeme getirilmeli, alternatif bitki araştırmaları yoğunlaştırılmalıdır.

Dünya piyasasına daha etkin girebilmek için kaliteyi yükseltici üretim teknikleri geliştirilmeli, ürün çeşitlenmesine gidilerek pazarlama olanakları artırılmalıdır.

Çay tarımı ve sanayisinde en fazla söz ve karar sahibi olmaları gereken üreticiler ekonomik anlamda örgütlenmeli ve demokratik kooperatifçilik yapısı ile olanaklarını, güçlerini birleştirerek sektörde söz sahibi kılınmalı, Çay Kur ve özel fabrikaları bu kooperatif örgütlerin ortaklıkları sağlanmalıdır.

Dergi sorumlularına TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın kayıtlı 15.200 üyesi adına teşekkürlerimizi sunar, tüm çay üreticilerimizi saygıyla selamlıyoruz.

Dünya Çevre Günü Nedeniyle TV-1'de Yapılan Konuşma

5 Haziran 1990

Sanayi devrimiyle birlikte insanlığın gündemine giren çevre olayı, büyük ölçüde gelişmiş ülkelerin kirlilik ihraç eden politikalarının da etkisiyle, bugün dünya genelinde yaşanan, gerçekten de ciddi bir sorun niteliğine bürünmüştür.

Sorunun dünya ölçeğinde ve hemen her toplum kesimince paylaşılan ortak bir kaygıya dönüşmesi de, "sağlıklı çevrede yaşamının" bir süreden beri temel insan hakları arasında sayılır olması da kanımızca çevrede yaşamının" bir süreden beri temel insan hakları arasında sayılır olması da, kanımızca çevre olayının hangi boyutları kazandığını gösteren çok belirleyici iki önemli göstergesidir.

Türkiye açısından çevre olayı ise bize göre alabildiğince ciddiye alınması gereken, yaşamsal bir sorundur. Çünkü esasen yeterince beslenemeyen ve giderek büyüyen toplumuz, Türkiye giderek hızla bozulan ve daralan kısıtlı doğal kaynaklarıyla insanca yaşamak durumundadır.

Konuyu somutlaştırmak bakımından birkaç sayısal göstergeyi aktarmak istiyorum.

Devletin resmi saptamalarına göre insanlarımızın %17.5'ü enerji, %11.5'ü protein açısından yetersiz beslenmekte, bu oranlar Doğu Anadolu'da %30-35'lere ulaşmaktadır. Okul öncesi çocuklarımızın beşte birinde büyüme geriliği vardır ve canlı doğum her 10 yaşından 1'i 5 yaşına gelmeden ölmektedir.

"Türkiye kendine yedi Dünya ülkesinden birisidir." iddialarına rağmen, bilimsel araştırmalar bunu doğrulayamamaktadır. Tersine 1974-1984 arasını kapsayan bir araştırma kişi başına günlük et tüketiminin 49 gramdan 38 grama, süt-yoğurdun 79'dan 69'a, sebzenin 321'den 236'ya, meyvenin 222'den 173 grama düştüğünü göstermektedir.

Bir başka tesbit, Türkiye insanı proteinli besinler açısından Avrupalı'nın üçte biriyle yetinmek noktasındadır.

İşte, toplumu böylesine yaygın ve ağır beslenme sorunları yaşayan ve %2.5 gibi korkunç bir hızla çoğalmaya devam eden bir Türkiye'de, esasen kısıtlı olan tarım alanları giderek bozulmakta, daha da önemlisi daralıp, yitirilmekte olduğu için, çevre kavramı ülkemiz için yaşamsal önem taşımaktadır.

Biz tarımcılar bu nedenlerle çevre olayını günceli yakalamakla yetinen bir moda kolaycı olarak değerlendiremiyoruz. Çevre korumacı tüm kaygıları paylaşıyor, saygıyla karşılıyoruz ama, bozulma sürecinin en ağır faturasını tarımın ödediğini görerek, çevreciliği özel olaylarla sınırlı fantazilerle algılamak veya nostaljik özelemlerle yorumlamak hakkını en azından kendimiz için göremiyoruz.

Türkiye çoklarının sandığı gibi tarım alanları sınırsız ve çok zengin bir ülke değildir. Son saptamalar Türkiye'nin toprak rezervi kalmamış 19 dünya ülkesi arasına girdiğini göstermektedir.

Verimli diye nitelenebilecek I ve II. sınıf topraklarımız toplamın ancak yedide biri kadardır. Ve bu sınırlı zenginliğimiz çok yönlü ve sorumsuz saldırılarla git gide tüketilmektedir.

Anayasa'mızın 45. maddesinde, devlete tarım alanlarının amaç dışı kullanılmasını önleme görevi verilmesine, bu hüküm doğrultusunda bir çok yasal düzenleme yapılmasına rağmen, amaç dışı tarım toprağı kullanımında, yazık ki çoğu kez bizzat kamu yatırımları öncülük etmektedir.

"Bir dekar fabrika, bir dekar meyve bahçesinden daha ekonomiktir" yolundaki kısa geleceklî yaklaşımlar yüzünden toplumun geleceğine akçha ambargo koyulmaktadır. Oyssa, alt yapının götürüldüğü her yerde yapılaşma mümkünken, yüksek tarım ürünü ancak verimli alanlardan sağlanabilmektedir.

Yalnızca kent merkezleriyle ilgili bir veri aktarayım. Bugün 47 il merkezinde sadece yerleşim için 118.500 hektar verimli alan betonlaşmıştır. Üstelik bu alanların hemen tümüne devlet büyük kaynaklar yaratarak sulama şebekeleri kurmuştur. Bursa şeftali bahçeleri aleyhine 4 yılda 5 misli büyümüştür.

Karayolu güzergahı seçimine bakıyorsunuz, sorun daha da büyümüş yaygınlaşmış. Söz gelimi güzergah seçimi nedeniyle sadece Düzce'de 30.000 dekar verimli alan yok olmuş, aynı nedenle Bolu Gököy Barajının 110.000 dekarlık sulama kapasitesi yarı yarıya düşmüştür. Güzergah 8-10 Km. kuzey veya güneyden geçemediği için Trakya'da kaybedilen I ve II. sınıf arazi 25.000 hektardır.

Yalnızca tuğla ve kiremit fabrikaları yılda yaklaşık 20.000 dekar en verimli alüvyal toprağı açıkça yok etmektedir.

Sup-tropikal ürünlerin yetkişebildiğı tek şansımız olan Akdeniz kuşağının betonlaşması, narenciye bahçelerinin katledilmesi, gerçekten hazindir.

Gelinen noktada somut sonuç şudur. 1970'lerde 4.4 dekar olan kişi başına tarım toprağı bugün 3 dekarın altına inmiştir. Üstelik daralan bu alanlar, hem tarımın yerini alan yeni yapılaşmaların kirlheticiliğı, hem de azalan alanlardan eski verimi almak için bilinçsizce artırılan kimyasal girdi kullanımı nedeniyle daha yoğun ve yaygın şekilde bozulmakta ve kirlenerek üretkenliklerini yitirmektedirler.

Aslında, su gibi görülememesine, hava gibi solunarak anlaşılmasına rağmen, topraklarda ve ürünlerde oluşan yoğun kirlilik taşıdığı potansiyel riskler açısından daha da önemlidir.

Akarsularımız, bırakımız taşıdıkları ürün potansiyelini korumayı, sulama suyu özelliğini bile kaybedecek ölçüde kirlenmektedirler. Çok sık gündeme gelen denizlerimizin haline değinmeyi gerekli görmüyorum. Şu kadarını söyleyim ki, bir zamanların balık hazinesi olan Karadeniz, şimdilerde su ürünleri diliyle söylemeye gerekirse çölleşme eğilimine girmiştir.

Seyhan'da, Porsuk'ta, Nilfifer ve Ankara Çaylarında, Susurluk ve Gediz havzalarında yaşanan açıkça budur. Çünkü o akarsular şimdiki bileşimleriyle artık ürünler için besin kaynağı olmaktan çok toksik etki kaynağına dönüşmüşlerdir.

Murgul'da 40 Km.lik alanda canlı bitki kalmamıştır. Sadece Yatağan termik santrali 160.000 hektar ormanı kavurmuştur. Yarımcı'nın kiraz bahçeleri fabrika bacaları nedeniyle kurumuştur.

Birkaç örneğini aktarmaya çalıştığım bu tablo karamsarlık eğilimi değil, gerçekliğin gereğidir.

Çevre-tarım ilişkileri kapsamında ele alınması gereken ciddi bir sorun da bizzat tarımdan kaynaklanan çevre bozulması zinciridir. Yoğun ve bilgisiz gerçekleştirilen gübreleme, tarım ilacı ve hormon kullanımı olayı, sanıldığından da önemli tehlikelere adaydır. Yalnız bir hususun yanlış anlaşılması gerekir. Söylemek istediğimiz teknolojik girdi kullanımının sakıncalı olması değildir, yanlış bilgisiz ve denetimsiz kimyasal kullanımının tehlikesidir. Oda'mız 1988 yılında kamuyona yansıtılan ve toplumumuzca ilginç bir duyarlılıkla değerlendirilen bitkisel hormon olayından daha önemli bir risk unsuru tarım ilacı alanında yaşanmaktadır. Çünkü daha fazla ürün alınması kaygısıyla aşırı dozda ve çok sayıda ilaçlama yapılması ülkenin her yörenide yaygındır. Özellikle sebze ve meyveler için kullanılan ve parçalanmaları için en az 20-30 gün gereken ilaçların, bu ürünler aracılığıyla üç beş gün sonra sofralara taşındığını söylersek, sonunu ne kadar ciddi ve yaygın olduğunu kestirmemiz daha kolay olur.

Bazı sıra bitkilerinde, plazma faaliyetini artırıp büyümeyi uyarıcı etkiler yapan hormonlar ise ilaçlar kapsamında olmasa da benzer toplumsal tehlikeleri taşımaktadırlar. Ne yazık ki Dünya Sağlık Örgütüncü kullanımını yasaklanmış bu maddelerin kullanımını denetleyebilen bir mekanizma kurulabilmiş değildir ve bunları hastalık etmeni taşımadığı anlamında hiçbir tesbit şu ana kadar hiçbir ülkede yapılamamıştır.

Kimi örneklerle sergilemeye çalıştığım tarımsal çevre sorunlarının çözümü kuşkusuz kolay ve hemen üstesinden gelinebilecek türden değildir. Fakat bu zorunluğu çözümsüzlük anlamında da yorumlamamak gerekir.

Zamanımız bunları tartışmaya elvermediğı için, izninizli bir iki temel yaklaşım doğurultusunu sunmakla yetinmek istiyorum.

Bizce, çözümlenme anlamında ön koşul, yakın geleceğin yararı yerine, toplumun uzun geleceğinin kaygısının resmi özel her çevrede duyulmasıdır.

Bu kapsamda öncelikle devletin çevre olayını ikincil bir sorunmuş gibi görmeye çalışan yaklaşımı, sanayi-tarım-toplum boyutlarını gerektiğince kavrayan ciddi politikalara dönüşmelidir.

Çevre korumacı yaklaşımlar özel günlere sığdırılan yasak savmalar olmaktan çıkip, toplumca paylaşılan bir yaşam biçimine dönüşmesi, sınırlı doğal zenginliklerin korunmasında bu toplum bilincinin canlı tutulması ve yansması sağlanmalıdır.

Bizim itirazımız sanayileşmeye gelişmeye değildir, tam tersine bilinçli bir tavırla teknolojinin olanaklarından yararlanarak doğal dengeyi korumaya yöneliktir.

Dünya Gıda Günü Nedeniyle TV-1'de Yapılan Konuşma

15 Ekim 1990

Biz tarımcılara göre Dünya Gıda Günü, toplumsal, ekonomik, ekolojik ve hatta teknolojik sorunlarımızı nedeniyle, ülkemiz açısından simgesel niteliğin ötesinde, yaşamsal bir anlam taşımaktadır. Neden böyle izninizle bir iki gösterge anımsatmak istiyorum.

Öncelikle şunu söylemek istiyorum. "Türkiye kendine yeten yedi dünya ülkesinden birisidir." tanımlamasına bugün için katılmak ne yazık ki mümkün değildir. Devletin, resmi saptamalarına göre insanlarımızın beşte bire yakını enerji, sekizde biri proteince yetersiz beslenmektedir. Bu oran Doğu Anadolu'da %30 lara ulaşmaktadır. 1974-1984 kesitini kapsayan bir araştırma, kişi başına günlük et tüketiminin 49 gramdan 39 grama, süt-yoğurdun 79 gramdan 69 grama, sebzenin 321 gramdan 236 grama ve meyvenin 22 gramdan 173 grama düştüğünü göstermektedir. Bizim insanlarımız hayvansal besinler açısından Avrupalı'nın üçte biri ile yetinmek durumundadır.

Beslenme sorunları bu ölçüde ağır olan toplumumuzda bu nedenle okul öncesi çocuklarımızın beşte biri büyüme geriliğine mahkumdur. Canlı doğan her 10 çocuktan biri aynı nedenle 5 yaşına ulaşmadan ölmektedir.

Böylesine ağır beslenme ve sağlık sorunları yaşayan toplumumuz, üstelik denetlenemeyen korkunç bir hızla çoğalmaktadır. Esasen, mevcudu yeterince beslemeyen Türkiye, her yıl bir buçuk milyon yeni yurttaşına dah eklemek ve aş sağlamak durumundadır.

Özetlemeye çalıştığım koşullardan dolayı, açlık ve yoksullukla mücadelede insanlık ölçeğinde duyarlık sağlamak, kamuoyu yaratmak ve toplumsal bilinç geliştirmek amcını öngören Dünya Gıda Günü, Türkiye açısından son derece anlamlı ve önemlidir.

Bir kısım göstergelerini anımsatmaya çalıştığım beslenme ve sağlık sorunlarımız, üretim ölçeğinden, gelir dağılımına, çevresel bozulmalardan, beslenme gelenekleri ve denetim mekanizmalarına kadar uzayan, sayısız değışkene bağlıdır. Ama bu unsarlardan öncelikle ele alınması gerekeni, bize göre üretimidir.

Çünkü, beslenme yetersizliklerimizi gidermenin ön koşulu, yeterince besin üretimin gerçekleştirilmesidir. Kısacası öncelikle kendi insanlarımızı yeterince beslemek için bitkisel ve hayvansal besin üretiminin gerçekleştirilmesi zorunludur.

Ne var ki bu yaşamsal zorunluluğa rağmen, üretim olanaklarımız ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bir yandan üretim alanlarımız hızla daralmaktadır, öte yandan daralan tarım alanlarının yerini hemen hepsi çevre bozucu atık üreten kent ve endüstri yatırımları almaktadır. Bir yandan topraklarımız ve sularımız hızla kirlenmekte, öte yandan tarım ilacı gibi, hormon gibi, gübre gibi kimyasallar daralan tarım alanlarında çok daha yoğun ve bilinçsizce kullanılmaktadır.

Zamanımız yeterli olmadığı için, üretimi hem miktar hem de bileşim olarak

olumsuz etkileyen bu unsurlardan, bizce çok yaşamsal birisi olan tarım alanlarının daralması sürecinin altını çizmek istiyorum.

Türkiye, çoklarının sandığı gibi tarım alanları sınırsız bir ülke değildir. Son saptamalar, ülkemizin toprak rezervi kalmamış 19 Dünya Ülkesinden birisi haline geldiğini göstermektedir.

Verimli diyebileceğimiz tarım alanlarımız toplamın ancak yedide biri düzeyindedir. Ve bu kısıtlı zenginliğimiz sorumsuz saldırılarla gitgide talan edilmektedir.

Kısa geleceği gözeten maliyet kaygısı ve tek boyutlu ekonomik seçimler nedeniyle, toplumun geleceğine açıkça ipotek koyulmaktadır.

Anayasa'nın 45. maddesinde, tarım alanlarının amaç dışı kullanılmasının önlenmesi Devlete görev olarak vermesine rağmen, ne yazık ki amaç dışı kullanıma çoğu kez kamu kuruluşları öncülük etmektedir.

Örneğin kent merkezleriyle ilgili bir veri aktarayım. Bugün 47 il merkezimizde, yerleşim için 1.185.000 dekar verimli ve hatta sulama yatırımı yapılmış tarım alanı betonlaşmıştır.

Karayolları güzergahı tercihi yüzünden, Trakya'da 250.000 dekar, Bolu'da ve Düzce'de yaklaşık 60.000 dekar I ve II. sınıf tarım toprağı yok edilmiştir. Örnekleri hemen her karayolu planlamasında görmek mümkündür.

Yalnızca tuğla ve kiremit fabrikaları, yılda 20.000 dekar en verimli alüvyal toprak su dolu çukurlara dönüşmektedir. Bir hesaba göre, saatte 75 dekar alan erozyonla yok olmaktadır.

Tropikal ürünlerin yetişebildiği narenciye plantasyonları Mersin'den -Antalya'ya kadar betona dönüşmüş katledilmiştir.

Varılan noktada yaşadığımız somut sonuç şudur. 1970'lerde 4,5 dekar olan kişi başına tarım toprağı, bugün 3 dekarın altına düşmüştür. Ve bir yandan nüfusun hızla artması, öte yandan kaynakların aynı hızla yitirilmesinin devam etmesi halinde, gelecekte toplumumuzu çok daha kitlesel ve yaşamsal sorunlar beklemektedir.

Besin üretimi ve beslenme sorunlarımızı çözümleyici çok sayıda yol ve yöntemin geliştirilmesi ve tartışılması kuşkusuz mümkündür.

Zamanımızın elverdiği ölçüde konuya ilişkin birkaç temel yaklaşımımızı aktarmak istiyorum.

Bizce, beslenme sorunlarını çözümlenmesinin birinci koşulu tarım sektörüne ekonomideki yeri ve toplumumuzu besleme misyonu gözetilerek gereken önemin verilmesidir.

İçinde bulunduğumuz somut koşullar, geleneksel çizginin aşılp, tarımda çok ciddi bir atılım süresine girilmesini gerektirmektedir.

Bunu sağlamak açısından toprak ve iş gücü verimliliğini ortaklaşa gerçekleştirilecek çok yönlü tarım ve teknoloji politikaları oluşturulmalıdır.

Bu kapsamda, tarım topraklarının mutlaka korunması ve rasyonel kullanımı başlanmalıdır.

Açlık ve yoksullukla mücadelenin de, çevre ve kaynak korumacılığında özel günlere sıkıştırılan yasak svaımalardan çıkılıp, toplumca paylaşılan bir yaşam biçimine dönüşmesi sağlanmalıdır.

Sorunları yalnızca tanımlayıp eleştirmek yerine, onları çözümleyici teknoloji politikaları oluşturulmasını temel görev ilkesi sayan Ziraat Mühendisleri Odası, bu doğrultuda meslek toplumunun birikim ve deneyimini çözümleme seçeneklerine dönüştürülmesi çabalarını çok çeşitli bilim ve uzmanlık aktiviteleriyle sürdürmeye çalışmaktadır ve bunu toplumuna karşı ulusal görev saymaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanı Lutfullah Kayalar ve TZOB Başkanı Osman Özbek'in de Katıldıkları "Gündem" Programında TV-1'de Yapılan Konuşma

3 Ocak 1991

Konuya geçmeden Ziraat Mühendisleri Odası'nın bir temel yaklaşımına değinmek istiyorum. Kuşkusuz, Türkiye tarımı önemli gelişmelerle birlikte sayısız ciddi sorun da birlikte yaşamaktadır. Biz yalnızca sorunları dile getiren kolaycı yaklaşımları doğru bulmuyoruz. Sorunları bütünlük içinde görebilmeyi, neden-sonuç ilişkileriyle irdelemeyi ve daha önemlisi çözümlene seçeneklerini araştırıp, oluşturmayı, kısacası teknokrazi yaklaşımını daha doğru buluyoruz. Bunu toplumsal sorumluluğumuzun gereği sayıyoruz.

O nedenle tarımın bugününe tanrı koymadan önce kısa tanımlar ve bir iki gösterge ile gelişim sürecini anımsatmayı gerekli görüyorum.

Tüm yetersizliklere rağmen, tarımımız dünden bugüne önemli bir gelişim çizgisini de yaşamıştır. Teknoloji kullanamayan, yalnızca kendini tüketimi için üreten, tek ürün yetiştiren işletme yapısının yerini bugün önemli oranda teknoloji kullanabilen, çeşitli ürün yetiştiren, pazar için üreten hatta tüketim kalıbı kentlileşen bir yapı almıştır. Son elli yılda nüfusumuz dört kat artarken, tarım ürünü ihracatı 28 kat yükselmiştir. Birim alana verim yüzde iki yüz ile altı yüz arasında artmıştır. Bugünkünün dörtte biri düzeyinde nüfusa zor yeten, üretim ölçeklerinden, altmış milyona dayanan toplumumuzu hiç değilse bitkisel besinler açısından besleyebilen düzeye ulaşmıştır.

Bize göre bu gelişmenin maddi temeli teknolojidir. Kullanılabilir toprakların sınırına ulaşılan 1960 lar sonrasında gözlenen gelişme özellikle teknoloji aktarımıyla bağlantılıdır.

Sürecin belirlediği somut sonuç, tarımın ekonomideki önemli rolünü korumakta olduğudur. 1990 sayımına göre toplam nüfusun %41 i, çalışan nüfusun %50.5 ine tarım işdihdamı sağlamaktadır. İmalat sanayi yarıya yakın oranda girdi olarak tarım ürünü kullanılmaktadır. Tüm sanayileşme iddialarına rağmen, dolaysız, dolaylı payları ve tarıma dayalı sanayi payı ile ihracatımız tarıma dayalıdır.

Ne var ki, bütün bu gelişim sürecine rağmen, tarımın yeterli gelişmişlik düzeyine ulaşmış olduğunu söylemek mümkün değildir. Sektör bugün de bir çok yapı ve uygulama sorunu ile karşı karşıyadır.

Zamanımız kısıtlı olduğu için, bunların bizce önemli kimilerine başlıklar halinde değinmek istiyorum.

Sektörün yapısal sorunları bugün de büyük ölçüde geçerlidir. Üstelik bunlar gelişmeyi engelleyici özellik taşımaktadırlar.

Birkaç örnek vermek isterim.

- Küçük üreticilik Türkiye tarımının temel özelliğidir.
- Toprakta dağılım dengesizliği bugün de geçerlidir.
- Ortalama işletme genişliği 77 dekadır. Bu AT da 141 dekadır.
- İşletmeler küçük, topraklar çok parçalı olduğu için teknoloji ve girdi kullanımı yeterli değildir.
- Üreticiler ekonomik bütünlük anlamında örgütlenmeden yoksundur.
- Ve bütün bu koşullara bağlı olarak tarımımızda toprak ve emek verimliliği düşüktür.

Kanımızca, bu yapı sorunları aşılmadan, tarımın geleneksel çizgiyi değiştirmesi

mümkün değildir. Üzülerek belirtmek zorundayım ki bu çizginin gelişim dinamiğine dönüşüğünü kanıtlayıcı göstergelere de rastlayamıyoruz.

Girdi kullanımına bakıyorsunuz yeterli bir gelişim göremiyorsunuz. Sulanabilen alanlar bugün de sulanabilirin üçte biri dolayında. Gübre tüketiminde seksenden bu yana artış var ama son beş yıldır bu eğilim durmuş. Üstelik tüketime ilişkin veriler, sübvansiyondan yararlanmaya yönelik gerçek dışı belgelemeler yüzünden güvenilir değil, bir ölçüde fiktif. Tarım ilacı tüketimini geliştirememişiz, hatta 1980 deki 47.000 ton tüketim, 88 de 44.000 tona gerilemiş. Nominal fiyatlarla artmış görünen krediler, sabit fiyatlarla fazla değişmemiş.

Üretimin yapısına bakıyorsunuz, ne ekiliş alanları, ne ürün deseni açısından yaygın tarıma dayalı-düşük gelirli tarım ürünlerinden- yoğun tarıma dayalı yüksek gelirli endüstri bitkilerine doğru yeterli bir dönüşüm görülemiyor.

Dış ticarete bakıyorsunuz, tarım ürünü ithali on yılda on kat artarak 51 milyon dolardan 499 milyon dolara ulaşmış. Ve tabii üstün teknoloji kullanarak düşük maliyetle ürün yetiştiren gelişmiş ülkelere karşı bizim üreticilerimiz haksız rekabetin zoruna sokulmuş.

Ürün fiyatı-ürün maliyeti, girdi fiyatı- ürün fiyatı ilişkilerini değerlendiren çok farklı görüşler sergilenmektedir. Ben şimdi bunlara girmek istemiyorum. Ama gözlediğimiz bir gerçek var ki bu tartışmalara baz olan veriler yaşananı tam yansıtmıyor. Çünkü üreticinin eline ilan edilen fiyatlar çoğu kez geçmiyor, geçiyorsa da çok kez gecikiyor. Koşullara direnemeyen üreticiler bir çok üründe malını tüccarın dayattığı fiyata satıyor, girdilerini ise borçlanarak ve ağır faiz yüküne katlanarak sağlıyor. Ve kesinden ciddi ölçüde kopmalar oluyor. Artık üretmeyenler köylerini terk ediyor. Yalnız doğuda değil, İç Anadolu'da da bunun çarpıcı örnekleri her gün yaşanıyor.

Şimdi bu noktada, iyi ya tarımın nüfusu azalıyor, bu da gelişmeyi gösteriyor, denilebilir, fakat ülkemizde yaşanan, kanımızca bu da değil. Köylerini terkedener, kentlerde sanayi işçisi olsaydı, bunu sağlıklı gelişme sayabilirdik. Köyden kente göç hızı, sanayileşme hızı değildir. Göçün ardından kentin çekiciliğinden çok köyün iticiliği vardır.

Tabii bu konuda bir de şu söyleniyor. İç ticaret hadleri tarımın aleyhine işliyor ama, bu arada da tarımdan sanayiye kaynak aktarılmış oluyor. Biz aktarılan kaynağın sanayiye mi, rantıye katmanlara, ticaret kesimine mi aktarıldığı konusunda ciddi kuşkular taşıyoruz.

Birkaç başlıkla örneklemeye özetlemeye çalıştığım yapı ve uygulama sorunlarının çözümlenmeleri de vardır ve bulunmalıdır. Ama ülkemiz açısından eksik olan tarıma yönelik politikalar bütününe bulunmayışıdır. Ne yöneten ne de yönetime aday çevrelerde ilkeleri amaçları belirlenmiş, bilimsel verilere dayandırılmış, araçları somutlaştırılmış politikaların üretilmemiş olması gerçekten talihsizliktir.

Türkiye tarımı geleneksel çizgisini daha fazla sürdürülemez. Ülkenin somut koşulları nedeniyle bu çizginin ciddi bir atılıma dönüştürülmesi zorunludur. Ekonomileri gelişmiş ama tarımı geri bırakılmış ileri ülke örneği yoktur. Sanayi alanında atılımlar yapmalarına rağmen bazı Sosyalist ülkeleri özellikle Balkan devletleri tarımı dışlamalarını maliyetini bugün çok ağır ödüyorlar.

Zamanımızın kısıtlılığı nedeniyle, tarım politikası bütünlüğü çerçevesinde, sorunun teknoloji boyutuna değinmek istiyorum.

Ülke yönetimi için hangi genel siyaset benimsenirse benimsensin, bize göre tarımın gelişmesinin ön koşulu teknolojidir.

Bugün Dünya 21. yüzyıla "müdahale çağı" damgasını vuran biyoteknoloji devrimini yaşamaktadır. Bu devrim öncelikle tarıma yansıyor, tarımda yaşanıyor.

Türkiye ileri toplumların gelişmelerini yalnızca izleyen ve "mal satışının makyaj-

lanmış" bir tanımı olan teknoloji aktarımı tek çözüm sayan bir konumda daha fazla tutulmamalıdır.

Sorunların yalnızca üretilmiş tekniklerin aktarımıyla çözüleceğini sanan anlayış bize göre yanlıştır ve teknolojiyi ülkemiz koşullarında üreten bir dinamığe kesin dönüşmelidir.

İleri ülkeler araştırma için GSMH'nin %3-4'ünü ayırırken Türkiye %2.5 luk paylarla daha fazla yetinemez, yetinirse teknoloji üretemez.

Teknoloji politikalarını oluşturulması, öncelikle araştırma fonksiyonunun geliştirilmesiyle bağlantılıdır.

Teknolojinin beklenen atılımı gerçekleştirebilmesi ise önemli ölçüde onun verimliliğini, kullanılabilirliğini maksimize edecek yapısal gelişim doğrultuları ve alt yapılarla ilgilidir.

Bu katkının maksimize olması açısından, üretilecek teknoloji politikaları, teknolojiyi verimli kılan doğru toplum ve yapı politikalarıyla bütünleştirilmelidir.

Bize göre, kısa ve uzun geleceği, iç ve dış pazu, dünyanın değişim doğrultularını gereğince değerlendiren bir tarımsal üretim planlaması mutlaka gündeme gelmelidir.

VI. planda olduğu gibi, konut veya ulaştırma sektörünü üçte biri oranında değil, sektöre atılım yaptıracak kaynak tahsisleri yapılmalıdır.

Tarım alanlarının bozulması ve daralması süreci durdurulmalı, Anayasa'nın 45. maddesi bu konuda devlet net görev vermesine rağmen, bizzat kamu yatırımlarının en verimli tarım alanlarını yok etmesi trajedisi kesin sona erdirilmelidir.

Kamu yönetiminin araştırma sorumluluğu geriletmemeli, geliştirilmelidir.

Hem emeğin, alın terinin hakkının alınması, hem tarımın diğer kesimlerce sömürülmesini önlenmesi ve hem de teknoloji kullanımının önleyen yapısının değiştirmek için üreticiliğin ekonomik güç birliğini oluşturacak üretici örgütlenmesine geçilmelidir.

Tüm dünyanın yaptığı gibi korumacı yaklaşımlar geliştirilmeli, destekleme uygulamaları populist yaklaşımlar yerine örgütlenmeyi, teknoloji kullanımını, verimliliği, kaliteyi ve toplumsal dengeleri gözeten ve özendiren seçici yaklaşımlara gönüştürülmelidir.

Tarımda teknoloji kullanımını dayatan bunca koşulun karşısında, binlerce eğitilmiş tarımcının işsiz bırakılması dramına mutlaka çözüm bulunmalıdır.

İzin verirseniz Oda'mızın çözümleme yaklaşımlarının somutlaştırılmasına yönelik çalışmalarından örnekler vererek bitirmek istiyorum.

Ziraat Mühendisleri Odası, yalnızca sorunları aktaran ve eleştiren bir kolaycılık yerine, sorunlar nasıl aşıldığı araştırmayı daha önemli saydığından, bu amaca yönelik bilimsel ve teknik çalışmalar yapmaya çalışmaktadır.

1988'de Tohumculuk kongresi yapılmış 350 sayfalık kitaba dönüştürülmüştür.

Çevre konusu tarım boyutuyla araştırılmış, gıda denetimi ayrı bir çalışma konusu olmuştur.

Geçen yıl bu günlerde, Türkiye tarımının bütün yönleri 250 bilim adamı ve uzmanın katkılarıyla 68 bildiri halinde tartışılmış ve 5 gün süren bu teknik kongre sonuçları 900 sayfalık kitaba dönüştürülmüştür.

1991'in gündeminde hayvancılık kongresi, GAP'ta tarımsal toplumsal araştırma, crezyon, tarımsal araştırma, tarımsal üretim planlamasının somutlaştırılması ve tarıma yönelik kamu örgütlenmesi gibi önemli konular bulunmaktadır.

Üç gün sonra Tarım Haftası'91 çerçevesinde 1980-1990 döneminde tarımda ya-

şananları bilimsel bir değerlendirmeden geçireceğiz. 3 gün sürecek sempozyumda dönemin her yönüyle profilini çıkarmaya çalışacağız.

Ülkemizin sorunlarının bilim ve teknolojinin yol göstericiliğinde geliştirilmiş doğru politikalarla aşılabileceğine içtenlikle inanıyoruz.

Tarımsal Öğretim Sorunlarına İlişkin Olarak 7 Ocak 1991 Tarihinde Gün Başlıyor TV Programında Yapılan Konuşma

Ülkemiz tarım öğretimi yaklaşık bir buçuk yüzyıllık bir gelişim süreci geçirmiştir. Bu süreç boyunca, kuşkusuz çok önemli nitel ve nicel gelişmeler yaşanmıştır.

Ne var ki, gelineen noktada tarımsal öğretimin tüm sorunlarının aşılmış olduğunu ve yeterli bir gelişmişlik düzeyine ulaşıldığını söylemek gerçekten zordur.

Zamanımız elvermediğinden, bunları sayıp dökmek yerine belirleyici birkaç saptamayı aktarmakla yetinmek istiyorum.

Ziraat Fakülteleri planlamaları bize göre yeterli bilimsel etüdlere dayandırılmaktadır. Yeni fakültelerin açılışında ülkenin ve tarımın uzun geleceklili ihtiyaçlarını değerlendirmesi yerine, gündelik hatta politik yaklaşımlar geçerli olmaktadır. Fakültenin yeri seçiminde ülke koşulları gözetilmemekte, aynı ekolojik bölgede çok fakülte açılarak kaynak savurganlığı yapılmaktadır. Sonuçta, öğretim elemanı açısından önemli ölçüde eksikli, öğretim alt yapısı açısından yetersiz kurumlarda üniversiter tarım öğrenimi yapılmaya çalışılmaktadır.

Sorunu, somutlayıcı birkaç gösterge aktarmak isterim.

1983-1990 döneminde ziraat fakülteleri öğrenci sayısı 8221'den yüzde yüz artışla 15.335'e ulaşmıştır. Ama aynı dönemde öğretim elemanı sayısı 768'den ancak %40 artışla 1137'ye varmıştır. Bunun doğal sonucu, öğretim üyesi başına öğrenci sayısı 19'dan yarı yarıya artışla 28'e çıkmıştır. Gelişmiş 4 fakültede 101 olan ortalama öğretim üyesi sayısı, diğer 8'inde sadece 16'dır. 1983'den beri öğrenci alan 4 fakültede, profesörden - araştırma görevlisine kadar tüm öğretim elemanı sayısı 25 ile 11 arasında değişmektedir.

Örneklemeye çalıştığım bu eğilimin net tanımlaması, gelişmemektir, hatta gerilemedir. Oysa, dünya ve ülke koşulları tarımsal öğretimde nitel anlamda hızlı gelişme sağlanmasını gerektirmektedir. Kanımızca gelişmesi gereken geleneksel öğretim çizgisini bile yeni fakülteler özelinde koruması güç olan bu gidışe daha fazla izin verilmemelidir.

Bilindiği gibi öğretim sorunları öğretim dönemi ile sınırlı kalmamakta, daha önemlisi bu sürecin sonrasına yansıyan sonuçlar üretmektedir. Asıl sorunlar, çeşitli nicel ve nitel göstergelerle yaşam pratiğinde ortaya çıkmaktadır. Bir yandan kitlesel işsizlik trajedisi, bir yandan yetişkinlik düzeyiyle bağlantılı başka sıkıntılar yaşanmaktadır.

Çözümlemeler kuşkusuz hazır reçetelerle hemen ulaşılacak kolaylıkta değildir. Ve kanımızca, ülkenin genel tarım politikasıyla da doğrudan bağlantılıdır.

Örneğin, fakültelerin lisans dalları hangi doğrultularda gelişmeli ya da değişmeli, ne derece genelleşmeli, ne ölçüde özelleşmelidir? İsdihdam sağlayan resmi ve özel çevreler nasıl bir formasyon ihtiyacı duymaktadır? Rekabete açık disiplinler haksız rekabette nasıl kurtarılacaktır? Ziraat fakülteleri birden fazla ünvan vermeli midir, bu hangi alanlarda olmalıdır? Lisans programları müdahale çağının ileri çizgisini nasıl yakalayacaktır? Yeni ve gelişmemiş fakülteler başkalarına bağlı bölümler mi olmalı midir, gerekirse kapatılmalı midir?

Oda'mız sayıları artırılabilir bu tür öğretim isdihdam sorunlarını yalnızca aktarmak yerine çözüm araştırmayı da temel ödev saydığı için ziraat fakültelemizin de ka-

tıldığı Eğitim Öğretim İsdihdam Kurulunu oluşturmuş, çalıştırmaya başlamıştır. Kurulumuzun aldığı karar gereği ülke ölçeğinde başlatılan araştırmanın bilimsel değerlendirilmesi yapıldıktan sonra varılan sonuçlar somut çözüm yolları olarak tüm yetkili çevrelere meslek toplumu görüşleri olarak aktarılacak ve izlenecektir.

Öte yandan yine Oda'mız öncülüğünde başlatılan ve bugünler de Danıştay incelemesine sunulmuş olan ziraat mühendisliği Tüzüğü'nün de yaşama geçmesiyle isdihdam sağlama anlamında önemli bir engelin aşılmış olacağını umduğumu da eklemek istiyorum.

Tarım Haftası 91 Kapsamında Tarımsal Öğretime İlişkin TV Konuşması

10 Ocak 1991

Gösterdiği bir buçuk yüzyıllık gelişim sürecine rağmen, sayın hocamın çok yetkin biçimde dile getirdiği üzere, tarımsal öğretimin çözüm bekleyen çok sayıda sorunu bugün de vardır.

Hem zamanı ekonomik kullanmak hem de gereksiz tekrarlara yol açmamak için bunları sayıp dökmeyi gerekli bulmuyorum. Onunla birlikte, bize göre sorunun özü olan bu iki saptamayı aktarmayı da zorunlu bulmuyorum.

Kanımızca, ziraat fakültesi planlamalarının özellikle son yıllarda yeterli bilimsel temeli yoktur. Planlamaların ülkenin ve tarımın uzun geleceklili ihtiyaçları gözetilerek yapıldığını söylemek mümkün değildir. Aynı ekolojik bölgede birden çok fakülte açmak kesin yanlış, savurganlıktır. Öğretim elemanı ve altyapısı bulunmayan fakültelerde öğretim yapılması, tarımın geleceği açısından vahim bir sorumsuzluktur.

Çok açık ve net söylemek istiyorum. Bize göre bu sorumsuzluğun sorumlusu, hiçbir demokratik katılım erkine karar mekanizmasında yer vermeyen YÖK anlayışıdır.

Tablo niçin vahimdir? Birkaç veri aktarmak ve sayın hocamın belirlemelerine katkıda bulunmak istiyorum.

YÖK düzeni geldi beri, örneğin 1983-1990 döneminde ziraat fakülteleri öğrenci kontenjanı 8221 den, 15335 e çıkmış, yani yüzde yüz artmıştır. Aynı dönemde öğretim elemanı sayı artışına bakıyoruz, 768 den %40 artışla 1137 ye yükselmiş.

Buna bağlı olarak, öğretim üyesi başına öğrenci sayısı, tersine artmış, 19.3 den 28.5 e yükselmiş, yarıya büyümüş.

Gelişmiş 4 fakültemizde ortalama öğretim üyesi sayısı 101, diğer 8 inde sadece 16.6.

1983 den beri öğrenci alan ve mezun veren 4 fakültenin toplam öğretim elemanı sayısı, sırasıyla 25, 22, 17, ve 11 dir.

Tanımlamaya çabaladığım bu eğilim, açıkça gerilemedir. Oysa gerek dünya gerekse ülkemiz koşulları tarımsal öğretimin nitel anlamda daha hızlı gelişmesini gerektirmektedir. Somut koşulların dayattığı bu zorunluluğa rağmen geleneksel öğretim çizgisinin bile kimi kurumlar açısından korunamaması, yalnızca ziraat mühendisliğine değil, son tablilde ülke tarımına karşı gösterilen acı bir kayıtsızlıktır.

Tarımsal öğretimde yaşananlar salt bu alanla sınırlı kalmamakta, öğretim sonrası, isdihdama yansayan sonuçları da üretmektedir.

Bir kere yeni fakülte ve öğrenci kontenjanı artışı, beraberinde ziraat mühendisi

sayısının hızlı artması olgusunu da yaratmıştır. Bizim belirlemelerimize göre ülkemizde şu anda aktif 22-23 bin meslektaşımız bulunmaktadır. Kamu kuruluşları bunun ancak 14-15 binine isdihdam yaratabilmiştir. Kamu isdihdamı, gereken hızla gelişmemiştir. Daha önemlisi özel kesimde isdihdamı sağlayacak, yönlendirecek yasal çerçeve çizilememiştir. Öncülüğünü Oda'mızın yaptığı ziraat mühendisliği yetki tüzüğüne çıkarılması bu anlamda son derece önemlidir.

Bilindiği gibi ziraat mühendisliği bir sektör mesleğidir. Bu nitelik doğal olarak çok sayıda mesleki disiplinin ortaya çıkmasını getirmektedir. Hatta bu özellik, sektörün üretim alanlarıyla bağlantılı başka mesleklerle de çokça ortak paydalar, ilintiler bulunmaktadır. Kimi zaman mesleki çelişki ve çatışmalara da yol açabilmektedir. İlgi alanı bir sektör olan bir meslek için aslında bu doğaldır.

Burada sorun şu noktada yoğunlaşmaktadır. Fakültelerin geleneksel eğitim çizgisi devam etmeli midir, ya da hangi doğrultuda değişim geçirmelidir.

Söz gelimi bugün peyzaj mimarı ünvanı da sağlayan fakülteler, benzeri özel ünvanları başka bölümler için de vermeli midir? Bölüm eğitimleri nasıl geliştirilmelidir? Ziraat mühendisi isdihdamı sağlayan resmî ve özel çevreler ne tür bir formasyon ihtiyacı duymaktadır? Lisans programları "müdahale çağının" gerektirdiği doğrultuda nasıl geliştirilmelidir? Lisans dalları ne derece genelleşmeli, ne ölçüde özelleşmelidir? Rekabete açık bölümler, haksız rekabete olumsuzluğundan nasıl çıkarılmalıdır?

Oda'mız sayıları artırılabilir bu türden öğretim ve isdihdam sorunlarını araştırmayı ciddi bir ödev saymıştır. Bu nedenle, çalışma programımızda yer alan Eğitim-Öğretim-İsdihdam sürekli komitasını çalıştırmaya başlatmıştır. Oda uzmanları ve gelişmiş 7 fakültemizin temsilcilerinin katılımıyla 3 Kasım tarihinde yapılan ilk toplantıda, her iki alana ilişkin durum saptaması yapılmıştır. Bu Komitenin belirlediği Yürütme Kurulu, alınan kararlar doğrultusunda Türkiye çapında araştırma başlatmıştır. Sorunun tüm boyutlarını yer alacağı bu çalışmanın sonucu, somut çözüm seçeneklerine dönüştürülerek, tüm yetkili kurum ve kişilere meslek toplumunun değerlendirmesi olarak aktarılacaktır.

Tarım Haftası 91 Kapsamında Yapılan Radyo Konuşması

12 Ocak 1991

Ülkemiz bugün de tarım ülkesi kimliğini sürdürmektedir. Toplam nüfusun %41'i, çalışan nüfusun %50'si, tarım kesimindedir. İmalat sanayii %50 oranında tarım ürünü kullanmaktadır. Tarım ürünlerinin ve tarıma dayalı sanayi ürünlerinin ihracatımızdaki toplam payı %60'ın üzerindedir. Açıkça görülüyor ki, tarım daha uzunca bir süre ekonomimizin temeli olmaya devam edecektir.

Öte yandan Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen büyük atılımlara rağmen tarımımızda verimlilik düşüktür. Son elli yılda nüfusumuz 4 kat artarken tarımsal katma değer 7 misli büyümüştür. Tarım ürünleri ihracatı 28 katına çıkmış, birim alana verim %200-%600 artmıştır. Ancak bu artışlar yeterli değildir. Bilim ve Teknoloji dev adımlarıyla ilerliyor. Bu gelişmenin tarıma yansımaları verimlilikte büyük sıçramalar biçiminde kendini göstermektedir. Dünyada teknolojiye dayalı olarak hızla gelişen verim ve kalite artışına Türkiye de ayak uydurmak zorundadır.

Ekonomimizin temeli olan tarım bu gelişmişlik düzeyinde bırakılamaz. Verimde büyük artışlar sağlamak kaliteyi yükseltip, maliyetleri düşürmek zorundayız. Uluslararası gıda pazarının gelişmelerine göre belli konularda uzmanlaşmalıyız. Katma değeri yüksek hayvansal ürünlere ve endüstri bitkileri üretimine daha fazla ağırlık vermeli, işlenmiş ürün

satmak için daha fazla çaba göstermeliyiz.

Öngördüğümüz bu gelişmelerin gerçekleşmesi mümkündür. Ülkemizin yeterli potansiyeli vardır. Yapılacak atılımın ön koşulu ise ileri teknoloji üretmek ve kullanmaktır. Bunu yapmak zorundayız.

Teknoloji üretmenin ise eğitim ve araştırma ile gerçekleşeceğini biliyoruz. İşte bu noktada, Türkiye’de tarımsal öğretimin ve yüksek öğretimin geçmişi ve bugününe ilişkin bazı bilgiler vermek istiyorum.

Ülkemizde tarımsal öğretim 1846 yılında İstanbul Yeşilköy’de kurulan okulla başlamıştır. İçinde bulunduğumuz haftada Ziraat Mühendisleri Odası ve Ziraat Fakülteleri ile başka bazı kuruluşlar tarafından kutlanan yıldönümü işte bu tarihin yıldönümüdür. 10 Ocak tarihi Türkiye’de tarımsal öğretimin başlama tarihi kabul edilmektedir. Bugünkü ölçülere göre orta dereceli mesleki öğretim kurumu sayılması gerektiği ileri sürülen bu okul ne yazık ki pek uzun ömürlü olamamıştır.

Yüksek öğretim düzeyindeki tarım öğretimi ise 1891 yılında yine İstanbul’da kurulan Halkalı Yüksek Ziraat Okulu ile başlamış ve 1928-33 yılları arasında uğradığı kesinti dışında bugüne kadar aralıksız devam etmiştir. 1933 yılında kurulan Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’ne de kısaca değinmek istiyorum. Bu kuruluş, bünyesinde bulundurduğu 5 Fakülte’inde başlattığı eğitim ve araştırma çalışmalarıyla modern Türkiye’nin kurulmasında öncülük eden önemli kuruluşlardan biri olduğu gibi, birçok görüşe göre de Türkiye’de Üniversite niteliğindeki ilk kuruluş olmuştur. Enstitü 1948 yılında kapatılmış ve mevcut 4 fakültesinden ikisi birleştirilerek Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi kurulmuş, Veteriner Fakültesi Ankara, Orman Fakültesi İstanbul Üniversitesine bağlanmıştır.

1955 yılında 2, 1957 yılında 3, ve 1967 yılında 4 Ziraat Fakültesi kurulmuştur. Bugünkü Ziraat Fakültesi sayısı ise 14’tür.

Tarımda gereken gelişmeyi sağlayabilmek için zorunlu olan yüksek teknolojinin, tarımsal eğitim görmüş bilim ve meslek adamları yani Ziraat Mühendisleri tarafından üretilmesi gerekmektedir ve meslek topluluğumuz bunu başaracaktır. Ancak değinmeden geçemeyeceğim bir husus da şudur. Üniversiteye girmek isteyen gençlerimizin sayısının çok arttığını biliyoruz. Esasen bir gelişmişlik göstergesi olması gereken üniversite ve üniversiteli sayısının artmasına ilke olarak tabii karşı değiliz. Ancak imkanların ötesinde gerçekleştirilen artışların ciddi nitelik sorunları yarattığını veya en azından yaratabileceğini kabul etmek zorundayız. Elimizde sayılar var. Ziraat Fakültelerinde öğrenci sayısına ve öğretim elemanı, laboratuvar, uygulama tesisleri, araç ve gereçlerine bakıldığında ortaya çıkan sonuçlar, çağdaş gelişmelere ayak uydurabilecek düzeyde bilim ve meslek elemanı yetiştirebilme olanaklarının geliştiği izlenimini ne yazık ki vermiyor.

Her alanda olduğu gibi tarım alanında da ihtiyacımız çağdaş teknoloji yarışında ülkemizin de yer almasını sağlayabilecek insanlar yetiştirilmesi olduğuna göre, bu darboğazi aşmak zorundayız...

Modern tarım teknolojisinin üretilmesi ve uygulayıcılara aktarılması görevini üstlenmiş bulunan mesleğimizin şu aşamada ciddi istihdam sorunları var. Özellikle son 10 yılda hızla artan fakülte ve öğrenci sayısından kaynaklanan Ziraat Mühendisi sayısı artışı esasen kamusal istihdam olanaklarının çok üzerinde iken, son dönemde izlenen kamu müdahalesini ve kamusal istihdam olanaklarının çok üzerinde iken, son dönemde izlenen kamu müdahalesini ve kamu işletmeciliğini azaltma politikaları, sorunun boyutlarını genişletmiştir. Özel kesim istihdamı ise henüz yeterince gelişmemiştir.

Oysa ki daha önce kısaca değindiğimiz yapısal ve teknolojik gerekçelerin ortaya çıkardığı sonuç, Türkiye’nin zorunlu olduğu verim sıçramasını yapmasının, bu alanda iyi yetişmiş teknik elemanların varlığına ve çalışmasına bağlı olduğudur. Ülkemizin çok önemli bir projesi olan GAP’tan umulan yararın sağlanması da yaratılacak potansiyeli optimum düzeyde değerlendirebilecek bilim ve meslek elemanlarının istihdam edilebilmesine bağlıdır.

Doğaldır ki, sadece isdihdam sağlanması yeterli değil. Bugün ülkemizde araştırmalara tahsis edilen kaynaklar yetersizdir. Önemli ölçüde artırılması gerekiyor. Araştırma sonuçlarının veya transfer edilen teknolojinin, uygulamaya aktarılması, üreticilerin eğitilmesi ve örgütlenmesi anlamında da daha çağdaş ve etkili düzenlemeler yapılması bu amaçlara da daha fazla kaynak tahsis edilmesi gerekmektedir.

Son yıllarda Ziraat Mühendisleri Odası tarafından Tarım Haftası olarak değerlendirilen 10 Ocak Tarımsal Öğretimin yıldönümü kutlamaları kapsamında bu yıl ülkemizin ekonomik toplumsal yaşamında önemli bir geçiş dönemi oluşturan 1980-1990 döneminin Türkiye Tarımını nasıl ve hangi boyutta etkilediğinin araştırılması, sorunların ve çözüm önerilerinin saptanması amacıyla bir Sempozyum düzenlenmiştir. Bilim adamları ve uzmanların, politikacıların katılım ile 3 günde tamamlanan çalışma yoğun bir ilgi ile izlenmiştir. Sempozyumda son 10 yılda izlenen kamu politikaları, tarım-sanayi ilişkileri, GAP'la ilgili tarımsal sorunlar, tarım kesiminde yaşanan değişim ve dönüşümler irdelenmiştir.

Tarım Toprağı Talanına İlişkin TV Değerlendirmesi

7 Mayıs 1991

Türkiye'nin tarım toprakları sanıldığı gibi sınırsız veya çok zengin değil. Tersine verimli diyebileceğimiz I ve II. sınıf arazilerimiz toplamın ancak 7'de biri kadar.

Böylesine kısıtlı olan kaynaklarımızın, sorumsuz saldırılarla karşı karşıya kalması, kanımca toplumun geleceği adına açıkça cinayettir.

Seçenek yer tartışması yeterince yapılmadan, kısa gelecekle maliyeti öne çıkaran faydacı anlayışlar sonucu, kent, ulaşım, endüstri ve turizm yatırımlarının en verimli alanlarımızı işgal etmesi, ülkenin geleceği bakımından gerçekten trajik bir tablodur.

Endüstrinin, ulaşım ya da turizmin ekonomimize katma değeri, arazinin tarım gelirine göre çok yüksek olabilir. Bir dekar fabrikanın, söz gelimi bir dekar şeftali bahçesinden çok daha fazla gelir sağladığı da söylenebilir.

Ne var ki sorun, yalnızca ekonomik verimlilik değildir. Kısa gelecekle ekonomikliği ön plana alan yaklaşımlar sonucu, toplumun geleceğine ipotek koyulmaktadır.

Kaldı ki, fabrikayı meyve bahçesi yerine taşlık araziye kurmak da turizm yatırımını portakal bahçesi yerine yamaç arazilere yöneltmekte mümkündür. Verimli araziye gerçekleştirilen yatırımla kazanılan yalnızca alt yapı maliyetinin düşüklüğüdür. Oysa, alt yapının götürüldüğü her arazide endüstri yatırımı gerçekleştirilmesine rağmen, üstün tarımsal üretim ancak verimli tarım alanlarından sağlanabilmektedir.

Özetlersem, bizim gibi nüfusu hızla artmaya devam eden toplumu esasen yeterince besleyemeyen verimli alanları oldukça sınırlı bulunan bir ülkede, tarım topraklarımızı amaç dışı kullanımı vahim bir tablodur.

Ne yapmak gerekir anlamında, kuşkusuz çok şeyler söylenebilir. Ama kanımca, yapılacakların sonuca ulaşmasının ön koşulu toplum anlayışının gelişmesidir. Birinci sınıf arazinin, birinci sınıf arsa olduğu anlayışı kesin terkedilmelidir.

Çevre korumacı yaklaşımlar özel günlere sıkıştırılan yasak savmacılıktan kurtarılıp, toplumca paylaşılan inanca, bilince ve daha önemlisi yaşam birimine dönüştürülmelidir.

Özellikle, devlet bu konuda örnek almalı ve Anayasa'nın 45. maddesinde toprakların korunmasıyla ilgili olarak görev verilmesine rağmen, amaç dışı kullanıma herkesten çok kamu yatırımlarının öncülük etme komedisi kesinlikle sona erdirilmelidir.

Toprak-insan-çevre Sempozyumu İçin TV-1 Tanıtım Konuşması

5 Haziran 1991

Oda'mız, çevre sorununu fantazi ve modacılık olarak algılayan anlayışları da saygıyla karşılamakla birlikte, bu olgunun yaşamsal önem taşıyan tarım boyutunu inceleyip araştırmayı, her konuda sergilenmeye çalışılan sorumluluk ilkesinin gereği saymaktadır. 1989 ve 1990'da gerçekleştirilen TERMİK SANTRALLAR VE ÇEVRE, ÇEVRE-TARIM-TOPLUM ve ÇEVRE-TARIM-İNSAN konulu sempozyum ve panellerle somutlaştırılmaya çalışılan bu yaklaşım, 1991'de iki günlük ÇEVRE-TOPRAK-İNSAN sempozyumu ile yeni bir boyut kazanmıştır.

3-4 Haziran 1991 tarihlerinde Ankara'da Türk-İş Salonunda düzenlenen sempozyumda, çevresel bozulmanın topraklarımızda gözlenen EROZYON, TOPRAK KİRLİLİĞİ ve AMAÇ DIŞI TARIM TOPRAĞI KULLANIMI boyutları, enine boyuna irdelendi.

Oda Başkanı Mahir GÜRBÜZ'ün açış konuşmasını yaptığı Çankaya Belediye Başkanı Doğan TAŞDELEN'in konuk konuşmacı olduğu, konuk konuşmacı olarak yer almalarına rağmen Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı Lütfullah KAYALAR'ın katılmadığı birinci gün çalışmalarının öğleden önceki bölümü Orman Mühendisleri Odası'nın sergilediği orman-erozyon ilişkilerini saydam gösterisi ile tamamlandı.

Başkanlığını Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğretim üyesi ve Toprak İlimi Derneği Başkanı Prof. Dr. Nuri MUNSUZ'un yaptığı BİRİNCİ OTURUMDA, "Boyutları ve Sonuçlarıyla erozyon" konusu Doç. Dr. Orhan DOĞAN, "Orman-erozyon ilişkileri" konusu Orman Yüksek Mühendisi Doç. Dr. Ahmet HIZAL, "Toprak erozyonu insan ilişkileri" konusu ise FAO Türkiye temsilcisi Jan Doorenbos tarafından sunuldu ve tartışıldı.

Sempozyumun ikinci günü DPT Kalkınmada Öncelikli Yörelere Daire Başkanı Zeynep ARAT'ın yönettiği oturumla başladı. Bu oturumda ise bozulma sürecinin çok önemli iki boyutundan "Toprak kirliliği" konusu Prof. Dr. Koray HAKTANIR, "Amaç dışı tarım toprağı kullanımı" konusu ise Prof. Dr. Cemil CANGİR tarafından ülkemize özgü göstergeler aktarılarak değerlendirildi. Oturumun son bildirisi olan ve Prof. Dr. Ruşen KELEŞ tarafından sunulan "Toprakların kullanımı ve korunmasında yasal düzenlemeler" konusu ise sorunun yasal ve toplumsal boyut açısından irdelenmesi özelliğinden ötürü ilgi ve beğeni ile izlendi.

Ülkemizin doğal güzellik ve zenginliğini tanımlayıcı örnekleriyle sergileyen ve Prof. Dr. Yücel AŞKIN tarafından sunulan SAYDAM GÖSTERİSİ'nin ardından TARIM TOPRAKLARININ KORUNMASI STRATEJİSİ ve POLİTİKASI konulu PANEL'e geçildi.

İzleyenlerce ilgiyle ve katkıyla karşılanan PANEL'i Gazeteci-Yazar Necati DOĞRU, Panel'de TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Ali Talip ÖZDEMİR, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı Osman ÖZBEK, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu üyesi Osman BERBEROĞLU, Türkiye Çevre Vakfı Başkanı Prof. Dr. Necmi ŞÖNMEZ, TMMOB Orman Mühendisleri Odası Başkanı Prof. Dr. Tahsin TOKMANOĞLU ve TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Yusuf DENİZ farklı yaklaşımlarla strateji ve politika önerilerini dile getirdiler ve tartıştılar.

Doğal Kaynaklarımızın korunması ve rasyonel kullanılması bağlamında, çoğunlukla birleşilen çözüm önerilerinin geliştirdiği SEMPOZYUM bildirileri ve tartışmalarıyla en kısa zamanda kitap haline getirilecek, çalışmanın kalıcılığı ve yaygınlığı sağlanacaktır.

SEMPOZYUM düzenlemesinde Oda'mıza destek olan Çevre Müsteşarlığı ve Toprak İlimi Derneğine mesleğimiz adına teşekkür ediyor, çalışmalarımızı birikimleriyle

boyutlandırılan tüm katılımcıları kutluyoruz.

Çevre-Toprak-İnsan sempozyumunun ardından, 5 Haziran DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ'nde televizyonun GÜN BAŞLIYOR programında Oda Başkanı Mahir GÜR-BÜZ tarafından aşağıda sunulan konuşma yapıldı.

Çevre sorunu toplumun gündemine sanayi devrimi ile birlikte girmiştir. Önemli ölçüde de, gelişmiş ülkelerin, adeta kirlilik ihraç eden politikalarıyla Dünya ölçeğinde yaygınlık kazanmıştır. O kadar ki, sağlıklı çevrede yaşama hakkı bir süreden beri temel insan hakları kapsamında sayılmaya başlamıştır.

Kanımızca, bütün bunlar nedensiz değildir. Tersine, toplumun geleceği açısından endişe yaratan çok ciddi, çok yaşamsal gerekçeleri vardır.

Zamanımız sınırlı olduğundan, sayısız boyutu olan çevresel bozulmanın, en ciddi boyutlarından birisi olan toprak-sorununa ilişkin kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum.

Gelecek için endişe dedim. Neden? Çünkü, kısıtlı doğal kaynaklar her gün hızlanan, sorumsuz ve çok yönlü bir saldırıyla karşı karşıya bulunmaktadır.

Ve, bugün bile yeterince beslenemeyen Dünya toplumu, 2000 yılına ekmek ve aş isteyen bir milyar yeni insanıyla girecektir. Bir tahmine göre, ikibin on yılda beşyüz milyon insan, beslenememek nedeniyle ölümlerle yüzyüze gelecektir.

Besin üretiminin temel belirleyicisi olan, tarım topraklarının sorunu, işte bu nedenle çevre bozulması sürecinin, bize göre en önemlisi en yaşamsalıdır.

- Sorun bu kadar önemli olduğna göre, çözüm anlamında sizce hangi tedbirler alınmalıdır?

Tanımlamaya çalıştığım bu sorun, Dünya genelinde olduğu kadar, Türkiye açısından da aynı ölçüde geçerlidir.

Neden böyledir?

- Bir kere, Türkiye tarım toprakları bakımından sanıldığı kadar zengin değildir. Hafta, Türkiye toprak rezervi kalmamış 19 ülke arasındadır. Verimli diyebileceğimiz topraklar toplamın ancak yedide biri kadardır.

- Öte yandan, böylesine kısıtlı olmasına rağmen, özellikle verimli alanlarımız, kentleşme, endüstri, ulaşım, turizm ve benzeri etkenlerle hızla kirlenmekte, bozulmaktadır. Daha önemlisi, sorumsuz saldırılarla yok olmaktadır.

- Denetlenemeyen bir hızla büyüyen ve aslında yeterince beslenemeyen toplumumuza, işte bu kaynaklarımızı kullanarak insanca yaşatmak durumundayız. Ekonomik kalkınmamıza itici gücü, bu kaynaklarımızı rasyonel kullanarak kazandırmak zorundayız.

Rakam boğmak istemiyorum ama, söylediğini doğrulama anlamında birkaç örnek aktarmak isterim.

47 il merkezinde kentleşme gerekçesiyle 1.200.000 dekar birinci sınıf, üstelik sulama yatırımı yapılmış tarım toprağı yok olmuş.

Trakya'da karayolu 8-10 Km. farklı güzergahtan geçmediği için 250.000 dekar birinci sınıf toprak yitirilmiş.

Yatağan Santral külleri, 1.600.000 dekar ormanı, kavurmuş.

Turizm adına, narenciye plantasyonları katledilmiş.

Akarsular, yılda 500 milyon ton toprağı denize taşıyor. Bir hesaba göre saatte 75 dekar arazi, erozyonla kayboluyor.

Bütün bunlar niye?

Bize göre temel neden, politikasızlıktır, buna bağlı faydacı yaklaşımlardır, tek boyutlu ekonomik tercihlerdir.

Kuşkusuz, endüstrinin ya da turizmin katma değeri tarımdan yüksektir. Bir dekar fabrikanın bir dekar bahçeden daha verimli olduğu da söylenebilir. Fakat sorun görüldüğü kadar tek boyutlu değildir. Alt yapının götürüldüğü her alanda kentte kurulabilir, endüstri yatırımı da turizm yatırımı da yapılabilir. Ama, yüksek tarımsal gelir, ancak verimli topraklardan sağlanabilir.

Özetle söylemem gerekir ise örneklemeye çalıştığım tek yönlü faydacı yaklaşımlar yüzünden topraklarımız adeta talan edilmektedir.

Kısaca aktarmaya çalıştığım sorunların, çözüm yolları da yöntemleri de vardır. Bulunmak, zorundadır.

Oda'mız sorunları yalnızca gündeme getirmek yerine, çözümlerininide araştırmayı ilke sayan anlayışı gereği, toprak sorunlarını irdelemek ve çıkış yollarını bulmak amacıyla bilimsel bir sempozyum düzenlenmiştir. Geçtiğimiz iki gün boyunca yalnızca tarım topraklarının ele alındığı bu çalışmada, ortaya çıkan çözümlere doğrultularından bazılarını, izninizle aktarmak isterim.

1. Yakın geleceği gözeten faydacı anlayış, yerini kesinlikle hem sağlıklı beslenme hem sağlıklı kalkınma ve hem de sağlıklı çevreyi birlikte kavrayan somut strateji ve politikalara terketmelidir.

2. Toprakların korunması, resmi özel her çevrede paylaşılan ortak inanç ve bilince dönüşmelidir.

3. Anayasanın 45. maddesiyle toprakları koruma ödevi verilen Devletin, kamu yatırımları eliyle toprakları yok etmesi vehameti sona erdirilmelidir.

4. Toprak koruma ve kullanma kanunu çıkmalıdır.

5. Bu çerçevede ve hemen arazi kullanma planlaması yapılmalıdır.

6. Toprak kullanma ve korunma görevini yürütecek kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır. Topraksu Genel Müdürlüğü daha da geliştirilerek mutlaka yeniden kurulmalıdır.

7. Koruma ve rasyonel kullanım için yeterli kaynak tahsisleri yapılmalıdır.

Gıda Sanayii Kongresi Tanıtımı İçin TV-1'de Yapılan Konuşma

7 Kasım 1991

Sosyal antropologlar, "insan ölümünden önce açlık korkusunu duymuştur." diyorlar. Gerçekten de insan yaşamının ilk ve en belirleyici ögesi gıda ve beslenmedir. Böylesine yaşamsal önemi bulunan gıda olayının, incelenecek, irdelenecek kuşkusuz sayısız boyutu vardır. İşte gıda sanayii, bize göre ele alınması gereken bu boyutların en önemlilerinden biridir.

Niçin gıda sanayii?

Birçok gerekçe ve neden sayılabilir. İzin verirseniz, ben bunlardan birisi genel, diğeri ülkemize özel önemli kisine kısaca değinmek istiyorum.

Bildiğimiz gibi, kalkınma için kavramsal anlamda çok sayıda tanımlama yapılmaktadır. Bunlardan birisi de kalkınmanın sanayileşmeyle eş anlamlı olduğudur. Çoğu kimsenin aklına, kalkınma derken, yalnızca sanayi gelmektedir. Acaba, bu tam böyle midir? Öncelikle sanayinin akla gelmesi doğaldır da, yalnızca sanayi demek o ölçüde doğru değildir.

Bakmak gerekir, kalkınmış ülkeler vardıkları çizgiye yalnızca sanayi ile mi ulaşımlar. Sanayileşerek kalkınmış ama tarımı geri bırakılmış ülke örneği var mıdır?

İşte bu noktada karar kargaşasını aşmak lazım. Sanayi kuşkusuz kalkınmanın motorudur, olmazsa olmaz ön koşuludur. Ama kanımca tek ve yeterli koşulu değildir.

Kalkınma olgusu tüm bu gelişmiş ülkelerde sektörlerin bütünselliğini kavrayarak ortaya çıkmıştır. Birbirlerine girdi verip, çıktığı alan, bu nedenlerle birbirlerine ihtiyacı bulunan sanayi ve tarım sektörlerinin, rakip sayılmayarak, birbirlerini tamamlayarak, entegrasyon içerisinde kalkınma sürecinde yer almaları son derece önemlidir. O nedenle ki, tarım-sanayi ilişkileri çerçevesinde, tarımı sanayiye açmak, sanayiye tarıma götürmek anlamında gıda sanayii son derece bilereyleyici bir misyona sahiptir.

Tabii bu genel misyonun yanında, bir de Türkiye'nin gerçekleri açısından olaya yaklaşmak gerekir. Türkiye de kalkınmasını sanayileşerek gerçekleştirmek zorundadır. Türkiye satılabilir sanayi malı üretmek zorundadır. Elektronik ya da uzay sanayilerinde gelişmelerle rekabet edecek noktada olmadığımızı söylemek kötümserlik sayılmamalıdır. Pazarlanabilir sanayi malı üretiminde ise kanımca tarıma dayalı sanayii, gıda sanayii Türkiye için çok ciddi bir şanstır. Çünkü, bir çok sorunları, olumsuzlukları yaşamasına rağmen, tarım ksektörü üretim yeteneği bakımından çok önemli bir potansiyele bugün de sahiptir.

O nedenle Oda'mız gıda sanayiini sorgulamayı güncel bir görev saymıştır. Bunu yaparken, bilinen sorunları tekrarlamak yerine, onlar nasıl aşılabileceği aramak araştırmak isityoruz. Onun içindir ki, Kongrede, sektörel politikaları, sektör sorumlulukları, üretim projeksiyonları, pazarlama yöntemleri, bilim ve teknik gelişmeleri boyutlarında somut çözümler üretilmeye çalışılacaktır. Bilim çevreleri, genel ve yerel yönetim sorumluları, sanayi ve ticaret temsilcileri, meslek kuruluşları ve siyasal sorumluların birikimlerini aktaracakları, Kongre bunları çözüm sentezine dönüştürdüğü oranda amacına ulaşmış olacaktır.

Türkiye insanın gıda sorunu yok mu? Hem de çok. Sayıp dökmeyeceğim. Ama belirleyici birkaç göstergelyi aktarmadan geçemeyeceğim.

Türkiye'nin kendine yeten yedi ülkeden biri olduğunu söylemek artık çok zor. Bu hiç değilse hayvansal ürünler açısından Avrupalı'nın üçte biri ile yetinmek zorunda. Avrupalı yılda 220 yumurta, 60 kg kırmızı et, 200 litre süt tüketirken, bizim insanımız 20 litre süt, 15 kg et, 80 yumurta ile yetinmektedir.

İnsanlarımızın dokuzda biri proteince, sekizde biri kalorige yetersiz besleniyor.

Ayşe Baysal'ın bir araştırmasına göre günlük kişi başına et tüketimi on yılda 49 gramdan 38 grama, süt yoğurt tüketimi 79 gramdan 69 grama düşmüştür. Sebze 321'den 236'ya, meyve 222'den 173'e gerilemiştir.

Ve ülkemizde, beslenme yetersizliği yüzünden çocuklarımızın beşte birinde büyüme geriliği, onda birinde kemik bozuklukları vardır.

Bu Türkiye üstelik her yıl bir buçuk milyon yeni insanına aş ve ekmek bulmak zorundadır.

Bunları niçin söylüyorum? Şunun için.

Türkiye'de gıda ve beslenme sorunu, sanıldandan da ciddidir. Türkiye kendine yeterlilik noktasını yitirmek üzeredir.

1990 yılında kesilmek üzere 354.000 baş sığır gelmiştir, bu ülkeye. On yılda hayvansal ürün ihracı 490 milyon dolardan 233 milyon dolarak düşmüş ithalatı 24 milyon dolardan 480 milyon dolara çıkmıştır.

Üretim anlamında da böylesine ağır sorunları bulunan Türkiye için gelenekseli aşan, tarım ve gıda sanayiini doğru değerlendiren, yeni ve atılımcı politikalara gerek vardır.

Sorunun bizce önemli bir başka boyutu ise denetimdir. Anayasa'nın 172. maddesi,

tüketicilerin korunmasını devlete ödev olarak vermesine rağmen, Türkiye halen tüketiciyi koruma yasası olmayan on ülkeden birisidir. Denetim alanında tam bir kargaşa vardır. Hayvanlarımızın besini olan yem için gerekli olan kanun çıkmıştır ama, insan besini için hazırlanan Gıda Yasa Tasarısı, Bakanlıklar arası uyum olmadığı için Meclise bile getirilememiştir.

Denetim halen, zabıta, zabtiye olayı sanılmaktadır. Oysa denetim, teknolojik bir fonksiyondur. Sağlık ve kalite koşullarını hem üretim hem pazar aşamasında ortaklaşa değerlendirebilen bir teknik iştir.

O nedenle, yeni dönemde Gıda Kanunu mutlaka çıkarılmalı, kargaşaya son verilmelidir. Denetim zincirinin bütün halkalarında bu alanda eğitim görmüş ziraat mühendisleri, veteriner hekimler, gıda mühendisleri gibi teknisyen kadrolar görevli ve yetkili kılınmalıdır.

32. Dönem yayın çalışmalarımız, denilebilir ki TARIM VE MÜHENDİSLİK Dergisi açısından olmasa bile, çalışmalarımız kitaplaştırılması bakımından, geleneksel çizgiyi aşmıştır.

7.1 Kitap Yayınları:

Dönem boyunca gerçekleştirilen bilimsel ve teknik çalışmaların önemli bölümü kitaba dönüştürülerek, kalıcılık ve yaygınlık niteliği kazandırılmıştır.

1990 DÜNYA GIDA GÜNÜ nedeniyle gerçekleştirilen GIDA ve DENETİM SEMPOZYUM'u yılı içerisinde kitaplaştırılmıştır.

1991'de yıl içinde gerçekleştirilen dört bilimsel etkinliktən üçü kitaplaştırılarak, önemli bir hizmet alanı olan bilirkişilik için kapsamlı bir rehber niteliği taşıyan ayrı bir kitap yayınlanmıştır. 1980-1990 TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUM'u 390 sayfalık, II. HAYVANCILIK KONGRESİ 377 sayfalık, ÇEVRE-TARIM-İNSAN SEMPOZYUM'U 149 sayfalık, GIDA DENETİMİ SEMPOZYUM'u 80 sayfalık ve KAMULAŞTIRMADA BİLİRKİŞİLİK 239 sayfalık olmak üzere dönem boyunca toplam 1235 sayfalık beş adet kitap, Oda'nın amatör koşullarıyla yayınlanmıştır. GIDA SANAYİİ KONGRESİ kitabının basımı devam etmektedir. Bütün bildiri ve tartışmalarıyla kayda alınan 2000'li YILLARA DOĞRU TÜRKİYE TARIMI SEMPOZYUM'u bantları çözülmüş olup, kitaplaşma çalışmaları sürdürülmektedir.

Oda'mız adına, uzun zaman boyutuna yansiyacak olan bu çalışmalarda emeği geçen herkese, bu arada olağanüstü bir sorumluluk anlayışı ile KAMULAŞTIRMADA BİLİRKİŞİLİK Kitabını yazan bu emeğini bütünüyle amatör örgüt bağlılığı ile gerçekleştiren değerli meslektaşımız Sayın Yılmaz AKIN'a şükranlarımızı sunmayı görev biliyoruz.

Kitap ya da dergi niteliği taşımamakla birlikte, 1991 yılı için bastırılan ve çevre duyarlılığını desen ve metinlerle yansıtan takvim ile bilimsel etkinliklerimizi vurgulayıcı ilgi çekici biçimde yansıtan toplantı afişlerimizi de bu çerçevede anımsatmayı yararlı buluyoruz.

7.2. Dergi Çalışmaları:

Oda'mız ile üyelerimiz arasındaki en güçlü iletişim aracı olması gereken yayın organımız, "Tarım ve Mühendislik Dergisi" nin beklenen verimliliği sağlayamamış olması gerek Oda'mızın, gerekse üyelerimizin şikayetlerine yol açmış, içeriğinin ve dergi oluşturma sürecinin ele alınması gerektiği belirlenmiştir.

Her sayısı yaklaşık 10.000 adet basılan Oda'mız için önemli bir gider kalemi olan ve üyelerimize ücretsiz olarak dağıtılan dergimizin sorunları "Eşgüdüm Toplantısında" ele alınmış, maddi destek amacıyla reklam sağlaması, buna bağlı olarak da dergiye daha fazla para harçama olanağı yaratılması kararlaştırılmıştır.

Yine bu dönemde benzeri dergilerden deneyim sahibi üyelerimiz bir araya getirilerek bir komisyon aracılığı ile derginin oluşturulmasına çalışılmıştır.

32. Dönemde yayınlanan dergilerde her şubemize ait etkinlikleri ve bilimsel yazıları içeren birer döküm oluşturulmasının yanı sıra "GAP", "AT" ve "Sendikalaşma" ve "Konuk Yazar" köşelerinin sürekli kılınmasına çaba harcanmıştır.

Odamız tarafından yapılan çalışmalar ve hazırlanan raporların üyelerimize iletilmesine bu dönemde önemli bir görev üstlenen dergimizin daha da geliştirilebilmesinin koşulları maddi desteğin artmasına bağlıdır. Alınan kararlara rağmen 32. Dönem dergilerimizin yeterli desteği aldığı söylenemez.

Önümüzdeki dönemde ağırlıklı olarak telif hakkı ödenen yazılardan oluşan bir derginin hedeflenmesi gerekmektedir.

Tüm olumsuz koşullara rağmen 32. Dönem boyunca altı adet derginin basımı ve ücretsiz olarak meslektaşlarımızın yararına sunulması sağlanmıştır.

tarımda yetki karmaşası

Ulker DOĞAN
ANKARA
M kesiminde silar giderek ürken, hükümetle tam bir yetki yaşıyor. Desnilardan vazgeçtin bu alandan itim alanına da

bakanın kendine göre bir politika izlediğini su yüzüne çıkardı.
Tarımla ilgili kurum ve kuruluşların bakanlar arasındaki dağılımına bakıldığında, çok başlılık açıkça ortaya çıkıyor.
■ Hububat, et...

de.
■ Tütün ve çayla ilgili alım, üretim ve satış işlerini yürüten TEKEL ve Çay-Kur Maliye ve Gümrük Bakanlığınca bağlı. Ancak, tütün piyasasıyla ilgili düzenlemele, bu alana yeni örgütlenmeler ve modeller getiren kurum

nimi üstlenmiş bulunan Ziraat Bankası Başbakanlığa, dolayısıyla da Devlet Bakanı Güneş Taner'e bağlı.

Bakanı Mehmet Keçeciler'e bağlı. Devletin Türkiye çapında gübre dağıtım ve pazarlamasını yapan, gerektiğinde...

■ Son olarak gelen hububat borsalarını ise Devlet Bakanı Celal'in başkanı Para Kredi Kurulu

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCELERİ

Yanlış politikanın faturası üreticiye çıkıyor
ütüncülüğümüz nereye gidiyor?

Mehmet Erenöz
28.4.1931
TMMOB Ziraat Müh. Odası Başkanı
1944'te doğdu. 1968'de Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. 1989'da TODAİE Kamu Yönelimli Uzmanlık Programı'nı tamamladı. Halen, Tarım Orman ve Köylüleri Bakanlığı Toplu Kurulu'nda başmüfettiş olarak görev yapmaktadır. 1988'den bu yana TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanlığı'ni sürdürmektedir.

YAKLAŞIK üç milyonluk üretici kitlesinin temel geçim kaynağı olması özelliğiyle, bütün tarımı kutsal toplam yapımızın önemli bir belirleyicisidir. İhracatımızın zisinde geleneksel konum ve katkısı omurması yönüyle işlenmiş tütün, ekonomimiz için değeri yadsınamaz bir üründür. Tekelin b...

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCELERİ

Cözüm sadece "devlet baba" değil
Tarımda zor yıllar

Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ
1922 yılında Rize'de doğdu. Ankara Ziraat Fakültesi'ni 1946'da bitirdi. Zooteknî dalında doktora yaptı. Doçent ve profesör oldu. Amerika ve Almanya'da çalışmalar yaptı. Atatürk Üniversitesi'nde rektörlük. Ege Ziraat Fakültesi'nde dekanlık görevi üstlendi. Halen Ziraat Mühendisleri Odası Ege bölge şube başkanıdır.

TOPRAKLA uğraşmak, "tarımsal üretim" yapmak hem zor ve hem de "kutsal" bir yaşımadır. Güç koşullarımız... üretici "daha çok üretim yapmayı" ve "yeni teknikler uygulamayı" düşünür "ekonomik" olduğundan "daha

Ziraat Mühendisleri Adana Şube Başkanı Güven Burma:

Krizin faturasını çiftçiye çıkardılar

● Ziraat Mühendisleri Adana Şube Başkanı Güven Burma Körfez krizi ve savaşın çıkmasının üreticiyi olumsuz yönde etkilediğini söyleyerek, "Krizin faturasını çiftçiye çıkardık. KDV'sini ise işçi, memur ve savsak" dedi.
(Yazısı 6.Sayfada)

Güven Burma

PRIZMA

MEHMET ALTAN
Köylüler gazete

Ziraat Mühendisleri Odası "2000"li lara doğ pozum d Serpoz Demirel Ancak, sorunların "tarım h Çünkü orani faz

Ziraat Mühendisleri Odası uyardı:
"Yiyecek ithal etmek zorunda kalabiliriz"

ANKARA, AA- Tarımsal açıdan kendi kendine yeten ürünler arasında yer alan Türkiye'nin. Önemli ürünlerinde gıda ithal eder hale gele-

8. ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL, TEKNİK VE BİLİMSEL ETKİNLİKLERE KATILIM

Burma "Çiftçi ırgat yapılmak isteniyor"

ADANA (Bölge)-Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Güven Burma, hükümetin tarım politikasını eleştirerek, "Endişem odur ki, yapılmak istenen şey çiftçiyi, tefecilerin, holdinglerin yabancı sermayenin ırgatı yapmaktır dedi.

İSTİBARAT SERVİSİ
Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Güven Burma, hükümetin tarım politikasını eleştirerek, "Endişem odur ki, yapılmak istenen şey çiftçiyi, tefecilerin, holdinglerin yabancı sermayenin ırgatı yapmaktır dedi.

SULSAK ZİTAN DAVVASI

Oda'mız, dönem boyunca çağrılı olduğu tüm toplumsal ve bilimsel platformlarda temsil edilmiş, bu temsil görevi sırasında ve yeri geldiğinde, ele alınmış olan gündemle ilgili görüşler açıklanmıştır.

Karadeniz Derneklerince düzenlenmiş ÇAY PANELİ'nde Panelist sıfatıyla, Türkiye Ziraatçılar Derneği 29. Genel Kurulu, Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin 17. Genel Kurulunda ve Türk Veteriner Hekimleri Birliğinin 34. Genel Kurullarında, konuk konuşmacı niteliği ile TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın düzenlediği TEKSTİL SEMPOZYUMU kapsamındaki "Tekstil Sektörü Açısından GAP" konulu açık oturumda yönetici olarak ve aynı Oda'ca SANAYİ KONGRESİ'nin ön çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilen TARIM – SANAYİ ilişkileri panelinde katılımcı sıfatıyla Oda adına yapılan konuşmalar aşağıda sunulmuştur.

Türkiye Ziraatçılar Derneğinin 29. Genel Kurulunda Z.M.O. Başkanı Mahir Gürbüz'ün Konuşması

14.4.1990

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası adına 29. Genel Kurul çalışmalarının ulusumuz tarım kesimimiz ve meslek toplumumuz adına yararlı kararlar üretilmesini diler, sizleri saygıyla selamlarım.

Çok önceden planlanmış bulunan Türkiye Çaycılığının sorunları ve çözüm yolları paneline konuşmacı olarak katılmış olmamdan ötürü Genel Kurul çalışmalarını gecikmeli olarak izlemek durumunda kalmış bulunmanın anlayışla karşılanmasını dilerim.

Değerli meslektaşlarım,

1990'ların Türkiye'si'nin gündemi toplumsal, siyasal ve ekonomik boyutlu son derece yaşamsal değişim ve dönüşümlere aday görünmektedir.

Bir yandan dünya dengelerini sarsan gelişimlerin determine ettiği yeni yeni yapılanmalar, öte yandan ülkenin somut koşullarına bağlı değişim doğrultuları, geleneksel çizginin aşılıp, çağdaşlığa dönük köktenci tutum değişikliklerini dayatmaya başlamış bulunmaktadır.

Bir taraftan, tahmin edilemez çarpıcı örnekleri her gün bir yenisiyle yaşanan evrensel demokratik devrim, korku dengelerini çatırdamaya, zıtlaşmaları ilkeli konsensüs anlayışlarına dönüştürmeye ve son tahlilde insan haklarına ve özgürlüğe duyarlı toplumsal yapılanmalar oluşturmaya başlamış, diğer taraftan dünyadaki eğilimin tersine bölgemiz uluslararası nitelikli kimi karanlık senaryoların sahnesi yapılmaya, laik Cumhuriyetimizi ve körpe demokrasimizi boğazlamak, ulusal bütünlüğümüzü yıkmak amacına yönelik gizli, açık çabalar yaygınlaştırılmaya başlamıştır.

Yatırımı, üretmeyi ve büyümeyi gündemden çıkaran, hakça paylaşımı göz ardı eden, kırdı olsun kente olsun çalışanların sömürüsü pahasına türedi rantıye katmanları yaratan, ulusal gelirdeki ücret ve tarım paylarını yarı yarıya azaltıp, kâr, faiz ve rant gelirlerini bir misli artıran, dış kaynaklı serbest piyasa politikaları, ekonomiyi tıkanma noktasına yaklaştırmış, bu olumsuz konjonktörden en fazla ve acı pay ise tarım kesimi almış ve sektör git gide zorlanmaya ve hafta üretmez konumlara sürüklenmeye başlamıştır.

Olguları ve sorunları böylesine karmaşık bir Türkiye'de tüm demokrasi güçlerine olduğu kadar, meslek ve kitle kuruluşlarına da çok yönlü ve ağır sorumluluklar düşmektedir. Çağdaş toplum örgütlü toplum özdeşliğini yakalamak, örgütlerin yükümlülüklerini çok daha etkin çabalarla yerin getirmeleri, demokratik anlayışı geliştirip, somutlaştırmalarıyla son derece yakından bağlantılıdır.

Değerli meslektaşlarım,

Tüm olumsuzluklara rağmen, süreç içerisinde önemli ve somut kazanımlar edinen çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi geliştirmek ve toplumca pekiştirmek için, demokrasinin sağladığı olanakları sorumlucu kullanmak, demokratik güçler arasında işbirliği köprüleri kurmak, ertelenemez ödevdir.

Ülke, tarım ve meslek konularına duyarlılıkla yaklaşmak, değişimleri ilgiyle izleyip değerlendirmek, sorunları içtenlikle sahiplenip ciddi ve gerçekçi çözümler üretmek, aynı ölçüde toplumsal görevlerdir.

Bu görev ve ödevlerin yerine getirilmesi bağlamında ise günceli yakalamak, izlemek, bilim ve teknolojinin yol gösterici süzgecinden mutlaka geçirmek, bu değerlendirmelere dayalı olarak gerekli tepkileri koymak ve paylaştığımız ileri, çağdaş temel yaklaşımlar doğrultusunda kamuoyuna önem verilir, güven duyulur mesajlar vermek, kuşkusuz son derece önemli ve gerekli bir davranış biçimidir.

Ne var ki, sanayi ve elektronik devrimini daha şimdiden tarihin sayfalarına gömen bilimsel teknolojik devrimin göz kamaştırıcı gelişmelerinin damga vurduğu çağında, özellikle biz teknokrat örgütlerinin sorumluluklarını üretkenlikten uzak, kısır ve tek boyutlu tepkimeler çerçevesinde sınırlamak hakkımız yoktur. Hizmet verdiğimiz toplum kesimleri bitkisel ve hayvansal üretimimiz bunca ağır bedeli ödemekle karşı karşıya kalırken, bizim gibi kuruluşların, yalnızca söz üretmekle yetinmek türünden bir lüksü kesinlikle bulunmamaktadır.

Edilen sözleri, verilen mesajları anlamlı ve daha önemlisi derde deva kılmamanın yolu da, katılımcı demokrasi platformunda kitle kuruluşlarını fonksiyoncu konuma kavuşturmanın yöntemi de kanımızca öncelikle üretkenlikten geçmektedirler.

Sevgili meslektaşlarım,

Demokrasinin, yalnızca siyasal partilerin anargosuna hapsedilmiş kısıtlı bir mekanizma olmaktan çıkarılmasını, çoğulcu bir zenginliğe erişmesini istiyorsak, kitle örgütlerini, dinamik, üretken, ürettiği ölçüde etkili olan bir konuma kesinlikle taşımak zorundayız.

Gerek temsil ettiğimiz toplumun hak ve yararlarını, gerekse hizmet sunduğumuz üretici halkın ve genelde tarım kesiminin çıkarlarını sahiplenip, savunup, sonuç almak istiyorsak, kitlemizi motive etmenin, çabalarımıza omuz verilmesini sağlamanın yöntemlerini bulmak durumundayız.

Paylaştığımız soyut idealler doğrultusunda ciddi etkin ve kalıcı adımlar atmak istiyorsak, elde ettiğimiz somut sonuç ve kazanımları, kitleye mal etmenin böylelikle amaçlar yönünde kitlesel desteği somutlaştırmanın yollarını mutlaka bulmalıyız.

Sorumlu olduğumuz kitlemiz adına, örgütsel bağımsızlığı korumak, yapısı bu denli çoğulcu olmuş bir toplumda bilimin teknolojinin yol göstericiliğinde özgür düşünmek ve özerkçe üretmek istiyorsak, ilerici temel doğrultumuza özen göstererek, fakat tekelci dar siyasetlerin üretmeyi önleyici ve kısıtlayıcı şablonlarına hapsolmemek, birikimimiz, deneyimimiz, sentezimiz ve çözümlerimizle siyasetleri ciddi bazda etkileme görevini başarmak sorumluluğundayız.

Ziraat Mühendisleri Odası, geçmiş uygulamalarında da şimdiki çabalarında da kısaca özetlemeye çalıştığım bu temel demokrasi anlayışını, bu temel sorumluluk bilincini yaşama geçirmeye özen göstermiş ve yakın bağlarımız bulunan tüm kitle örgütleriyle ilişkilerini de bu yaklaşım çerçevesinde geliştirmeye içtenlikle çaba harcamıştır.

Üzülerek belirtmek zorundayım ki geçirdiğimiz süreç böylesi bir ortak temel üzerinde kardeş örgütlerimiz arasında kurulması, geliştirilmesi gereken ilkeli işbirlikleri ve bütünlükleri açısından yeterince başarılı olamamıştır.

Bir çalışanlar örgütü olan odamız emekçi tabakaların ürettikleri katma değerden örgütlü çabalar ile hak ettiklerini alabildikleri, insan hakları, hukuk devleti ilkeleri ve çağdaş demokrasi kurallarına dayalı bir toplumsal mekanizmanın yaşama geçirilip, kalcı kılınması açısından, bilgi ve deney birikimlerimizin çözümleyici politikalara dönüştürülmesini gelişmenin maddi temeli olduğuna yürekten inanmaktadır.

Sunmaya çalıştığım nedenlerle Ziraat Mühendisleri Odası, Veteriner Hekimleri, Orman Mühendisleri, Tarım Ev Ekonomisi ve Veteriner Sağlık Teknisyenleri meslektaşlarımızın demokratik örgütlerini, böylesi bir üretken, ürettikçe kitle bağıını, sesini ve görüşünü güvenilir kılan etkinlikler platformunda buluşmaya çağırılmaktadır.

Oda'mız, hiç hak etmediği, son derece yanlış eleştiri ve hatta saldırılara muhatap olmasına rağmen, olumsuzlukları turmandıracak bir sorumsuzluğu göstermeyi ne kendi toplumumuza ne de üretici halkımıza karşı yükümlü olduğumuz ödevler anlamında doğru bulmamıştır. Tarım Teknisyeni arkadaşlarımız ile ziraat mühendisleri arasındaki kopmaz bağların, zedelenmez karşılıklı saygı anlayışlarının, mesleki bütünlüğün, bu türden yapay sorunlarla zarar görmesine neden olacak yeni zıdlaşmalara neden olmayı ortak toplumumuza duyduğu saygının gereği hiç bir zaman düşünmemiştir.

Geçmişin kimi yanlışlıklarını yinelenemeyeceğimizi, güçlerimizi ülke ve tarımın kalkınması, mesleki yararların savunulması bağlamında birleştireceğimizi, ama ondan önemlisi birlikte üreteceğimizi bir ileri çizgide buluşmak üzere, ziraat mühendisliği toplumu adına sevgili meslektaşlarım adına tekrar saygılarımı sunar genel kurula içtenlikle başarılar dilerim.

18.5.1990 Tarihinde Türkiye Ziraat Odaları Birliği 17. Genel Kurulunda Yapılan Konuşma

TZOB'nin 17. Genel Kurul çalışmalarının ulusumuz ve tarım üreticilerimiz yararına kararlar üreterek sonuçlanmasını diler, 14800 ziraat mühendisi adına saygıdeğer üretici temsilcilerini sevgiyle selamlarım.

Tüm olumsuzluklara rağmen, Türkiye'miz çoğulcu ve özgürlükcü demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla yaşama geçirme mücadelesini öncelikli ve somut kazanımlar edinerek sürdürmektedir. Geçirilen bunca deneylerden sonra, kalkınma, toplumsal dengeyi gerçekleştirme ve refahı yaygınlaştırma, kısacası çağdaş toplum yapılanmasını oluşturma anlamında ülkemizin önünde demokrasiden başka seçenек bulunmamaktadır. Demokrasinin öz ve anlam kazanması ise kanımızca, sadece siyasal partilerin anbargosuna hapsedilmiş kısıtlı bir mekanizma olmaktan çıkıp toplum katmanlarının örgütleri aracılığıyla hak ve yararlarını aradıkları, savundukları, ve katılımcı fonksiyon görebildikleri çoğulcu bir yapılanmaya dönüşmesiyle mümkündür. Ziraat Mühendisleri Odası, sendikalarından -odalara, kooperatiflerden - derneklere kadar tüm kitle örgütlerinin üyeleri adına ortaya koydukları hak ve yarar mücadelesinin önüne setler çekilmemesini demokrasinin ön koşulu belirleyici saymaktadır. Kitlelerin birikiminden kaynaklanan yaklaşım ve görüşlerden kahatsız olmak yerine, anlayışla karşılıklı onlardan yararlanma yollarının aranması gerektiğini, katılımcı demokrasinin olmazsa olmaz temeli olarak değerlendirilmektedir. Tarım sektörüne, hemen her alanda hizmet veren ziraat mühendisliği, toplumunun yasal temsilcisi sıfatıyla Oda'mız, işte bu temel yaklaşım nedeniyle tarıma ilişkin bakış açısı ve değerlendirmelerini ilgili tüm platformlarda inanarak dile getirmeyi ulusal bir sorumluluk olarak görmektedir. Bu anlamda kısa başlıklar halinde de olsa tarımımızla ilgili kimi görüş ve saptamalarımızı sevgili üreticilerimizle paylaşmak isteğimizin de anlayışla karşılanmasını dilemektedir.

Günümüzde Türkiye tarımı gerçekten bir trajedi yaşamaktadır. Sanki bir görünmez

elin marifetiyle tarım kesimi giderek daha zor, hatta üretemez konumlara sürüklenmektedir.

Cumhuriyetle devralınan yapı sorunları, çözüm bir yana, yeni uygulamalarla daha da ağırlaşmıştır.

Gelişim süreci içerisinde tarım, kendine üreten ilkel teknoloji kullanan nodelden, modern girdi ve teknoloji kullanmaya çalışarak pazar üzeren konuma ulaşmış, kır toplumunun tüketim kalıbı kentlileşmiş, tarımsal katma değer nüfus artışının iki misli yükselmiş ve ihracat otuz kat artmış olmasına rağmen tarım kesimimiz sayısız sorunları bugün de yaşamaktadır.

İş gücü ve toprak verimliliği sorunları çözülebilmemiş değildir. Sermaye ve finans yetersizliği sürmektedir. Teknoloji kullanımı yeterince yaygınlaşmamıştır.

Korumacı desteklemeci tavırların yerini, sektörü serbest piyasanın acımasızlığına terkeden anlayışların alması sonucu tarım sürekli kan kaybına uğramış, fiyatlama politikaları yüzünden iç ticaret hadleri devamlı sektör aleyhine işlemiştir.

Tüketiciyi koruma bahanesiyle, tüketim fiyatlarını bizzat denetleyip belirleyen teknelci firmaların eliyle peynirden, ete tütünden sebze ye kadar tarım ürünü ithalleri ile emeği saygı duyulması gereken üretici terbiye edilmeye çalışılmıştır.

Subvansiyonların kuşa çevrilmesinden, ürün bedeli ödeme biçimine, girdi fiyatlarından, tarım ürünü dış satımı uygulamalarına kadar sayılamayacak bir çok yanlış ve haksız uygulama dolayısıyla, sizlerin de gün gün acı biçimde yaşadığımız gibi tarım artık üretemez konumlara ve çiftçi traktöründen tarlasına kadar varlıklarını elinden çıkarmak noktasına varan trajedilere sürüklenmiştir.

Tarımın ulusal gelirde aldığı pay % 14 lere gerilemiş tarımda çalışmanın geliri, tarım dışının yedide biri düzeyine inmiş ve örneğin 1989 da bırakınız büyümeyi, sektör % 11.11 oranda küçülmüş, gelişme eksi noktada kalmıştır.

Üstelik gerek tarımın yaşadığı olumsuzlukların aşılması gerekse iç ve dış ekonomik konjonktör gerektirmesine rağmen, bir gelişim projeksiyonu olması gereken VI. beş yıllık planda da tarımsal atılım bir yana bırakılmış, koca tarım sektörüne konut sektörünün ancak üçte biri düzeyinde yatırım payı ayrılmıştır. Açıkçası tarım önümüzdeki beş yıl açısından da gözden çıkarılmış, atılım bir başka bahara ertelenmiştir.

Ziraat Mühendisleri Odası, hem benimsediği çağdaş teknokrasi yaklaşımı açısından hem de toplumuna duyduğu sorumluluk bakımından tarımda yaşananları biraz önce sunduğum gibi yalnızca aktarmak ve sergilemekle yetinmeyi doğru bulmamakta ve kolaycılık sayılmaktadır. O nedenlerledir ki, Oda'mız meslek toplumumuzun bilimsel ve teknolojik birim ve deneyimini, sorunları çözümleyici politikalara dönüştürme çabalarını her alanda ortaya koymaya çalışmaktadır.

Son yılların önemli ve güncel bir konusu olan tohumculuk olayını her yönüyle ele alındığı, sorunların çözümüne ilişkin sonuçların üretildiği ve kalıcı bir kitapla toplumun yararına sunulduğu tohumculuk sempozyumu işte bu tutumun önemli bir halkasıdır.

Tarımın tüm dallarında Türkiyede yaşananların, kısa ve uzun gelecekte nelerle karşılaşılacağını, beş gün boyunca yüzlerce uzman tarafından enine boyuna tartışıldığı, altmışsekiz bildirin in irdelenildiği, Ziraat Mühendiliği III. teknik Kongresi, işte bu toplumsal sorumluluk anlayışının göstergesidir.

Kooperatifçilikten-çaycılığa, amaç dışı tarım toprağı kullanımından-hayvancılığa kadar, yaşanan sorunların nasıl aşılabileceğini arayan bilimsel ve teknolojik aktivite zincirimiz, tarımın sorunlarını sahiplenen bu yaklaşımımızın gerektirdiğidir.

ZMO olarak, üyelerinin hizmet ettiği tarım üreticilerimizin sorunlarına işte böylesi bir ülkesel ve ulusal bakış açısı ve sorumluluk bilinciyle değerlendirmeye çalışıyoruz.

Çabalarımızın sonuç alıcı olması açısından, çiftçi kuruluşlarımızla, bizim gibi tarıma teknoloji aktaran mesleklerin örgütleri arasında daha kapsamlı, ilkeli ve üretken ilişkilerin geliştirilmesini son derece gerekli görüyoruz.

Veteriner Hekimiyle, Orman Mühendisiyle, Ziraat Mühendisiyle, Tarım Teknisyeniyle tüm tarım teknokrat örgütlerinin üreticilerimizin sorunlarına sahiplenme ve çözüm arama çabalarında, Türkiye Ziraat Odası Birliği ile çok daha yakın ve üretken bağlar kurulmasını artık daha fazla ertelenemez bir yükümlülük şeklinde değerlendiriyoruz.

Ziraat Mühendisliği toplumunun yasal temsilcisi sıfatıyla, tarım üreticilerimizin her sorununu, kendi öz sorunumuz gibi görüp, sahipleneceğimizi huzurunuzda bir kez daha ifade etmeyi görev biliyor, TZOB ile her alanda daha yakın ve anlamlı ilişkilerin gelişeceği üretken bir platformda buluşmak umuduyla saygılarımı sunuyorum.

Makina Mühendisleri Odası'nın Düzenlediği Tekstil Sempozyumu Konuşması

8 Kasım 1990

Son zamanlarda ülkemizde her sorunun, hemen her çevre ve platformda tartışılması, sık sartlanır bir uygulama olmaya başladı. Bir bakıyorsunuz toplum bilimsel platformlarda GAP'ın alt yapısı tartışılıyor, bir bakıyorsunuz kent hizmetleriyle ödevli belediyelerin festivallerinde tarım sorunları gündeme geliyor.

Kanımcı, ülke sorunlarının her çevrede duyarlık yaratması özünde yanlış değil, aksine yararlı bir gelişme. Ne var ki, sorunlara ilgisiz platformlarda çözümler aranması aynı ölçüde gerçeğe değil.

O açıdan Makina Mühendisleri Oda'mızın, sorumlu bir anlayışla ve konuya uzmanlık alanı çerçevesinde yaklaşan tutumunu saygıyla anıyor. Yönetici arkadaşlarımızı içtenlikle kutluyorum.

GAP bugün vardığı fiziki aşama ile gerçekten çok önemli ve görkemli bir gelişim süresini tamamlamış bulunmaktadır. 13. Ocak, 1990'dan başlayarak Atatürk Barajı su tutmaya başlamıştır. Fakat, fiziki yatırımın hızla tamamlanması, barajın ya da Urfa Tüneli'nin gerçekleştirilmiş olması, GAP sorunsalının çözümlenmesi anlamını taşımamaktadır. Tersine, temel sorun fiziki yatırım sonrasıdır. Örneğin, yatırım sonrası gündeme gelecek olan toplumsal değişim ve tarımsal gelişme sorunlarıyla yeterince ilgilenildiğini söylemek zordur.

-Bir Jopan firmasına hazırlattırılan MASTER plan beklentileri ne ölçüde karşılamıştır, çok kuşkuludur. Önemli oranda tarımsal kalkınma projeksiyonu niteliği taşımasına rağmen, Yüksek Koordinasyon Kurulunda söz gelimi TOKB için yoktur, anlaşılamamaktadır.

- Sulu tarımın gündeme getireceği sorunlar yeterince farkedilememiştir. Bununla bağlantılı tarımsal alt yapı yatırımları için kurumsal eşgüdüm gereğince oluşturulamamıştır.

Sulu tarım - çağdaş teknoloji yaklaşımı hangi ciddi araştırmalarla ele alınmaktadır, çok belli değildir. Üretimin yönlendirilmesi için iç ve dış pazarları gözetilerek üretim - tüketim ilişkileri gereğince araştırılmamaktadır, belli değildir. Toplulaştırma pratiği, şimdi olduğu gibi, yalnızca parselasyon mudur, tarla içi geliştirme teknikleriyle donatılması gereken bir entegrasyon mudur. Üretim desenine uygun işletme genişliği nasıl saptanacaktır.

- Kırsal, kentsel, ama kitlesele göç nasıl denetlenecektir. Ortaya çıkacak, korkunç girdi talebi hangi projeksiyonlarla planlanmaktadır.

Sayıları artırabilecek olan ve bir bölümünü aktarmaya çalıştığım sorunlar, kanımızca GAP(nin tarımsal boyunu ta çok daha fazla önem verilmesini gerektirmektedir. Soruna dönük duyarlılığımızın anlayışla karşılaşmasını diliyorum.

Tarım - Sanayi entegrasyonu anlamında GAP çok önemli bir role adaydır. Pamuk üretim olanakları ve tekstil sanayi ilişkisinin ele alınacağı bu açık oturum, konuyla ilgili bu çevreyi masa başında toplayarak, bu entegrasyonun ilk adımını atmış bulunmaktadır. Böylesi anlamlı bir oturumun oluşturulmasını sağlayan düzenleyicileri tekrar kutluyorum.

Adana "Söz Çiftçinin" Toplantısı Konuşması

16 Aralık 1990

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Anayasa'nın 135. maddesinde dile getirilen deyimle, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. 1954 yılında kurulan, şu anda 15.000 kayıtlı üyeye sahip olan Oda'mız hizmet ve sorumluluklarını kamu hukukundan kaynaklanan yetkiler çerçevesinde yerine getirmeye çalışmaktadır.

Hiç kuşkusuz öncelikli görevimiz, kendi üyelerimizin hak ve yararlarını savunmaktır. Öncelikli yükümlülüğümüz meslektaşlarımız hakkında karar alınan süreçlere katılmak ve o süreçlerde ziraat mühendislerinin ekonomik ve demokratik yararlarını aramak ve çözümüne çalışmaktır.

Oda'mız, kendi üye tabanına yönelik bu çalışmalarını sürdürürken, üyelerimizin hizmet verdiği tarım kesiminin sorunlarına da yabancı kalmamayı, dahası onları sahiplenmeyi de topluma karşı duyduğu sorumluluğunun gereği saymaktadır. Oda'mız, tarımın, üreticilerin sorunlarını ele almayı gerektiğinde kamuoyuna yansıtmayı, ama daha önemlisi meslek topluluğunun birikimi ve deneyimi ışığında irdelemeyi, mesleğin teknolojik birimini bu doğrultuda çözücü politikalara dönüştürmeyi ulusal ve bölgesel görev bilmektedir.

1988'de gerçekleştirdiğimiz bilimsel Tohumculuk Kongresi bu amaçla yapılmıştır. 1990 ocağında ülkenin her yerinden gelen 250 bilim adamı ve teknokratın katılımıyla gerçekleştirilen Teknik Kongre aynı amacı taşımıştır. Gıda Sempozyumundan-Tarım Alanlarının Amaç Dışı Kullanımı araştırmasına, mısırdan-çaya kadar ürün bazında yapılan tüm bilimsel etkinliklerin özünde, işte bu toplumsal sorumluluk anlayışı yatmaktadır.

İlgincidir, son zamanlarda konuyla ilgili olsun olmasın birçok çevrede tarım sorunlarının yoğun ve sık biçimde ele alınmaya başlandığına tanık oluyoruz. Bir bakıyorsunuz iş adamlarının platformunda tarım gündem yapılıyor, bir bakıyorsunuz kent yönetimleriyle sorumlu belediyelerin festivallerde tarımsal sorunlar, tarımsal yapı tartışılıyor. Ülke sorunlarının her çerçevede duyarlık yaratması, özünde belki yararlı bir gelişimdir. Ama sorunlara ilgisiz çevrelerde, uzmanlık dışı platformlarda çözümler aranmasını sanmak, kanımızca moda ve fanteziden öte bir anlam taşımamaktadır.

O açıdan, Adana Şubemizin çok sağlıklı bir değerlendirme ile sorunların sahiplerince dile getirilmesini, yaşanan gerçeklerin yalın ve çıplak yanlarıyla doğrudan aktarılmasını sağlayan bu anlamlı toplantıdan ötürü yürekten kutluyorum. "Söz çiftçinin" yaklaşımını, tarıma hizmet veren bir mesleğin yasal kuruluşu ve örgütü olarak bizler açısından da son derece yararlı ve öğretici olacağına da, aynı içtenlikle inanıyorum. Demokrasinin yaşama geçmesi de kanımızca böylesi etkinliklerin geliştirilmesi ve işbirliği anlayışlarının pekiştirilmesiyle mümkündür.

Sevgili üreticilerimizin zaman haklarını daha fazla almadan, izninizle tarım kesimine ilişkin birkaç temel göstergelyi özetlemek istiyorum.

Cumhuriyetten-günümüze Türkiye tarımı önemli nitel ve nicel gelişmeler göstermiştir. Kendi tüketimi için üreten, teknoloji kullanamayan tek ürün yetiştiren işletme yapısının yerini girdi ve teknoloji kullanabilen, çeşitli ürün yetiştiren ve pazar için üreten bir yapı almıştır. Dönem boyunca nüfus 3.5 kat artarken, tarımsal katma değer 7 misli artmıştır.

Varılan noktada, birçok gösterge ile kanıtlandığı üzere tarımın ekonomideki önemi büyük oranda devam etmektedir.

Ne var ki, tüm değişimlere rağmen, tarımımızın Osmanlıda miras yapı sorunları bugün de devam etmektedir ve bu sorunlar serbest piyasacılık uygulamaları nedeniyle daha da ağırlaşmış bulunmaktadır.

Üstelik ne iktidar ne de iktidara aday hiçbir çevrede tarımın sorunlarını çözücü, ilkeleri amaçları net, yaklaşımlar, somutlaşmamış politikalar bütününe rastlamak mümkün değildir.

Oysa Türkiye, hem kendi toplumunun insanca yaşaması, hem sanayisinin gerek duyduğu kaynağın yaratılması ve hem de dış ekonomik dengesini kurmak açısından, tarımda çok ciddi atılım yapmak ve geleneksel çizgisini aşmak zorundadır.

İktidar ve muhalefet çevrelerinin, bu objektif doğruları yeterince değerlendirmeleri, tarımı ekonomiye yük değil, gelişim dinamiği olarak görebilmelerini diliyoruz ve bekliyoruz.

Bu duygu ve düşüncelerle tüm üreticilerimizi ve sevgili meslektaşlarımızı saygıyla selamlıyoruz.

Türk Veteriner Hekimleri Birliği'nin 34. Genel Kurulunda Yapılan Konuşma

2 Şubat 1991

Veteriner Hekimleri Birliğimizin Genel Kurul'unun ülkemiz adına yararlı kararlar üretmesini diler, 15.000 ziraat mühendisi adına hepinizi saygıyla selamlarım.

Ülkemizin gündemi gerçekte, siyasal, toplumsal, ekonomik ve hatta askeri çok ciddi ve yaşamsal sorunlarla yüklü bulunmaktadır. Belki de, Türkiye şu sıralarda çok önemli bir tarihsel dönemeci yaşamaktadır.

İç sıkıntılarımız, çözümlenemeleri belirsiz sorunsala dönüşmek üzeredir. Dış ilişkilerimiz, artık denetlememiz zor biçimler almış bulunmaktadır. Toplumumuzun geleceği adına umut yaratan değişimlerle, umutlu olmayı zorlaştıran antidemokratik anlayışların gelişmeleri birlikte yaşanmaktadır.

Madenden - metale uzanan iş kollarında başlatılan kitlesel grevler, hak arama mekanizması üretmek anlamında yeni demokratik etkinliklerle boyutlanmakta ve Türkiye bir genel grevi ilk tez tanınmaktadır.

Önceleri bölgesel bir kriz gibi başlayan Körfez dramı, şimdilerde ülkemizi de kapsamına alan ve evrensel boyut kazanan sıcak savaşa dönüşmüştür. Ve ne yazık ki, dış ekonomik dengeyi kurmak, kamu açıklarını kapatmak amaçlarıyla, 1980'ler başında uygulamaya sokulan IMF şablonları yüzünden Türkiye, bugün iç dengelerini korumak ve ekonomisini ayakta tutmak için gerek duyduğu dış kaynaktan ötürü, gelişmiş egemenlerin dayatmacı yaptırımlarına mahkum edilmeye çalışılmaktadır.

Bir yandan, barış dayanışma ve insan haklarını temel ilke sayan Paris Şartına, atılan imzalarla taraf olunurken, öte yandan demokrasinin ön koşulu olan legal örgütsel davranışlar karşısında baskıcı sindirme uygulamaları devam ettirilmiştir. Bir taraftan, özünde demokrasinin her boyutta gelişmesini simgeleyen AGİK ilkelerinin benimsendiği

deklere edilirken, öte taraftan parlamenter demokrasi geleneğini yok sayan, yalnızca yürütmeyi değil, yasama erkini de dışlayan "Hakim'i mutlak" anlayışları dayatılmaya çalışılmaktadır.

Tanımlamaları geliştirebilecek, örnekleri zenginleştirebilecek bu senaryo, kanımızca her yurttaşın ve özellikle de demokratik kuruluşların duyarlık göstermelerini, tutum belirlemelerini gerektirecek ölçüde önemlidir ve ağırdır. Bu anlamda ülkenin genel sorunlarıyla ilgilenmek, öncelikle demokratik kuruluşlarımızın ödevi olmak gerekmektedir. Ne var ki, özellikle ülke ekonomisi ölçeğinde yaşamsal önem taşıyan sektörlerle hizmet veren mesleklerin örgütlerinin, bu sektörün sorunlarını, yaşanan genel gündem nedeniyle yokumsamaları hakları yoktur. Sorunlarımıza ilgisiz çevrelerde çözümler arandığı, söz gelimi Maliye'nin mera sorununa merak saldığı iş adamları platformlarında hayvancılık konularının ele alındığı ya da turistik ilçe belediye festivallerinde kırsal sorunlara çözümlerin tartışıldığı bir ortamda, sektöre teknoloji aktaran mesleklerin yalnızca genel gündemin ardına takılmaları ve asıl ödevlerini erteleme lüksleri ve hakları bulunmamaktadır.

O nedenle izin verirsiniz, tarımımızın sorunlarına ilişkin belirleyici bir kaç saptamayı anımsatmayı ve tartışılabilir bir kaç değişim doğrultusunu sunmayı gerekli buluyorum.

Türkiye tarımı on yıl süren bir haksız ve acımasız dayatmanın ciddi sıkıntılarını her alanda yaşamaktadır.

Enflasyonun düşürülmesi, dış ekonomik dengenin sağlanması ve kamu açıklarının azaltılması gibi amaçlarla getirildiği öne sürülen ve adına istikrar tedbirleri denen dış kaynaklı ekonomi yaklaşımları, kanımızca en olumsuz sonuçlarını tarım kesiminde üretmiştir.

Tüm beklentilere rağmen, enflasyonun azalmayıp % 50'ler dolayında gerçekleştiği, üretken yatırımların en aza inip buna bağlı olarak büyümenin durduğu, işsizliğin sürekli arttığı, kamu açıklarının kapanması bir yana % 9.5'ler düzeyine vardığı, dış ticaret açıklarının 10 milyar dolara ulaştığı, iç borçların 57 trilyon liraya dış borçların 41 milyar dolara eriştiği bir ekonomik konjonktörde, tarımında yeterince gelişmemiş olması, hatta kaynak yitirmiş olması aslında fazla yadırganmamalıdır. Faiz, rant ve kâr gelirlerinin % 40'lardan % 70'lere, ücretlerin ve tarım gelirlerinin % 30'lardan % 15'lere gerilediği bir ekonomide, üretken katmanların tarım üreticilerinin yoksullaşma süreci yaşadıklarını söylemek abartma sayılmamalıdır.

Planlı dönemler içerisinde, taşıdığı nüfus payı ve üretim potansiyeline rağmen, tarıma en az yatırım payının V ve VI. planlarda ayrıldığı özellikle VI. plandaki % 7.9 pay ile bu sektöre bir konut sektörünün yada ulaştırma sektörünün üçte biri düzeyinde kaynak ayrıldığı bir gelişim projeksiyonunda, tarımın dışlanmakta olduğunu söylemek haksızlık olarak değerlendirilmemelidir.

Tarımda 1990'da realize olan % 9'luk katma değer artışının 1989'da kuraklıktan dolayı oluşan % 11'lik gerileme noktasına göre oluştuğunu ve aslında 1988'in bile % 1.54 gerisinde bir ölçek olduğunu objektif bir saptama olarak ortaya koymak, bünyesi % 70 oranında faiz, rant ve kâra dayalı olan milli gelirden meydana geldiği belirtilen % 10'lar civarındaki artışın, üretim büyümesinden kaynaklanmak yerine, önemli ölçüde para alışverişinden, parasal değişimden doğduğunu ifade etmek, koşullanma veya önyargı olarak görülmemelidir.

Hiç kuşkusuz seksenli yıllarda farklı değişkenlere dayalı olarak, tarım sektörü katma değeri de artış anlamında görmezden gelemez değişimleri de yaşamış bulunmaktadır. Ne var ki, özellikle çok yaşamsal olmayan bazı bitki türleri ve sebzeerde yeni tohum kullanımına, hububat ve sanayi bitkilerinde ekim alanı değişmesine, hayvansal üretimde ise doğal değişim trendine dayalı olan bu artış eğilimini, yeterli bir verimlilik artışı

olarak değerlendirmek ve nüfusun büyüme hızını göz ardı ederek genel gelişim göstergesi biçiminde yorumlamak çok kolay değildir.

Zamanı ekonomik kullanmaya özen göstererek izin verirsiniz, bir kaç tanımlamayla çizmeye çalıştığım tabloya anlam kazandırmak bakımından kimi parametreleri özetle anımsatmak istiyorum.

Kim ne derse desin, Türkiye ekonomisi, tarımın nüfus payı, tarım ürünleri ve tarıma dayalı sanayinin yarı yarıya tarım ürününe bağıllığı, sanayi için gerek duyulan kaynağın bu kesimden sağlanması gibi çok temel göstergelerden ötürü bugün de büyük ölçüde tarıma dayalıdır.

Ekonomide bu denli öneme sahip tarımı, küçük üreticiliğe dayalı olma, toprak dağılım dengesizliğini sürdürme, toprakların dağınık ve çok parçalı olması, bu yapının girdi ve teknoloji kullanımını sınırlaması, toprak ve emek verimliliğinin düşük olması, üreticinin ekonomik anlamı örgütten yoksun bulunması gibi yapı sorunlarını, aradan geçen 70 yıla rağmen bugünde önemli ölçüde yaşamaktadır. Üstelik bu sorunlar, sektörü serbest piyasa koşullarına terkeden korumasız ekonomi uygulamaları nedeniyle, kanımızca daha da ağırlaştırılmıştır.

Tüm gelişmelere rağmen, sektörde girdi kullanımı yapısı yeterince değişmemiştir. Gübre dışında girdi sübvansiyonu hemen hemen kalmamıştır.

Destekleme kapsamı daraltılmış desteklemelerde devletin alıcı rolü geriletmiştir.

Üretimin yapısı yeterince değişmemiştir. Yaygın tarıma dayalı düşük verimli üretim, yoğun tarıma dayalı yüksek verimli üretime dönüşmemiştir.

Dönem içerisinde gerek ihracat artışı dört kata yaklaşırken, bu eğilim tarımda % 27'lerde kalmıştır. Daha önemlisi dönem başında temel ürünler bakımından % 101 oranında kendine yeterli olan Türkiye, gıda ithal eden bir konuma gelmiştir. Başlangıçta 51 milyon dolar olan tarım ürünü ithali 1988'de on kat yükselmiş, 1990'ın yalnızca ocak-ekim döneminde 1 milyar 158 milyon dolara turmanmıştır. Sadece 1989'dan 1990'a tarım gurusu ihracı % 3 artarken, ithalatı % 42'ye kadar yükselmiş ve ithal tarım ürünü değeri ihracatın % 71'ine ulaşmıştır.

Ürün fiyatlarının ilan zamanı, bedellerinin ödeme biçimi, ağır faiz yüküne katlanıp borçlanılarak girdi sağlanması ve koşullara direnemeyenlerin ürünlerini değer altı fiyatlarla elden çıkarmaları mekanizması, yoksullaşmayı hızlandırmıştır. Dönem boyunca sektörün aleyhine çalışan iç ticaret hadleri, kaynak yitimini hızlandırmış, fakat vergi politikaları yerine ikame edilen iç ticaret hadleri mekanizması, sanayiye kaynak aktarmak yerine, ticari ve rantıye katmanları palazlandırmaktan öte bir yarar sağlayamamıştır.

Dönem süresince GSMH ortalama % 68'e yükselirken, tarımın eğilimi ancak % 32 düzeyinde kalmıştır.

Resmi göstergelere göre tarımda çalışan nüfus oransal anlamda % 20 azalırken, sektörün GSMH payı % 26 dolayında düşmüş, bir başka deyişle nüfus payı sürmesine rağmen, gelir payı dörtte bir oranında gerilemiştir.

İç fiyatları denetlemek, stokçu spekülasyonlarını önlemek için yapıldığı söylenen ve bizzat stokcularla gerçekleştirilen terbiyevi tarım ürünü ithali, yerli üretimi önemli ölçüde kösteklemiştir.

Gelinen noktada somut sonuç, sektörün açıkca kan kaybetmiş olmasıdır. Üreticinin yer yer üretemez konumlara itilmesidir.

Sektör genelinde böylesi ağır ve derin sorunlar yaratan seksenli yıllar uygulamaları özellikle hayvancılığımız bakımından daha da yıkıcı olmuştur. Bir kaç örneğini sergilemeye çalıştığım bu tablo, hayvancılık üretiminde çok daha ağır göstergelerle yaşanmıştır.

1984'lerde gündeme gelen ürün ithal uygulamaları sonucu, ülkemiz bugün net hayvan ürünü ithaline muhtaç bir duruma getirilmiştir.

Süt tozu, peynir alımıyla başlayan sürecin yarattığı güvensiz konjonktür, süt hayvancılarının kasaplık olarak kullanılmalari sonucunu yaratmıştır.

Bunu izleyen bir iki yılda, üretim potansiyelinin gerilemesi gündeme gelmiş ve bu kez kasaplık ham hayvan arz daralmış, üstüne üstlük 1985 sonrası başlatılan et ve canlı hayvan ithali, ile de bu süreç hızlanmış ve arz yetersizliğine bağlı olarak geçtiğimiz yıl ilkbaharında yaşanan hızlı tüketici fiyatı yükselişleri gündeme gelmiştir.

Sahtekarlıkları önleyici mekanizmalar geliştirmek yerine, esasen yetersiz olan yem vergi iadesi bu sahtelikler gerekçe yapılarak kaldırılmış, bu tavırla hayvancılığa hangi gözle bakıldığı sergilenmiştir.

Özünde yanlış olan sürekli damızlık ithali, hem getirilen materyalin genetik kapasitesinin tartışmalı olması, hem de işletme seçimi hem dağıtım yöntemi nedeniyle ve hem de optimum çevre koşulları sağlama anlamında hiç bir kamu etkinliğinin geçerli kılınmaması yüzünden hüsrana sonuçlanmıştır.

1983'de yalnızca 1752 baş olan sığır ithali, 7 yılda 80 kat yükselmiş, 1990'da 142.000'e ulaşmış, 1983'de 98752 baş olan sığır ihracı 149 kat azalarak 1989'da sadece 661 baş olarak realize olmuştur.

Bırakınız artışı 1974 - 1984 arasını kapsayan bir araştırmaya göre kişi başına günlük et tüketimi 49 gramdan 38 grama, süt-yoğurt tüketimi 79 gramdan 69 grama gerilemiştir.

1980 - 1987 dönemini kapsayan bir araştırma hayvan başına et üretiminin 23.5 kg dan 73.7 kg'a ve koyun karkasının 16.8kg'dan, 16.2 kg'a düştüğünü göstermektedir.

İnsanlarımız giderek daha az hayvansal proteinle yetinmek durumundadır. Hayvan potansiyelimizin üretim gücü artmak yerine gerilemektedir.

Ve böylesi bir olumsuzluğun aşılmasının yollarını araması, bir gelişim projeksiyonu olması gereken VI. planda insanlarımızı adeta et yerine ot layık gören bir anlayış sergilenmekte, dönem sonunda kişi başına et tüketiminin yıllık 27 kg'dan 32 kg'a yükselmesi öngörülürken bakliyat tüketiminin 20 kg'dan 40'a çıkması öngörülebilmektedir.

Kimi örneklerini özetlemeye çalıştığım olumsuz gelişime rağmen, Türkiye tarımının toplumsal misyonu ülkemizin geleceğinin birincil güvencesidir. Esasen yetersiz beslenen ve denetlenemeyen bir hızla artan nüfusunu, bozulan ve daralan kaynaklarını kullanarak, insanca beslemek durumunda olan Türkiye, tarımda çok ciddi atılım yapmak zorundadır. Sanayinin gerek duyduğu artı değeri yaratmak, dış ekonomik dengeyi kurmak için Türkiye öncelikle tarımda, geleneksel çizgiyi aşmak zorundadır. Atılım ve gelişimi determine edecek kuşkusuz çok sayıda seçeneklerin üretilmesi ve tartışılması mümkündür ve gereklidir. Bunlara ilişkin değerlendirmelere girmeksizin, izin verirseniz, hangi politika ve yaklaşım geçerli olursa olsun, çağımızda gelişimin maddi temeli, ön koşulu olan teknoloji üretimi ve kullanımı boyutuna kısaca değinerek sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Bilimsel - teknolojik devrimin her gün göz kamaştırıcı yeni bir örneğinin yaşandığı, canlının yalnızca çevresini denetleyen tekniklerin yerini, bizzat yapısını değiştiren biyoteknoloji yöntemlerinin aldığı bir gelişim sürecinde Türkiye, tarımda geleneksel çizgiyi daha çok sürdürümez sürdürmemelidir. Dünya "müdahale çağı" devrimlerini yaşarken Türkiye geleneksel tekniklerle yetinemez ve gelişmeleri yalnızca izleyen bir konumda daha fazla tutulamaz. Aslında mal pazarlanmasının makyajlanmış bir tanımı olan "teknoloji aktarımını" tek çözüm sayan anlayışlara daha fazla mahkum edilemez, edilmemelidir.

Kanımızca, öncelikle sorunlarımızın yalnızca üretilmiş tekniklerin aktarımıyla

çözüleceğini sanan ve ülke koşullarını gözetmeyen anlayış, teknolojiyi ulusal ölçekte üretmeyi öngören inanca bilince ve üretim dinamiğine kesinlikle dönüşmelidir.

Çok değerli konukların ve sevgili meslektaşlarımın zamanlarını aldığım için anlayış gösterilmesi umuduyla, Genel Kurulun ortak geleceğimiz adına yararlı sonuçlar üretmesini diler, saygılarımı sunarım.

Tarım'da Kullanılan Kimyasalların Çevre ve İnsan Sağlığına Etkileri Paneli Konuşması

Antalya 18 Mayıs 1991

Sanayi devrimiyle birlikte insanlığın gündemine giren çevre olayı, gelişmiş ülkelerin kirlilik ihraç eden politikalarının da etkisiyle, giderek tüm toplumu etkileyen evrensel bir sorun haline gelmiştir. İnsanlığın önüne bir karabasan gibi dikilen çevresel bozulma, kanımızca çevreciliği bir moda bir fantazi olarak anlayan yaklaşımlarla aşılama-yacak ölçüde ciddileşmiş ve ağırlaşmıştır.

Çevre olgusu, kimilerine göre yerleşim alanlarının sağlıklı ortamıdır, kimilerine göre kırsal kaynakların yitirilmesidir. Kimileri çevreyi, Marmaranın halic olma sürecinde, kimileri ise, Dalyan kaplımabağalarının öyküsünde tanımaktadır. Çevre kimileri için doğaya dönük platonik bir sevdadır. Kimileri için güzel geçmişte arayan nostalji. Ve çevre kimilerine göre ağırlıkla kenttir, kimilerine göre kır. Ama, hepsi önemli ve saygı-değer bu tür kaygıların ortak amacı, ortak paydası insan.

İnsanlığın mutluluğu ve refahı için geliştirilen sanayi ve teknoloji, yarattığı çevre bozucu etkiler açısından, bugün denetlenmesi gereken bir süreç niteliği almış bulunmaktadır. Dünya nüfusunun korkunç bir hızla büyümesine karşılık, sınırlı doğal kaynaklar gün gün bozulmakta, hatta üretkenlikten çıkmaktadır.

Bugün evrenimizde 600 milyon insan yetersiz beslenmenin sağlık sorunlarını yaşamaktadır. Her yıl on milyon çocuk, bu nedenle ölmektedir. İkiyüz milyon çocuk, bu yüzden bedensel ve zihinsel gelişmemişliğin dramını yaşamaktadır. Açlık, giderek ürkütücü boyutlara ulaşmaktadır. Bir değerlendirmeye göre 2010 yılında 500 milyon insan bu nedenle ölümler yüz yüze gelecektir. Ve, silah üretimi için her gün iki milyar liranın harcandığı bir dünyada, kişi başına sadece 1 dolar harcama yapılmadığı için hergün 40.000 çocuk ölmektedir.

Kimi örnekleri anımsatılmaya çalışılan bu evrensel açmaz, özel koşullarımız nedeniyle ülkemiz için de yaşamsal bir önem taşımaktadır. Türkiye insanların % 11,2'si protein, % 12,5'u enerji açısından yetersiz beslenmektedir. İnsanlarımız, hayvansal besinler bakımından Avrupalı'nın üçte biri ile yetinmek durumundadır.

Esasen yeterince beslenemeyen ve denetlenemeyen bir hızla büyümekte devam eden toplumunu Türkiye, gittikçe bozulan ve daralan doğal kaynaklarını kullanarak yatarmak zorundadır.

Türkiye çoklarının sandığı gibi, tarım alanları çok zengin bir ülke değildir. Tersine, son araştırmalar Türkiye'nin toprak rezervi kalmamış 19 ülkeden birisi olduğunu göstermektedir. Verimli denilebilecek olan ve toplamın % 15'i dolayında olan I ve II. sınıf topraklarımız, sorumsuz saldırganlarla git gide tüketilmektedir.

Kent, sanayi, turizm ve karayolu yatırımları gerçekleştirilirken, kısa vadeli maliyet kaygıları nedeniyle en verimli topraklar işgal edilmekte ve toplumun geleceğine ipotek koyulmaktadır. Fabrikayı meyve bahçesi yerine taşlık alana, turizm yatırımını narenciye plantasyonu yerine yamaca kurmak ve alt yapının götürüldüğü her yerde böymesi yatırımları gerçekleştirmek mümkünken, "Bir dekar fabrika, bir dekar meyva bahçesinden

daha verimlidir” yolundaki tek boyutlu tercihlerle, doğal alanlarımız adeta talan edilmektedir. Üstelik, Anayasa'nın 45. maddesinde, tarım topraklarının amaç dışı kullanılmasını önlemek için devlete görev verilmesine rağmen, amaç dışı kullanıma çoğu kez kamu kuruluşları öncülük yapmaktadır.

Bugün yalnızca 47 il merkezinde 120.000 hektar I. sınıf ve üstelik sulama yatırımı gerçekleşmiş toprak betonlaşmıştır. Örneğin, Bursa kenti son 10 yılda şeftali bahçeleri aleyhine 5 misli büyümüştür. Güzergah 8-10 Km. farklı bir doğrultudan geçmediği için Trakya'da 25000 hektar verimli arazi katledilmiştir. Yalnızca, tuğla fabrikaları yılda 20000 dekar alüvyal toprağı yok etmektedir. Ve, bir hesaba göre dakikada 7 dekar toprak erozyonla yitirilmektedir.

Doğal kaynakları böylesine kötü kullanılan Türkiye'de çevre sorunu daha da ciddileşmiştir. Bir yandan kent ve endüstri atıkları, hayvı suyu ve toprağı kirletmekte, bir yandan daralan alanlarda sürdürülen bilinçsiz yoğun, tarımın, patojenik sonuçları yaşanmaktadır.

Su gibi görülememesine, hava gibi solunamamasına rağmen, topraklarda oluşan yoğun kirlilik çok ciddi potansiyel tehlikeler taşımaktadır.

Yatağan termik santrali 160 000 dekar ormanı kavurmuştur. Murgul'da 40.000 Km2 lik alanda canlı bitki kalmamıştır.

Bir çok akarsuyumuz, bırakınız ürün potansiyelini korumayı, sulama suyu olarak dahi kullanılabilir olmaktan çıkmıştır.

Örnekleri artırılabilir ve doğal kaynaklara, tarıma yönelik bozucu etmenlerin yanında, özellikle bilgisizliğe, ticari hırslara dayalı olarak yoğun tarımdan kaynaklanan çevre sorunları da giderek toplumsal boyut kazanmaya başlamıştır.

Toprağı tanımadan, besin ihtiyacını saptamadan yapılan gübreleme nitrojen kalmatlarıyla toprağı adeta zehirlemektedir. Toprağın fiziksel ve kimyasal dengesi bozulmakta, bitkilerin hastalıklara dayanıklılığı azalmakta, onlardan da önemlisi biriken nitrit ve nitrat bileşikleri, topluma yönelik hastalık etmenleri haline gelmektedir.

Sentetik tarım ilaçlarının bilgisiz ve yoğun kullanılmalarının toksikolojik etkileri, toplum sağlığını ciddi ölçüde tehdit etmektedir. Hem kontrol ettikleri canlılara hem de çevre ve insana karşı zehirli olan bu ilaçlar, bitki, toprak ve su ortamında bozulmadan uzun süre kalarak zaman boyutuna yayılan riskler oluşturmaktadır. Özellikle vegetasyon dönemi kısa olan örtü altı yetiştiricilik bu açıdan toplumsal boyutta ciddi tehlike olmaktadır. Parçalanması ve zararlı olmaktan çıkması için uzun zaman gereken kimi ilaçların kullanıldığı kimi ürünler, uygulamayı izleyen bir kaç gün içerisinde sofralara taşınabilmektedir. Daha çok sayıda ve doha yoğun ilaçlama yaparak ürünü garantiye almak endişesi sonuçları denetlenemez sorunlar yaratmaktadır.

Büyüme düzenleyiciler olarak, önceleri kimi sera bitkilerinde kullanılan ve hormon diye adlandırılan kimyasalların, besin zincirinde hangi olumsuzlukları taşıdığı belli değildir. En azından, bunların hiç bir hastalık etmeni taşımadığı, bugüne değin ortaya koyulabilmiş değildir.

Besi hayvanlarında gelişme performansı sağlamak amacıyla hangi sekonder olumsuzluklar yarattığı, belli olmayan, daha doğrusu insan sağlığı için zararlı olmadığı söylenemeyen çeşitli anabilozarlar kullanılmaktadır.

Kimi belirleyici göstergelerini anımsatmaya çalıştığım bu sürecin topluma yarar doğrultusunda yönlendirilmesi de, kuşkusuz mümkündür. Bir profil çizmek amacıyla sunmaya çalışılan bu tabloyu kötümserlik, karamsarlık diye de yorumlamamak gerekir. Sorunların ciddiyetinin farkedilerek, gerekli çözümlere de aynı ciddiyetle eğilmek gerekliliğinin ortaya koyulması anlamında böylesi bir değerlendirme yapıldığını belirtmek istiyorum. Tarıma teknoloji aktaran bir meslek adına, itirazımızın teknolojinin dene-

timsiz kullanılmasına, bilgisizliğe, ticari hırslar nedeniyle teknolojinin yanlış kullanımına olduğunu özellikle dile getirmek istiyorum. Sözümüz teknoloji kullanımının özüne değil, kullanımında gözlenen denetimsizliğe, alt yapı yetersizliğine, umursamazlığa, duyarsızlığa ve bilgisizliğedir. Kaygımız, toplumumuz adınadır.

Böylesine yaşamsal bir konuyu gündeme taşıyan, sorunları yaşandığı bir yörede tartışmaya açan düzenleyici kuruluşları içtenlikle kutlarız.

Makina Mühendisleri Odası'nın Sanayi Kongresi Hazırlığı Kapsamında Düzenlediği Panelde Yapılan Konuşma

Adana 15 Haziran 1991

Makina Mühendisleri Odamızın öncülüğünde ve TMMOB adına yürütülen sanayi kongresi kapsamında tarım - sanayi ilişkilerinin gündeme gelmesi, evrensel nedenler kadar, ülkesel gerekçeler açısından da son derece önemlidir ve kanımızca kalkınma sürecimiz açısından çok belirleyicidir.

... Ekonomilerin olgunlaşma süreci, sektörlerin birbirlerinden net, kesin, sert çizgilerle ayrılmasına olanak vermemektedir. Bilim ve teknikte görülen gelişmeler bu bağuntıya yeni boyutlar kazandırmaya başlamıştır. 2000'li yıllara müdahale çağı damgasını vurduran biyoteknoloji devrimi, yalnızca tarım değil sanayiye de denetimi altına almaya aday bulunmaktadır. Karşılıklı bağımlılık, fiziki alışveriş ve itip çekme mekanizmaları bilimsel teknolojik devrinin her gün bir örneği yaşanan yeniliklerinden ötürü, bize göre yeni anlamlar kazanmaya başlamıştır. Muhtemelen, sektörler bütünselliği, teknolojik bağımlılıklardan ötürü, bundan böyle daha da yeni gerekçelerde, yeni kombinasyonlarla sürmeye devam edecektir.

... Bütünsellik kavramı, Türkiye'nin somut koşulları bakımından da aynı ölçüde geçerlidir. Ekonominin tarım boyutunun belirleyiciliği, bir çok nedenle bugün de sürmektedir. Bu misyon, gerek kendi toplumumuzun insanca beslenip yaşaması, gerekse kaynak yaratma ve satılabilir sanayi malı üretme fonksiyonları yüzünden bize göre, uzun zamanda devam edecektir. Pazarlanabilir artık üreten ve bu rolüyle sanayiye temel kaynak oluşturan Türkiye tarımı, denilebilir ki sanayileşmenin zorunlu ön koşuludur.

Aslında bu bütünsellik, entegre kalkınma yaklaşımı bakımından da olmazsa olmaz zorunluluktur. Salt bir fiziki yatırım ve büyüme olmaktan öte, büyüme sürecine katılma, büyümenin paylaşılması ve kesimlerarası denge gibi sosyo-ekonomik boyutları da, ortaklaşa kavraması gereken, kalkınma anlayışının da, gereğidir.

Sanayileşme, kuşkusuz kalkınmanın motorudur, zorunlu temelidir. Fakat, tek sonucu değildir. O açıdan, sektörlerin çözümlenemez bütünselliğini görmeden, bunlardan birisine öncelik tanımak doğru değildir ve kanımca, konunun tartışılmasını, sektörleri bütünsel bir çerçeve içinde ele alan ortak bir temelde gerçekleştirmek daha doğrudur.

Tarım - sanayi ilişkilerinin teknoloji bağlamında alması gereken doğrultulara değinmeden önce, tarımın gelişim süreci ve teknoloji bağlantısına göz atmakta yarar var. Bu, yalnızca yaşanan dönemle ilgili verilerin, bütünü değerlendirme anlamında, yetersiz kalmasından ötürü de, ayrıca gerekli. O yüzden, hiç değilse belirleyici dönemler çerçevesinde tarımın değişimine, değişimi determine edici değişkenlere kısa başlıklar halinde değinmeyi yararlı buluyorum.

Cumhuriyetin Osmanlıdan devraldığı miras, teknoloji hiç kullanmayan, tek ürün yetiştiren, öz tüketim için üreten bir tarımsal yapıdır. Yaratılan artık devletçe ya da devlet adına alınmaktadır. Asya tipi üretim tarzının evrimi önleyen bu yapısı, tımarın çözülmesi, miri toprakların dağıtılması, feodal ilişkilerin tasfiye eğilimine girmesi ve aşarın kaldırılmasıyla çözülmeye başlamıştır. Kuruluş yıllarının çöşküsü içinde ve "Köylü efendi-

mizdir." sözüyle simgelenen populizm anlayışıyla, üretimde büyüme eğilimi başlamış ise de bu olguyu yapının çözülmeye başlaması ile yorumlamak kanımca daha doğrudur.

1933'te başlayan ve savaş yıllarında da süren devletçi anlayış beraberinde tarıma yönelik kamu sorumluluklarını da geliştirmiştir. Bugüne kadar hizmet üreterek süren bir çok kurumsal yapı, o dönemin ürünleridir. Ne var ki, kamu sorumlulukları anlamında bir atılım niteliği taşımasına rağmen, bu dönem politikaları da teknoloji boyutunu yeterince geliştiremediği için beklenilene verememiştir. Tarımda teknolojik girdi kullanılma, teknik bilgi üretip yayma fonksiyonlarının başladığı kesit olarak, yine de bu dönemi sürecin önemli bir belirleyicisi saymak gerekir.

1950'lerle başlayan dönem yapı değişimi ve gelişim doğrultusu anlamında oldukça belirleyicidir. Savaşta yıkılan Avrupa'ya bol ve ucuz besin sağlama amacıyla gündeme gelen Marshall Planı, Türkiye'ye ağır sanayi yerine, tarımın modernleştirilmesini dayatmıştır. İlginçtir, modernleşmeye yönelik destekler, beraberinde sektöre ciddi teknoloji aktarımını da taşımıştır. Traktörden, gübreye, ilaçtan - krediye uzanan teknoloji ve girdi kullanımı ciddi ölçüde yaygınlaşmaya başlamıştır. Traktör kullanımı işlenen toprak alanını genişletmiş, karayolları gelişimi ise kırsal kesimin pazara açılmasında önemli etken olmuştur. Teknoloji ve pazar koşulları bitki deseninin zenginleşmesini, hububata bağlı kalıbın sanayi bitkilerine dönüşmesini getirmiştir. Tabii bu olgu aynı zamanda yapıyı da etkilemiş geçimlik üretim yapan köylü, meta üreten, hatta kimi zaman birikim yapan küçük işletme biçimini almıştır. Tarım - sanayi - teknoloji bağlamında dönemin belirleyici sonuçları şunlar olmuştur.

- Sanayi bitkisi devreye girmiştir.
- Kırsal alan pazara açılmış, köyde yaratılan artı değer kent kesimine yönelmiştir.
- Ekili alanlar % 60, üretim % 69 büyümüş, verim % 9 artmıştır. Ve verim artışının temel değişkenini teknoloji oluşturmuştur.

Planlı dönemlerde tarımda teknoloji etkisinin daha belirleyici olduğu görülmektedir. Ekilebilir alanların hemen hemen potansiyel sınırına varılmıştır. Altmış yıllarda bu alanlar % 4 civarında büyümüştür. Aynı dönemde verim artışı % 17 dolayındadır. Ve teknik bilgiden, üstün nitelikli biyolojik girdiye, mekanizasyondan - kimyasal girdiye uzanan teknoloji katkısı, bu artışın maddi temelidir. Makinalaşma dönemin önemli belirleyicisidir.

Dönemin yetmiş sonrası kesiti de teknoloji kullanımında önemli gelişmelere tanık olmuştur. Makina ve gübre kullanımı ileri düzeylere tırmanmıştır. Ürün destekleme politikalarında ciddi anlayış ve kapsam değişiklikleri gündeme gelmiştir. Söz gelimi, girdi fiyatları denge fiyatlarının altında tutulabilmiş, kamunun pazar motive edici rolü gelişmiş ve her ikisinin etkisiyle teknoloji kullanım oranı yükselmiştir. Dönem boyunca, iç ticaret hadlerinin tarım lehine değişim göstermiş olması da, tarıma kaynak aktarımının belirleyici bir göstergesi olmuştur.

1980'lere uzanan süreci bir iki cümleyle özetlemek gerekir ise şunlar söylenebilir:

- Teknoloji kullanmayan, kendine üreten, tek ürün yetiştiren yapı, önemli ölçüde girdi ve teknoloji kullanan pazara üreten, çeşitli ürün yetiştiren ve tüketim kalıbı kentleşen bir yapıya dönüşmüştür.
- Kapitalistleşme süreci gereği küçük işletmelerin tümüyle tasfiye olacağı, toprakların belli işletmelerde yoğunlaşacağı öngörüsü gerçekleşmemiştir. Meta üretimine dönüşen küçük işletmeler direnmişler, toprak açısından büyük işletmeler küçülmüşler, ticari tarım yapan orta ölçekli işletmeler artmışlardır.
- Tarımsal katma değer, nüfus artışının iki misli büyümüştür.

..... Her alanda kritik bir dönemi oluşturan seksenli yıllar tarım açısından da tarım - sanayi ilişkileri açısından da, kanımca ayrıntılı değerlendirilmelidir. Dönem için resmi

ağızların yorumu şudur. "GSMH'da tarımın payı azalmıştır. Bu sanayileştirdiğimiz anlamına gelmektedir. Kırsal nüfus azalmıştır, sanayileşmemizin önemli bir göstergesi de budur" Acaba?

Acabaya yanıt anlamında bir kaç veri aktarmak isterim.

Dönem boyunca tarımın GSMH içindeki payı oransal olarak % 26 azalmış, tarım nüfusu % 20 azalmış. Yani, tarımın geliri, nüfus payından dörtte bir ölçüsünde daha hızlı gerilemiştir.

GSMH' % 68 büyümüş, bu tarımda % 32 düzeyinde kalmış.

Kesimin nüfusu mutlak değer olarak % 29 büyümüş, belirleyici ürünlerden örneğin buğday % 21, pamuk % 22, ayçiçeği % 21 artmış.

Genel ihracat artışı dört kata yaklaşmış, salt tarım ürünü ihracı artışı % 27'de kalmış.

Planlı dönemler içinde yatırım payı % 7.9'la en aza düşmüş.

Kıyası, tarım gelişmemiş, tarım üreticisi yoksullaşmış. 1960'larda % 25 olan, 1970'lerde % 19 olan kişi başına tarım - tarım dışı gelir oranı % 14'e inmiş. Gelir paylaşımı, bu kesim aleyhine hızlanmış.

Peki bütün bunlar olmuş da, tarım sağmal inek örneği sömürülmüş de, üretilen artı değer ne olmuş, sanayi aynı oranda geliştirmiş mi?

Kırdan kente insanlara, gelişen sanayimi istihdam sağlamış? Göç hızı eşit sanayileşme hızı mı? Tarımdan aktarılan kaynaklar sanayiye mi, yoksa rantıye katmanlara mı yönelmiş?

Sorunları olumlu biçimde yanıtlamayı kim istemez? Ama böyle olmadığını herkes biliyor, görüyor. Ve kuşkusuz, konu uzmanı insanlarımız bunun böyle olmadığını çeşitli sayısal parametrelerle de ortaya koyuyorlar.

İlgi alanımızı zorlarsa da, izninizle bu anlamda bir göstergeyi anımsatmak isterim.

1990 yılında sanayi mali ihracat bünyesinin % 56 sını dokumacılık, deri - kösele ve değer tarıma dayalı işlenmiş ürünler oluşturuyor. Bu oran 1980'deki % 63'lük düzeyden on yılda toplam % 11.8'lik bir gerileme gösterebilmiştir. Sanayiye belirleyici olarak sayılan kimya, demir-çelik, madeni eşya, makina ve elektronik makina ihracımın sanayi ihracı içindeki payı ise on yılda ancak % 11,5 den % 28'e ulaşabilmiştir. Bu performansın, olağanüstü teşviklerin motivasyonu ile bağlantılı olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir. Ve 1990'da bile makina ihracı ancak % 2, elektronik makina ihracı ancak % 4 dolayındadır.

Yalnızca ihracat değeri değil, sektörel üretim değeri oranları da sanayi sürecinde tarımın etkililiğini kanıtlamaktadır. Örneğin 1990 üretim değerleri incelendiğinde, tarıma dayalı işlenmiş ürünler, dokumacılık ve deri kösele üretimi toplamın % 36'sını, kimya, makina, demir-çelik, madeni eşya ve elektrikli makinalar üretimi ise toplamın % 35,5'unu oluşturmaktadır.

Kanımca, sadece üretim ve ihracat yapısının incelenmesi bile, tarımın dışlanması maliyeti karşılığı, sanayinin gelişmişliği anlamını taşımamaktadır. İthal ikamesi anlayışın - ihracata yönelik yaklaşıma dönüştüğü, bu veriler açısından dahi geçerli değildir.

Öte yandan dönemi yarsıttı dördüncü ve beşinci plan kesitlerinde realize edilen büyüme hızları da tarımın dışlanması pahasına sanayinin gelişmişliğini göstermemektedir. Dördüncü planda % 5,3 öngörülen tarım hızı % 2,2 biçiminde gerçekleşmiştir ama, % 9,9 öngörülen sanayi büyüme hızı ancak % 1,8'de kalmıştır. Benzer eğilim beşinci plan döneminde de yaşanmıştır. % 3,6 öngörülen tarım büyüme hızı % 1,6, % 7,5 öngörülen

sanayi büyüme hızı % 5,9 olmuştur. salt bu göstergeler bile, kalkınmanın sektörel bütünlük anlamını taşıdığını göstermektedir.

Birinci plandan beşinci plana kadar GSYİH tarım payının % 35,0 den % 14 gerilemeyle % 21'e düşmesi, buna karşılık sanayi payının % 17,5 dan % 8 artışla % 25,5'e ulaşması hususu da, durumu doğrulayıcı veriler olarak değerlendirilebilir.

Benzeri parametreleri fiyat mekanizmalarında da plan paylarında da, yatırım paylarında da görmek mümkündür. Özet söylemem gerekir ise ne kalkınma yalnızca sanayileşmedir, ne de sanayinin gelişmesi için tarımın ihmal edilmesi gerekmektedir. Tersine, ekonomileri gelişmiş ve kalkınmış hiç bir ülke yoktur ki, tarım sektörleri geri bırakılmış olsun. o nedenle bu sektörleri rakip görme, birinin varlığını; diğerini yokluğuna bağlı sayma anlayışlarının, sektörlerin tamamlayıcılığı, karşılıklı etkileşim ve birlikte gelişme yaklaşımına dönüştürülmesi gerekir.

Teknoloji bağlamında tarım - sanayi ilişkilerinin hangi doğrultuda değişmesi gerektiğine değinmeden önce, sanıyorum bu ilişkinin ülkemize özgür gerekçelerine de göz atmakta yarar var.

..... Ülkemizde sanayi ile tarım çok yönlü teknik ve fiziki girdi - çıktı ilişkisiyle iç içedir. Kaynak aktarma mekanizması karşılıklıdır. Sektörler birbirleri için pazar oluşturmaktadırlar. Ve aslında bu ilişkiler teknik boyutu da aşır, tüm ekonomiyi kavrayan sosyo - ekonomik bütünlük göstermektedir. Daha net söylemek gerekir ise Türkiye'de öncelikle üreten, öncelikle kaynak yaratan sektör tarımdır. Tarımda, yapının gelişmesi, verimin yükselmesi buna bağlı olarak tarım dışına gidecek artığın büyümesi süreci berabere tarım dışı kesimlere kaynak aktarımı sonucunu da üretmektedir. Tabii bu ilişki tek yönlü değildir. Sanayiye hammadde, sermaye ve işgücü yönelten tarım, aynı bütünlük içinde sanayinin müşterisi olmaktadır. Girdilerden, tüketim mallarına kadar, sektörün talebinin artması, sanayi için çok belirleyici motivasyon olmaktadır.

Kanımcı, bütün bu ilişkiler ağı, kalkınma yaklaşımlarında da aynı anlayışı gerekmektedir. Üstelik, sektörler arası bütünlüğü kavrayan politikalar, sektörlerin birbiri aleyhine gelişmesinin önlenmesi açısından da gereklidir.

..... Bir sektör diğerinin üretimine ihtiyaç duyuyor ise bunlardan birisine öncelik tanınmasının hiç bir temeli olamaz.

Bunları neden ısrarla söylüyorum? Şundan, bir tartışma devam ediyor. "Tarımın kaynak yaratmaya, sörümülme pahasını kaynak aktarmaya devam etmesi, sanayi gelişmesi için şarttır." "Hayır, bu aşama tamamlanmıştır. Kaynak aktarımı artık sanayiden tarıma yöneltilmelidir." Bana göre, sorun bu denli kesin yargılarla ortaya konulacak netlik göstermiyor. Ama bir tek net temel var. "Tarımda, sanayide ortaklaşa, birbirlerini tamamlayarak gelişmek zorunda.

Kaynak aktarımının tek yönlü olmadığını hatta karşılıklı olması gerektiğini, tarıma dayalı ve tarıma yönelik sanayiler tarım ilişkilerine değinerek açıklamak sanıyorum daha kolay olacak.

Kanımcı, bugünün koşulları açısından da, geleceğin ihtiyaçları bakımından da, Türkiye'de tarıma dayalı sanayiye ivme kazandırmak zorunluluğu var.

Neden? Bir çok neden sayılabilir. Bence belirleyici olan bir kaçının altını çizmek gerekir.

Tarımda gelişme, toplumumuzun insanca beslenip yaşaması açısından olduğu kadar ekonominin iç ve dış gerekleri bakımından da zorunlu.

Türkiye toplumu, hızla büyümeye devam ediyor. Hızla büyüyen bu toplum yeterince ve dengeli beslenmiyor. Söz gelimi, bizim insanlarımız hayvansal besinler açısından Avrupalı'nın üçte biri ile yetinmek zorunda. Ve tabii, yeterince farkedilememesine rağmen, sadece beslenme yetersizlikleri yüzünden, toplum kitlesel sağlık sorunlarıyla karşı karşıya. Türkiye öncelikle kendi toplumunu yeterince ve insanca beslemek için daha

çok daha nitelikli besin üretmek zorunda.

Dış pazarda bu anlamda bir o kadar önemli. Ortadoğu, Afrika çözülen Sovyetlerin yeni devletleri besin pazarı olarak son derece önemli potansiyel. Ve bu potansiyelden gelen avantaj giderek daha da artacak. Çünkü nüfus denetlenemeyen bir hızla artıyor, sınırlı doğal üretim kaynakları ise aynı hızla bozulup daralıyor. O kadar ki, bir değerlendirilmeye göre 2010 yılında 500 milyon insan açlık nedeniyle ölümlerle yüz yüze gelecek. Böylesi bir konjonktür, bitkisel ve hayvansal besin maddesi üretim potansiyeli devam etmekte olan bir Türkiye'yi kanımca çok ilgilendirmelidir. Sanayi yaklaşımını da bir o kadar ilgilendirmelidir.

..... Türkiye sanayi, satılabilir mal üretmek zorundadır. Dış pazarlara satılabilir mallarıyla, rakebet edebilir mallarıyla açılmak durumundadır. İleri teknoloji gerektiren alanlarda, gelişmiş ülkelerle rekabet zorluğu dikkate alınacak olursa, gıdanın da içinde olduğu tarıma dayalı sanayinin önemi ve şansı sanırım daha iyi ortaya çıkacaktır. Buna göre gerek iç gerekse dış pazar potansiyelleri bakımından, tarıma dayalı sanayinin işlevi sanıldığından da önemlidir. Bunun farkedilmesi ve o doğrultuda strateji ve politikaların oluşturulması, kanımca ekonominin geleceği bakımından çok yaşamsaldır.

Tabii tarıma dayalı sanayinin gelişmesinin böylesi sosyo - ekonomik genel nedenleri yanında, özel gerekçeleri de var. Ürüne dayanıklılık kazandırmaktan, pazar maliyetinin azalmasına, ürünlere arz esnekliği kazandırmaktan, üreticinin fiyat payının artmasına kadar, bir dizi nedenle tarım ürünlerinin işlenerek katma değerlerinin yükseltilmesi son derece zorunludur.

İç ve dış koşullar tarıma yönelik sanayi bakımından da kanımca atılımı gerektiriyor. Süreç boyunca gözlenen önemli gelişmelere rağmen, tarım da yeterli düzeyde teknolojik kullanımından söz etmemiz zor. Bu, nitelikli tohumdan mekanizasyona, gübreden - ilaca bir çok biyolojik mekanik ve kimyasal girdi açısından aynı ölçüde geçerli. Ve Türkiye tarımının gelişmesi için hangi makro politika benimsenmişse benimsensin, ön koşul teknolojidir. Çünkü, tarımda verimlilik teknolojinin, nitelikli girdinin üretim alt yapısının, iş bölümü ve uzmanlaşmanın ortak sonucudur. Değişkenlerin hangisini ele alırsanız alınız, teknoloji boyutuyla bütünleştiremediğiniz sürece sonuç almanız mümkün değildir.

Bu zorunluluk sözünü ettiğim genel gerekçeten ötürü olduğu kadar, son yıllarda ortaya çıkan biyoteknoloji ve kaynak kullanım olanaklarının daralması nedenlerinden dolayı da geçerli.

Geçmişte canlının çevresini denetleyen disiplinler, günümüzde, bizzat canlı yapısını değiştirmeye yönelmiştir. Söz gelimi, kurağa dayanıklı bitki genlerinin hububata geçirilmesiyle tuzlu ve çorak topraklarda üretim düşünülüyor. Böcek öldürücü madde sentezleyen bakteri genleri bitkiye aktarılmaya çalışılıyor. Havadaki azotu yararlı hale çeviren bakteri genleri bitkiye taşınmaya çalışılıyor.

..... Böylesine hızlanan biyoteknoloji ilk sonuçlarını tarımda verecektir. Türkiye bu gelişmeleri sadece izleyen bir konumda daha fazla tutulmamalıdır. Türkiye, çağın gelişmelerini kendi sektörlerine gecikmeden aktarmak, teknoloji aktarmanın yanında onu ulusal koşullarda yerel özelliklerimizin gerektirdiği yönlerde yeniden üretmek zorundadır. Ve doğru teknoloji kullanmak zorundayız. Topraklarımız sanıldığı kadar geniş değil. Toprak rezervi kalmamış 19 ülke arasındayız. Verimli alanlarımız toplamın yedide biri kadar. Ve bu kısıtlı topraklarımız bildiğiniz gibi hızla daralıyor. Hızla büyüyen nüfusu beslemenin de, ekonomiye daha fazla katma değer üretmenin de yolu bu kaynakları daha doğru, daha rasyonel kullanmak. Bunun da tek çaresi, bilgiden - girdiye teknoloji.

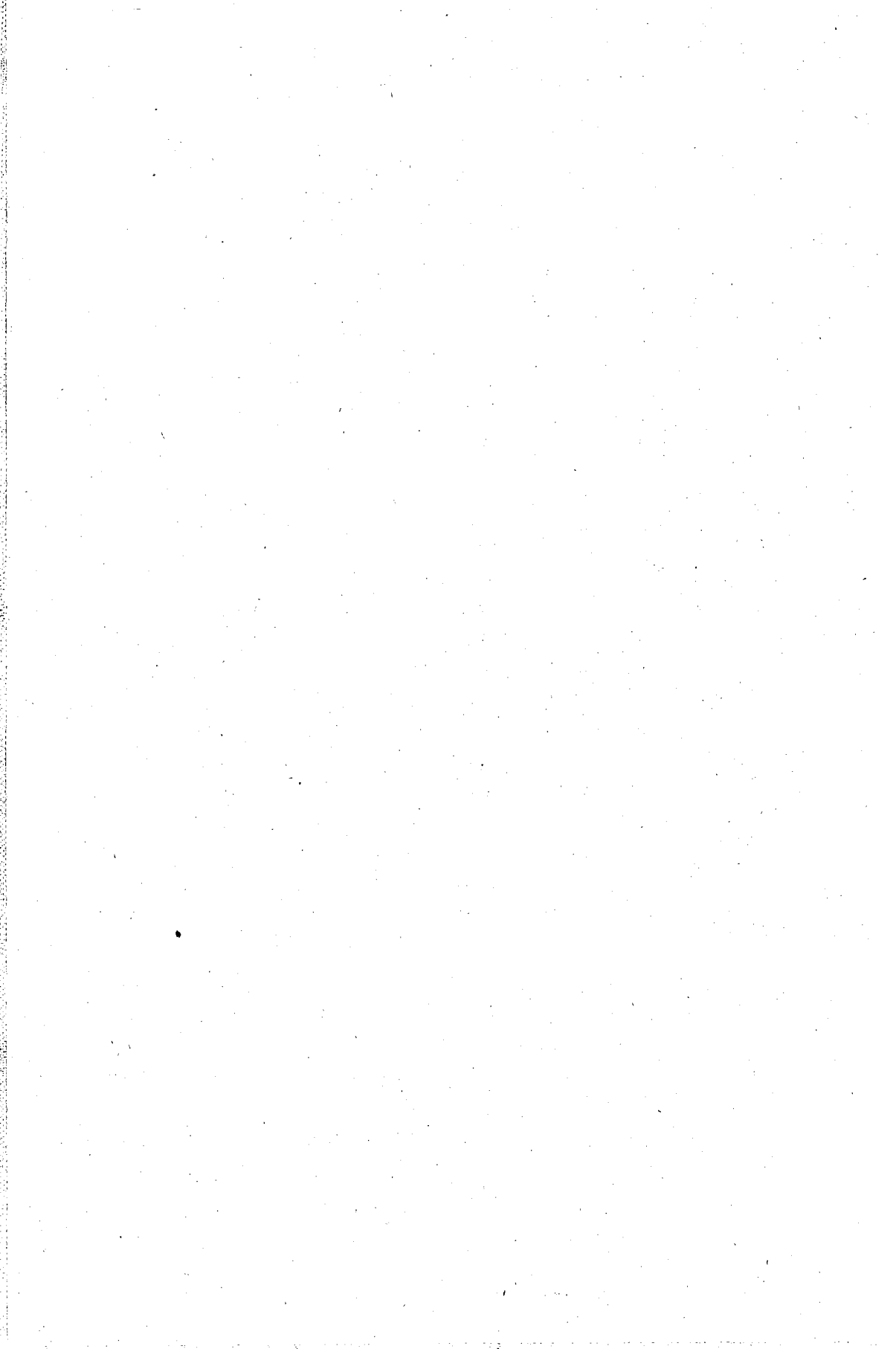
Belirtmeye çalıştığım nedenler bile, tarıma ara malı ve girdi sağlayan, böylece teknoloji kullanımı oranını artıran sanayinin gelişmesini gerektiriyor. Bu gereklilik toprak tasarrufu sağlanması açısından zorunlu olduğu kadar, işgücü tasarrufu sağlanması bakı-

mından da geçerli. Gübre, yem, ilaç, tohum ve benzeri biyolojik ve kimyasal girdiler kadar, mekanizasyon düzeyinin artması da ve bu alanlarda yeniliklere yönelmesi de son derece önemli. Daha da sonutlarsam, tarım üretiminin mevsime bağlılığının azalması, bu nedenle üretim dalgalanmalarının minimize edilmesi, ve verimin yükselip maliyetin düşmesi, kalitenin yükselmesi doğal kaynakların rasyonel kullanımı için tarıma yönelik teknoloji üreten sayayimizin gelişmesi çok gerekli.

Özetlersem, bilim ve teknoloji gelişmeleri bakımından da, Türkiye'nin özel koşulları açısından da tarıma dayalı sanayinin de, tarıma yönelik sanayinin de atılım sürecine girmesi zorunlu. Bu her iki sektörün karşılıklı ve dengeli kaynak aktarımı mekanizmasını yaşaması ve birbirlerini tamamlayarak kalkınmaları için de zorunlu. Kanımca bu doğrultudaki sanayinin gelişmesi kadar, kırsal alana yaygınlaşması ve katılım sağlaması da çok önemli. Kentsel alanda yoğunlaşma yerine, kırsal alana yaygınlaşma, kırsal alanda da sanayi istihdamı sağlamak gerekir. Böylesi bir yaklaşım, kırsal nüfusun katılmasını güdülmesi açısından da, kırsal birikimin yatırıma yönelmesinin yollarını açmak bakımından da kanımca önemli.

Sözlerimi bitirmeden tarım - sanayi ilişkileri açısından önemli olan bir soruna daha değinmek isterim. Biraz öncede ifade ettiğim gibi verimli tarım toprakları her gün hızlanan bir saldırıyla karşı karşıya. Bunun ciddi bir boyutu da sanayi yatırımlarının yer seçimi. Aslında tabii ki sanayi yatırımı kendiliğinden bunu yapmıyor. Yatırımların alt yapının olduğu yerlere yönelmesi doğal. Siz karayolunu nereden geçiriyorsanız, kent yatırımı da sanayi yatırımı da ona göre yer seçiyor.

Türkiye bu anlamda çok ciddi sorunlar yaşıyor. Kuşkusuz sanayinin katma değeri tarımdan fazla. Bir dekar fabrikanın, bir dekar pamuk tarlasından da narenciye bahçesinden de verimli olduğu açık. Fakat sorun bu kadar tek boyutlu değil. Kuruluş maliyetini gözeten yaklaşımlar nedeniyle, uzun geleceğimiz riske sokuluyor, kimse farkında değil. Alt yapının götürüldüğü her yerde sanayi yatırımı olurda, taşın üzerinde pamuk yetişmez. Artık sanayi yatırım politikaları bu ciddi boyutu da dikkate almak zorunda. Seçenek yer tartışması yapılmadan yatırım yeri belirlenmemelidir. Denetlenemeyen bir hızla büyüyen toplumumuzun geleceği açısından tarım topraklarımızı korumamız çok yaşamsal bir zorunluluk. Bunu, moda, fantazi, çevreci anlayışlarla bir tutmamak gerekiyor.

Tarım bu çizgiyle gidemez

Tarımın son on yılını değerlendiren TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, "Tarımda var olan destekler çekilmesi ve üretimin kısıllanması"

—İç fiyatları denetlemek, tokçuların spekülasyonlarını önlemek için yapıldığı söylenen bizzat bu stokçu çevrelere elyapılan "terbiyevi" tarım politikaları, verimliliği düşürmüştür.

—Madde için mi köyler terk edilmiştir? —Hayvanlar için de...

—Kırsal alanların devletin güvencileriyle sayılabilir. 1989'da ABD'nin kuru buğdayı 32 Dolar,...

CRAP

Hayvancılık kongresi başlıyor

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Ankara Üniversitesi'nin birliğinde düzenlenen 2'nci Hayvancılık Kongresi, bugün...

HÜSEYİN TOPRAK

NLEİN DÜŞÜNCELERİ

...nü, açlık ve yoksulluğa karşı toplumda bilinç ve anlayış oluşturmak amacıyla düzenleniyor

nizde tarıma yeteri önem verilmiyor

25 Ocak 1992 C...

Harran Ovası sanayi işgalinde

Sanlıurfa Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Hüseyin Toprak'ın geçekondu Harran Ovası'nın işgalini önlemek için yürütülen çalışmaların amaç dışı yasalarla yasadışı olduğunu belirttiği bildirildi. 7. SAYFADA

Mahir GÜRBÜZ

TMMOB Ziraat Müh. Odası Başkanı

1944'te doğdu. 1966'da Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. 1989'da TODAİE Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı'na kabul edildi. Halen, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nda çalışmaktadır.

KIRSAL ALANDA KOOPERATİFCİLİK

T.M.M.O.B. ZIRAAT MÜH. ODASI ADANA ŞUBESİ

...Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mahir Gürbüz'ün başkanlığında panelde Prof. Dr. Ziya Gökalp Mülâyim, Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Nedim Tarhan, Eski Tarım Bakanları Dr. Enver Özalp ve Dr. İsmail Hakkı Tansu'nun katılımıyla gerçekleştirildi.

BİLİM ve teknolojinin her gün hızla geliştiği bir çağda, tarımın da bu gelişimden payına düşen bir yer alması gerekmektedir. Tarımın modernleşmesi için teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmak zorunludur.

'Tarım alanları'

İZMİR, AA-Tarım alanlarının korunmasının her kesimden ve her yaşta gruplara benimsetilmesi gerektiği bildirildi. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi tarafından düzenlenen konferansta, tarım alanlarının korunması konusunda...

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi tarafından düzenlenen konferansta, tarım alanlarının korunması konusunda...

...paşa ovası yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Aynı zamanda tarım alanlarının korunması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

thal

- 9. SOSYAL ETKİNLİKLER
- 10. TOPLUMSAL VE MESLEKİ DUYARLIĞIMIZ

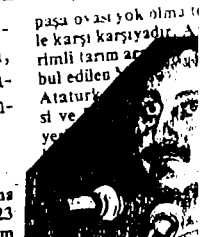
'Tarım alanları başka işte kullanılmamalı'

İZMİR, AA-Tarım alanlarının korunmasının her kesimden ve her yaşta gruplara benimsetilmesi gerektiği bildirildi. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi tarafından düzenlenen konferansta, tarım alanlarının korunması konusunda...

Ziraat Mühendisleri: Çözüm Kurultay'da

İZMİR Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Prof. Dr. Resit Sönmez, Türkiye'nin tarım alanlarının hızla azaldığını ve bu durumun tarımın geleceğine ciddi tehdit oluşturduğunu belirtti. Çözüm için bir kurultayın toplanması gerektiğini vurguladı.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi tarafından yapılan bir araştırmada, sanayi, konut, turizm, yol ve benzeri altyapı yatırımlarının tarım alanlarını kapladığı ve bu alanların çevresel etkinin bir bütün halinde ele alınması gerektiği belirtildi.

paşa ovası yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Aynı zamanda tarım alanlarının korunması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

9. SOSYAL ETKİNLİKLER:

Açık yüreklilikle belirtmek gerekir ki, öngörülen mesleki ve bilimsel çalışmaların yoğunluğundan ötürü, sosyal nitelikli ve meslektaş dayanışmasını yaygınlaştıracak çalışmalar için yeterince zaman ayrılamamıştır.

Bu çerçevede yapılanları, 1990 Mayıs ayında basın mensuplarına yönelik biçimde düzenlenen tanışma kokteyli, Bolu'da yapılan Çevre-Tarım-İnsan Paneli yemekli toplantısı, Gıda ve Denetim Sempozyumu kokteyli, TARIM HAFTASI'91 ve TARIM HAFTASI'92 kapsamında gerçekleştirilen kokteyl ve BAŞAK Baloları, Hayvancılık ve Gıda Sanayi Kongreleri Çevre-Tarım-Toprak Sempozyumu kokteylleri ve Yetki Tüzüğü'nün yayınlanması nedeniyle gerçekleştirilen kutlama kokteyli olarak sıralamak mümkündür.

Sosyal etkinliklerin bu tür toplantıların dışına çıkarak, meslektaşlarımızın ihtiyaç duyduğu doğrultularda gelişmesini diliyoruz.

10. TOPLUMSAL VE MESLEKİ DUYARLIĞIMIZ:

32. Dönem, Odamız ve mesleğimiz adına çok yararlı ve anlamlı çaba ve davranışlara olduğu kadar, dayanaksız, haksız, bilgisiz ve hatta düşmanca diye nitelenebilecek ve mesleğimize saygı anlamında tavrı takınmamızı gerektiren bir dizi olumsuzluğa da sahne olmuştur.

Çankaya Belediyesi Başkanlığı'nın, örnek bir anlayışla, yapılaşmada çevre projesi yapılmasını koşul sayan ve bu çerçevede Oda'mızla ilkeli bir demokratik işbirliğini başlatan uygulaması, ülkemizde ilk kez gerçekleşen son derece olumlu ve mesleğimiz, Oda'mız adına ufuklar açan yenilik olarak değerlendirilmiş, karar verici niteliği ile bu sonucu sağlayan Sayın Başkan Doğan TAŞDELEN'e bir şükran plaketi sunulması gerekli bulunmuştur. Törende yapılan konuşma aşağıda verilmiştir.

Çankaya Belediye Başkanı'na Plaket Verilmesi Sırasında Yapılan Konuşma

Çankaya Belediyesi'nin Sayın Başkanını, seçkin çalışma arkadaşlarını ve basınınızın değerli temsilcilerini yönetim kurulumuz adına saygıyla selamlıyorum.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, üyelerinin hak ve yararlarını savunmak öncelikli ödevinin yanında, meslektaşlarımızın hizmet verdiği toplumun, teknoloji aktardığı sektörün sorunlarını sahiplenmeyi, incelemeyi ve çözümlenemeyen araştırmayı da, ertelenemez ve kaçınılmaz toplumsal sorumluluk olarak görmektedir.

Bilindiği gibi, ziraat mühendisliği bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasında bilgisi ve yeteneği ile rol alan bir disiplinler bütünüdür. Hatta, adeta bir sektör mesleğidir. Kuşkusuz bu nitelik, önce kırsal alanla bağlantılı ödev ve yükümlülükleri gündeme getirmektedir.

Ne var ki, toplumsal değişmeye koşut olarak ortaya çıkan ve daha sağlıklı bir çevrede yaşamak isteyen kent topluluklarının çeşitlenen ihtiyaçları nedeniyle, mesleği-

mizin uğraşı alanı içerisine kentsel etkinliklerde yoğun biçimde girmeye başlamıştır. Bugün, sağlıklı çevrede yaşama hakkı bir çok gelişmiş ülkede temel insan hakları arasında sayılır olmuştur.

Sağlıklı çevre kavramı, kanımızca kentsel alanlarda çok önemli iki konuda somutlaşmaktadır. Fakültelerimizin peyzaj mimarlığı ve gıda teknolojisi bölümü mezunları, bu hizmetler zincirinde giderek daha yaygın ve yoğun şekilde rol almaya başlamışlardır. Bu olgu, özünde, kentsel hizmetlerde teknoloji kullanımı anlamında son derece önemlidir.

Oda'mız meslek toplumunun birikim ve deneyiminin toplum hizmetine daha yoğun aktarılması açısından, meslek kuruluşlarıyla-yerel yönetimler arası karşılıklı yardımlaşma ve destekleri zorunlu görmektedir. Böylesi ilkeli ilişkilerin kurulup, meslek örgütlerinin görüşlerinden yararlanılmasını hem saydam belediyeçilik anlayışı hem de genelde katılımcı demokrasi bakımından gereklilik saymaktadır.

O açıdan, Ankara Büyükşehir ve İlçe Belediye Başkanlıkları ile Oda'mız arasında imzalanan protokol, ilişkilerin ilkeli kılınması ve kurumsallaşması anlamında son derece önemli bir aşamadır. anlamlı bir örneği Çankaya Belediyemizin çevreye ilgisi ve bu açıdan Oda'mızla işbirliği yapmasıyla sergilenen bu protokol, yerel yönetimlerin üstlenmek durumunda olduğu üretim, kontrol ve planlama etkinliklerinde gerek duyulan mühendislik hizmetleri ve denetimlere katkıda bulunmak amacını taşımaktadır. Protokole göre gıda işyeri ruhsatlandırılması ve denetime ilişkin hükümlerin güncelleştirilmesi, bu iş yerlerinin teknik yeterliliklerinin denetlenmesi, denetim personelinin eğitim, süs bitkileri üretimi, çevre projelendirilmesi gibi konularda Belediyelerle Oda işbirliği geliştirilecektir.

Çankaya Belediyesinin bir süre önce başlattığı, projeye dayalı çevre düzenlemesi yapılması ve bu gerçekleştirilmeden yapı kullanma izni verilmemesi uygulaması, Protokolün, 8. maddesini somutlaştırıldığı, yaşama geçirildiği çok ciddi ve köktenci bir adımdır. Çağdaş kent gereksinmelerinin karşılanması anlamında bir devrim niteliği taşıyan bu uygulamayı Türkiye'de ilk kez gerçekleştirmiş bulunan başta Sayın Başkan olmak üzere Belediyemizin tüm yetkili ve görevlilerini içtenlikle, mutlulukla kutluyoruz. Kent yönetimlerinde bilimselliğin egemenliği niteliği taşıyan bu yaklaşımı, çağdaş kent-sağlıklı çevre bütünselliği bağlamında umutla karşılıyoruz.

Benzeri yaklaşımların tüm belediyelerimizde yaygınlaşması umudu ile 15.000 ziraat mühendisi adına Sayın Başkanı tekrar kutluyor ve plaketimizi bu anlamlı adımın anısına kendilerine sunuyor, başarılar diliyoruz.

Yönetimi boyunca Oda'mızla geliştirilen Fakülte ilişkilerini sağlayan, uygar, çağdaş yönetim anlayışı ile her çabamıza destek olan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin eski Dekanı Sayın Akif KANSU'nun yazı ile kutlanması, kadirbilirlik sorumluluğu sayılmıştır.

İzmir Valisi Kutlu AKTAŞ'ın bir genel toplantıda mesleğimize yönelik aşağılayıcı beyanları, Gazeteci Hasan PULUR'un, Su Ürünleri Mühendislerinin haklarını savunurken bilgisizlikten ötürü mesleğimize yönelttiği haksızlık, Oda'mız ikinci Başkanı Güner DEMİREL'in 1990 yılında kastan Ankara İl Müdürlüğüne atanması, İstanbul Şubemiz üyesi Mahinur ZİYAN'a verilen kasıtlı ceza ve Türkiye Ziraatçılar Derneği yayın organında Oda'mız ve mesleğimize yöneltilen düşmanca ve haksız saldırı nedeniyle gerekli duyarlık gösterilmiş, gösterilen tepki yazılarıyla ilgililere iletilmiş ve yayın organımızda yayınlanmıştır.

Mesleğimiz ve ülke yararı adına duyduğumuz sorumluluğun bir önemli bo-

yutunu da, tarım topraklarına yönelen saldırganlığa karşı gösterilen tepki oluşturmuştur. Tarım topraklarının amaç dışı kullanımına ilişkin Yönetmelikte 2 Ekim 1991'de yapılan değişiklik üzerine, duyarlığımızı ve görüşümüzü yansıtan bir basın açıklaması yapılmış ve yeni düzenleme Anayasa'ya aykırı olduğu için DANİŞTAY katında Oda adına iptal davası açılmıştır.

Oda ve meslek adına göstermek durumunda olduğumuz olumlu ve olumsuz mesaj ve tepkileri aşağıda sunuyoruz.

Gazeteci Hasan Pulur'un Ziraat Mühendisi-Su Ürünleri Mühendisi Konusuna İlişkin Yazısı İçin Açıklama

Sayın Pulur,

Ulusal yararları, ulus egemenliği ve bağımsızlığına, laik ve uygar devlet yapısına, özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı demokrasiye, sağlıklı kalkınmış, gönenci yaygınlaştırmış ve hakça paylaşmış çağdaş bir toplum yapısına ve özünde ilerici Atatürk düşüncesine karşı her zaman duyarlık göstermiş gazetecilik anlayışınızı takdirle izliyoruz. Patron eğitilimleri, karmaşık ve kirli çıkar ilişkileri ve benzeri güdülere dayalı çok yüzlü, çok yanlı çarpıcı dönemliklerin her gün bir yeni örneğinin yaşandığı bir ortamda, inançları doğrultusunda direnen ve düşünce namusunu temel sayan, tutarlı çizginizi saygıyla karşılıyoruz.

Milliyetin 25.2.1991 tarihli nüshasındaki sütununuzda, su ürünleri mühendisi arkadaşlarımızın, sorunlarını sahiplenmenizi de, aynı anlayışın gereği son derece önemli buluyoruz. Demokratik katılımcılığın yaşama geçirilmemesi yüzünden, katmanların ve mesleklerin hak ve yararlarını savunup kamuoyuna mal etme anlamında örgütsel etkinliklerini geliştiremedikleri bir ortamda, böylesi konuların gazete sütunlarında gündeme getirilmesini, aynı ölçüde yararlı ve gerekli görüyoruz.

Sayın Pulur,

Su ürünleri mühendislerinin istihdama ilişkin olarak yansıttıkları sorunlarına çözüm amacını arayan fikranızın, ziraat mühendisliği mesleği açısından yanlış anlamlara meydan verecek ve mesleğimize yöneltilmiş bir haksızlık olan bazı bölümleri için duyduğumuz açıklama gereğini değerlendirmenize sunuyor ve sütunuza yansıtılmasını diliyoruz.

Ziraat mühendisliği ülke tarımına cumhuriyetle yaşıt hizmet veren bir sektör mesleğidir. Bu niteliğinden ötürü, içinde su ürünleri disiplini olduğu 13 ayrı lisans dalında ziraat mühendisliği öğretimi yapılmaktadır. Türkiye tarımın kendine üreten, tek bitki yetiştiren, teknoloji kullanamayan ve bugünkünün üçtebiri düzeyindeki nüfusu zor besleyen yapıdan, pazara üreten, çok ürün yetiştiren, teknoloji ve girdi kullanan, altmış milyon besleyen, dış satımın omurgasını oluşturan, sanayiye ham madde ve kaynak sağlayan konuma ulaştığı gelişim sürecinin madde temeli teknolojidir, teknolojinin sektöre aktarılmış olmasıdır. Tarım teknolojisinin yansıtılması sürecinde ise içerisinde ziraat mühendisi meslektaşlarımızın da ağırlıkta bulunduğu teknokratların bilgisi, yeteneği ve alın teri vardır.

Ne var ki, görülemede de, farkedilemede de, algılanamasa da ülke kalkınması bağlamında çok önemli bir misyon üstlenmiş olan mesleğimiz de, günümüz koşullarında çok ciddi istihdam sorunlarıyla karşı karşıyadır. YÖK'ün, kısa geleceği gözetken, gündelik faydacı tutumu yüzünden ziraat fakültesi sayısı gereksiz ölçüde artırılmış, İzmir-Aydın,

Ankara-Konya, Adana-K.Maraş, Samsun-Tokat örneklerindeki gibi aynı ekolojik bölgede yeni fakülteler açılmıştır. Bir yandan yeni fakülte açılması, bir yandan öğrenci kontenjanı artması sonucu son on yılda ziraat mühendisi sayısı iki misli büyümüş, yirmibirbin, yirmiikibine ulaşmıştır. Üstelik nicel anlamda ortaya çıkan sorun, yeni fakültelerdeki eksik öğretim kadrosu ve yetersiz alt yapı nedeniyle nitel boyutta kazanarak, çok daha ağırlaşmıştır. Oda'mız belirlemelerine göre şu anda sekiz bin civarında meslektaşımız ya işsizdir ya da uzmanlığı dışı alanlarda çalışmaktadır. Bizim dışımızda başka bir çok meslekte de geçerli olan bu dram, doğaldır ki su ürünleri mühendisi arkadaşlarımız da ciddi biçimde etkilenmektedir.

TMMOB kararıyla Oda'mız üyesi olan su ürünleri mühendisi meslektaşlarımızın, yazınızda sözü edilen sorunlarının kaynağı ziraat mühendisleri değildir. Tarım Orman ve Köyüşleri Bakanlığının, su ürünleriyle ilgili projelerde ziraat mühendisi imzasının bulunması, ekte sunduğumuz 7472 zalmı Ziraat Yüksek Mühendisliği Kanunuyla, tarımsal projelerle ilgili olarak meslektaşlarımıza verilmiş yetkiden kaynaklanmaktadır. Kanunun tarımsal proje yapımıyla ilgili hükümlerine dayalı olarak yapılan bu uygulamayı "avantaj" diye nitelenmek, kanımızca bilgi eksikliğinden kaynaklanmıştır ve meslek toplumumuz açısından kabul edilebilir bir değerlendirme değildir, haksızdır.

"Avantaj" kavramı, işletilen tarımsal proje süreci açısından da yerinde değildir. Bilindiği gibi, proje entegre bir olgudur. Proje kavramı, yalnızca bir meslek disiplininin tekeline sokulacak bir süreç değildir. Tersine çok sayıda meslek ve disiplinin katkılarıyla bütünleşmekte ve ortak sonuç haline gelmektedir.

Bu durum Bakanlığın, yazınızda sözü geçen uygulamalarında da geçerlidir. Örneğin, inşaat, makina ve elektrik disiplinlerini gerektiren fiziki yatırımları da kapsayan, tarımsal projelerde, bu disiplinlerin katkısı da imzası da aranmaktadır. Ama projenin temel niteliği tarımsal olduğu için bütün bu disiplinlerle birlikte, hem bilimselliğin hem de yasanın gereği olarak ziraat mühendisi katkısı da aranmaktadır. Projenin özü tarımsal nitelik taşıdığından, tarım bilgisine, tarım teknolojisine dayanması zorunludur. Bu zorunluluğun gereği, projeye ziraat mühendisi katılımı, bu sürecin ön koşuludur. Bir ön koşul olan bu katkı, tek koşul değildir ve gerektiğinde diğer mesleklerin katkısıyla, imzalarıyla bütünleşmek durumundadır.

Yazı konusu su ürünleri projelerinde de durum böyledir. Kavramsal olarak tarım kesimi içerisinde yer alan iç su balıkçılığına ilişkin projelerde ziraat mühendisi imzası, işte bu nedenlerle ve yasa hükmü gereği aranmaktadır. Kaldı ki bu durum su ürünleri mühendisi arkadaşlarımızın proje entegrasyonu anlayışı içinde imza atmalarına da, katkıda bulunmalarına da engel değildir. Tarımsal nitelikli projelerde bu özellik nedeniyle ve yasa gereği ziraat mühendisi imzası aranması uygulamasının ziraat mühendislerinin "avantajcı" oldukları izlenimi yaratabilecek biçimde değerlendirilmesi, yanlışın düzeltilmesini bekliyoruz. Üyemiz olan 15.600 meslektaşımız adına, yazınızın ilgili bölümüyle bağlantılı açıklamalarımızın, özetleme biçiminde de olsa "OLAYLAR ve İNSANLAR" da yer almasını diliyoruz.

Açıklamalarımızın, mesleğimiz hakkında oluşabilecek "avantajcılık" haksız izlenimlerinin yayılmasının önlenmesi ve yanlış anlamaların oluşmaması amacıyla yapıldığının değerlendirilmesi ricasıyla, saygılar sunarız.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
Ziraat Mühendisleri Odası
Başkanı

Izmir Valisi Kutlu Aktaş'ın Meslektaşlarımıza Yönelik Haksız Görüşlerine Verilen Yanıt

**Sayın
Kutlu Aktaş
İZMİR Valisi**

24 Ekim 1990 tarihinde İl Tarım Kuruluşları ve Ziraat Odaları temsilcilerinin katılımıyla düzenlenen toplantıda mesleğimiz ve Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı örgütü hakkında küçültücü beyanlarda bulunduğunuzu üzüntüyle öğrenmiş bulunuyoruz.

Ne gibi objektif dayanakları bulunduğunu bilmediğimiz bu görüşlerinizi kabul edilemez bulduğumuzu ve esefle karşıladığımızı bilgilerinize sunuyoruz.

Cumhuriyetimizin her alanda olduğu gibi tarım alanında da devraldığı yıkımdan, bugün üretimini 6 katına çıkarmış ve dünyanın önemli tarım üreticileri arasına girmiş bir ülke yaratılmasının temelinde, kuşaklar boyunca bu ülkeye hizmet etmiş Ziraat Mühendislerinin bilgi ve alimleri yer almaktadır. Bu gelişmede Ziraat Mühendisleri tarafından üretilmiş ve aktarılmış bilgi ve teknolojinin etkisi bulunmadığını ileri sürüyorsanız bunu sizinle her platformda tartışmaya hazırız.

Hiyerarşik üst konumunda olduğunuz bir resmi toplantı ancak tek taraflı görüş beyanı şeklinde gerçekleşebildiğinden, burada belli kişi ve olayların eleştirisi veya çözüm önerilirende bulunulması uygun olabileceksen, bir mesleğin küçümsenmesi veya inkarına vesile yapılması meslek topluluğumuzu yaralamıştır.

Yoğun çalışmalarınız arasında fırsat bulup ülkemiz tarımının geçmişi, bugünü ve Ziraat Mühendislerinin çalışmaları hakkında inceleme yapmak imkanı bulabilirseniz bu konudaki olumsuz ve yetersiz yargılarımızın değişeceğine inanıyoruz.

Saygılarımla

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
Ziraat Mühendisleri Odası
Başkanı

Odalkinci Başkanı Güner Demirel'in Haksız Biçimde Görev Yeri Değiştirilmesine Karşı Yöneticilere Mesaj

**Sayın Lütfullah Kayalar
Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı
Ankara**

Oda'mız Yönetim Kurulu ikinci Başkanı ziraat yüksek mühendisi Güner Demirel çalıştığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğündeki görevinden alınarak, Ankara İl Müdürlüğü emrine atanmış bulunmaktadır.

İstanbul Bölge Şube Başkanı'mız Yücel Erdener'in üç ay önce Karaman Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü emrine atanmasıyla başlayan uygulamanın, bu yeni örnekle Oda'mıza ve özünde ziraat mühendisliğine yönelik hasmane bir tutuma dönüşmüş olduğunu üzüntüyle gözlüyoruz.

Bakanlığınızda en eski, yaygın ve etkin hizmetler gören bir mesleğin Anayasal kuruluşuna yöneltilen ve Sayın Bakan'ımızın bilgileri dışında gerçekleştirildiğine inandığımız bu uygulamayı, kamu yönetimi ile meslek kuruluşları arasında, ülke yararına sürdürülmesi gereken ilişkiler açısından ve demokratik barışçı bir ortamın geliştirilmesi

bakımından kaygıyla karşılıyoruz.

Oda'mıza karşı her zaman anlayışlı, yardımcı ve destekleyici olan demokrat, uygar kişiliğinizle bağdaştıramayacağımız bu uygulamayı durdurmanızı, yaratılan ciddi sorunun çözümünü lütfedip sağlamanızı, Oda üyesi 15000 ziraat mühendisi adına diliyor ve bekliyoruz.

Yoğun çalışmalarınız nedeniyle görüşme olanağı bulamadığımızdan, yazışmak zorunda kalmamızın hoşgörülmesini diler, saygılarımı sunarım.

20.6.1990

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
Ziraat Mühendisleri Odası
Başkanı

Sayın Ersin İstanbulluoğlu
Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı
Koruma ve Kontrol Genel Müdürü
Bakanlıklar/Ankara

Oda'mız Yönetim Kurulu İkinci Başkanı, ziraat yüksek mühendisi Güner Demirel'in, hiçbir gerekçe olmaksızın Ankara İl Müdürlüğü emrine tayinini gerçekleştirmiş bulunuyorsunuz.

Kamu hizmetini yerine getirmede ihmal, terahi veya yetirsizlik, hizmet ve işyeri disiplinine uyumsuzluk, resmi kurallara aykırı tutum ve davranış ve benzeri anlamda "hizmetten yararlanamamak" sonucu doğurabilecek hiçbir objektif gerekçe gösterilmeksizin gerçekleştirilen bu işlem, açıkça Oda'mıza yönelik hasmane bir tutumun sergilenmesidir.

Mesleğimize karşı öteden beri sistemli olarak yürütmekte olduğunuz şöven politikasını bu son örneği, aynı zamanda meslek kuruluşumuza karşı ağır bir saldırı niteliği taşımaktadır.

Odamıza yönelik bu hasmane tutumunuzun meslek toplumumuza yansıtılacağı bilinmesini rica ediyorum, 15000 ziraat mühendisi adına uygulamanızı esefle karşılıyor ve şiddetle kınıyorum.

20.6.1990

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
Ziraat Mühendisleri Odası
Başkanı

Türkiye Ziraatçılar Derneği Yayın Organında Odamıza Yönelik Olarak Yer Alan Haksız Saldırı Nedeniyle İlgili Meslek Kuruluşlarına Zorunlu Açıklama

Türkiye Ziraatçılar Derneği'nin yayın organı Ziraat Dünyası Dergisi'nin 402-403 sayısında "Tarım işkolundan bir grup memur" imzasıyla yer alan yazıda, meslek ve örgüt ismi belirtilmemekle birlikte, ziraat mühendisliği toplumu ve bu toplumun yasal temsilcisi olan Ziraat Mühendisleri Odası amaçlanarak, mesleğimize ve örgütümüze karşı saldırıda bulunulmuş, düzeysiz ve galiz ifadelerle yirmibin meslektaşımız açıkça rencide

edilmiştir.

Hiçbir objektif ve bomut gerekçeye dayanmayan, hiçbir ahlak ölçüsüyle bağdaşmayan bir küfürname niteliğine bürünen ve fotokopisi ekte sunulan bu yazı, itirazsız ve sansürsüz yayınlanarak Türkiye Ziraatçılar Derneği'nin mesleğimiz ve Oda'mıza yönelik sakat bakış açısı ortaya konulmuş bulunmaktadır.

Değil, dayanışma-işbirliği ve güçbirliği içinde bulunması gereken kuruluşların karşılıklı sorumlulukları, doğal insan ilişkileri bakımından da akıl almaz bir sorumsuzluk örneği oluşturan ve patolojik bir ruh halinin hezeyanını sergileyen bu saldırıdan dolayı Oda'mız, meslek toplumuna duyduğu sorumluluğun gereği Türkiye Ziraatçılar Derneği'nin de düzenleyici olduğu hiçbir toplantı ve aktiviteye katılmama kararı almıştır.

Mesleğimize ve Oda'mıza yöneltilmiş haset dolu sorumsuz saldırı nedeniyle, ziraat mühendisliğinin onuru adına gösterilen duyarlılığın anlayışla karşılanmasını diler, saygılar sunarım.

Mahir GÜRBÜZ
TMMOB
Ziraat Mühendisleri Odası
Başkanı

Eski İletler ve Şovenizm Üzerine Zorunlu Açıklama

Memur sendikalarının yoğun olarak tartışıldığı hatta sendika kurma konusunda bazı hazırlık çalışmalarının sürdürüldüğü bu dönemde, Odamız da her fırsatta ve her platformda bu çalışmaları desteklemekte ve bu desteğini de dile getirmektedir; ne var ki, memur sendikacılığının hukuksal alt yapısının henüz var olmadığı bu aşamada Oda'mızın ilgi ve desteği doğal olarak düşünsel düzeyde gelişmektedir. Bu anlamda, kaçınılmaz biçimde gelişerek somut sonuçlara yöneleceği açık olan sürece katkı amacıyla, söyleşiler düzenlenmiş, konu uzmanları tarafından hazırlanmış yazılara dergimize yer verilmiştir. Bir gelişmişlik göstergesi ve demokratik bir hak olarak sendikalaşma talebi tarafımızdan da kesin olarak benimsenmektedir. Oda'mızın şube ve temsilcilikleri düzeyinde de sendikalaşma çalışmaları izlenmekte ve katkıda bulunmaktadır. Bu arada doğal olarak üst örgütümüz olan TMMOB'nin bu konudaki tutum ve politikası ile uyumlu bir çizgi izlenmesine özen gösterilmektedir.

Oda'mızın bu yaklaşımı yanında Ziraat Teknisyeni ve Ev Ekonomisti dostlarımızın konuya daha aceleci bir tavırla yaklaşmaları ise özlük hakları bakımından göreceli olarak daha zor durumda oldukları kabul edilebileceğinden tarafımızdan doğal karşılanmış, dahası bir başka meslek topluluğunun bu veya başka bir konudaki tutumlarını düzenlemek veya yargılamak iddiasında bulunmadığımızdan bu konuda özel bir tavır takınılması gerekli görülmemiştir.

Ancak, bizce doğru ve mantıklı olan bir görüşün, Ziraatçılar Derneği yöneticileri tarafından paylaşılmamakta olduğu anlaşılmalıdır. Hatta hiç değilse bazı konularda Oda'mızı da yönetme hak ve yeteneğine sahip olduklarına inandıkları anlaşılan bu kişiler, geçmişte bazı konularda olduğu gibi bu konuda da tutum empoze etme çabalarını, yine geçmişte olduğu gibi küfürlü saldırılarla süsleyerek sahnelemeye başlamış bulunmaktadır. Ziraatçılar Derneğinin yayın organı olan Derginin son sayısında, sendikalaşma çalışmaları bahane edilerek, yöneticilerin bilgisi dışında (!) yayımlandığı beyan edilen imzalı ve imzasız bir takım yazılarda, ziraat mühendislerine ve Ziraat Mühendisleri Odasına yöneltilen haksız ve çirkin saldırılarla, bu yöneticilerin tedavisi olanaksız, ezeli hastalığının yeni belirtileri sergilenmiştir. Objektif hiç bir gerekçesi tarafımıza duyurulmamış olan bu yeni saldırganlık kampanyasının meslek topluluklarımızda da, sendikalaşma çabalarına da hiç bir katkı ve yararı olmayacağı açık iken, reşit ve mümeyyüz oldukları muhakkak olan bu kişilerin, ne gibi hesaplarla bu girişimi başlattıklarını anlamakta güçlük

çekiyoruz. Meslek çıkarılarının kardeş meslek topluluklarına yöneltilen utanç verici saldırılarla korunabileceği kanısında değiliz. Toplular, meslekler, bireyler arasında ilişkilerin, ortaya çıkabilecek sorunların uygarca bir hoşgörü ortamında çözülmesinden, gelişmesinden yanayız. Bu tutumumuzu geçmişte kanıtladık. Ne var ki, hoşgörü ve iyi niyetimizin bu kişiler tarafından sağlıklı biçimde algılanmadığını üzülererek görüyoruz. Yine de bu tutumuzu sürdürmeye kararlıyız. Ziraat teknisyenleri ve dernek üyesi Ziraat Mühendisi arkadaşlarımızın, bu kişilerde var olan "kahrolsun" saldırganlık eğilimlerine katılmadığına yürekten inanıyoruz.

Sadece toplum ve meslek çıkarılarını gözetmeyi ve bu amaçla çaba göstermeyi amaç bilen, bireysel politik amaçlarına örgütlerini alet etmeyi reddeden, açık ve demokratik örgütlenmeyi vazgeçilmez bir ilke sayan, mesleki ilişkilerde bütünleştirici bir çizgi izlemeyi görev sayan bir demokratik kitle örgütünün yöneticileri olarak bizler, bu tutumumuzu anlamakta ve algılamakta güçlük çeken kişiler tarafından mesleğimize ve odamıza yöneltilmiş olan her türlü dayanaktan yoksun suçlamaları ve çirkin saldırıları bütünüyle ve kesin olarak reddediyoruz. İnaniyoruz ki bu kişiler meslek kamuoylarında da sorgulanacak ve mahkûm edileceklerdir. Bu şekilde iki meslek topluluğunu birbirine düşman göstermekten yarar uman sakat zihniyet bir kez daha yenilgiye uğrayacaktır.

Istanbul Şubemiz Yönetim Kurulu Üyesi Mahinur Ziyar'a Yönelik Baskıya Karşı Tepki

*T.C. Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı
Bakanlık İstanbul İl Müdürlüğü*

Istanbul Şubemiz Yönetim Kurulu üyesi Ziraat Yüksek Mühendisi Mahinur ZİYAR'a sendika kurmaya teşebbüs ettiği gerekçesiyle 657 Sayılı Kanunun 125 B/d fıkrası uyarınca kınama cezası verildiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Devlet memurlarının sendika kurmaları yasada düzenlenmemiş olmakla birlikte yargı kararıyla da belirlendiği üzere yasaklanmış değildir. Bu nedenle ceza gerekçesinde yer alan yasaklanmış bir eyleme teşebbüs edildiği yolundaki ifade gerçeğe uymamaktadır. Söz konusu girişimin yazınızda belirtilen 657 sayılı yasanın 26. ve 125 B/d maddeleri ile de ilişkisi bulunmamaktadır. Sonuç olarak tarafınızdan uygulanan ceza hukuken, yasalara ve çağdaş toplumsal gerçeklere de uymamaktadır.

Bu nedenlerle sözkonusu cezalandırma işleminin bir kere daha incelenmesi ricaıyla saygılar sunarım.

Mahir GÜRBÜZ

14.07.1991

TMMOB

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

A.Ü. Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Akif Kansu'nun Görevden Ayrılması Nedeniyle Mesaj

Sayın

Prof. Dr. I. Akif KANSU

A.Ü. Ziraat Fakültesi Dekanı

Atatürk ilke ve devrimlerine yönelik karanlık senaryolara karşı, Fakültemiz öğretim elemanlarının göstermiş olduğu onurlu, yürekli, kararlı duyarlılığı ve tepkiyi meslek toplumu adına kıvançla izliyor, ülkenin geleceği adına umutla karşılıyoruz.

toplumu adına kıvançla izliyor, ülkenin geleceği adına umutla karşılıyoruz.

Laik Cumhuriyet ve çağdaş toplum mücadelenizde TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın sizlerin yanında olduğunu bilgilerinize sunar, seçkin kişiliğinizde öğretim elemanı tüm meslektaşlarımızın soylu davranışlarını içtenlikle kutlarız.

Saygılarımızla,

19.11.1990

Mahir Gürbüz

TMMOB

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Başkanı

Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanım Yönetmeliğinin İptali

DANIŞTAY BAŞKANLIĞINA

DAVACI : T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası

DAVALI : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

DAVA KONUSU : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmeliğin "2.20.1991 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış olan, değişik 8. madde, üçüncü fıkrasının iptali isteminden ibarettir.

OLAY : Mülga Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının teşkilat ve vazifelerinin Hakkındaki 3161 sayılı Kanunun 2. maddesi, (u) fıkrası, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki 441 sayılı kanun hükmünde kararname 2. maddesi (t) fıkrası ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kuruluş ve görevleri hakkındaki 3202 sayılı kanunun 2. maddesi (g) fıkrasında yer alan, "tarım alanlarının gayesine uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak" görevinin düzenlenmesi amacıyla ilk olarak 11.3.1989 tarihinde yayınlanan, "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasını sağlamak" görevinin düzenlenmesi amacıyla ilk olarak 11.3.1989 tarihinde yayınlanan, "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmeliğin" 8. maddesinde, sulamaya açılan veya sulamaya açılacak alanların amaç dışına tahsis edilemeyeceği hükmü mevcut idi. Bu maddede 23.2.1990 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış olan değişiklikle, birinci ve ikinci sınıf tarım arazileri 1000'den fazla ortağı bulunan şirket veya kooperatifler tarafından ihraç malı üretmek amacıyla yapılan yatırımları için tahsis edileceği hükmü getirilmiştir. Son olarak 2.10.1991 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan değişiklikle, istisnaların kapsamı daha da genişletilerek, sulamaya açılan tarım alanlarının, uçak, gemi ve otomotiv sanayii yatırımlarına da tahsis edilebilmesi mümkün olmuştur.

6235 sayılı T.M.M.O.B. kanuna göre kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Oda'mız anılan yönetimle yapılan bu değişikliğin kamu yararı genel amacına uygun olmadığı görüşündedir. Ülkemizin tarım alanlarının ancak % 10 kadarı sulanabilmektedir. Hızla artan nüfusu beslemek, ihracat gelirlerine katkıda bulunmak ve sanayiye kaynak aktarmak görevlerini üstlenmiş olan tarım kesiminin, en vazgeçilmez ihtiyacı olan verimli arazilerin, gerçek dışı "alternatifsizlik" iddialarıyla tarım dışı amaçlara tahsisi, toplumumuzun geleceğini tehlikeye atmak anlamına gelmektedir. Yönetmelikte yer alan, "daha uygun alternatif alanlar bulunamadığı takdirde" ifadesi gerçeklerle uyusmamaktadır. Çünkü, bir ülkede tarım alanlarının % 90'ı sulanamazken, bu yüzde 90 içinde uygun alan bulamayıp, % 10'luk sulanabilir alana yönelme zorunluluğu hiç bir şekilde kabul edilemez. Bilindiği üzere bu konuyu düzenleyen mevzuat değilken, ülkemizin her yöre-

sinde, büyük bölümü devlet sulama şebekeleri içinde yer alan, milyonlarca dekar verimli tarım arazisi, sanayi kuruluşları, alt yapı yatırımları, yerleşim alanları ve turistik yatırımlar için bilinçsizce yok edilmiştir. Bu şekilde çevre bozulmuş, ülkemizin gelecek kuşakları paha biçilemez ve yerine konulamaz bu doğal kaynaklardan yoksun bırakılmıştır. Bu olumsuz gidişi engellemek amacıyla ve ancak 1989 yılında çıkarılabilen dava konusu yönetmelik de, yukarıda arzettiğimiz ve ardarda yapılan değişikliklerle amacından saptırılmış bulunmaktadır. Açıklamaya çalıştığımız nedenlerle ülkemiz ihtiyaçlarına ve bilimsel gerçeklere aykırı olan bu değişiklik Anayasa ve diğer bazı yasalara da aykırılık taşımaktadır.

Anayasamızın 45. maddesinde, "Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mera'ların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önler" hükmü yer almıştır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki 441 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 2. maddesinde, bu Bakanlığa "tarım alanlarının gayesine uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak" görevi verilmiştir.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kuruluş ve görevleri hakkındaki kanunun 2. maddesinde de aynı görev bu Genel Müdürlüğe verilmiştir.

Çevre Kanununun 1. maddesinde de kanunun amaçları arasında "arazinin en uygun kullanım ve korunmasını sağlamak" sayılmıştır.

Tarım Reformu Kanununun 1. maddesinde kanunun amacının "toprağı verimli iş-lemek ve korumak" olduğu belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi Anayasa başta olmak üzere pek çok yasada topraklarımızın korunması zorunluluğu yer almış ve bu amaçla düzenlemeler yapılması ön görülmüştür. Buna rağmen gerçekleştirilen yönetmelik değişikliği, toplumumuzun ortak ve uzun vadeli yararını değil, yatırım maliyetini düşürmek gibi, yatırımcının kısa vadeli yararını gözetten bir yaklaşımın ürünüdür ve pek çok yasaya açıkça aykırıdır.

SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda açıkladığımız nedenlerle, Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmeliğin, 2.10.1991 tarih ve 21009 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan, değişik 8. madde üçüncü fıkrasının iptaline, yargılama giderlerinin davalı idareye yükletilmesine karar verilmesini arz ve talep ederim.

3.12.1991

Dosya No: 91/4431

Mahir GÜRBÜZ

T.M.M.O.B.

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

...un taban fiyatlarını erittiginden yakınıyorlar...

Toprak reformuna tepki büyüyor

ETÇİLER de "zam" dedi

Reform, toprak ağasında yaradı

Tarım ve Toprak Reformu eski Müsteşarı Salim Kendir: Hükümet herkeşin içine baka baka reform diye olay ediyor. Bu tam anlamıyla bir karşı reform uygulamasıdır. Geçirilen uygulamayla Ufca'daki...

ANKARA, (Cumhuriyet) - Hükümetin çıkarılması için aralarında arazi dağılımına ilişkin tam reform uygulama alanı, dağılım...

● Dünya Bankası'yla anlaşma Kasım ayında imzalanacak

Buğday üretimimiz tehlikede

GAP'da 240 milyar kredi

Süne seferberliği

● Ziraat Bankası Genel Müdürü Kemal Akkaya Dünya Bankası'ndan sağlanan kredinin 11 ildeki üreticilerin sorunlarının çözümünde kullanacağını söyledi

● Süne, geçen yıl üretici ve TMO Devlet ayırda Etiln tadını da adını da unuttuk

durum kötü
Genel Müdürü Hayat Güner, Trakya'daki buğday tarlalarını...

Besicilik tehlikede!

Pasta büyüyor. Halkın payı düşüyor

● Ağır kıy sartları, yetersiz yem sevi ve nihayet yem fiyatlarındaki artış besiciliği olumsuz etkiledi

EKONOMİ SERVİSİ
● Türkiye'nin büyüme hızı, imrenilseok ölçüde...

FIKRET DADAŞ
KURUM, (Yazman) Doğu Anadolu...

HALK LOKMA SAYIYOR

Tarımda gerileme

● Satıcılar son za durmak için si rarak alışveriş parçaya, tam bulunuyoruz

● Tarımda gerileme

GAP'ta işler "kör-topal"

ANKARA (ANKA) - Tarımsal alanda...

Fiyat tartışması sona erdi

Bütün fiyatlar artarken onlar da enflasyon sifiri

Ankara'da ekmek 175 lira

● Büyükşehir Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy ile diğer üç belediye başkanının toplantıda, Belediye başkanları ile Ankara Belediye yönetimi arasında süren müzakereler sonucu Ankara'da 350 gr. ekmeğin 375 liradan satılması kararlaştırıldı

Mercimek ve nohuta masallah

● Üçü mercimek arttı, İhracat HARBİ K. SAĞADA

Etin adın

11. HAZIRLANAN RAPORLAR

Ekmek 150 lira

● İstanbul'un bazı semtlerinde kasaplar, kendiliklerinden fiyatları indirmeye başladı. Müşterilerinin parmakla sayılabacak kadar azaldığını söyleyen, "Piyasa kan akıyor" diyen bu kasaplarda kıymanın kilosunu 3 bin 300 liraya kadar

● Yüzde 3'lük KDV uygulaması, İstanbul'da 400 gram ekmeğin fiyatını 150 liraya yükseltti

Tarım Kesimi 1990

1- Türkiye tarımının ekonomideki yeri ve önemi bugün de sürmektedir.

1.1. Son sayım göstergelerine göre bile kırsal nüfus %41'ler dolayındadır ve çalışan nüfusun %50.5'i tarımdadır.

1.2. GSMH içindeki pay 1990 verilerine göre %16.2 düzeyindedir.

1.3. İmalat sanayiinin halen yarıdan çoğu tarım ürünü hammadde işlemektedir.

1.4. Dış satım gelirleri içerisinde tarımın dolaylı payı ile birlikte oranı %26'nın üzerindedir.

1.5. Sanayinin gerek duyduğu kaynağın yaratılıp aktarılması tarımın sorumluluğudur.

1.6. Esasen yetersiz beslenen ve 60 milyon sınırına dayanmış bulunan Türkiye toplumunu insanca ve dengeli beslemek bu sektörün misyonudur.

2- Ekonomideki konumu anımsatılan tarımın yapı sorunları bugün de büyük oranda devam etmektedir.

2.1. Tarım toprakları işletmelere ve mülkiyete göre dengesiz bir dağılım göstermektedir. İşletmelerin %10.4'ü toprakların %51.1'ini denetlemekte, 0-100 dekar genişliğinde toprağı olan %82.3 işletmenin toprak payı ise %41.3 düzeyindedir. Topraksız aile sayısı giderek artmaktadır.

2.2. Bir yende modern girdi ve teknoloji kullanabilen kapitalist yapıli optimum ölçekli işletmeler, öte yandan çoğunluğu oluşturan geçimlik işletmeler vardır. İkili gibi görünen bu ayrışma rağmen, yapıya küçük işletmecilik egemendir.

2.3. Dağılım dengesizliği sorunları, işletmelerin çok parçalı ve dağınık olmaları nedeniyle, daha da ağırlaşmıştır. AT ülkelerinde 144 dekar olan ortalama işletme genişliği, ülkemizde 77 dekadır.

2.4. Küçük geçimlik işletmeler sermaye ve finansman sıkıntısı içindedir. Bu nedenle çağdaş girdi ve teknolojiler kullanılamamaktadır. Alt yapı ve girdi donanımı geridir.

2.5. AT'da bitkisel ve hayvansal üretim payı sırasıyla %48.4 ve %51.6 iken, ülkemizde bu oranlar %61.3 ve %38.7'dir.

2.6. Tarım üreticileri ekonomik güç birliği anlamında örgütsüzdür.

2.7. Bu koşullara bağılı olarak Türkiye tarımında toprak ve emek verimliliği düşüktür.

2.8. Somut sonuç, tarımda gelir dağılımı üretici aleyhinedir.

3- Tarımın yapısal sorunları son on yılın uygulamalarıyla daha da ağırlaşmıştır.

3.1. Ürün bazında destekleme kapsamı daraltılmıştır. Devlet, fındık, çekirdeksiz kuru üzüm, kuru incirde fiyat dışında destekleme alımı rolünü bırakmıştır.

3.2. Her alanda gelişmiş AT ülkeleri destekleme harcamaları içerisinde en önemli payı hayvancılığa ayırırken, 1980 sonrasında Türkiye'de hayvancılık destekleme kapsamından çıkarılmıştır.

3.3. Tarımsal kredi faizlerinde korumacılık tüketilmiş, üretici tüccar sermayesinin denetimindeki tefeci piyasasına mahkum edilmiştir.

3.4. Girdi üretimi ve dağıtımında, kamunun düzenleyici rolü azaltılmıştır.

3.5. Gübre dışında girdi subvansiyonları yeterli olmamıştır. Buna rağmen 1983 sonrası 8 milyon ton düzeyinde sabitleşerek gelişmemiştir.

3.6. Ürün taban fiyatları sürekli olarak enflasyonun gerisinde kalmıştır. Örneğin, enflasyondan arındırılmış fiyatlarla 1982'deki 23 liralık buğday fiyatı 1989'da 22.7 liraya, 1981'deki 43.3 liralık çay fiyatı 1989'da 33 liraya, 1981'deki 110 liralık kuru üzüm fiyatı 1989'da 97.6 liraya, 1981'de 40 liralık ayçiçeği fiyatı 1989'da 37.3 liraya, 1981'deki 40 liralık soya fiyatı 1989'da 36.2 liraya düşmüştür.

3.7. Girdi fiyatları, gerileyen ürün fiyatlarının tersine çok önemli artışlar göstermiştir. Örneğin, amonyum sülfat 1983'den 1988'e 13 kat, aynı dönemde kompoze gübre 10 kat yükselmiştir. 1983-1990 arası göz taşı yaklaşık 20 kat, weed killer fiyatı 12 kat yükselmiştir. Antracol fiyatı 30 misli artmıştır.

3.8. Girdi fiyatlarının ürün fiyatlarından daha hızlı artması tarımda yoksullaşmayı hızlandırmıştır.

3.9. Üreticinin zorunlu tüketim mallarına ödediği fiyatlar bakımından da ürün fiyatları yetersiz kalmıştır.

3.10. Girdi ve tüketim mallarına ödenen fiyatlarla, tarım ürünlerine biçilen fiyatların yetersizliği sonucu, iç ticaret hadleri sürekli tarımın aleyhine gelişmiş, sektör açıkça kan kaybetmiştir.

3.11. Ürün fiyatlarının ilanı zamanı ve biçimi üreticiyi güvenceli kılamamış, bu durum tek yıllık bitkilerde yıldan yıla büyük üretim dalgalanmalarına, çok yıllık bitkilerde ise koşullara dayanamayan üreticilerin alivresatışlarla ürünü yok pahasına elden çıkarılmasına yol açmıştır.

3.12. Üstelik, enflasyonun yüzde yetmiş, seksenlerde seyrettiği bir konjonktürde, ürün bedellerinin zamanında ödenmemesi, üreticiyi daha da zor koşullara sürüklemiştir.

3.13. Sonuçta, sektörün ulusal gelirden aldığı pay gerilemiştir.

3.14. Tüccar sermayesi hesabına sürekli kaynak yitiren üretici, üretimi artıracak etkinlikler için kaynak ayıramaz, girdi kullanamaz, yer yer üretemez olmuş ve kitleler halinde toprağı terk etmeye başlamıştır.

3.15. Tarım kesiminde kişi başına gelir, tarım dışının yedide biri düzeyine inmiştir.

3.16. Sektörün nüfus payı sürmesine rağmen gelir payı %16'lara gerilemiştir.

4- Dış ticaret politikaları da sektörü ayrıca olumsuz etkilemiştir.

4.1. Tarım ürünü ihracı oluyunda, üreticinin eline geçen fiyatlarla, ihracatla eline geçen fiyatlar arasında 2-3 kata varan farklar, rantlar olmuştur.

4.2. İhracatta sanayi payı yapay olarak kabartılmış, tarıma dayalı sanayinin payı gözardı edilmiş, poşete koyulmuş tarım ürünleri sanayi malı sayılmış, sonra da "İşte sanayileştik ve tarımın önemi azaldı." gibi gerçek dışı bir tanımlama yapılarak, tarıma ayrılan kaynakların azaltılmasına kılıf bulunmaya çalışılmıştır.

4.3. Tarım ürünü ihracında kamu eliyle alınan fonlar ya da ihracatçılara yöneltilen kaynakların üreticilere yansıtılmasını sağlayacak mekanizmalar oluşturulamamıştır.

4.4. Damızlık, tohumluk ve benzeri tarım girdilerinin ithali yapılırken, ulusal popülasyon ve kaynaklar gözetilmemiştir.

Böylece, tohumla gelen hastalıklar artmıştır. Birçok çeşitten beklenen verim alınamamıştır. Özellikle hububatta çok önemli kalite sorunu doğmuştur. Bu sorun çıkınca, bu kez kaliteyi düzeltmek için ekmeclik buğday ithali yapılmıştır.

4.5. Özellikle sebze tohumu ithali, adeta bir çeşit karmaşası yaratmıştır.

4.6. Yerli tüketicinin Amerikan kökenli tütünlere alıştırılması sonucu, bu kez yabancı tütün ithaline gidilmiş ve Avrupa piyasası şark tütünü açısından Yunanistan ve Yugoslavya'ya bırakılmıştır.

4.7. İleri ülkeler üreticilerini dış ticaret önlemleriyle de korurken, tüketiciyi koruma gerekçesiyle yerli üretimi çökertici terbiyevi tarım ürünü ithalatı yapılmıştır.

4.8. Yerli stoklardan tüketicinin etkilenmesini önleyecek gibi gerekçelerle yapılan peynir, süttüozu ve tereyağı ithali, bizzat tekelci stoku bu firmalar eliyle gerçekleştirilmiştir.

4.9. 1980'de 51 milyon dolar noktasında bulunan tarım ürünü ithali 1988'de tam 10 kat büyümüş 499 milyon dolara çıkmıştır. 1989'da ise bir ölçüde kuraklığın da etkisiyle 1 milyar 41 milyon dolara ulaşmıştır.

1983'de 1758 baş olan canlı sığır ithali, tam 20 misli artarak 1988'de 34395 baş olmuştur. Aynı dönemde canlı sığır ihracı 61.068 baştan 100 misli azalarak 515 başa düşmüştür.

1985'de 635 ton olan pamuk dış alımı, yaklaşık 40 kat yükselerek 29536 ton'a ulaşmıştır. Patates ithalatı 8158 tondan, 91108 ton'a çıkmıştır.

Sadece 1988'den 1989'a meyve ithali 4 milyon dolardan 5 milyon dolara yükselmiştir.

Devletin resmi kayıtlarına göre ortaya çıkan bu tablo, tarım ülkesi Türkiye için ayıptır, utançtır.

4.10. Sanayileştik iddialarına rağmen V. Plan döneminde tarıma dayalı gıda sanayii ihracatı %2.4 gerilerken, ithalatı %14.2 artmıştır.

4.11. Uygulanan politikalarla ülkenin hayvancılık popülasyonu eritilmiş, bu kez Amerika ve Avrupanın reforme nitelikli süt sığırları damızlık olarak ithal edilmiştir. Üstelik, kurulan bağlantılar nedeniyle, bir an önce dağıtım yapılması amacıyla, gelen hayvanlar bile uygun işletmeler bulmak yerine, zorla bulunan işletmeler dayatılmış ve bu nedenle bir çoğu elden çıkmıştır.

5- Sorunları çözümlayici olması gereken VI. planda da tarım kesimi adeta dışlanmıştır.

5.1. Planlı dönemler içerisinde %7.93 pay ile tarıma en az yatırım kaynağı bu planda ayrılmıştır.

5.2. A.T.'na başvuran ve tarımda mukayeseli üstünlüğü olan bir ülke olmamıza rağmen, bu planda gelenekseli aşan hiçbir ciddi yaklaşım yoktur.

5.3. Ulaştırma ve haberleşmeye %19.24, konuta %20.52 pay ayrılan bir planda tarıma bunların üçte biri oranında pay verilmesi, bu sektörün dışlanmasından başka bir anlam taşımamaktadır.

5.4. Planın yatırım yapısı da gelenekseli aşamamış, getirisi uzun döneme yayılmış geleneksel yatırımlar öngörülmüştür.

5.5. V. planda %11.4 yatırımla %3.6 gelişme sağlandığı belirtilmesine rağmen, VI. planda %7.93 payla %4.2 büyüme öngörüsü gerçekçi değildir. Kaldı ki V. planda yatırımlar %63 gerileme ile %7.2 biçiminde realize olmuş, buna karşı üretimin %3.3 büyüdüğü ileri sürülmüştür. Bu artış da gerçekçi değildir. Çünkü, planın sağlam veri tabanı yoktur. 1984'den bu yana buğday üretiminin 18-20 milyon ton civarında olduğu belirtilmektedir. DPT verilerine göre kişi başına 275 Kg.lık toplam tüketim dikkate alınınca, toplam üretimin ancak 15-16 milyon ton düzeyinde olması gerekmektedir. Bu yaklaşım geçerli olunca da, her yıl artan ürün fazlalarıyla buğday stokunun kümülatif olarak 10-15 milyon ton civarında olması gereklidir. Oysa, stokların sınırlandığı 1989 kuraklığı sonrası yapılan ithalatla da kesin biçimde ortaya çıkmıştır.

6- Girdi kullanımı açısından yetersizlik devam etmektedir.

6.1. Hollanda'da dekara 788 Kg, Fransa'da 811 Kg, İngiltere'de 374 Kg gübre tüketilirken, ülkemiz gübre tüketimi 58 Kg. civarındadır.

6.2. Gübre sanayi halen gerek mamul gerekse hammadde açısından dışa bağımlılığını sürdürmektedir.

6.3. Kredili gübre kullanımının yetersizliği nedeniyle küçük işletmelerin kullanımları son derece düşük düzeyde kalmaktadır.

6.4. Tarım ilaçlarının %85'inin ülkede üretiliyor görünmesine rağmen, bunların tümüne yakının etkili maddesi ithal edilmektedir. O açıdan bu sanayi de dışa bağımlıdır.

6.5. İlaç ruhsatlandırma sisteminde devletin etkinliğinin kaldırılması, ithalatçıların beyanlarıyla yetinilmesi uygulaması nedeniyle, ülkeye çok çeşitli, nitelikleri belli olmayan, bir çoğu toplum sağlığını ciddi biçimde tehlikeye sokan ilaçlar girmekte, serbest piyasa sorumsuzluğuyla üreticiye dayattıkları fiyatlarla sömürmektedirler.

6.6. Fiyat artışları nedeniyle tarım ilacı tüketimi 1983-1988 döneminde artış göstermemiş, tersine gerilemiştir. 1983'de 50.000 ton olan tüketim 1986'da 37000 tona, 1987'de 41000 tona ve 1988'de 44000 tona düşmüştür.

6.7. Tohumculuk bir ıslah ve araştırma konusu olmasına rağmen, tohum salt ticari bir meta olarak görüldüğünden, ülke denetimsiz ithalata açılmış, ulusal ıslah projesi çöktürülmüştür.

6.8. Yabancı teknolojiden yararlanma olgusu, yeni teknolojilerin getirilmesi, bu anlamda yatırım yapılması olarak değil, tüccar zihniyetli tohum ticareti olarak anlaşılmış ve uygulanmıştır.

6.9. Tohumculuk yaptığı ileri sürülen firmaların çoğu tohum tüccarlığı yapmaktadır. Tohum üretenlerin sayısı 12 kadardır. Bu alanda yatırım ve araştırma yapan daha azdır. Üstelik, bir yandan tohum ithali hızla sürdürüldüğünden, ciddiyetle yatırım yapan girişimcilerde kösteklenmekte haksız rekabetle karşı karşıya bırakılmaktadır.

6.10. Bu sürecin devamı halinde, tohumculuğumuz uzun gelecekte dışa bağımlı olacaktır.

6.11. 1950'lerdeki 100 hektar tarım alanına 0.1 birim traktör düşmesi olgusu gelişmiş, 1987'de 2.6'ya yükselmiş ise de, traktör ekipmanları açısından benzer bir gelişme sağlanamamıştır. Gelişmiş ülkelerde traktör başına 10 ton ekipman kullanılırken, ülkemizde bu gösterge 2.5 ton düzeyindedir.

6.12. Belirgin bir tarımsal mekanizasyon standardı oluşturulmadığından, aynı tip-te, farklı marka ve modelde park oluşmuştur. Traktör parkı 37 marka 115 modelden meydana gelmiştir.

Buğday Raporu

1- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Sorumluluk Anlayışı ve Türkiye Tarımına İlişkin Bir Ön Değerlendirme

Ülkemiz tüm sanayileşme çabalarına rağmen; bir çok objektif göstergenin belirlendiği üzere büyük ölçüde tarıma dayalı bir ekonomiye sahiptir. Türkiye tarımında her boyutta belirleyiciliği olan buğdayla ilgili kimi saptama ve irdellemelere geçmezden önce, tarıma ilişkin durum saptayıcı bir değerlendirme yapmak yararlı görülmüştür. Bu sorunları bir bütün içerisinde görüp, neden- sonuç ilişkileriyle değerlendiren çağdaş teknokrasi yaklaşımı bakımından da gerekli bulunmuştur.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası her çalışması ve etkinliğinde bilimselliği ve teknokrasi yaklaşımını davranış ilkesi sayan yaklaşımı ile sorunlara önyargısız bakabilmeyi, her boyutuyla ortaya koyabilmeyi gerekli görmektedir. Oda, sorunları yalnızca yüzeysel göstergelerle yansıtan, bilinenleri yineleyen, sloganıcılık kolaycılığını tercih eden sorumsuz tutumlar yerine, sorunları bilim ve teknik ölçütleriyle sorgulamayı, daha önemlisi bunların nasıl çözüleceğini araştırmayı ve bu bağlamda mesleki birikim ve deneyimi sentezleyecek seçenek çözümleme politikaları oluşturmaya çabalamayı daha doğru bulmaktadır. Bunu toplumsal sorumluluk anlayışının gereği saymaktadır.

O nedenle, buğdayı bugününe tanı koymadan önce, buğdayı Türkiye tarımı içerisinde değerlendirmek, tarımın yapı ve dönem sorunları genelinde görebilmek ve çözümler için bu genelliği gözden uzak tutmamak, yararlı bulunmaktadır.

1.1. GELİŞİM SÜRECİ:

Kanımızca, Türkiye tarımına ilişkin sağlıklı değerlendirmeler yalnızca yaşanılan döneme ilişkin verilerle yapılmamalıdır. Böylesi bir değerlendirmenin bütünselliği için gelişim sürecini de gözlemekte yarar vardır.

Türkiye'nin Osmanlı'dan devraldığı öz tüketime yönelik ve ilkel teknolojiye bağlı miras, 1990 'lardaki ekonomik boyutu ve gelişmişliğine çok yönlü bir değişim süreciyle ulaşmıştır. Tarım, tüm sorunlarına rağmen, toplumsal değişime paralel olarak çok önemli nitel ve nicel gelişimler geçirmiştir.

Cumhuriyetin devraldığı miras, teknoloji kullanamayan, kendi tüketimine üreten tarımsal üretim ve yaratılan fazlanın devletçe alındığı bir tarımsal yapıdır. Asya tipi üretim tarzının evrime dirençli bu yapısı, tımarın çözülmesi, mir'î toprakların dağıtılması, feodal ilişkilerin tasfiye eğilimine girmesi ve aşarın kaldırılmasıyla, giderek çözülmeye başlamıştır. "Köylü efendimizdir." sözünde simgelenen başlangıç yıllarının popülist politikaları ile tarımsal üretim Cumhuriyetin ilk yıllarında görece bir gelişim sürecine girmişse de, bu değişim ciddi artış trendini çok sonraları yakalamıştır.

Devletçilik ve savaş yılları uygulamaları, devletin tarıma yönelik sorumluluklarının geliştirdiği; bu doğrultuda köktenci kurumsallaşmaların gerçekleştirildiği bir kesit olarak, ilginçtir. Ne var ki, bu ciddi atılım coşkusu teknoloji boyutunu somutlayamadığı için, beklenen sonucu üretmekten uzak kalmıştır.

1950'lerle başlayan dönem, tarım açısından önemli yapı değişimlerinin, gelişim doğrultularının ortaya çıkması açısından oldukça belirleyicidir. Savaşta yıkılan Avrupaya bol ve ucuz besin sağlama güdüsüyle gündeme gelen Marshall planının, ağır sanayi yerine tarımın modernleşmesine yöneltilmiş destekleri, beraberinde sektöre teknoloji aktarımını da taşımıştır. Traktör kullanımına paralel ekim alanları genişlemiş, karayolları gelişimiyle bağlantılı olarak da, kırsal kesim pazara açılmaya başlamıştır. Bu dönemde ekilen alanları %60, üretim %69, verim %9 artmıştır. Bitki deseni zenginleşmiş, hububat üretim kalıbı sanayi bitkilerine de dönüşmeye başlamış ve köyde yaratılan artı değer kent kesimine

yönelmiştir. Geçimlik üretim yapın köylü, meta üretmeye kimi zaman birikim yapan küçük işletme yapısına dönüşmeye başlamıştır.

Planlı dönemlerde, tarımda teknoloji etkisinin daha belirleyici olduğu gözlenmektedir. Ekilebilir alanların potansiyel sınırına ulaştığı bu dönemde, üretim artışları önemli oranda verim artışına dayalıdır. Verim artışının maddi temelini ise tarımda teknoloji kullanımı oluşturmuştur. Altmışlı yıllarda ekili alanlar %4 oranında, verim %17 oranında artmıştır. Makinalaşma dönemin önemli bir belirleyicisidir. Emek veriminin artışı, sanayi ve hizmetleri izleyemediği için, görelî gelir kaybı ortaya çıkmış ve 1960 öncesinde %25 olan kişi başına tarımsal gelir- tarım dışı gelir oranı, dönem sonunda %19,3'e düşmüştür.

Bu dönemin yetmiş sonrası kesiti, özellikle teknoloji kullanımı anlamında önemli gelişmelere tanık olmuştur. Gübre kullanımı ve traktörle işlemede önemli gelişmeler, ürün destekleme politikalarında çok ciddi kapsam ve anlayış değişimleri yaşanmıştır. Denge fiyatlarının altında tutulan girdi fiyatlarının yanında, desteklemelerin kapsamı genişletilmiş, kamunun alıcı rolü geliştirilmiş ve bu uygulamalar beraberlerinde teknoloji kullanımının yaygınlaşması sonucunu da üretmişlerdir. Dönem içerisinde iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine gelişmemiş olması da, değişimin tanımlanması anlamında önemli bir göstere olmuştur.

Her anlamda kritik bir dönem olan seksenli yıllar tarım açısından gelişme anlamında çok belirleyici olamamıştır. Kimi sanayi bitkileri ve sebzelerde geçerli olan verimli tohum çeşitlerinin devreye girmesinin yarattığı değişim dışında, atılım anlamında total bir büyümeden söz etmek zordur. Planlı dönemler içinde tarıma en az pay %7,9'la bu dönemde ayrılmıştır. Dönem boyunca GSMH artışı yaklaşık %68 yükselirken, tarımın payı ancak %32 büyümüştür. Üretim ölçeğini belirleyen ürünlerden buğday %21, pamuk %22, ayçiçeği %20 artış sergilemiş, ama aynı kesimin tarım nüfusu artışı %29 olmuştur.

İhracatın genel artışı dört kata yaklaşırken, tarım ürünleri ihracat artışı %27 düzeyinde kalmıştır. Bunun sonucunda da, ihracattaki tarım payı %22'den %18'lere gerilemiştir. Üçte bir düzeyinde artan tarım ürünü ihracatına karşılık tarım ürünü ithali on yılda on misli büyümüştür.

Dönem sonunda tarımın GSMH payı %21,9'dan %16,2'ye inmiştir. Yaklaşık %26 oranında olan bu gerileme, tarımda çalışan nüfusta benzeri bir orana varmamaktadır. Dönem başında %62,5 olan tarım faal nüfusu, on yılda oransal olarak %20 azalmış ve %50,5'e inmiştir. Sektörün nüfus potansiyeli sürmesine rağmen, gelir payı dörtte bir dolayında azalmıştır. Kırla bağlantıları süren kent marjinal katmanları da gözetilirse, tarımın dönem sonunda net bir yoksullaşma noktasına vardığı söylenebilir. Nitekim, aynı nedenle 1960'larda %25, 1970'lerde %19 olan kişi başına tarım-tarım dışı gelir oranı %14'lere düşmüş ve gelir paylaşımı sektör aleyhine değişmiştir

1.2. DEĞİŞİMİN BELİRLEDİĞİ YAPI VE EKONOMİDE TARIMIN YERİ:

Doksanlara kadar uzanan süreç, tanımlayıcı kısa saptamalarla belirlenecek olursa, şunlar söylenebilir.

- Sürecin başlangıcında, yalnızca öz tüketimi için üreten, teknoloji kullanamayan, tek ürün yetiştiren işletme yapısı, önemli ölçüde girdi ve teknoloji kullanabilen, pazar için üreten ve çeşitli bitki yetiştiren, bir yapıya dönüşmüştür.

- Tarımsal katma değer yaklaşık 7 kat artarak 3,5 kat olan nüfus artışının iki misli büyümüştür.

- Birim alan verim yüzde ikiyüz ile yüzde altıyüz arasında artmıştır.

- Doğal etmenlerin neden olduğu azalışlar elimine edilirse, büyük bunalmı ve ikinci savaş yılları hariç tarımsal üretim sürekli yükseliş göstermiştir. Örneğin 1936-1976

arasında buğday ekim alanı 1,4 kat yükselirken, üretimi 3,5 kat, şeker pancarı ekim alanı 14 kat yükselirken üretimi 36 kat, pamuk ekim alanı 1 kat yükselirken üretimi 7 kat, ayçiçeği ekim alanı 5 kat yükselirken üretimi 13 kat artış göstermiştir.

- Tarım ürünü dış satımı 28-30 misli büyümüştür.

- Yeni biçimlenen kapitalist tarım işletmeleri ve küçük toprak mülkiyetine dayalı küçük işletmelerden oluşan ikili bir yapı görünümü oluşmuş ise de, sektöre bugün de küçük üreticilik damga bulunmaktadır.

- Toprakların sayısı sınırlı büyük işletmelerde yoğunlaşması, küçük üreticiliğin tasfiye olması öngörüsünün tersine, bin dekarın üzerinde toprağa sahip olan işletmelerin denetledikleri alan azalmış, orta ölçekli işletmelerin alanı genişlemiş ve küçük işletmeler teknolojinin de katkısıyla üretim biçimini değiştirerek de olsa direnmiş, tasfiye olmamışlardır.

- Küçük üreticilik temel özelliktir. İşletmelerin %82'si 100 dekarın altında araziye sahiptir. Ortalama işletme genişliği 75 dekadır ve bu giderek küçülmektedir. Yalnızca 1973-1980 arasında işletme sayısı %8,9 artmıştır.

- İşletmelerin küçüklüğü, toprakların çok parçalı ve dağınık olması nedeniyle teknoloji ve gidi kullanımı güçleşmiştir.

- Gelişmiş ülkelerin tersine, bitkisel üretim %61, hayvansal üretim %39'luk gelir payına sahiptir.

- Kırdan kente göç, daha çok üretmez koşullara itilmiş olan tarımın itici etmenlerine bağlı olarak artmaktadır.

- Üreticiler, planlama, üretim, pazarlama, değerlendirme, girdi ve finansman sağlama fonksiyonlarıyla entegrasyon sağlamış, ekonomik bir örgütlenmeden yoksundur.

- Bütün bu koşullara bağlı olarak, tarımda toprak ve emek verimliliği istenilen düzeyde değildir.

Geçirdiği çok yönlü değişim, dönüşüm sonucunda yeterli gelişmişlik düzeyine varılamamış olsa bile tarımın ülke ekonomisindeki yeri ve önemi günümüzde de korunmaktadır. Nesnel göstergeler bu tanımlamayı doğrulamaktadır. Çalışan nüfusun yarısı bugün de kırsal alandadır. Köyle bağlarını koparmamış kentsel marjinal kesimlerle birlikte, sektörün nüfus payı sayım göstergelerinin üzerindedir. GSMH'da önemli rol devam etmektedir. İmalat sanayiinin yarından çoğu tarım ürünü hammadde kullanmaktadır. Hayali ihracatın hemen tümünü sanayi mallarını ilgilendirmesi dikkate alınırca, dış satımdaki dolaysız ve dolaylı pay gösterildiğinden de fazladır. Dış satımımızın yapısı değişmemiş, tarıma dayalı sanayinin ağırlığı devam etmektedir. Altmış milyona dayanan ve denetlenemeyen bir hızla artan nüfusumuzun insanca beslenmesi bu sektörün sorumluluğudur. Sanayileşme için gereken kaynağın üretilmesi bu kesimin misyonudur.

Ekonomideki önemi bu ölçüde devam eden tarımın, bazı göstergelerle tanımlanmaya çalışılan gelişim sürecinin naddi temeli, kanımızca teknolojidir. 1960'lara kadar kullanılan toprakların genişlemesiyle de bağlantılı olan üretim büyümesinin, bu dönem sonrası gelişim trendini sektöre teknoloji aktarımı belirlemiştir.

Hiç kuşkusuz, ginenen noktada tarımın yeterli gelişmişlik düzeyine ulaştığını söylemek mümkün değildir. Kaldı ki, sektör bugün de geçmişten aktarılan çeşitli yapı sorunlarının yanında, uygulamalardan kaynaklanan sayısız yeni sorunla da karşı karşıyadır. Sektörün içinde bulunduğu zorlukları aşarak, ekonomide atılım dinamiği olması, içinde bulunduğumuz koşullar açısından zorunludur. Bu konuya ilişkin değerlendirmelerin, buğday sorunsalının nasıl çözümlenebileceğini arama anlamındaki son bölümde aktarılması daha doğru bulunmuştur.

2. Buğdayın Gündemi: "Gelişim - Sorunlar - Çözümler"

Bu bölümde buğday ürününün ekonomideki önemi, gelişim süreci, karşılaşılan sorunlar olabildiğince nesnel göstergelere dayandırılarak tanımlanmaya çalışılacak ve teknokrasi yaklaşımını yöntem sayan bir anlayışla sorunlarla ilgili kimi değerlendirmeler yapılmaya çalışılarak ve sonuçta da tartışılabilir kimi çözümlere doğrultuları önerilmeye çaba gösterilecektir.

2.1. BUĞDAY VE TÜRKİYE EKONOMİSİ:

Bir step bitkisi olan buğdayın, ülkemizdeki doğal ekolojisi Orta Anadolu, geçit bölgesi, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'dur. Üretimimizin %90'ını bu yjreler belirlemektedir.

Ülkemizde 9,5 milyon hektar alanda buğday tarımı yapılmaktadır. Bu, işlenen tarım alanının yaklaşık yarısının buğdaya ayrıldığı anlamındadır. Ekim alanı boyutu, aynı zamanda 23,5 milyon kırsal nüfusun büyük bölümünün buğday tarımı yaptığını, geçimini bu ürüne bağladığını göstermektedir. Ürün yaklaşık 9 milyon insana istihdam sağlamaktadır.

Nüfusun %2,4 gibi denetlenemeyen bir hızla büyümekte olan toplumumuz önemli ölçüde buğdaya dayalı beslenmektedir. 1974-1984 yıllarını kapsayan bir tüketim araştırması, et, süt, sebze ve meyva tüketimleri önemli ölçüde düşerken, kişi başına günlük ekmek tüketimi on yılda 402 gramdan 360 grama düşürerek, neredeyse sabit kalmıştır.

Toplumun temel besin kaynaklarından birini oluşturması yanında, dış satım olanaklarımız açısından da önemli bir yere sahiptir. Toprağı kıt, ekolojileri kısıtlı yakın doğu ve Afrika ülkeleri ve Sovyetlerin çözölen ülkeleri dikkate alınacak olursa gerek ham gerekse işlenmiş form dış satımı açısından önemli kaynak oluşturmaya aday görünmektedir.

Kısacası buğday, doğal toplum gereksinimi bakımından da, ekonominin iç ve dış dengeleri açısından da Türkiye için stratejik ve yaşamsal önemi bulunan bir tarım ürünüdür.

2.2. GELİŞİMİ - BELİRLEYİCİLERİ VE SORUNLARIYLA BUĞDAY ÜRETİMİ:

2.2.1. Üretim Ölçeği ve Verim:

Ülkemizde buğday üretimi, denetlenemeyen koşulların, ekonomik bunalım, II. Dünya Savaşı gibi önemli toplumsal sarsıntıların dışında sağlıklı bir üretim gelişimi göstermiştir. Özellikle altmışlı yılların ortalarında sonuçlarını üretmeye başlayan ulusal buğday ıslah programı ile bu gelişim sürekli ivme kazanmıştır.

Bugün Türkiye, Dünya buğday üretiminin yaklaşık %3,4'ünü üretmektedir. 1990 verileri geçerli kılınır ise 108 milyon tonla Sovyetler Birliği en fazla üretime sahip ülkedir. Sovyetleri, 96 milyon tonla Çin, 75 milyon tonla Amerika izlemektedir.

Süreç içerisinde verimli çeşitlerin üretime girmesi ve teknik olanakların değerlendirilmesiyle üretim ve birim alana verim önemli artışlar göstermiştir. Ne var ki, tüm gelişime rağmen, Dünya ortalamasının biraz altına ancak ulaşmıştır. Daha sonra da belirtileceği üzere, verim yetersizliğinin, tarımsal yapıdan ve tarım politikalarından kaynaklanan çeşitli nedenleri bulunmaktadır.

Türkiye'de 1938'de 9,4 milyon ton olan buğday üretimi 1980'de 16,5 milyon ton ve 1990'da 20 milyon tona ulaşmıştır. DİE verilerine dayalı bu göstergeler, tersi ortaya koyulmadığı sürece güven duyulması gereken belirlemelerdir. Bununla birlikte, rekolte tahminleriyle ilgili bir kuşumuzu da belirtmek gerekli bulunmaktadır.

DPT'ce hazırlanana yıllık programlarda kişi başına buğday tüketimi, zayıf, hayvan yemi ve tohumlukla birlikte 275 Kg/yıl olarak gösterilmektedir. Aslında, gerçekçi tüketimi yansıtmayan, abartılı olan ve hiçbir kalori hesabına dayanmayan bu verinin geçerliliği varsayılabilirse bile, 1980'li yılların tüketimlerinin 14,5 - 15 milyon ton civarında seyretmesi gerekmektedir. İhracat bellidir, ve 1989 tohumluk ihracatı etkisi hariç son derece sınırlıdır. 1980 - 1990 yılları DİE verilerine dayalı kümülatif üretim 196,2 milyon tondur. Aynı dönem ihracat toplamı 4,9 milyon tondur. Tüketim göstergelerine göre toplam tüketim ise 145 - 150 milyon ton civarındadır. Tüketim dış satım toplamı yaklaşık 155 tona varmaktadır. DPT ölçütleri DİE verilerini ortaklaşa değerlendiren böylesi bir değerlendirme ile yaklaşık 40 tonluk kümülatif stok birikiminin realize olması gerekir. Oysa, on yılın sonunda TMO stoğu 7,1 milyon tondur. Üretici elinde bulunan ve kesin hesaplanamayan stoklar dikkate alınsa bile yine de rekolte -tüketim ilişkisinin çakıştırılması mümkün görünmemektedir. Üretim verimleri mi gerçekçi değildir? Üretim alanları mı olduğundan fazla gösterilmektedir? Yoksa tüketim ölçütleri mi doğruyu yansıtmamaktadır? Hangisi geçerli olursa olsun, bu yanlışlığın giderilmesi, kamu olanaklarının bilim ve teknik yöntemlerini kullanarak her açıdan güvenilir parametreler üretmesi daha fazla ertelenmemelidir. Türkiye, bu nedenle 1989 kuraklığı sırasında yapılan ithalatın doğru kestirilememesinin acı sonucunu, ithalattan 1991'e önemli stok devredilmesi olayı ile yaşamıştır.

Ekim alanı, üretim toplamı verileriyle bağlantılı verimler, kimi yılların özel koşullarına bağlı inişler dışında oldukça dengeli fakat yetersiz bir gelişim göstermiştir. 1980'de 183 Kg/dekar olan birim alana verim on yılda ancak %15,6 yükselerek 211,6 Kg/dekara ulaşmıştır. Bu artış kuşkusuz, ekoloji, yağışların dağılımı, gübre, tarımsal mücadele, toprak işleme ve hasat gibi çok sayıda değişkence determine edilmektedir. 1980 - 1990 arasında Türkiye tarımında girdi yapısının değişmediği, tarla bitkileri alan büyümesinin genelde %20, verim artışının ise genelde %11'de kalması hususları birlikte değerlendirilir ise artış eğiliminin daha çok alan değişmesi ve ekolojik koşullara bağlı olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Ülkemizde en yüksek buğday verimi Çukurova ve Trakya bölgelerinde alınmaktadır. Adana verimi 363 Kg/dekar, Tekirdağ verimi 345 Kg/dekar, Kırıkkale verimi 344 Kg/dekardır. Ne var ki, Trakya'nın toplam ekim alanı içindeki payı ancak %4,2, çukurova'nın ise ancak %3,7'dir. Türkiye'nin buğday üretimini İç Anadolu, geçit yöreleri ve Güneydoğu belirlemektedir. Bu bölgeleri tanımlayan Konya'da 248 Kg/ Dekar, Ankara'da 226 Kg/ dekar Eskişehir'de 264 Kg/ dekar, Urfa'da 188 Kg/ Dekar verim alınmaktadır. Doğu Anadolu verim açısından en gerice yöredir. Sivas'da 138 Kg/ dekar olan verim, Erzurum ve Kars'da 90 - 100 Kg'a kadar düşmektedir.

Türkiye'nin belli başlı buğday üreten başka ülkelerle karşılaştırılmasına ilişkin çizelge aşağıdadır.

Ülke	1988 (kg/Da)	1989 (kg/Da)	1990 (Kg/Da)
A.T.	482	482	518
Çin	295	304	317
ABD	229	220	266
SSCB	176	194	227
Dünya	229	238	257
Türkiye	217	173	212

2.2.2. Üretim Belirleyicileri ve Üretim Sorunları:

Türkiye'de buğday üretimi hem büyük işletmelerde hem de geçim amacıyla küçük işletmelerde yapılmaktadır. Küçük işletmeler girdi ve teknoloji kullanma açısından kısıtlayıcı olduğundan düşük verimlilikle çalışmaktadırlar.

Düşük verimliliğin bir başka nedeni ise enflasyonist gelişmedir. 1970'li yılların

ortalarından başlayarak iç ticaret hadleri sürekli tarım aleyhine çalışmıştır. Yeterince gübre kullanamayan, tohum ekimi öncesi sürme ve rastık gibi ciddi hasstalıklar için, ekim sonrası yabancı ot ve başka zararlılar için gereğince mücadele yapamayan üreticinin veriminin yüksek olması zordur. Kullanılabilen kimyasal girdilerin fiyatlarının durmadan ve hızla artması olgusu düşük verimle birleşerek, sanki üreticinin suçuymuş gibi bugün yakınılan yüksek maliyetin temelini oluşturmuştur.

Buğday üreticisi büyük ülkeler (ABD, Kanada, Avustralya) üreticilerini önemli ölçüde desteklemektedirler. Her ne kadar ihracat subvansiyonlarıyla ürünlerini 80- 100 dolar civarında pazarlıyorlarsa da, kendi üreticilerine ödedikleri bunun çok üzerindedir ve örneğin Amerika'da 155 dolar, Fransa'da 217 dolardır. Türk parasıyla 700 ile 860 TL arasında değişen bu fiyatlar, üretimin sürdürülmesinin koşulu olarak uygulanmaktadır.

Oysa, Türkiye'de buğday 50 yıldan beri destekleme kapsamında olmasına rağmen, maliyet-fiyat ilişkisi kimi özel yıllar dışında ürün lehinde gelişmemiştir. Son 16 yıla ilişkin veriler değerlendirildiğinde, 1989-1990 dışında üretici aleyhine bir mekanizma işlemiştir. Saptama ile ilgili seçilmiş kimi yıllara ilişkin veriler aşağıdadır.

YIL	MALİYET	SATIŞ	İNDEK - 1975 = 100
1975	100	100	
1980	647	478	
1983	1844	1522	
1985	3809	2826	
1988	8850	6739	
1989	13250	15652	
1990	19437	21304	
1991	36875	33478	(1)

(1) İçinde bulunduğumuz yıl yaklaşık 770.-TL/Kg.lık bir fiyatın geçerli olabileceği varsayımına dayalı:

Girdi fiyatlarına bakıldığında, 1990 Nisan ayına göre 1991 Nisan'ında söz gelimi amonyum sülfat gübresi %97 amonyum nitrat gübresi %160, üre %113 20.20.0 %62 oranında, buğday tohumluğu %87 düzeyinde artmıştır. Tohum ve gübre buğday maliyetinin %32,35'ini oluşturmaktadır. Diğer girdi artışlarının da benzer düzeyde yükseldiği dikkate alınır ise üretim maliyetinin hangi koşullarda oluştuğu anlaşılabilir.

Üretimi belirleyen etmenlerden çok önemli birisi de kuşkusuz tohumdur. Dekara yaklaşık 20 Kg. ölçüsü ile ülkemizde 2 milyon 2 bin ton tohum kullanılmaktadır. Tohumda ithal uygulamalarının başlatılmasıyla sürdürülen abartılı takdimlerle, sanki Türkiye bağdaycığının makûs talihi yenilmiştir havası yaratılmıştır. Evrensel olan teknolojiye o teknolojinin transferine ve uygun koşullarda sektöre yansıtılmasına karşı olmak, öncelikle biz teknokrat örgütleri için mümkün değildir. Ama, buğdayda yaşanan böyle bir durum değildir ve bugün de üretimimize kendi araştırmamızın ulusal ıslah programlı çerçevesinde geliştirdikleri yerli çeşitler egemendir. Bilgi eksikliğine dayalı olarak, yalnızca tohumun değil, başka yetiştirme tekniklerinin ve alan artışlarının da etkisiyle son yıllarda gözlenen üretim hacmini, tohum ithaline bağlamak, kanımızca kesin olarak yanlıştır ve haksızdır. Yanlıştır, çünkü yetiştirme tekniğine ilişkin bir çok değişkeni elimine etmek, denetlenemeyen ama çok önemli olan yağış ögesini yok saymak ve sonucu sadece tohuma bağlamak bilimsel açıdan mümkün değildir. Haksızdır, çünkü bugün de buğday üretimi yerli çeşitlerimize dayalı bulunmaktadır.

Türkiye 1987'de Yugoslavya ve Macaristan'dan toplam 13345 ton buğday tohumu

ithal etmiştir. Bu rakam, 1988'de 4068 tona düşmüş, 1989'da 36310 tona yükselmiş ve 1990'da sınırlanmıştır. 1986'da başlatılan ithal uygulamaları Trakya ve Çukurova bölgelerinde üretime yansımıştır. Trakyanın üretim alanı içindeki payı %4.2, Çukurova'nın %3.7'dir. Oysa, Türkiye buğday üretimini Orta Anadolu, Geçit bölgeleri ve Güneydoğu Anadolu belirlemektedir. Bu yörelerimizde ise yüzde yüze yakın oranda ıslah edilmiş yerli çeşitlerimiz ekilmektedir. Bu bölgelere ithal çeşitleri girmemiştir. Bu olgu, adı geçen yörelerimizin evrensel teknolojiye kapalı oldukları anlamını taşınayp, ekolojimize uygun ıslah çalışmalarının başarısını ve yerli çeşitlerimizin yabancıardan geri kalmadığı gerçeğini kanıtlamaktadır.

Esasen ithal materyal 9,5 milyon hektarlık üretim alanımız açısından da son derece sembolik olduğundan, toplam üretimi etkilemiş olması, kuramsal olarak bu açıdan da mümkün değildir. Hektara 200 Kg. tohum kullanılacağı ölçütüyle 1987 ithalatının ise ancak 66 700 hektar alanı denetleyebileceği ortaya çıkmaktadır. Toplam alanın %0,7'si, %0,2'si en çok %2'sini ancak etkileyebilen bir uygulamayı, sağlanan bütünün gerekçesi saymak hiçbir bakış açısıyla doğru değildir.

Nesnel ölçülebilir göstergeler buğday üretimimize yerli çeşitlerin damga vurduğunu kanıtlamaktadır. On yıllar süren soluklu ve özverili ıslah mücadelesi sonucu isimlerini buğday çeşitlerine kazıtın değerli meslektaşlarımızın saygıdeğer çabaları, ulusal programımızın çıkış noktası olmuştur. Ulusal programın, nitelikli soluklu ıslahçıların çabaları sonucu bugün Ege ve sahil şeridinde Cumhuriyet, Gediz, Atay-81, İzmir 8, Çukurova 86, Ortaanadolu ve geçit bölgelerinde Gerek, Haymana 79, Çakmak, Kıraç, Bolal ve Kunduru, Güneydoğu'da ise Dicle, Diyarbakır ve Malabadi gibi, yöreleri için ıslah edilmiş yerli çeşitlerimiz, üretimin ana belirleyicisi olmuşlardır.

2.3. PAZAR YAPISI:

Türkiye buğday üretiminin çoğunluğunu toplumun tüketimi için kullanmaktadır. Dış ticaret anlaşmaları ve gereklilikleri için kullanmaktadır. Dış ticaret anlaşmaları ve gereklilikleri için yapılan ithalatlar ve olağan dışı ekolojik koşullar elimine edilecek olursa, ülkemizin buğday açısından kendine yeterli olduğunu belirtmek, gerçeğin tanımıdır. Nitekim, aşağıdaki çizelge DPT belirlemelerine göre iç talebin üretimle rahat karşılandığını göstermektedir.

YIL	İSTEM (TON)	YIL	İSTEM (TON)
1980	11.700.000	1987	14.000.000
1983	12.150.000	1989	14.780.000
1985	13.400.000	1990	15.000.000

Ülkemizde buğday ihracatı ve ithalatı kimi dalgalanmalar göstermesine rağmen, genelde bu anlamda dış ticaret açık vermemektedir.

Son üç yıla ilişkin veriler aşağıda sunulmuştur.

YIL	İHRACAT		İTHALAT	
	MİKTAR (TON)	DEĞER (DOLAR)	MİKTAR (TON)	DEĞER (DOLAR)
1988	1.993.242	196.918	9.803	2.895
1989	539.529	67.584	2.036.797	373.944
1990	24.971	4.381	2.178.551	386.830

Daha anlamlı bir gösterge olması açısından son on yılın ithalat ve ihracat verileri karşılaştırıldığında, ihracattan toplam 647.229 dolar kazanç sağlanmasına karşılık, ithal için 654.533 dolar fazlasıyla 1.301.782 dolar ödemiş olduğumuz ortaya çıkmaktadır.

1989 kuraklığı nedeniyle ithal edilen buğday miktarının doğruya yakın tahmin edilememesi nedeniyle TMO'nun stoku bu nedenle de kabarmıştır. Bu yüzden 1989'dan 1990'a 2.191.500 ton stok devri yapılmıştır. Şu anda Ofisin elinde 6 milyon tonu biraz aşkın stok bulunmaktadır.

Buğday üreticisi ülkelerin yüksek verim düşük maliyet avantajlarının yanında, ihracat sırasında %50 dolaylarına varan kamu subvansiyonları nedeniyle dış fiyatlar 80 dolar/ton'a düşmüştür. Böylesi bir konjonktür'de dış pazar bulmanın güçlüğü ortadadır. Ne var ki, bu sonuctan tek başına TMO'yu sorumlu tutmak doğru değildir. Ofis, kendisine gösterilen doğrultuda davranmıştır. Kanımızca, 1989 ithalatının gereğinden fazla yapılması yönetimin tümünün sorumluluğudur.

Ofisin son beş yıla ilişkin alım miktarları ve geçerli ortalama fiyatları aşağıdadır.

YIL	BUĞDAY(TON)	FİYAT(TL/Kg)
1986	2.966.548	79,03
1987	3.644.034	96,76
1988	2.792.786	168,01
1989	463.591	327,82
1990	5.188.616	501,89

1989 devri ve 1990 alımı birlikte değerlendirilince ortaya çıkan yaklaşık 7 milyon 700.000 tonluk polansiyelin, yaklaşık 1 milyon 700.000 tonunun eritilerek stoğun 6 milyon ton civarına indirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Dünya stoklarının kabarması trendi nedeniyle, elimizdeki stokların giderilmesi oldukça güç görünmektedir. Sorun, iç fiyat - dış fiyat ilişkisi açısından daha da ağırlaşmaktadır.

2.4. TARTIŞILABİLİR ÇÖZÜMLEME YAKLAŞIMLARI:

Bu başlık altında, önce Türkiye tarımına ilişkin genel değişim doğrultularının neler olması gerektiğine değinilecek, daha sonra da buğdayın gündemine yönelik somutlamalar yapılmaya çalışılacaktır.

2.4.1. Tarımsal Gelişmede Ön Koşul : Teknoloji

Türkiye tarımı geleneksel çizgisini daha fazla sürdüremez. Ülkenin somut koşulları nedeniyle bu çizginin ciddi bir atılıma dönüştürülmesi zorunludur. Ekonomileri gelişmiş ama tarımı geri bırakılmış ileri ülke örneği yoktur. Sanayi alanında atılımlar yapmalarına rağmen bazı Sosyalist ülkeler özellikle Balkan devletleri tarımı dışlamalarının maliyetini bugün çok ağır ödüyorlar.

Ülke yönetimi için hangi genel siyaset benimsenirse benimsensin, bize göre tarımın gelişmesinin ön koşulu teknolojidir.

Bugün dünya 21. yüzyıla "müdahale çağı" damgasını vuran biyoteknoloji devrimini yaşamaktadır. Bu devrim öncelikle tarıma yansıyor, tarımda yaşanıyor.

Türkiye ileri toplumların gelişmelerini yalnızca izleyen ve "mal satışının makyajlanmış" bir tanımı olan teknoloji aktarımını tek çözüm sayan bir konumda daha fazla tutulmamalıdır.

Sorunların yalnızca üretilmiş tekniklerin aktarımıyla çözüleceğini sanan anlayış bize göre yanlıştır ve teknolojiyi ülkemiz koşullarında üreten bir dinamizme kesin dönüşmelidir.

İleri ülkeler araştırma için GSMH'nın %3-4'ünü ayırırken Türkiye %0,2'lik paylarla daha fazla yetinemez, yetinirse teknoloji üretemez. Teknoloji politikalarının oluşturulması, öncelikle araştırma fonksiyonunun geliştirilmesiyle bağlantılıdır.

Teknolojinin beklenen atılımı gerçekleştirebilmesi ise önemli ölçüde onun verimliliğini kullanabilirliğini maksimize edecek yapısal gelişim doğrultuları ve alt yapılarla ilgilidir.

Bu katkının maksimize olması açısından, üretilecek teknoloji politikaları, teknolojiyi verimli kılan doğru toplum ve yapı politikalarıyla bütünleştirilmelidir.

Bize göre, kısa ve uzun geleceği, iç ve dış pazarı, dünyanın değişim doğrultularını gereğince değerlendiren bir tarımsal üretim planlaması mutlaka gündeme gelmelidir.

VI. planda olduğu gibi, konut veya ulaştırma sektörünün üçte biri oranında değil, sektöre atılım yaptıracak kaynak tahsisleri yapılmalıdır. Tarım alanlarının bozulması ve daralması süreci durdurulmalı, Anayasa'nın 45. maddesi bu konuda devlete net görev vermesine rağmen, bizzat kamu yatırımlarının en verimli tarım alanlarını yok etmesi trajedisi keşin sona erdirilmelidir.

Kamu yönetiminin araştırma sorumluluğu geriletmemeli, geliştirilmelidir.

Hem emeğin, alım terinin hakkının alınması, hem tarımın diğer kesimlerince sömürülmesinin önlenmesi ve hem de teknolojinin kullanımında rasyonaliteyi maksimum kılmak için küçük üreticiliğin teknoloji kullanımını önleyen yapısını değiştirmek için üreticilerin ekonomik güç birliğini oluşturacak üretici örgütlenmesine geçilmelidir.

Tüm dünyanın yaptığı gibi korumacı yaklaşımlar geliştirilmeli, destekleme uygulamaları popülist yaklaşımlar yerine örgütlenmeyi, teknoloji kullanımını, verimliliği, kaliteyi ve toplumsal dengeleri gözeten ve özendiren seçici yaklaşımlara dönüştürülmelidir.

Tarımda teknoloji kullanımını dayatan bunca koşulun karşısında, binlerce eğitilmiş tarımcının işsiz bırakılması dramına mutlaka çözüm bulunmalıdır.

2.4.2. Buğday İçin Dönemsel ve Güncel Öneriler

-Türkiye dönemsel üretim ve pazarlama koşulları nedeniyle buğdayda sıkıntılı bir dönem yaşamaktadır. Uzun dönem planlamaları yerine, gündelik politikaların geçerliliği yüzünden, bir çok başka üründe de yaşanan üretim dalgalanmaları buğdayda da gözlenmektedir.

- 1989 kuraklığına bağlı olarak tahmin yanlışlığı ile fazla yapılan ithalattan ve 1990 rekoltesinin yüksekliğinden kaynaklanan stok ciddi bir sorundur. Araçtan geçen bir yıla yakın zamana rağmen, bu potansiyel eritememiştir ve 6 milyon ton civarındadır.

- Dış fiyatların düşüklüğü, dünya stoklarının artması, dış pazar olanaklarını kısıtlamaktadır. Üstelik, iç üretim maliyetinin ve ithal fiyatının yüksekliği yüzünden, böyle bir dış pazar bulunması halinde bile, pazarlama önemli bir zarar maliyetine katlanma pahasına olabilecektir.

-Böylesi olumsuz bir konjonktür, 1991 rekoltesinin yüksek olacağı beklentisi nedeniyle, yeni boyut kazanmıştır. 1990'da buğdaya son yıllar ortalamalarına göre oldukça iyi fiyat verilmesi, ürün bedellerinin peşin ödenmesi uygulaması, aynı dönemde bu olanakların salanamadığı ayçiçeği ve pamuk gibi ürünlerin Trakya ve Çukurova'da yerlerini buğdaya bırakmaları sonucunu üretmiştir. Bu yüzden, 1991 buğday üretim alanı, daha genişlemiştir. Öte yandan, şu ana kadar gözlenen negatif gelişim ve yaşanan iklim, oldukça iyi bir ürün yılının yaşanacağını göstermektedir.

- Buğday üretiminin pazarında, verilen fiyatla da, alım rolü ile de kamu etkinliği vardır. Bu görevin sürmesi için kaynak gereklidir, fiziki alım olanağı gereklidir.

- Oysa, kamu finansman açığı 1980 başında olduğu gibi, bugün de ekonominin temel sorunlarının başında gelmektedir. Bu durum hemen her çevrece bilinmekte ve yetkililerce de kabullenilmektedir. Kısacası, kaynak yokluğu tüm desteklenen ürünlerin de olduğu gibi, buğdayın da karşındadır.

- Bir an için, kaynak bulunduğu varsayılsa bile, alınan materyali depolamak ve korumak bile başlı başına ciddi bir sorundur.

- Bu konuda ödevli olan TMO'nun 1990 ürünü için sağladığı dış kaynağın geri ödemesini de gerçekleştirememiş olması aşılması gereken önemli bir sıkıntıdır.

- Bütün bu koşullar karşısında bile, kanımız odur ki güncel sorunlara kısa geleceklî çözümlerin de, dönemsel sorunlara uzun erimli çözümlerinin de üretilmesi mümkündür.

- 1991 ürününün yüksekliğinin faturası, bunda hiçbir vebali olmayan üreticiye çıkarılmaz, oda'mız uzmanlarınca yapılan değerlendirmelere göre İç Anadolu koşullarında 550.-TL/Kg. Güneydoğu Anadolu koşullarında 690.-TL/Kg'lık maliyet belirlenmeleri yapılmıştır. Üreticiler en azından bu maliyetlere göre beklenti içindedirler. Belirleyici bölge olması bakımından İç Anadolu baz alınacak olur ise ikinci sınıf ekmeçlik buğday için maliyetin üzerine %30 üretici kârı ile en az 715. TL/Kg'lık ortalama destek fiyatının realize edilmesi yaşanan fiziki koşulların gereğidir.

- Bir başka yaklaşım olan geçmiş yıl fiyat enflasyon oranı ilişkisi geçerli kılınacak olur ise daha yüksek bir fiyata varılması gerekmektedir. 1990'da II. grup ekmeçlik buğday için ortalama 500.TL/Kg'lık fiyat geçerli olmuştur. 1990-1991 Mayıs ayları arası bir yıla ilişkin enflasyonun %55 olması kabulü ile 1991 ürünü için yaklaşık 775. TL/Kg'lık bir fiyatın oluşması gerekmektedir.

-Fiyat belirlemelerinin tavan olduğu, özellikle koşullara direnemeyen küçük ve orta işletmelerin ilan edilenlerin çok altında değerlerle ürün sattıkları dikkate alınacak olur ise geniş üretici açısından önemi daha iyi kavranacaktır.

Buğdayın sorunu, günün çözümlüyle bitmeyecektir. Raporumuz bir önceki bölümde özetlenmeye çalışılan gelişim doğrultusu genelinde buğday için de uzun geleceğē dönük köktenci önlemler şimdiden gündeme gelmelidir.

- Buğday üretimi genel üretim planlaması projeksiyonu çerçevesinde iç ve dış pazarlar değerlendirilerek uzun verimli dönemler için yönlendirilmelidir.

- Üretimin planlanması sürecinin başarısı için üretici örgütlenmesi çok temel bir yapı olarak düşünölmelidir. Üreticiler ekonomik örgütleri aracılığıyla planlama sürecine doğrudan katılmalıdırlar.

- Desteklemeler seçici yaklaşımlara dönüştürölmeli, örgütlenmeyi, teknoloji kullanımını, verimliliğē, kaliteyi özendirici nitelikler kazanmalıdır. Bu kapsamda, bölgelere göre fiyat verilmesi yaklaşımı da her yönüyle ciddi olarak tartışılmalıdır.

- Fiyatlama mekanizması, özellikle politiköltür tarımın yapılacağı yörelerde seçeneç ürünlere yöneltilmeli, bu üretim planlaması genel çerçevesi içerisinde realize edilmelidir.

- Destekleme fiyatları maliyetler, enflasyon ve ekonominin genel dengeleri gözetenerek saptanıp sürdürölmeli, piyasa koşullarına uyum elastikiyeti düşük üretim, serbest piyasanın denetimsiz çarklarına teslim edilmemelidir. Sanayi ve ticarete karşı daha düşük verimle yetinmek durumunda olan üreticiler hem bu kesimler hem de üstün verim -düşük maliyet- olağüstü desteklerle korunan yabancı ölkē üretimleri karşısında haksız rekabetle ezdirilmemelidir. Kısaca, desteklemeler kalkmamalı, fakat çağdaş koşullarda geliştirilmelidir.

- Geçimini buğday üreticisi olarak sürdürmek zorunda olan, çiftçiler saptanmalı, bunların desteklenmelerine öncelik tanımalıdır.

- Yetersiz verim, yüksek maliyetin getirdiğē zorlukların kesin giderilmesi için enflasyonun düşmesi önkoşuldur. Üretim maliyetinin azalması ve teknolojik girdi kullanım oranının artarak verimin yükselmesi için gübre, ilaç, tohum vb. girdilerin fiyatlarının daha gerçekçi desteklemelerle üreticiye yansıtılması ve denetlenmeleri gelişmenin olmazsa olmaz koşuludur.

- Yeni pazar anlamında, çözülen Sovyetler Birliğı'nin daha özerk davranmaya başlayan ölkeleri, Ortadoğū ve Afrika çok daha ciddi etüdler ve kurulacak sağlıklı ilişkiler ile araştırılmalıdır.

Tarım ve Köy İşleri Bakanı Sayın Necmettin Cevheri'ye Sunulan Görüş ve Öneriler Raporu

1. GİRİŞ

Ziraat Mühendisleri Odası kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olmanın sorumluluğu ile meslektaşlarımızın büyük çoğunluğu bünyesinde barındıran Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile ilişkiler kurmayı ve geliştirmeyi mesleki sorumluluğunun gereği saymaktadır.

Çalışanlarıyla işsizleriyle binlerce Ziraat Mühendisinin hak ve yararlarını demokratik mekanizmalarla aramak, Oda'mızın temel yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın gereği olarak gerek meslektaşlarımızın sorunlarını aktarmak, gerekse meslek toplumunun teknolojik birikimini değerlendirmeye sunmak açısından Bakanlık'la ilkeli ilişkiler kurulması, üzerinde birleşilen ortak yöntemimizdir.

T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasa'sı uyarınca 1954 yılında kurulmuş demokratik bir meslek kuruluşudur. Demokratik örgüt niteliğinin yanında, taşıdığı ikinci bir ayırıcı özelliği ise Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan biçimiyle "kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu" olmasıdır. Bu konumuyla Türkiye'deki tüm Ziraat Mühendislerinin tek yasal temsilcisi ve örgütü olan Oda'mız 16.000 kayıtlı üyesine karşı duyduğu demokratik sorumluluğunun da kamu hukukundan kaynaklanan yasal yükümlülüklerinin de bilincindedir. Bu bilinç ile Kamu Yönetim - Oda ilişkilerinin hem kitlemizin yararları hem de kamusal fonksiyonlar bakımından geliştirilmesine katkıda bulunmak, Yönetim Kurulumuzun görevi süresince benimseyip, yaşama geçirmeye çalıştığı ilkeli bir tutumdur.

2. BAKANLIK-ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI İLİŞKİLERİNİN GELİŞME DOĞRULTULARI:

Ziraat Mühendisleri Odası Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının tarım sektörü ve ülke ekonomisi yararına gördüğü çabalarına katkıda bulunmayı ulusal ödev saymaktadır. Bu doğrultudaki her türlü çalışmada Oda görüşlerinin dile getirilmesine olanak sağlanmasını ise Bakanlık Yönetiminden beklemektedir.

Esasen Anayasa da öngörülen "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu" olmak misyonu, büyük ölçüde kamusal çalışmalara katılmakla gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda gerçekleşmesi beklenen ilişkilerle ilgili görüşlerimiz, alt başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur.

2.1. Yasa, tüzük, yönetmelik, genelge, yönerge ve benzeri yönetsel düzenlemeler sırasında, uzman kuruluş olarak ve tüm ziraat mühendisleri adına Oda'mız görüşleri de değerlendirilmelidir.

2.2. Bakanlık'ça gerçekleştirilen çeşitli uzmanlık kurul, komite ve komisyonlarının çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla, Oda temsilcilerinin katılmalarına da olanak tanınmalıdır.

2.3. Teknik, bilimsel ve yönetsel özellikle, topluma açık ve genel nitelikli, kongre, seminer, sempozyum, konferans, panel, tören ve benzeri her türlü resmi toplantıda, Bakanlığın hizmetlerini gerek merkez gerekse taşra düzeyinde en büyük ölçüde üstlenmiş olan bir mesleğin yasal örgütünün de temsili gerçekleştirilmelidir.

2.4. Mesleki çalışmalarımız için Bakanlık merkez ve taşra kuruluşlarıyla yapılacak yazışmalarımızın sonuçlandırılması açısından, Oda'mızın da kamu hizmeti yaptığını gözetilen bir anlayışın geçerli kılınması, bu yaklaşımla yazılarımıza karşılık verilmesi sağlanmalıdır.

2.5. Büyük çoğunluğu Bakanlık, merkez ve taşra birimleri ile bağlı ve ilgili kuruluşlarda çalışan meslektaşlarımızla kurulması zorunlu olan Oda Üye ilişkilerinin gerçekleştirilmesi çabalarımıza yardımcı olunmalıdır.

2.6. Merkez ve taşra kuruluşlarınca çıkarılan her türlü teknik ve bilimsel yayın meslektaşlarımızın bilgilenmeleri ve yararlanmaları bakımından düzenli olarak Oda'mıza da gönderilmelidir.

2.7. Oda'mız yayın organı Tarım ve Mühendislik Dergisi'nin Bakanlıkta ödevli meslektaşlarımıza ulaştırılması hususunda yardımcı olunmalı, hiç değilse kimi yetkililerin dergi dağıtımını zorlaştırıcı davranışları giderilmelidir.

2.8. Meslektaşlarımızın Oda çalışma ve aktivitelerine katılmaları anlayışla karşılanmalıdır.

2.9 Üye meslektaşlarımızdan aidatlarının maaşlarından kesilmesine rıza gösterenlerin aidatlarının bordrodan kesilmesini sağlamak üzere Bakanlık merkez ve taşra kuruluşlarına bir genelge gönderilmesi, meslek kuruluşu- kamu yönetimi ilişkilerinin güçlenmesi sonucunu doğuracak çok önemli ve anlamlı bir tutum olacaktır.

3. İstihdam Sorunları ve Ziraat Mühendisliği Yetki ve Tüzüğü'nün Çıkarılması:

3.1 Nüfusumuzun %45'ini, çalışan nüfusun %50'den fazlasını kapsayan tarım kesiminin ülkemiz ekonomisindeki ağırlığı devam ettirmektedir. Artan nüfusumuz ve uluslararası tarım ürünü pazarlarındaki rekabet ortamı dikkate alındığında, diğer kesimlerde olduğu gibi tarım kesiminde de yüksek verimli ve kaliteli mal üretiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Tarımımızın bu doğrultuda gelişmesi ise ancak teknoloji geliştirilmesi ve kullanılması ise yeterli sayıda ve nitelikte teknik eleman sağlanması ve çalıştırılmasına bağlıdır.

Ülkemizin somut kolulları, tarımda teknik eleman sayısının artması gerektirdiği halde; izlenen istihdam politikaları ve tarım eğitimi politikaları ziraat mühendisliği istihdam konusunda ciddi sorunlar yaratmıştır. Bu nedenle, araştırma çalışmaları başta olmak üzere Bakanlığımızın, ziraat mühendislerinin işlendirilmesi ve görevlendirilmesi konusunda bundan böyle daha olumlu bir yaklaşım içinde olacağına inanıyoruz.

3.2 Tarımsal Öğretim ve Sorunları:

Günümüzde ziraat fakültesi sayısı ondörde ulaşmıştır. Tarım hizmeti gören kamu kurum ve kuruluşlarının, tarım sektörü sorumluluklarının, fakültelerin ve ilgili meslek kuruluşlarının eğilimlerini gözlemleyen ve önemsemeyen, gündelik YÖK politikaları tarımsal eğitimi giderilemez açmazlara sürüklemiştir. Mevcut fakülteleri geliştirmek varken, aynı agro-ekolojiye sahip bölgelerde yeni fakülteler açmak, gelişme bir yana, eğitimde sağlama ve niteliksizleşme sonuçlarını yaratmıştır.

İzmir'de Ege varken Aydın'da, Samsun'da 19 Mayıs varken Tokat'ta, Bursa'da Uludağ varken Tekirdağ'da, Erzurum'da Atatürk varken Van'da, Adana'da Çukurova varken Kahramanmaraş'da ve Başkent'te Ankara Ziraat Fakültesi varken Konya'da yeni fakültelerin kurulması açık bir plansızlık ve programsızlık örneğidir. Kahramanmaraş'da olduğu gibi bir ilkokulun tabelasının değiştirilmesiyle fakülteleştirmesi, bir başkasına da yönetici atayıp müdür vererek fakülte oluştuğunu söylemek açıkça ciddiyetsizliktir. Gelişmiş alt yapı ve öğretim kadrosuna gereksinim duyan bir öğretim dalının böyle sorumsuz yaklaşımlarla yönlendirilmesi, ciddiyetsizlikten de öte, ülke tarımına karşı kayıtsızlıktır ve tarım sektörüne sayısız hizmetler üretmiş önemli bir meslek dalına karşı saygısızlıktır.

3.3. Tarımsal Öğretim ve İstihdam Sonuçları:

Tarımsal öğretim sürecinin getirdiği iki önemli olumsuzluk vardır. Bunlardan bi-

rincisi ziraat mühendisi sayısında meydana gelen ve bu gidişle önlenemeyecek olan hızlı artış, ikincisi ise formasyon gerilemesidir.

1983-1990 yıllarını kapsayan 5. ve 6. plan döneminde 14 fakülteden toplam 14.000 ziraat mühendisi mezun olmuştur. Dönem içinde Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının aldığı ziraat mühendisi sayısı ise 850 civarındadır. Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşları ile diğer kamu kuruluşları ve fakültelerin yarattıkları istihdam da gözétilirse dönem boyunca kamuda iş bulan meslektaşlarımızın toplam 3000 dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Özel kendi adına ya da başkalarına bağımlı olarak tarımda iş bulanların da olduğu kabulü ile yine de 11.000 dolayında meslektaşımızın işsiz veya tarım dışı işlerde çalıştığı sanılmaktadır.

3.4. Ziraat Mühendisleri İstihdam Olanakları:

Türkiye tarımı çağdaş gelişmeleri bünyesine aktarması açısından kamu kesiminde de özel kesimde de giderek daha yoğun ziraat mühendisi istihdam etmek zorundadır. Bugün bile, kimi çevrelerce yaratılmak istendiğinin aksine Türkiye'de Ziraat mühendisi iş gücü fazlası yoktur. Tersine % 3 dolayında artan kocabir nüfusu besleyen, toplam nüfusun yarısını barındıran, sanayimize kaynak yaratarak dinamik oluşturan tarımın çağdaş gelişme düzeyine ulaşması, her şeyden önce eğitilmiş tarımcıların etkili ve fonksiyoner kılınmalarına bağlıdır. Sorumsuz saldırlarla günden güne azalan doğal kaynaklarımızın rasyonel kullanımı ve en az maliyetle en yüksek verimin alınması, teknolojik devrimlerin sektöre yansıtılmasıyla bağlantılıdır. Teknoloji aktarımının yolu ise teknik gücün yeterince, yerinde ve doğru kullanımından geçmektedir. O açıdan Ziraat Mühendisleri Oda'sına göre Türkiye de yaşanan, ziraat mühendisliği iş gücü fazlası değil, eksik istihdamdır.

Dünya biyolojik şifre çağı devrimlerini yaşarken, Türkiye bu olgunun dışında kalamaz. Ekonomisinin gelişmesi açısından da, hızla artan kocaman nüfusunu doyurmak bakımından da bu teknolojiyi kullanmak zorundadır. Açıklanan nedenlerle, tarımda eksik teknik eleman istihdamını giderici yaklaşımlar sonotlaşmalıdır. Devletin tarıma ilişkin kamu hizmeti sorumlulukları azaltılmamalıdır. Bu eğilime paralel olarak kamu kesimi istihdam olanağı genişletilmelidir. Gerekirse işletme bazı sorumluluklarına kadar yaygınlaşan kamu etkinlikleri tartışılmalıdır.

3.5. İstihdam açısından, 7472 sayılı Kanun'un öngördüğü Ziraat Mühendisliği Yetki Tüzüğü yaşamsal önem taşımaktadır. Oda'mızca hazırlanan ve yasa hükmü uyarınca Bakanlık - Ankara Ziraat Fakültesi ve Ziraat mühendisleri Odası ortak komisyonca olgunlaştırılan Tüzük tasarısının hukuki süreci tamamlanmıştır. Tasarı Bakanlıklar ve Danıştay görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu'nun onayından geçmiş ve resmi gazetede yayımlanmak üzere bulundurulmaktadır.

Yetki Tüzüğü, ağırlıklı olarak özel kesimde ziraat mühendisi istihdamına yasal temel oluşturmaktadır. Toprak ve su kaynaklarının kullanımı ve gelişimi konulu projelendirme ve uygulamalardan - tohumluk üretimi ve pazarlanmasına, tarım alet - makinası, ilaç, gübre, hormon, damızlık v.b. girdilerin üretim ve pazarlanmasından - tarım işletmesi projelerinin yapılmasına, sulanan tarım topraklarının rasyonel kullanımından - tarıma yönelik ve tarıma dayalı sanayii konularına kadar, daha sayılabilecek bir çok alanda ziraat mühendislerini yetkili ve sorumlu kılmakta olan Tüzüğün uygulanmaya koyulması, tarımda giderek gelişen teknolojinin yaygınlaştırılması ve doğru kullanılması açılarından son derece belirleyicidir. Hangi genel politika uygulanırsa uygulansın, tarımda atılımın ön koşulu olan teknolojinin yeterince ve doğru kullanılması, beraberinde çok ciddi ölçekte katma değer ve ekonomik büyüme sonuçlarını da üretecektir. O nedenle, söz konusu Tüzüğün uygulanması kurallarının bir an önce belirlenmesi, bu konuda Bakanlık, - Oda'mızın birlikte çalışmasını sağlayacak demokratik katılım mekanizmasının geçerli kılınması yararlı bulunmaktadır. Bakanlığımızın yönetim ve denetimi kapsamındaki hiz-

metler arasında, ziraat mühendislerinin istihdamını Tüzük gereği zorunlu kılan bütün durumlarda, bu zorunluluğun Bakanlık merkez ve taşra kuruluşlarında eksiksiz aranması, aynı ölçüde yararlı görülmektedir.

3.6. Ziraat Mühendisliği ünvanının özel alanda kullanımı ve Oda üyeliği zorunluluğu:

Bu önemli düzenlemelerin ziraat mühendisi - Ziraat Mühendisleri Odası ilişkileri açısından da önemli sonuçları olacaktır. Bilindiği gibi 6235 sayılı TMMOB Kanunu ve Kanunu değiştiren 66 ve 85 sayılı kanun hükmünde kararnameler mühendislerin mesleki çalışmaları için ilgili odalara üye olmaları zorunluluğunu getirmiş, yalnızca kamu çalışanları için üyeliği isteği bırakmıştır. Kanuna göre özel tohumculuk işletmesinde veya pazarlamasında çalışan ziraat mühendisi de Bakanlığa sunulan tarımsal projeleri hazırlayan ziraat mühendisi de bu formasyonu ve ünvanı kullanmak için Ziraat Mühendisleri Oda'sına üye olmak zorundadırlar. Ziraat Mühendisliği Kanunu'nun verdiği yetkiye göre kamu görevi yapan meslektaşlarımızın özel proje yapmaları halinde bile, kamu görevi için zorunlu olmayan üyelikleri, özel proje yapımı için zorunluluktur. Açıklanan nedenlerle, 6235 sayılı Kanun'un 33. maddesinde öngördüğü Ziraat Mühendisleri Odası üyeliği koşulunun gerek tohum üretimi ve pazarlaması, gerekse Bakanlığa sunulan projelerin imzalanması hizmetleriyle ilgili olarak aranması gerekmektedir. Uygulama, Türkiye çapında olduğundan, yasal zorunluluk olan Oda üyeliği hususu ancak Bakanlığın konuyla ilgili birimleri tarafından aranabilir. O nedenle, gerek özel kişi ve bürolarca hazırlanan tarımsal projelere imza atan, gerekse tohum üretim ve dağıtım firmalarında sorumlu olarak görev alan ve gerekse ziraat mühendisi ünvanını başka alanlarda da özel olarak kullanan meslektaşlarımızın Oda üyesi olup olmadıkları konusunda Bakanlık taşra kuruluş görevlerinin yardım ve igilerine gerek duyulmaktadır.

Anılan hizmetleri gören ziraat mühendislerinin Oda Üyesi olmaları koşulunun aranması doğrultusunda bir genelge çıkarılması, hizmetlerin teknolojik denetimi açısından olduğu kadar, kanun hükmüne aykırı ünvan ve formasyon kullanımının önlenmesi açısından da son derece yararlı olacaktır. Meslek toplumumuzun korunması gereken prestij açısından, bu konuda Sayın Bakan'ımızdan özel ilgi bekliyoruz.

4. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, bağlı ve ilgili kuruluşlarda görevi ziraat mühendislerini özülk hakları sorunları:

Bakanlıkta görevli ziraat mühendislerinin istihdam biçimi, statü, ücret ve benzeri sorunları önemli ölçüde kurumsal düzenleme ile ilintili olduğundan, ayrıntılı ve uzun geleceği amaçlayan görüşlerimizi, Bakanlık örgüt yapısına ilişkin değerlendirmemizle birlikte daha sonra sunacağız. Bununla birlikte, şu aşamada meslektaşlarımızın karşısında bulunan güncel sorunları kısa başlıklar olarak sunmayı ve Bakanlığımız yetkiler çerçevesinde çözümler dilemeyi uygun buluyoruz. Konuya ilişkin daha önce Bakanlığa aktarılan görüşlerimizi de ilişikte sunuyoruz.

4.1. Kurumlar arası dengesizlik:

Bakanlığa bağlı genel bütçeli, katma bütçeli ve KİT Statülü örgütlerin ziraat mühendisi istihdam biçimleri arasında önemli farklar bulunmaktadır. Özellikle sözleşmeli personel çalıştıranlarla, çalıştırmayanlar arasında, ikinciler aleyhine önemi maddi olumsuzluklar bulunmaktadır. Giderek aynı meslek mensupları arasında da farklı statüler yaratacak uygulama, uniform bir modele dönüştürülmelidir.

4.2. Merkez - Taşra Dengesizliği :

İlişik raporlarımızda da sergilendiği üzere merkezde çalışan meslektaşlarımız taş-

radakilere göre büyük parasal kayıplarla karşı karşıyadır. Yalnızca yan ödeme uygulamasından ötürü birkaç yüzbin lira civarında merkez aleyhine bir fark bulunmaktadır. Merkeze gelenlerin, uzun mesleki birikim ve uygulama deneyimi olduğu veya akademik formasyon kazanmış bulunduğu biline biline sürdürülen yanlışlık giderilmelidir. Nitelik sahibi birimi sahibi olmak, bir anlamda kurmay hizmet görmek, cezalandırılmamalıdır. Bu doğrultadaki çabalarımıza ilgi duyan Bakanlığımız yetkililerini kutluyoruz. Özel hizmet tazminatı uygulamasında ortaya çıkan bugünlerde sonuçlanmasını umduğumuz çalışmaların artık kurumsallaşmasını bekliyoruz.

4.3. Meslekler arası denge:

Aynı Bakanlığın, aynı biriminde, benzer hizmet gören meslekler arası dengesizlik iş barışı açısından da sorunlar yaratmaktadır. Gerek merkezde gerekse taşrada yeteriner hekim arkadaşlarımız için geçerli sayılan doktora ve uzmanlık formasyonlarının, meslektaşlarımız için de uygulanması gerekir. Özellikle yan ödeme uygulamalarında ortaya çıkan bu dengesizliğin giderilmesi için yan ödeme kararlarının değişmesi çabalarında bulunulmasını bekliyoruz.

4.4. Yan ödeme Kararnamesinin yarattığı sorumlular:

İlişikteki raporlarımızda ayrıntılı olarak sunduğumuz üzere Devlet memurları yan ödeme kararnameşi genelde bir çok mühendislik dalı için özelde de ziraat mühendisliği için kabul edilemez, ayrımcı çifte standartlı hükümler taşımaktadır.

Hiç bir meslek gurubu için yapılmadığı halde, teknik hizmetler gereksiz biçimde ayrıntılandırılmış, "diğer yerlerde çalışanlar" gibi garip statüler geliştirilmiştir.

Kararnamenin 4. maddesinin H ve I bentlerinde "arazi" ve "kontrol hizmetleri" tanımları yapılırken, başka hizmet biçimlerinde görülmeyen barajlar konulmuş, kısıtlamalar getirilmiştir.

Hiç bir hizmet türü için ayrıntılı açıklama yapılmazken, arazi kavramına yılda mimimum 90 gün belediye sınırı dışında hizmet barajı konmuştur. Bu yaklaşım Anayasal eşitlik ilkesine açıkça aykırıdır ve çifte standart uygulamasıdır.

Mühendislik etkinliklerinin gün gün gelişip, akıl almaz boyutlara vardığı çağımızda, proje kontrolleri yalnızca büroların dışında yapılır, bürolarda kontrol olmaz demek, gerçekçilik değildir. Mühendislik alanı çalışmaları, planlama aşamasında da, uygulama kontrolü aşamasında da zaman zaman bürolarda yapılmaktadır ve bu böyle olmak zorundadır. Bu uygulama zorunluluğuna rağmen mühendislerin teknik bürolarında sürdürdükleri kontrol hizmetlerini yok sayan Kararname anlayışı kesinlikle değiştirilmelidir.

Kararnamenin getirdiği önemli bir mesleki sorun ise açıkça yazmakla birlikte tarım dalında proje çalışması olmayacağı yansıtan anlayıştır. Bu anlamda Tarım ve Köyüşleri Bakanlığının da projeli çalışma yapmadığını söylemek isteyen bir yaklaşım, baştan sona haksız ve yanlıştır. Kararnamenin II. sayılı cetvelinin 3. sırasıda; "İnşaat, makina, elektrik, maden jeoloji ve kimya dallarında proje çizimini" ve 1. sırada sayılan hizmetlerin kesin hesap, keşif ve uygulama işlerini kapsamaktadır. Maddede ziraat mühendisliği ve tarım disiplini yoktur. Madde çok açıkça tarımda proje olmaz demektedir. Bu sakat mantık daha fazla geçerli kalmamalıdır. Bakanlığın proje çalışması yapmadığı anlamına gelen bu yaklaşımın haksız sonuçları giderilmelidir. Yeni hazırlanacak yan ödeme kararnameşinde, üstte özetlediğimiz sakıncaların yer almaması için Bakanlığımız gereken aktiviteyi göstermelidir. Bu yalnızca bir meslek mensuplarının haklarının korunması açısından değil, onun kadar Bakanlığın yaptığı hizmetlerin kanıtlanması, kabul ettirilmesi bakımından da zorunludur. Ziraat Mühendisleri Odası, bu konuları yargı organı katında dava konusu etmiştir. Bununla birlikte yeni düzenlemelerde, yaşanan sakıncaların giderilmesi yolundaki Bakanlık çalışmalarına her anlamda yardımcı olmaya hazırır.

5. Ziraat Mühendisleri Odasının toplumsal ve teknolojik sorumluluğu:

Oda'mız üyelerinin hizmet ürettiği tarımın sorunlarına yabancı kalmayı toplumsal sorumluluğu anlayışın gereği saymaktadır. Meslek toplumunun çeşitli uzmanlık alanlarındaki birikimi ve deneyimlerini kamuoyuna, yetkililere ve tüm ilgilenenlere aktarmayı mesleki ödev bilmektedir.

Özetlemeye çalışılan bu anlayış, görev dönemimiz boyunca her alandan yaşama geçirilmeye çalışılmıştır.

Tohumculuğun tüm sorunlarının enine boyuna ele alındığı, bilimsel ve teknik nitelikli bir sempozyum düzenlenmiştir. Sunulan bildirilerin gerçekleşen demokratik tartışmalarla bütünleştiği sempozyum, kitap haline getirilerek kalıcılık ve yaygınlık sağlamıştır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın kuruluşundan - günümüze kadar geçirdiği değişim, Türkiye tütüncülüğünün sorunları, tarımsal eğitimin açmazları, GAP ve toplumsal değişme gibi önemli konular ilgili uzman meslektaşlarımızın sunuşlarıyla, "söyleşi" programları olarak gündeme getirilmiş ve geniş geniş tartışılmıştır.

Çevre ve beslenme sorunları, kırsal alanda örgütlenme, tüketicinin korunması, kamulaştırma yasası hazırlıkları, AT'na giriş öncesinde tarım politikaları gibi güncel ve yaşamsal konularda seminer, açık oturum ve panel gibi etkinlikler gerçekleştirilmiş, konularla ilgili çeşitli kesimlerin görüşleri tartışılarak ulusal yararlar adına sonuçlar üretilmeye çalışılmıştır.

Basın toplantıları, basın duyuruları ve Oda yayın organı Tarım ve Mühendislik Dergisi aracılığı ile tüm tarımsal konularda meslek görüşleri aktarılmaya çalışılmış, özellikle çevre bozulması ve tarıma etkileri, bitkisel ve hayvansal hormon kullanımının yarattığı sorunlar, beslenme ve gıda sorunları, tarımsal öğretim ve isdiham, kuraklık, destekleme politikaları, tarım girdileri ve benzeri konularda uzmanlarımızın birikimlerine dayalı değerlendirmeler yapılmış, çözümleme seçenekleri tartışılmıştır.

Ziraat Mühendisliği 3. Teknik Kongresi 8 - 12 Ocak 1990 tarihlerinde toplanmıştır. Çok geniş katılım ve ilgi derleyen kongremizde tartışılan bildiriler kitap haline getirilerek tarımsal literatürümüze önemli bir kaynak eser kazandırılmıştır.

1991 yılı Tarım Haftası çerçevesinde gerçekleştirilen 1890-1990 dönemi Türkiye Tarımı Sempozyumunda yapılan sunuş ve tartışmalarda kitap haline getirilerek yayımlanmış, yine bu yıl yapılan 2. Hayvancılık Kongresi çalışmaları da basılı hale getirilmiştir.

1990 Dünya Gıda Gününde gerçekleştirilen Gıda ve Denetim Sempozyum'u da kitap haline getirilerek kalıcılığa dönüştürülmüştür.

13-15 Kasım 1991 tarihlerinde yapılan Gıda Sanayii Kongresi, sektörün tüm kesimlerinin katılımlarıyla çoğulcu bir yapı halinde gelişerek sürdürülmüş ve Gıda Sanayii Sergisi ile zenginleşmiştir. Anılan Kongre'de en kısa zamanda yayın haline getirecektir.

6. Güncel iki konu: Tarım topraklarının talanı ve tarımcı olmayan tarım yöneticileri:

6.1. 11 Mart 1989 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan "Tarım topraklarının amaç dışı kullanımına ilişkin Yönetmelik" 23 Şubat 1990 ve 2 Ekin 1991 tarihli iki değişiklik ile verimli ve sulanan toprakların tarım amacı dışında kullanılması, hatta yağmalanması sonucunu yaratacak doğrultuda değiştirilmiştir. Değişikliklerle, yalnızca birinci ve ikinci sınıf arazilerin değil, Devletçe sulama yatırımı götürülmüş, sulanan alanların bile ticari ve sanayi amaçlarıyla kullanılmasının yolu açılmıştır. Esasen, son derece sınırlı olan verimli tarım alanlarının talanı demek olan bu tutum, toplumun yararı adına cinayettir ve 45.

maddesinde "Devlete tarım topraklarının amacı dışında kullanılmasının önlenmesi görevini" veren T.C. Anayasasına aykırıdır. Bu vahim değişimin derhal durdurulmasını, Yönetmelik değişikliğinin iptal edilmesini toplumumuz ve tarım sektörümüz adına diliyoruz.

6.2. 1983'ler sonrası başlayan bir eğilimle Türkiye tarımına yön vermek, gelişim projeksiyonları oluşturmak, bunları uygulamak ve denetlemek gibi son derece kapsamlı sorumlulukları bulunan Bakanlığımız, tarımcı olmayan kimselerin yönetimine sokulmuştur. Müsteşar'dan, KİT yöneticilerine kadar, teknik formasyonu, tarımcı formasyonuna sahip olmayan, sayın kişiler, ülke tarımına yön verecek kuruluşları yönetir olmuşlardır. Bugün bile Türkiye Ziraat Kurumu, Yem Sanayii, Toprak Mahsulleri Ofisi, Et Balık Kurumu, Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu gibi tarımsal girdi üreten ve pazarlayan, tarım ürünü değerlendiren hiç bir KİT'in başında ziraat mühendisi ve de tarıma teknoloji aktaran bir başka teknik mesleğe mensup yönetici bulunmamaktadır.

Tarım açısından böylesi önemli fonksiyonları bulunan kuruluşlarda, tarımla hiç bir ilgileri bulunmayanların yönetici olmaları bilimsel ve objektif hiç bir gerekçeye dayanmamaktadır. Adı geçen kuruluşların geçmişinde de rastlanmayan ve yönetim geleneklerine de aykırı olan bu uygulamanın yeniden değerlendirilmesini, ziraat mühendisliği formasyonu gerektiren bu görevler için hem meslek hem de uzmanlıkları yeterli olmayan görevlendirmelere izin verilmemesini, ziraat mühendisliği toplumu adına diliyor ve bekliyoruz.

Mahir GÜRBÜZ

T.M.M.O.B.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Başkanı

Türkiye Tarımı Sorunlar - Çözümleyici Yaklaşımlar

SORUNLAR - POLİTİKALAR

I- GENEL DEĞERLENDİRME:

Türkiye gibi ekonomisi halen büyük ölçüde tarıma dayalı ülkelerin kalkınmasında tarım kesimine büyük görevler düşmektedir. Ülke nüfusunun giderek artan besin maddeleri ihtiyacını karşılamak, tarıma dayalı yerli sanayinin işleyeceği hammaddeleri sağlamak, sanayileşmek için gerekli yatırım mallarına ödenecek yeterli döviz ve gerekli sermaye birikimini yaratmak, tarımdan beklenmektedir. Diğer taraftan, tarım halen nüfusun yarısından çoğunun işidir, geçim kaynağıdır. Ayrıca tarım nüfusu, sanayi mallarının önemli bir kullanıcısı ve tüketicisi grubunu oluşturmaktadır. Bu bakımlardan, sadece ekonomik nedenlerle değil, aynı zamanda sosyal nedenlerle tarımsal sorunlara çözüm bulmanın sağlıklı ve dengeli bir ekonomik gelişmenin gerçekleşmesi için, gerekli bulunduğu açıktır.

Tarımın bu önemine karşın, 1980 sonrası dönemde artık sanayileştik türünden abartılı yorumlarla tarıma ayrılan kaynaklar azaltılmıştır. Sektör devletin koruyucu ve destekleyici işlevinden yoksun bırakılarak, serbest pazar ekonomisi kurallarına terkedilmiştir. Desteklenmelerin kapsamını daraltıp, fiyatları düşük tutan, için ticaret hadlerini tarım ürünleri aleyhine geliştiren, girdi fiyatlarını serbest piyasa koşullarına terkederek fiyat politikalarıyla, tarım söktörü üretken olmayan ticaret kesimleri hesabına, sürekli kaynak yitirmiştir. Türkiye tarımının kendine özgü özellikleri dolayısıyla serbest piyasa kurallarıyla yönlendirilmesinin pek kolay olmadığını, bunun yapısal sorunların derinleşmesine ve kırsal kesimin yoksullaşmasına neden olduğunu, 1980-1991 döneminde yaşayarak öğrenmiş bulunuyoruz. Zaten, Dünyanın hiçbir ülkesinde tarım kesimi serbest piyasasının vahşi kurallarına bizim Türkiye'de olduğu gibi bırakılmış değildir. Gelişmiş batı ülkeleri, örneğin Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Topluluğu ülkeleri bile tarım sektörlerini halen büyük ölçüde korumaya ve desteklemeye devam etmektedir. Bu itibarla, Cumhuriyetten beri gerçekleştirilen büyük boyutlu gelişmelere karşın, gelişmiş ülkelerdeki düzeye ulaşmamış tarım sektörümüzü ihmal eden bir gelişme ve kalkınma politikası ülkemiz için düşünülemez.

Sorunlar ve Öneriler:

Ülkemiz ekonomisinde önemli yeri olan ve büyük bir nüfusun geçim kaynağı ve yaşam tarzı olan tarım sektöründeki sorunlar ve bunlarla ilgili politika önerilerimiz kısaca aşağıda belirtilmektedir.

II. TARIMSAL YAPI:

Ülkemizde toprak ve su kaynakları potansiyelinin korunması ve kalkınmasına ilişkin büyük sorunlar vardır. Ekonomik olarak tarım yapılabilecek toprakların sınırına varılmış bulunmaktadır. İşletmeye elverişli toprakların % 80 gibi büyük bölümünde erozyon, çoraklaşma ve drenaj eksikliği gibi çok önemli sorunlar bulunmaktadır. Arazi kullanımında yanılğı ve çelişkiler vardır. Sulamaya elverişli 8,5 milyon hektar arazinin ancak 3,8 milyon hektarı sulanabilmektedir. Kullanım yetenğı bakımından orman ve mera olması ve işlenmesi gereken 6 milyon hektarlık bir alan işlenmeli tarım altındadır. Buna karşın mera ve orman alanlarından da bir kısım arazinin işlemeli tarım içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Kentleşme, sanayileşme ve turizmin gelişmesi tarımsal toprakların tarımsal amaçların dışında kullanımını giderek hızlandırmaktadır.

Tarımsal işletmeler çoğunlukla küçük ve orta boy işletmelerden oluşmaktadır. 1980 yılında yapılan tarım sayımı sonuçlarına göre işletme sayısı 3,6 milyonu aşmış ve çiftçi başına düşen arazi genişliği 62,4 dekara ulaşmıştır. İşletmelerin % 28,4'ü 20 de-

kardan, % 61'i 50 dekardan daha küçüktür ve bunlar işlenen toprakların % 20'sini ilemektedir. 100 dekardan küçük işletmeler % 82 oranındadır. Bu rakamlar Türkiye tarımını küçük ve hatta marjinal işletmelerin karakterize ettiğini ve tarımda dengesiz bir toprak dağılımının bulunduğu göstermektedir. Bu işletmeler de ayrıca çok parçalı ve dağınık bir durumdadır. Miras yoluyla bölünmeler ise işletmelerin daha da küçülmesine neden olmaktadır. İşletmelerin % 20'yi aşan bölümü topraksızdır. Köyden kente göçü hızlandıran bu durum tarımdaki gizli işsizliği, kentte açık işsizliğe dönüştürmektedir.

Mera arazisi giderek azalarak 21 milyon hektara düşerken hayvan varlığımız sürekli artmıştır. Sonuçta meraların yüzde 92 gibi büyük bölümü mera niteliğini yitirmiş, erozyon büyük boyutlara ulaşmıştır.

Türkiye tarımının bugünkü yapısı gerçekte uzun bir tarihsel geçmişin kalıntısı ve uzantısıdır. Bugün ülkemiz mevzuatında tarım hukuku yönünden büyük boşluklar vardır. Yurttaşlar Yasasının kuralları yetersiz kalmaktadır. Tarım topraklarının sahiplenilmesi, işletilmesi, devredilmesi, kiraya - ortağa verilmesi, mirasçılara kalışı kuralları Avrupa ülkelerinde özel yasalarla düzenlenmiştir. Toprak özel mülk olmakla birlikte, aynı zamanda yurdumuzun bir parçası olduğundan tarım toprağının mutlaka verimli ve üretken kullanılmasını sağlayacak yasal düzenlemeler getirilmelidir. Diğer taraftan küçük ve parçalı araziler bir araya getirilerek, arazi toplulaştırma çalışmalarının devletin desteğinde hızlandırılması ve yeni işletme birimlerinin kurulması sağlanmalıdır.

Tarımsal yapıdan kaynaklanan sorunlar, verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine dayalı bir toprak reformu ile çözümlenmelidir. Bu konuda, toprakların sulanmaya başlamasıyla dengesizliğin daha da ağır boyutlar kazanacağı GAP bölgesine uygulama önceliği tanınmalıdır. GAP bölgesinde yerli - yabancı sermaye sahiplerinin büyük işletmeler kurarak, bu bölgedeki topraksızlar için ilk defa ortaya çıkan bu şansı ortadan kaldırmalarına izin verilmemelidir. Bir çeşit plantasyon karakteri taşıyabilecek bu işletmeler Türkiye tarımının yapısı ile bağdaşmayacağı gibi, hem bölgede hem Türkiye genelinde arazi dağılım dengesini de çok bozacaktır. Bu bakımdan bölge için toprak reformu zorunludur.

Ülkemizde hiçbir plana bağlı olmaksızın sürdürülen toprak kullanımları tarım arazilerinin bir daha yararlanılmayacak şekilde elden çıkmasına neden olmaktadır. Toprakların korunması, nitelik ve yeteneklerine göre kullanılması ve verimliliğin artırılması amacıyla ülke düzeyinde uygulanmak üzere bir arazi kullanma planının devletçe hazırlanması gerekli ve zorunlu görülmektedir.

Türkiye'de toprak politikası alanında ivedilikle ele alınması gereken bir konu da tarım topraklarının amaç dışı kullanımıdır. 1982 Anayasasının 45. maddesi devlete tarım toprakları ve meraların amaç dışı kullanımını ve tahribini önleme görevi vermektedir. Ancak, Anayasa ve yasalarda getirilen korumacı hükümlere karşın, ilgili yönetmelik adım adım yozlaştırılmıştır. 2 Ekin 1991 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle tarım topraklarının amaç dışı kullanılmasına ilişkin yönetmelik anlamını tümünden yitirmiştir. Büyük sermaye sahiplerinin dayatmaları sonucu gerçekleşen bu değişikliğe göre, sulamaya açılan tarım topraklarının amaç dışı kullanılması kapsamına uçak, gemi ve otomotiv sanayi yatırımları da alınmıştır. ülkenin somut koşulları, esasen yetersiz olan verimli alanlarımızın rasyonel kullanılmasını ve titizlikle korunmasını zorunlu kılanlar öncelikle ve ısrarla yüzde onlar düzeyindeki sulanan verimli alanlara saldırılması açıkça cinayettir. Bu bakımdan söz konusu son yönetmelik değişikliğinin iptal edilmesi, bu konuda yapılması gerekli en ivedi görevdir. Daha sonra, önceki değişikliklerle yozlaştırılmış bulunan Yönetmelik, yeniden gözden geçirilerek tarım topraklarının tarım dışı amaçlarla kullanılmasını önleyecek bir şekle getirilmelidir.

Arazi planlamasında kullanım biçimi yönünden mera alanları ayrı bir önem taşımaktadır. Meralar devlete ait olmakla birlikte köy orta malı olarak kullanılmaktadır. Bu kullanım, biçimi, diğer bir deyişle sahihsizlik, meraların aşırı derecede bozulup verimsizleşmesinin temel nedenidir. Bu bakımdan meraların kullanım, bakım ve ıslahına ilişkin

yetki ve sorumlulukları olan bir kuruluş kurulmalı ve "Kamu Meraları, Yaylak ve Kışlakları Yasası" en kısa zamanda çıkarılmalıdır.

III. ÜRETİM PLANLAMASI:

Coğrafi konumu ve değişik iklim koşullarına bağlı olarak ülkemizde oldukça çeşitli tarımsal ürünler üretilmekte ve bölgelere göre farklı ürünler ağırlık kazanmaktadır. Türkiye'de son otuz yılda tarımsal üretimde belirgin bir artış sağlanmış ve temel besin maddeleri açısından, Türkiye kendine yeterli bir ülke olmuştur. Tarımsal üretimin artışında ekilebilir alanların genişlemesi yanında, araştırma sonuçlarının çiftçiye ulaştırılması sonucu olarak, daha iyi toprak işleme, daha uygun bir gübreleme, zararlılarla mücadele, daha iyi tohumluk ve damızlık metaryalinin kullanılmasıyla birim alandan alınan verimin artması da etkili olmuştur. Tüm gelişmelere karşın bitkisel ve hayvansal üretimde arzu edilen düzeye ulaşamadığı, mevcut tarımsal potansiyelimizin tam olarak harekete geçirilemediği de bir gerçektir. Diğer bir deyişle ülkemizde mevcut tarımsal üretim kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilmeyişi sonucu, tarımın ülke ekonomisine katkısı arzu edilen düzeye ulaşmamıştır. Bu amacın gerçekleşmesi için tarımımızdaki yapısal bozuklukların giderilmesi yanında, üretim teknolojisinin geliştirilmesi ve üretim kapnaklarının en etkin biçimde yararlanmaya olanak veren üretim planlamasının yapılması gerekli görülmektedir. Ülkemizde bugüne kadar bir arazi kullanma planı olmadığı gibi üretimi iç ve dış pazarlara dayalı olarak yönlendirecek bir tarımsal üretim planlaması da yapılmamıştır. Oysa, üye olmaktan sabırsızlandığımız Avrupa Topluluğunun liberal ekonomili ülkeleri bile fiyat ve destekleme mekanizmalarıyla üretimlerini yönlendirmektedirler. Bizim de kaynaklarımız en uygun kullanımını, halkın yeterli beslenmesini ve sanayinin gereksinimlerinin karşılanmasını, dönemsel dalgalanmaların en aza indirilmesini, dış satımın çeşitlenip gelişmesini, sektörün ulusal ekonomiye katkısının maksimize edilmesini sağlayacak, sürekli ve dinamik bir tarımsal üretim planlamasının gündeme getirilmesine ihtiyacımız vardır. Üretim planlamasından anladığımız herkesin ne ekeceğini, hangi üründen ne kadar yetiştireceğini belirleyen bir sistem değildir. amaç en uygun ürün bileşimini saptayacak bu doğrultuda, fiyat ve destekleme politikalarıyla üretimi yönlendirmektir.

IV. TARIMSAL GİRDİLER:

Tarımda girdi kullanımının istenilen düzeye ulaşmamış olması da çözüm bekleyen önemli bir sorundur. Planlı dönemle birlikte gübre, ilaç, yem, nitelikli tohumluk gibi girdilerin tüketimi artmış ise de henüz üretimi büyük boyutlarda etkileyecek bir düzeye ulaşmamıştır. Tarım kesimi için temel amaç bu girdilerin kullanımının artırılması ve etkinleştirilmesi olmalıdır. Oysa 1980 sonrasında girdilerde sübvansiyon miktarı azaltılmış veya tamamen kaldırılmış olduğundan özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin girdi kullanımında düşmeler olmuştur. Bu dönemde girdiler konusunda bir başka olumsuz gelişme de çeşitli girdilerin ithali yoluna gidilerek dışarıya bağlı bir durumun yaratılması olmuştur. Girdilerin yurt dışından ithali döviz kaybına neden olduğu gibi kendi teknolojimizin de gelişmesini engellemektedir. Diğer taraftan gübre, tohum, yem, damızlık hayvan gibi girdilerin tedarik ve dağıtımında kamu etkinliğinin azalması da çeşitli sorunlar yaratmaktadır.

1. Gübre:

Gübre kullanımı tarımda entansite düzeyinin tipik göstergelerinden biridir. Ülkemizde gübre tüketimi 1963 yılında 425 bin ton iken bugün 9 milyon tona çıkmıştır. Ancak tüm gelişmelere karşın hektar başına tüketilen gübre miktarı bakımından gelişmiş ülkelere göre, ülkemiz henüz çok gerilerdedir. Buna karşılık bazı üreticiler yanlış ve aşırı gübre kullanmaktadır. Gübre tüketimini artırıcı doğrultuda ilk çözümlenmesi gereken sorun yerli üretimi artırmak olmalıdır. Bunun için gübre fabrikaları tam kapasite ile çalıştırılmalı, gübre hammaddesi araştırmalarına ağırlık verilmeli ve gübre hammaddesi dışalım

aksatılmamalıdır. Diğer taraftan 1.7.1986 tarihinde başlatılan gübre ithalatı, ihracatı, dağıtımı (pazarlaması) ve fiyatlarının serbest bırakılmasından kaynaklanan sorunlara çözüm getirilmelidir. Bu tarihe kadar başta Zirai Donatım Kurumu ve Tarım Kredi Kooperatifleri olmak üzere Şeker Şirketi'nin de dahil olduğu kuruluşlarca başarı ile yürütülen eski sistemde, istediği anda istediği cins gübreyi en ucuz fiyatla alabilen çiftçimiz, tam bir karışanın yaratıldığı gübre pazarında yokluklar, zamlar, farklı fiyatlar ve karaborsa ile karşılaşmaya başlamıştır. Bu olumsuzlukların yanında Devletin giderleri de artmış, sübvansiyonlar yükselmiş, ancak çiftçi bundan yararlanamamıştır. Sübvansiyon şeklinin değiştirilerek, çiftçiye kesilen faturada gösterilmesi (destekleme ödemesi şeklinde) yanlıttır. Gerçekte sübvansiyon edilen fabrika ve pazarlayıcı iken fatura oyunu ile çiftçi gibi görülmesine yol açmaktadır. Çiftçiye kesilen faturaların Ziraat Bankasından satıcı kuruluşlarca tahsil edilmesi ise hayali faturalarla devletin dolandırılmasına neden olmakta ve kullanılan gübre miktarını da varolandan yüksek göstermektedir. Sistem yapısı gereği, kamuya ek külfetler de getirmektedir. Özel sektörün kârını maksimize etmesi çabaları dağıtımı aksatmakta, kamu kuruluşları bu aksaklığı gidermek için ek nakliye ücretleri ödemekte pahalı gübre olarak sıkıntıyı önlemeye çalışmaktadır. Yeni sistem gereği, aşırı gübre stoku bulunmaktadır ki bu da makro düzeyde ülkenin dövizinin bağlanması demektir. Diğer taraftan yıllardır çiftçiye satılan gübreler titizlikle ve her aşamada kalite kontrolünden geçirilirken yeni sistemde bu olanak kalkmıştır. Piyasada standart tenöründen düşük miktarda besin maddesi ihtiva eden gramajı noksan pek çok gübreye rastlanmaktadır. Bu da çiftçimizin sırtından gübre üreticilerinin milyarlarca haksız kazanç elde etmesini sağlamaktadır.

2. Tohum:

Tohumluk tarımsal üretimin önemli ve vazgeçilmez girdilerindedir. Ülkemizin iklim koşulları, genetik ve ekolojik çeşitliliği nitelikli tohumluk üretimine çok elverişlidir. Aynı zamanda geniş ekim alanlarıyla Türkiye her yıl birkaç milyon ton gibi yüksek miktarda büyük tohum tüketicisidir. Bu gerçeği gören Devletimiz, yarım yüzyıl önce başlattığı sistemli ve özverili, çabalarla, tarımımızın gereksinme duyduğu tohumlukları ülke olanaklarıyla üretmeye ve çiftçiye dağıtmaya çalışmış bunda da büyük ölçüde başarılı olmuştur. Ancak 1980 sonrasında tohum salt ticari bir meta olarak görüldüğünden, teknoloji transferi iddiasıyla çok sayıda çeşitteki yabancı tohumlukların ülkemize sokulmasıyla ulusal ıslah programı çöktürülmüştür. Denetimsiz tohum ithali çeşit karışması yaratmış, kalite sorunları doğmuş ve beklenen verimi sağlayamamıştır. Kuşkusuz yurt dışından alabileceğimiz yeni teknikler hatta genetik materyal bulunabilir. Ancak ıslah materyali introüksiyonu ile büyük partiler halindeki tohumluk dışalımını ayrı işlerdir. Birincisi araştırma-geliktirme, ikincisi ise ticari bir etkinliktir. Son yıllarda 42'yi bulan özel tohumculuk kuruluşlarının çoğu tohumluk dışalımını yapıp içeride pazarlayarak ticari etkinliği ön planda tutmaktadır. Araştırmacı kuruluş izni olan 14 şirketten çoğu ise çeşitlerinin üretim izni olması için gerekli ve sınırlı verim denemeleriyle yetinmektedir. Çeşit geliştirme ve bunların tohumluklarını üretmek amacıyla önemli yatırım yapan özel tohumculuk kuruluşu sayısı çok azdır. Diğer taraftan yerli ve yabancı ortaklı özel tohumculuk kuruluşlarına özellikle dışsattım yapacakları umuduyla izin verildiği halde bunların tohumluk satışından iç piyasaya yönelindikleri dışsattım miktarlarının çok az olduğu görülmektedir.

Tohumculukta bu şekilde dışa bağımlılık döviz kaybına neden olduğu gibi, kendi teknolojimizin de gelişmesini engellemektedir. Bu bakımdan ülkemizi sürekli olarak dışa bağımlı kılacak bu modelden vazgeçilerek, yurt dışından gerekli teknolojiyi aktaran, ekolojik ve coğrafi olanaklarımızla yetişmiş insan gücü varlığımızı iyi değerlendirmek Ülkemizi tohumluk dışsattımcısı değil, dışsattımcısı bir ülke konumuna getiren koşullar geçerli kılınmalıdır. Bunun için tohumluk dışsattımını güçleştirecek yasal önlemler alınarak, ülkemizde çeşit geliştirmeye ve tohumluk üretmeye dönük yatırımlar yapan gerçek özel sektör tohumculuk kuruluşları desteklenmelidir. Orijinal ve anaçlar dışında, ülkemizde üretimi yapılan tür ve çeşitlere gümrük duvarları yükseltilmelidir.

Hükümetin özel sektör ağırlıklı liberal ekonomi politikasından esinlenen bazı çevrelere, ülkemizde kamu sektörü tohumculuğuna gerek yokmuş gibi yanlış bir anlayışa düşmüşler ve bu yanlışlarını ülkemiz tohumculuğunun en büyük güvencesi olan TİGEM'in özelleştirilmesini öne sürecek kadar ileri götürmüşlerdir. Kökeni ulusal tarihimize dayanan ve Cumhuriyet dönemindeki yarım yüzyıllık özverili çabalar sonunda bugünkü düzeyine ulaşan TİGEM özelleştirilmek yerine güçlendirilmelidir. TİGEM'ce başarılı örnekleri ortaya konmuş olan sözleşmeli tohumculuğun daha da yaygınlaştırılması için mali olanakları artırılmalı, yatırımları desteklenmelidir. Kamu araştırma kuruluşlarının donanım, eleman eğitimi ve üretim olanakları artırılmalı, özel sektörün uyguladığı serbest fiyat ve kredili satış izni kamu kuruluşlarına da verilmelidir. Ayrıca özel ve kamu kesiminde üretilen tohumlukların dışarıya satışının artırılması için bir an önce OECD sertifikası sistemine geçilmesi yarar görülmektedir. Diğer taraftan ıslahçı hakkı ve çeşitli koruma yasa ve kurallarının konulması ve çeşidin geliştirici kuruluşlara ait olduğunu güvence altına alınması çeşit geliştirme etkinliklerini artırabilir.

3. Tarımsal Mücadele:

Ülkemizde tarımsal üretim 200'den fazla hastalık ve zararlı ile karşı karşıya bulunmakta ve bunlardan kaynaklanan ürün kayıplarımız büyük boyutlara varmaktadır. Bu durum ülkemiz bitki koruma hizmetlerine önem verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bitki koruma etkinliklerinde başarı, iyi bir organizasyon ile sağlanır. 1957'de önemli bir ihtiyaçtan doğan ve zamanla Bölge Müdürlükleri ve Araştırma Enstitüleriyle gelişen, çok kapsamlı ve etkin çalışmalarda bulunan Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğü, Bakanlığın reorganizasyonu, Mülga Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü ile Mülga Afetler Daire Başkanlığı ve Su Ürünleri Daire Başkanlığının bazı birimleriyle birleştirilerek yeni kurulan Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü içine alınmıştır. Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğüün taşra teşkilatını oluşturan 12 Bölge Zirai Mücadele ve Karantina Başkanlığı'na lağvedilerek hizmetleri Bakanlık İl Müdürlüklerinin Koruma Şubelerine verilmiştir. Araştırma Enstitülerinin reorganizasyonu da sadece Ankara, Adana, İzmir, Diyarbakır'daki Enstitüler Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü olarak bırakılmış, diğer 5 Enstitünün ise başta Enstitülerle birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Yeni düzenlemeyle, hizmetlerin daha etkin duruma getirilmesinin amaçlanmasına karşın, uygulama beklenenin tersine olumsuz durumlar ortaya çıkmıştır. Bunların en önemlisi, birleştirmelerle etkinliklerinin kısıtlanmış ve bağımsız karar yetkilerinin yok edilmiş olmasıdır. Deneyimli elemanlar pazifize edilmiş veya başta birimlere kaydırılmış ve zirai mücadele konusundaki çalışmaların, boyut, sayı ve niteliği azalmıştır.

Bakanlığın yeni örgütlenmesinde zirai mücadele faaliyetleri ile ilgili olarak yetişmiş yönetici ve teknik kadronun zayıflatılmış olması üreticileri doğrudan doğruya ilaç firmalarının propogandalarına alet olmaya zorlamıştır. Bu dönemde tarım ilaç ve aletleri üzerinde Bakanlığın denetim yetkisi azalmış, bu yüzden fiyat artışları ortaya çıkmıştır. Fiyatların yüksek oluşu ve çiftçiyi ilaç kullanımı konusunda aydınlatacak eğitim ve yayım faaliyetlerinin yetersizliği tarımsal ilaç kullanımını olumsuz etkilemektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler sübvansiyona karşın yüksek olan fiyatlardan dolayı yeterli düzeyde ilaç kullanamamaktadır. Bunun yanında entansif tarım uygulandığı işletmelerde fazla ve bilinçsiz ilaç kullanımı yalnız masrafları artırmakla kalmayıp, bitki, hayvan yeni çıkarılan Zirai Mücadele ilaçlarını Ruhsatlandırma Talimatı ile pestisitlerin ruhsatlandırma işlemi basitleştirilmiştir. Bunun bir sonucu olarak pek çok yeni ilaç ayrıntılı denemelere ve incelemelere alınmaksızın yoğun biçimde kullanılmaya başlamıştır.

Zirai Mücadele ile ilgili sorunları çözümlenebilmek için yeni yasal ve yapısal düzenlemelere gidilmesi zorunludur. Bilinçsiz kullanımı önemli sorunlar yaratan zirai mücadele ilaçları üzerinde üretimden tüketime kadar etkin bir devlet denetimi olmalıdır. Türkiye'de ilaç kalıntılarının izin verilebilir en yüksek dozlarını gösterir yasal düzenle-

meler gözden geçirilmeli ve etkin hale getirilmelidir. Gelişmiş ülkelerde ruhsatlandırma çok daha uzun denemeler sonucudur. Ülkemizde de bu konuda daha hassas davranmalı ve daha önce bir zararlı veya hastalığa karşı ruhsat verilmiş ilaç varken, aynı amaçla önemli bir üstünlüğü olmadıkça yeni bir ilaca ruhsat verilmemelidir.

4. Sulama:

Topoğrafik yapı ve havzaların su olanakları gözönüne alındığında bugünkü teknik ve ekonomik şartlara göre sulanabilecek toplam arazi miktarımız 8,5 milyon hektardır. Sulanabilir 8,5 milyon hektar araziden günümüze kadar ancak 3,8 milyon hektarı sulamaya açılabilmiştir. Bitkisel üretim için temel belirleyici olan sulama açısından varılan düzey çok yetersizdir. Durum böyle iken, sulama olanağına kavuşturulan alanlardan elde edilen gelir artışının arzu edilen düzeyde olduğu da söylenemez. Nitekim Devlet sulamalarının sulama oranı % 60 olarak kabul edilmektedir. Bu duruma göre ülkemizde sulamaya açılan alanların yaklaşık % 40'ı sulanamamaktadır. Bunun anlamı yapılmış olan yatırımların önemli bir bölümünün henüz faydaya dönüştürülemediği olması demektir. Diğer taraftan sulu alanlarda en ekonomik ürün bileşiminin belirlenmemesi sulamanın yararlılığını azaltmaktadır. Sulu arazilere neler ekilebileceğini çiftçimiz henüz bilmemektedir ve hatta araziye nadasa bırakmaktadır. Bunun yanında sulama ücretlerinin yüksek belirlenmesi su kullanımını oranını olumsuz etkilemektedir.

5. Tarım Alet ve Makinaları:

Ülkemizde 1950 yıllarından sonra Mahshall yardımıyla başlayan traktör parkındaki hızlı artış günümüze kadar devam ederek yeterli sayılabilecek bir düzeye gelmiş bulunmaktadır. 1950 yılında 100 hektar tarım alanına 0,1 traktör düşerken, 1989 yılında bu rakam 2,7'ye yükselmiştir. Düzeyimiz, gelişmekte olan ülkeler ve dünya ortalamasının üzerinde, gelişmiş ülkeler ortalamasının ise altındadır. Ancak, mekanizasyonun güç kaynağı olan traktör sayısı hızla artarken tarım iş makinaları bu artışı paralel bir gelişme göstermediğinden, tarımda makinalaşma yerine sağlıklı olmayan bir aşırı motorlaşmanın olduğu söylenebilir. Nitekim, traktör - iş makinası ilişkisi gelişmiş ülkelerde 10 ton iken ülkemizde henüz bir traktöre düşen iş makinası ağırlı 3 tonu bulmaktadır.

Diğer taraftan hızlı bir mekanizasyon hareketi göze çarpmakla birlikte, üretim büyük ölçüde ana parçaların dışalımına bağlı kalmaktadır. Dışa bağımlı olmaktan kurtulmak için yerli parça üretimini artırmak, motor ve diğer ana parçaları iç piyasada üretmek ve montaj sanayi tekniğini aşmak zorunludur.

Öte yandan ülkemiz topoğrafya, iklim, toprak vs. koşullarına uygun olmayan tarım iş makinaları üretilmektedir. Uygun olmayan ve geçerliliğini yitirmiş olan tarım iş makinalarının üretimi durdurulmalıdır.

Bunun yanında belirgin bir tarımsal mekanizasyon standardının olmaması aynı tipte, farklı marka ve modelde birkaç makinanın oluşmasına neden olmuştur. Bugün ülkemizdeki traktör parkı 34 marka ve 115 modelden oluşmaktadır. Ekipmanlarda da benzer durum görülmektedir.

Türkiye'de tarımsal işletmelerin büyük bölümünü küçük işletmelerin oluşturması, çağdaş anlamda bir mekanizasyon uygulamasını kısıtlamaktadır. Küçük işletmeler makina gücünden ya hiç yararlanamamakta veya yüksek kira ödemek durumunda kalmakta veya çok sınırlı kaynaklarını uzun süreli borçlanmayla ve atıl kapasite yaratacak özenti biçiminde makinalaştırmaktadır. Daha açık bir deyişle ülkemizde yaygın olan küçük tarım işletmelerinin ayrı ayrı traktör ve iş makinalarına sahip olmaları ekonomik bulunmamaktadır. Günümüzde, bütün gelişmiş ülkelerde değişik yöntemlerle küçük tarım işletmeleri tarım alet ve makinalarından yararlanma olanağına kavuşturulmuştur. Kooperatifler, çiftçi kuruluşları, resmi kuruluşlar ve özel sektör girişimleriyle ortak makine parkları kurularak mekanizasyon araçlarının rasyonel kullanımı sağlanmıştır. Ülkemizde de

tarımsal mekanizasyon araçlarını çiftçiye tanıtmak ve yaymak amacıyla 1937 yılında kurulan zirai kombineler idaresi 2. Dünya Savaşının doğurduğu sıkıntı ve zorluklar nedeniyle kaldırılıncaya kadar ortak makina kullanımının en güzel örneklerini vermiştir. Günümüzde ise Tarım Satış Kooperatifleri ile Tarım Kredi Kooperatifleri bu konuda etkin hizmet verecek biçimde organize edilebilir.

6. Yem:

Ülkemizde büyük ve küçük baş hayvanların çoğunluğu, en ucuz yem kaynağı olan çayır ve meralardan beslenmektedir. Bu ülkemiz hayvancılığına ekstantif sistemin hakim olduğunu göstermektedir. Ancak, daha önce belirtildiği üzere çayır ve meralarımız uzun yıllar aşırı otlatma nedeniyle verimini kaybetmiş, amaç dışı kullanımdan dolayı da mera alanlarında daralma meydana gelmiştir. Ülkemizde yem bitkileri tarımı da istenilen düzeyde gelişmemiştir. Yen bitkileri ekim alanları toplam ekim alanının yaklaşık % 3'ü kadardır. İleri ülkelerde bu oran % 25 - 30 düzeyindedir. Bu bakımdan çok yetersiz olan yem bitkileri ekim alanlarının her türlü olanaklar kullanılarak % 30'a çıkarılması temel amaçlardan biri olmalıdır. Diğer taraftan, temel yemler olarak arpa ve mısır gibi ürünlerin hem ekiliş alanlarının genişletilmesi ve hem de verimlerinin artırılması ayrı bir önem taşımaktadır.

1989 yılında ülkemizde kurulu yem fabrikası sayısı 235'e ulaşmış, toplam kapasite ise 4.266.000 ton/yıla yükselmiştir. Bu fabrikalarda üretilen yemler kanatlı yemleri dışında genellikle talebi karşılamaktadır. Ancak, bu fabrikaların yem hammaddesi ihtiyaçları zamanında ve yeterince karşılanmamaktadır. Bu durum hem kaliteyi ve hem de yem fiyatlarını etkilemektedir. Fiyatlar serbest piyasada oluşmakta ve her fabrika fiyat tesbitinde bağımsız hareket etmektedir. Fiyatlar yıldan yıla değil, aynı yıl içerisinde büyük değişiklikler göstermekte, üretici fiyatlara yetişememektedir. Yem fiyatlarında görülen yüksek artışa karşılık, hayvansal ürün fiyatlarında yem fiyatlarındaki artışa uygun bir yükselmenin olmaması üretici gelirlerinin artmamasına neden olmaktadır.

Bütün bu sorunların çözümü için üretim, temin, stok ve dağıtım hizmetlerini yapmak ve fiyat istikrarını sağlamak üzere bir "yem ofisi"nin kurulması fikri tartışılmalıdır.

7. Damızlık:

Hayvansal ürünlerde birim başına verimi etkileyen iki temel unsur vardır. Bunlardan biri genotip, diğeri ise yem, barınak, hastalıklardan korunma vb. unsurları içeren çevredir. Bu nedenle bir yandan işletme koşulları iyileştirilirken diğeri yandan da bu işletmelere uygun genotiplerin sağlanması hayvancılığımızın geliştirilmesi için zorunludur. Genotipi iyileştirmenin en etkili yolu, melezlemedir. Melezlemede üstün nitelikli damızlık temini büyük önem taşımakta olup, sınırlı sayıda damızlıktan yararlanmanın en etkili yolu ise yapay tohumlamadır. Ne varki, ülkemizin büyük bölümünde yapay tohumlamasının talep ettiği alt yapı henüz oluşturulamamıştır. Yerleşim birimlerinin çok yaygın ve işletmelerin küçük olması ile üretim ve ekstansif niteliği hem yapay tohumlamanın maliyetini yükseltmekte hem de başarıyı azaltmaktadır. Hatta ülkemizde entansif kabul edilen işletmeler bile tam anlamıyla yapay tohumlamadan yararlanamamaktadır. İneklerin hemen hemen tamamının yapay tohumlamayla gebe bırakıldığı ülkelerin var olduğu günümüzde Türkiye'de bu oran % 8 - 10 civarındadır. Hayvancılığımızın geliştirilmesi için ıslah çalışmalarında etkili olup yapay tohumlama çalışmalarına ağırlık verilmeli, yapay tohumlama yapacak ekipler çoğaltılmalı, üreticiler bu konuda gerekli şekilde aydınlatılmalıdır.

Islah çalışmalarında diğeri bir yöntem ise damızlık dağıtımı ile melezleme yolu ile genetik yapıyı iyileştirme çalışmalarıdır ki bunun da yeterli düzeyde gerçekleştirildiğini söylemek olanaksızdır. Yurt içinde en çok eksikliği duyulan ve talep edilen damızlık materyal sığır damızlığıdır. Devlet hayvancılık kurumları olanaklarını zorlayarak damızlık üretimlerini ve dolayısıyla damızlık dağıtımlarını artırmak çabası içindedirler.

Bunun yanında son yıllarda ithalat yoluna gidilmiştir. Anacak damızlıklara uygun teknik çevre koşulları sağlanamadığından, olumlu bir sonuç elde edilememiştir. Ayrıca bunlarla ilgili soy kütükleri de genellikle tutulamadığından, damızlıkla kullanılmaları riske sokulmuş, bazı devlet kuruluşlarının ve az sayıdaki özel kesimin dışında kalan büyük çoğunluğun sağ ırf özellikleri bozulmuştur. Öte yandan kültür ırkı yetiştiren ülkelerin satışa çıkardıkları hayvanlar genellikle üstün bir genotipe de sahip değildir. Bu ülkeler doğal olarak yüksek verimli damızlıkları üreticileri için alıkoymakta düşük verimliliği ise satışa çıkarmaktadır. Ülkemizdeki teknik çevre koşulları ise söz konusu damızlık hayvanların yetiştirildikleri ülkelerle kayıslanamayacak kadar geri durumdadır. En üstün verimli hayvanların temin edilme yolları bulunsa bile bunların ülkemiz koşullarında verim düzeylerinin korunması olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle de yurt dışından damızlık hayvan ithali en son düşünülmesi gereken bir yoldur. Son yıllarda bir yandan yüksek verimli sığırlara talebin arttığı bir yandan da bunu karşılamak üzere ithal edilen kültür ırkı sığırların bir kısmının bazı nedenlerle elden çıkarıldığı dikkate alınır, kalıcı çözümün ancak ihtiyaç duyulan damızlıkların yurt içinden teminiyle sağlanabileceğini kabullenmek gerekir. Damızlık talebinin ülke içerisinden karşılanabilmesi için ülkede damızlık işletmelerinin sayısının artmasını sağlayacak tedbirlere ihtiyaç vardır. Damızlık talebinin ülke içerisinden karşılanabilmesi için, son yıllarda bir hayli geriletilen kamunun damızlık üretim fonksiyonunun yeniden canlandırılmasına ve özel damızlık işletmelerinin sayısının artmasını sağlayacak tedbirlere ihtiyaç vardır. Bu tedbirlerin en başta geleni, üreticiye ürettiği damızlığa değer fiyata satabilme garantisinin verilmesidir. Oysa yurdumuzda uygulanan ve hızı iyice artan dış alım bir ölçüde yerli damızlıkçı ile haksız rekabet şeklinde yürütülmektedir. Çünkü dışarıdan gelen hayvanları satın alanlar kredi sübvansiyon vb. yollardan teşvik edilmektedir. Bu da ihtiyaç sahiplerini bu hayvanlara yöneltmekte, yurt içinde üretilen damızlıklar satılamamaktadır. O halde benzer teşviklerin daha da genişletilerek yurt içinden damızlık alanlara sağlanması yoluna gidilmelidir.

V. PAZAR VE FİYATLAR:

Tarım sektörü özellikleri nedeniyle korunması ve desteklenmesi gerekli bir sektördür. Ancak 1980'li yıllar Türkiye ekonomisinde uygulama alanına konulan liberal yaklaşımın tarıma ve uygulanmaya çalışıldığı bir dönem olmuştur. Bu ekonomik tercihin doğal bir sonucu olarak tarım sektöründe devletin müdahalesi en aza indirilmiş, üretici serbest piyasa koşullarına terkedilmiştir. Ürünlerin destekleme kapsamına alınması, alım fiyatlarının belirlenmesi, devletin alıcı olarak piyasayı düzenlemesi, uygun faizlerle kredileme, tarım girdilerinin fiyatlarının belirlenip sübvansiyonların uygulanması, vergi iadesi ve benzeri yöntemlerin uygulanması, girdi üretimi ve dağıtımında kamunun üretici yararına ödevler üstlenmesi gibi destekleme politikaları bu dönemde önemli oranda yetersiz kalmışlardır. Büyük bölümü sermaye yetersizliği yaşayan tarımsal işletmelerden devlet desteğinin çekilmesi veya azaltılması yüzünden sorunlar daha da ağırlaşmıştır. Desteklemelerin verimi artırıcı yönde ve seçici olması yaklaşımları tartışılmadan fındık, çekirdeksiz kuru üzün, kuru incir, hayvansal ürünler vb.nin destekleme kapsamından çıkarılması üreticileri zor durumda bırakmıştır. Diğer taraftan kent sektörüne ucuz besin sağlayarak, kentsel ücretleri düşük tutmak tezine haklılık kazandıracak ölçüde bir çok üründe açıklanan fiyatlar yetersiz kalmış, ondan da önemlisi uygulamada ürünler açıklananların çok altında pazarlanarak sektörün tüccar hesabına kaynak yitirmesi eğilimi sürdürülmüştür. Diğer taraftan fiyatların geç açıklanması, ürün bedellerinin zamanında ödenmemesi ve taksitler halinde bir zaman dilimine yayılması da tarımda yaşanan olumsuzluk örnekleridir.

Fiyatlama politikalarının bir başka olumsuzluğu ise üreticinin ödediği fiyatlar bazında ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde tarım ürünleri fiyatlarındaki artış üreticinin ödediği tüketim malları ve girdilerin fiyatlarındaki artışın çok gerilerinde kalmış iç ticaret hadleri dönem içinde tarımın aleyhine dönmüştür. İç ticaret hadleri 1980 - 1990 arasında yaklaşık yılda % 70 olarak seyretmiştir. Bu tarım sektörünün sadece fiyatlama yoluyla

% 30 dolayında vergilendirildiği anlamındadır. Türkiye'de serbest piyasa ekonomisini öneren ülkeler ile çok çeşitli korumacı önlemleri alıp kimi ürünler için yüzde yüzlere varan sübvansiyonlar uygularken Türkiye'nin ürün destekleme kapsamını, destek oranını ve girdi sübvansiyonlarını azaltması olayını serbest piyasanın gereği diye tanımlamak haklı ve doğru değildir.

1980'li yıllarda tarım ürünlerinin dış ticaret düzenlemeleri de liberal ekonomi, dış açılma politikası, dışsattıma dayalı kalkınma stratejisi gibi temel yaklaşımların bir uygulama alanı olmuştur. Dönem içinde dışsattımı artırmak için Ekonomik İstikrar Tedbirleri çerçevesi içinde vergi iadeleri, dışsattım kredileri ve teşvik belgesi olan ihracatçılara yönelik özendirici ve destekleyici önlemlerle, dışsattım artırılmaya çalışılmıştır. Bu uygulamalar dışsattımda önemli bir sıçrama olarak nitelendirilecek gelişmeler yaratmış ülkemizin artık % 80 sanayi ürünleri, % 20 tarım ürünleri ihraç eden bir ülke durumuna geldiği, dolayısıyla bunun ülkemizin hızla sanayileşmekte oluşunun bir göstergesi olduğu ifade edilmeye, başlanmıştır. Ancak tarım ürününün dışsattımında, kamu eliyle alınan fonlar ve ihracatçılara yöneltilen kaynakların üreticilere yansımaları sağlayacak mekanizmaların oluşturulmaması çiftçimizi mağdur etmiştir. Tarım ürünü dışsattımı olayında çiftçinin eline geçen fiyatlarla, ihracatçı eline geçen fiyatlar arasında 2-3 kata varan farklar oluşmuştur. Uygulamalar nedeniyle üreticiler yarattıkları katma değerden hak ettiklerini alamaz olmuşlardır. Diğer taraftan dışsattımda sanayinin payı yapay olarak kabartılmış, tarıma dayalı sanayinin dışsattım payı gözardı edilmiş, poşete konulmuş ürünler sanayi ürünü sayılmış, sonra da "işte sanayileştik, tarımın önemi azaldı" yorumu yapılarak sektöre bakış açısı değiştirilmiştir.

Dış ticaretimizdeki en önemli değişme ise dışalımın liberasyonu ile başlayan ve hızlı bir şekilde artan tarım ürünleri dışalımınıdır. Öyle ki 1980'de tarım ürünleri dışsattım değerlerinin % 5,6'sı kadar tarım ürünü dışalımını yapılırken, bu oran % 48,9 olmuştur. İleri ülkeler üreticilerini dış ticaret önlemleriyle korurken, tüketiciyi koruma gerekçesiyle yerli üretimi çöktürücü terbiyevi tarım ürünü ithalatı yapılmıştır. Yunanistan'dan hastalık etmeni taşıyan patates ithal edilerek, depolardaki yerli materyal çürümeye tekdilmiştir. Yerli stokçulardan tüketicinin etkilenmesi önlenemezken peynirde, süt tozunda, tereyağında olduğu gibi stokçuluk, ithalatçı tüccarlar eli ile yaptırılmıştır. Hayvancılık sektöründeki çöküntü 1985 yılında peynir dışalımına izin verilmesiyle başlamıştır. Yabancı kaynaklı peynirlerin yurda girmesiyle birlikte çiğ süt alım fiyatları yakaşık yüzde 50 oranında azalmıştır. Bu durum karşısında büyük zarara uğrayan üreticiler sahip oldukları hayvanları yok pahasına elerinden çıkarmak zorunda kalmışlardır. Bu hayvanlar cepler aracılığı ile dışsattımcı firmalara aktararak dış ülkelere satılmıştır. Diğer bir ifade ile üretken yaştaki hayvanlarımız yanlış bir politikanın sonucu olarak hem üretici ve hem de tüketici aleyhine elden çıkarılmıştır. Gereksiz yere elden çıkarılan bu hayvanların yerine avuç dolusu döviz karşılığı canlı hayvan ve et dışalımını yapılarak bu kez besi işletmeleri darboğaza sokulmuştur. Son yıllarda gündeme gelen tütün ithali ise tütünçülüğümüz adına büyük talihsizliktir. 1950'lerden Marshall yardımıyla Avrupa pazarına sokulan ve şark tipi tütünleri ortadan kaldırmayı amaçlayan Amerikan tütünlerinin yaygınlaşması politikası, 1986'da çıkarılan 3291 sayılı yasa ile ülkemizde de boyut kazanmış bulunmaktadır. Yabancı tröstlerin "önce alıştıracamız, sonra tütün satacağız" dayatmaları gerçekleşmiştir. Kaliteli tütün üreten 400.000 ailenin geleceği ve ülkenin dışsattımındaki önemli bir potansiyeli, bu uygulamayla telikeye sokulmuştur. Dünya pazarlarını kendi çeşitleriyle denetleyen ABD varken, Türkiye'de üretilecek Virginia ve Burley tütünlerini ülkemiz hangi pazarlama gücüyle, nerelere satacaktır? Bu uygulamanın sürmesi, dünyada kaliteli şark tipi tütünü üretin en önemli ülke olan Türkiye'nin pazardan çıkması, onun yerini Avrupa Topluluğunun tüm tavsiyelerinin tersine şark tipi tütün alanlarını giderek artıran Yunanistan'ın ve diğer Balkan ülkelerinin alması ve önemli bir dışsattım avantajının yitirilmesi sonucunu doğuracaktır.

VI. ARAŞTIRMA - TEKNOLOJİSİ :

Dünya emsali görülmemiş bir bilgi patlaması ve teknik gelişme içinde bulunmaktadır. Ekonomik gelişmeyi sağlayan en önemli etmenlerin birinin üretim ve verimlilik artışını sağlayan teknolojinin gelişme olduğunu kabul eden gelişmiş ülkeler, araştırmaya önem vererek tarım alanında da ürettikleri bilgiler ile az gelişmiş ülkeleri bağımlı duruma getirmişlerdir. Bugün yaşanan 21. Yüzyıla damgasını vuran biyoteknoloji devrimiyle tarımda sonu görülmeyen ve önceden hayal bile edilemeyen verim artışları sağlanmaya, yeni çeşitler geliştirilmeye, üretim kolaylıkları getirilmeye başlanmıştır. Gelişmekte olan ülkeler için teknolojik bağımlılıktan kopabilmek, araştırmalara daha çok kaynak ayırıp araştırma kuruluşlarının daha verimli çalışmasını sağlamakla mümkün olacaktır.

Türkiye'de tarımsal araştırmalardaki yapılaşma ve kurumlaşmaya Cumhuriyet dönemi ile girilmiştir. Bu dönemde öz kaynaklara dayalı bir tarımın gerçekleştirilmesi amaçlanmış ve bu nedenle de araştırma kurumlarının kuruluşuna 1924 yılında başlanmıştır. Bugün ülkemizde tarımsal araştırmalar Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Ziraat Fakültelerimizde yapılmaktadır. Özel sektörün katkısı yok denecek kadar azdır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığında 1987 yılında araştırma kuruluşlarıyla ilgili bir reorganizasyon yapılmıştır. Ancak yeni düzenlemede yapılaşmanın iyi yönlendirilmemesi nedeniyle tarımsal araştırmalarda dağınıklık devam etmekte ve araştırma çalışmalarında etkinlik bir hayli azalmış bulunmaktadır. Araştırmacı elemanlar yönetsel nedenlerle küstürülmüş, bir kısmı emekli olurken diğer bir kısmı da başka kurumlara geçmiştir. Bu durum deneyimli ve nitelikli araştırmacı sayısını azaltmış bulunmaktadır. Diğer yünden araştırma kuruluşlarına ayrılan bütçe de çok yetersizdir.

Ziraat Fakültelerinde de eğitim yükünün ağırlığı ve öğrenci sayısının fazlalığı, araştırmaya ayrılan zamanı kısıtlamıştır. Ayrıca Fakültelerde de araştırmaya ayrılan bütçe kısıtlıdır.

Ashında 1980 sonrası politikaları tarım dahil tüm ekonominin gereksinim duyduğu teknolojinin transfer yolu ile karşılanması üzerine kurulmuş ve araştırmalar ihmale uğramıştır. Ancak, Dünya biyoteknoloji devrimi yaşarken ve bu devrimler tarım kesiminde yaygınlaşırıp yoğunlaşırken , Türkiye'nin tarımda teknoloji alanında yalnızca teknoloji transferiyle yetinmemesi gereklidir. Ülkemiz ileri toplumların gelimelerini yalnızca izleyen ve aslında mal satışının makyajlanmış bir tanımı olan teknoloji aktarımını tek çözüm sayan bir konumda daha fazla tutulmamalıdır. Sorunların yalnızca üretilmiş tekniklerin aktarılmasıyla çözüleceğini sanan anlayış bize göre yanlıştır ve teknolojiyi ülkemiz koşullarında üreten bir dinamığe kesin dönüşmeli, kamu yönetiminin araştırma sorumluluğu getirilmemeli, genişletilmeli ve etkinleştirilmelidir.

VII. ÖRGÜTLENME:

Kavram çerçevesinde olarak tarımda örgütlenme hen sektöre dönük kamu etkinliklerini, hem de üreticiler düzeyindeki güç birliği oluşmalarını kapsamına almaktadır.

Ülkemizde tarım kesimine götürülen kamu hizmetlerinin örgütlenme biçimine ilişkin konular yıllardır gündemde olmuştur. Sonunda kamu hizmetlerinin yürütülmesinde etkinliği ve verimliliği sağlamak gerekçesiyle Bakanlık 1984 yılında bir reorganizasyon geçirmiştir. Ancak uygulama bekleneni vermemiş, kırsal alana yönelik kamu hizmetlerinin daraltılması sonucunu doğurmuş olup ortaya çıkan örgüt modeli gereksinim duyulan hizmetleri kapsamaktan uzaktır. Bu nedenle tarım sektörünün potansiyel konumu ve hızla gelişen teknolojinin sektöre yansıtılması maddi gerekçeleri karşısında Bakanlık yapısını yeniden gözden geçirilerek aksaklıkların giderilmesi gereklidir.

Üreticiler düzeyindeki örgütlenmede işe kırsal kesimimiz, sivil toplum örgütlenmesinin en zayıf ve düşük olduğu alan olma özelliğini korumaktadır. Kimi yetersizliklerine karşın var olan bazı kooperatiflerin de 1980 sonrasında kapatılmasıyla kesim adeta sahipsiz bırakılmıştır. Tarım Satış Kooperatifleri, Pankobirlik ve Tarım Kredi Koopera-

tifleri Birliği gibi kuruluşlar ise bir yandan siyasi iktidarların toplum üzerindeki denetim arzusu, diğer yandan bürokrasinin geleneksel olarak topluma güvensizliği ve etkinliğini sürdürme kaygısı, bir yandan sosyo-ekonomik gelişim düzeyinden dolayı üretici kitlenin gerekli katılımının sağlanamaması sonucu Devletin destekleme politikasının aracı olarak kullanılan birer devlet dairelerine dönüştürülmüşlerdir.

Oysa hem emeğin, alınterinin hakkını, alması, hem tarımın diğer kesimlerce sömürülmesinin önlenmesi ve hem de teknolojinin kullanımında rasyonaliteyi maksimum kılmak için küçük üreticiliğin teknoloji kullanımını önleyen yapısını değiştirmek için, üreticilerin ekonomik güç birliğini oluşturacak örgütlenmesine geçilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Bu bakımdan kamu yönetimi, ivedilikle toplumda sosyal adaleti sağlayan, toplumsallaşma ve demokratikleşmeyi hızlandıran, kırsal kesimin ulusal gelirden hak ettiği payı alıcı mekanizmaları entegre edecek bir demokratik örgütlenme politikası oluşturulmalıdır. Bu politikaya dayalı olarak, öncelikle çağdaş ve demokratik bir temel çerçeve içinde kooperatifçilik yasası hazırlanmalıdır. Özellikle 12 Eylül sonrası düzenlemelerle daha çok devlet güdümüne sokulan Tarım Satış Kooperatifleri ile Tarım Kredi Kooperatiflerinin bürokratik yapıları bu kapsamda demokratik işleyişe dönüştürülmelidir.

Ülkemiz tarım üreticilerini kavrayıcı üretici birim kooperatif temel alınmalıdır. Örgüt yapısı birim kooperatif, birlik, merkez birliği ve ulusal birlik dikey işleyişine kavuşturulmalı, kooperatif sektörünün diğer kesimlere karşı yaşamını sürdürmesi, aracı ve tefeci kitleler karşısında direncini devam ettirmesi açısından etkili bir üst örgüt yapısı kurulmalı ve kamu yönetimi bu demokratik yapılanmayı her anlamda desteklemelidir.

Türkiye kooperatifçiliğinin gelişmemesinin önemli bir engeli olan finansman sorunu mutlaka çözüme kavuşturulmalı, bu anlamda günümüzde Ziraat Bankası kredilerinin bir bölümüne aracılık eden Tarım Kredi Kooperatifleri, Kooperatifçilik Bankası biçiminde örgütlenmeli, örgütlenmenin özendirilmesi için hibe ve düşük faizli uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır.

Kooperatifçilik bilincinin yaygınlaştırılması için kooperatif ilkeleri doğrultusunda etkin bir araştırma, eğitim ve yayım programı uygulanmalı, ülke ve bölge ölçeğinde araştırma merkezleri oluşturulmalı ve kooperatif okulları kurulmalıdır.

Üretici örgütleri eliyle oluşturulacak ekonomik mekanizmalarla, tarım ürünü değerlendirme, tarım ürünü ihracı, tarım girdisi üretme ve dağıtım aşamalarında üreticilerin belirleyicilikleri sağlanmalı, tarımla ilgili kamu iktisadi kuruluşlarının bir süreç içerisinde üretici örgütleri etkinliği ile yeniden düzenlenmeleri gerçekleştirilmelidir.

VIII. CİDDİ BİR ŞANS - "TARIMA DAYALI SANAYİ" :

Ülkemizde sanayi ile tarım çok yönlü teknik ve fiziki girdi - çıktı ilişkisiyle iç içedir. Kaynak aktarım mekanizması karşılıklıdır. Sektörler birbirleri için pazar oluşturmaktadırlar ve aslında bu ilişkiler tek boyutu aşır, tüm ekonomiyi kavrayan sosyo-ekonomik bütünsellik göstermektedir.

Bu bütünlük çerçevesinde, öncelikle üreten kesim tarımdır. Tarımda yapının gelişmesi, verimin yükselmesi ve buna bağlı olarak tarım dışına gidecek artırım büyümesi süreci, beraberinde diğer kesimlere kaynak aktarımı mekanizmasını hızlandırmaktadır. Doğaldır ki bu ilişki tek yönlü değildir. Sanayiye hammadde, sermaye ve işgücü yönelten tarım, aynı bütünsellik içerisinde sanayinin gelişen pazarı olmaktadır. Tarım girdilerinden - tüketim mallarına kadar, sektör toplam talebinin artması, sanayii açısından güdüleyici, belirleyici olmaktadır.

Bu ilişkiler ağı, kalkınma yaklaşımlarına da yansımak durumundadır. Sektörleri bütünlük içinde değerlendirebilen anlayışlar, bunların yekdiğer aleyhine değişmesinin önlenmesi bakımından da gerekiidir. Çünkü, birbirlerinin ürettiklerine ihtiyacı olan kesimlerden birisine öncelik tanınması, kalkınmanın entegrasyonu açısından gerçekçi değildir.

Bu noktada, süregelmekte olan bir tartışmayı anımsamakta yarar bulunmaktadır. Birinci yaklaşım, "Sanayinin gelişmesi için, tarım kaynak yaratmaya ve sömürülme paahasına aktarmaya devam etmelidir." biçimindedir. İkincisi ise "Kaynak aktarım aşaması tamamlanmıştır. Artık, kaynak aktarım mekanizması sanayiden tarıma yönelmelidir." anlamındadır. Oysa sorun bu denli kesin yargılarla çözümlenecek netlik göstermemektedir ve tarım da sanayi, de birbirlerini tamamlayarak, ortaklaşa gelişmek zorundadırlar.

Türkiye'nin somut koşulları tarıma dayalı sanayiye ivme kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Türkiye, satılabilir sanayi malı üretmek durumunda ise bu konuda tarımın potansiyelini iyi değerlendirmek zorundadır. Dış pazara, satılabilir, rekabet edilebilir mallarıyla açılmak zorundadır. İleri teknoloji gerektiren alanlarda, gelişmiş ülkelerle rekabet zorluğu dikkate alınacak olursa, tarıma dayalı sanayi iç ve dış potansiyelini kavramak ona göre senaryolar geliştirmek yaşamsal önem taşımaktadır. Bu doğrultu, tarım ürünlerinin katma değerlerinin yükseltilmesi, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi açısından da gereklidir.

Kısacası, bilim ve teknik gelişmeleri bakımından da Türkiye'nin özel koşulları bakımından da tarıma dayalı sanayinin atılım sürecine sokulması zorunludur.

Tarıma dayalı sanayinin gelişmesi kadar, kırsal alana yansımaları, yaygınlaşması da önemlidir. Kanımızca bu sanayi, kentsel alanda yoğunlaşma yerine, kırsal alana yaygınlaşmalıdır. Böylece kırsal alanda sanayii isdihdamı sağlanması, kırsal nüfusun güdülenmesi ve kırsal birikimin yatırıma yönelmesi yollarının açılması, gerçekleştirilmelidir.

Türkiye Tarımı İle İlgili Kamu Yönetiminin Düzenlenmesi

1. Konu: Türkiye Tarımı ile ilgili kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi.

2. Amaç: Tarım Sektörü ile ilgili kamu yönetiminin verimli, etkin, ekonomik, süratli ve düzenli hizmet üretmesi için örgütlenme modeli oluşturulmasıdır.

3. Kapsam: Tarım sektörü ile ilgili kamu yönetiminin merkez ve taşra kuruluşlarının; konu, ürün veya fonksiyon esasına göre ve makro düzeyde örgütlenmesidir.

4. Gerekçe: Gelişmekte olan ülkeler içerisinde yer alan Türkiye'de tarım, özellikle son on yılda uygulanagelen ekonomi politikasıyla boyutları her geçen gün büyüyen, yapısal ve yapısal olmayan sorunlarla iç içedir.

4.1. Yapısal Sorunlar:

4.1.1. Miras hukukuna bağlı olarak tarım kesiminde topraksız veya az topraklı aileler her geçen gün artmaktadır. Kırdan kende büyük bir göç sözkonusudur.

4.1.2. Türkiye tarımında küçük ve geçimlik işletmelerin egemen olduğu bir yapı egemendir. Tarım işletmeleri çok parçalı ve dağınıktır.

4.1.3. Tarımsal işletmelerin büyük çoğunluğu alt yapıdan yoksundur ve yeterli girdi kullanamamaktadır.

4.1.4. Tarımsal üretim yapan kesim yeterince örgütlenememiştir.

4.1.5. Yukarıda sözü edilen nedenlere bağlı olarak tarım sektöründe verimlilik düşük, maliyetler yüksek düzeydedir.

4.2. Türkiye tarıma dayalı geleneksel toplum yapısından giderek endüstri toplumuna geçme sürecindedir. Tarım pazara açılmış ve ekonominin diğer sektörleri ile bütünleşmeğe başlamıştır. Kırsal kesim, pazara açılan tarımsal üretime göre yeniden biçimlenmektedir. Uygulanan ekonomik politikalar çerçevesinde, ekonominin dış rekabete karşı korunması ve iç piyasanın çeşitli yöntemlerle denetlenmesi yerine, rekabete dayalı serbest piyasa koşulları yaratılmağa çalışılmış ve ekonominin dışa açılması hedeflenmiştir. Ancak özellikle son on yılı kapsayan bu uygulamalar ülke tarımını, üreticileri, tarımsal kamu hizmetlerini ve çalışanlarını, tarımla ilgili KİT'leri olumsuz yönde etkilemiştir. 1984 yılında gerçekleştirilen ve Tarım Bakanlığının örgüt yapısını tamamen değiştiren "reorganizasyon" ile pek çok hizmet sahipsiz bırakılmış, merkez birimleri, görev ve yetkileri belirsiz ve karmaşık biçimde örgütlenmiştir. Merkez kuruluşları ile taşra arasında sağlıklı bir ilişki kurulamamış, taşra kuruluşları birbirinden ve merkezden kopuk, koordinasyonsuz bir çalışma ortamı içinde bırakılmışlardır.

Tarımla ilgili KİT'ler kamu görevlerini serbest piyasa koşulları içinde yerine getirmeye zorlanarak iç ve dış borç yükü altında iflas noktasına getirilmiş bulunmaktadır.

Çağımızın hızla gelişen koşullarına uyabilmek için büyük bir atılım yapmak zorunda olan tarım kesiminin kamu desteğine ihtiyacı devam etmektedir. Oda'mız bu nedenle, tarıma yönelik kamu örgütlenmesinin de çağın gereklerine uygun bir yapıya kavuşturulabilmesi için, yeniden düzenlenmesini gerekli görmektedir.

5. İlkeler:

5.1. Tarımla ilgili kamu yönetiminin merkez ve taşra kuruluşlarının işlevleri ile bunların yatay ve dikey koordinasyonu bir bütünlük içinde ele alınmalı, üretken bir yapı kurulması için tarımla ilgili politikalar ve bütün hizmetler yalnızca "Tarım Bakanlığı" çatısı altında toplanmalıdır.

Bitkisel üretim, hayvansal üretim ve su ürünleri üretimi ile bu ürünlerin değerlendirilmesini kapsayan tarımsal faaliyetler, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi birbirini bütünleyen ve sigortalayan bir sistem içinde düşünülmekte ve bu faaliyetlerin, tarımın alt sek-

törlerine bölünmeksizin "Tarım Bakanlığı" bünyesinde kalması Oda'mızca yararlı görülmektedir.

5.2. Tarımla ilgili kamu yönetiminin, toprak ve su kaynaklarının korunması, ıslah edilmesi, geliştirilmesi, toplulaştırılması veya dağıtılması; yani kısaca tarımsal alt yapı sorumluluklarının Tarım Bakanlığı bünyesinde sürdürülmesi, Türkiye tarımının geliştirilmesi açısından gerekli görülmektedir.

5.3. Tarım sektörü ile ilgili olarak Türkiye'nin ulusal koşullarına uygun teknoloji üretilmesi zorunluluğu vardır. Bu nedenle araştırmayı ön plana alan ve teknoloji üreten bir kurumsal yapı oluşturulması gereklidir.

5.4. Teknolojik gelişme ve araştırma işlevi ile bağlantılı olarak tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin, özellikle yayım hizmetinin bazı teşviklerle (proje kredisi vb.) desteklenerek kamu sorumluluğunda yürütülmesine devam edilmesi yararlı görülmektedir. Tarımda verimliliğin artırılarak tarımla uğraşanların gelir düzeylerinin yükseltilebilmesi için, devletin teşvik ve desteğiyle, tarımsal üretimin özel işletmelerde yapılması esas alınmalıdır.

5.5. Gerek AT'na uyum ve gerekse Ortadoğu ve Sovyetler Birliği pazarları gözeticilerle, tarımın üretken potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik olmak üzere; tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi ve tarımsal ürün, dışsatımı için gerekli atılım ve gelişmeyi sağlamak üzere, özel sektör yanında, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Kooperatif organizasyonlarına da teşvikler sağlanmalıdır.

5.6. KİT, KİK ve Kooperatifler (TTK, Tarım Satış vb.) gibi tarımla ilgili kurumların ekonomiye yük olmayacak şekilde, kendi kendine yeterli ve tarımın gelişmesine katkıda bulunabilecek bir yapıya kavuşturulması, Oda'mızca yararlı ve zorunlu görülmektedir.

Tarıma girdi veren, tarımdan girdi ve ürün alan bu kuruluşların üretici örgütleri ile bağlantı kurmaları ve sonuçta üretici örgütlerinin bu kuruluşlara ortak olmaları (Sermaye, katılım, özelleştirme, üreticilerin yönetime katılması vb.) tarımın gelişmesi açısından yararlı görülmektedir.

5.7. Tarımsal destekleme, verimliliği artırıcı, kaliteyi gözetici, girdi ve teknoloji kullanımını özendirici; ürün üretilmesinde, işlenmesinde ve pazarlanmasında örgütlenmeyi yönlendirici seçici yaklaşımlar haline getirilmelidir.

5.8. Kamunun planlayıcılığının devam etmesi çerçevesinde tarımsal politikaların belirlenmesi ve planlama yapılmasına esas bilgilerin elde edilmesi, tarımla ilgili her türlü bilginin sağlanabilmesi ve değerlendirilebilmesi için bilgisayar destekli merkez kurulması yararlı ve zorunlu görülmektedir.

5.9. Tarıma finans sağlayan kurumsal yapı yeniden ele alınmalı, bu kapsamda T.C. Ziraat Bankası'nın tarıma yönelik işlevi gözden geçirilmeli ve Tarım Bakanlığı ile olan koordinasyonu geliştirilmelidir.

5.10. Üretici ve tüketici haklarının belirlenmesi ile halk sağlığının korunması amacıyla, her türlü gıda maddelerinin üretimi, işleme, depolama ve pazarlama esaslarını belirleyecek "Gıda Kanunu" nun öncelikle çıkarılması ve 1774 sayılı Yem Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

6- Örgütlenme Modeli:

Yukarıda kısaca belirtilen hususlar çerçevesinde ve makro düzeyde tarıma yönelik kamu yönetiminin merkez ve makro düzeyde tarıma yönelik kamu yönetiminin merkez ve taşra kuruluşları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Arz olunur.

TARIM BAKANLIĞI MERKEZ TEŞKİLATI

A- Danışma ve Denetim Birimleri:

- 1- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- 2- APK Kurulu Başkanlığı
- 3- Dış İlişkiler ve AT K oordinasyon Dairesi Başkanlığı
- 4- GAP Dairesi Başkanlığı
- 5- Hukuk Müşavirliği

B- Yardımcı (Destek) Birimler:

- 1- Personel ve İdari İşler Genel Müdürlüğü
- 2- Sivil Savunma Sekreterliği
- 3- Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı

C- Ana Hizmetler Birimleri:

- 1- TOPRAKSU Genel Müdürlüğü
- 2- Tarımsal Üretim Genel Müdürlüğü
- 3- Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü
- 4- Üretici Örgütleri Genel Müdürlüğü
- 5- Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü
- 6- Tarımsal Kontrol Genel Müdürlüğü

D- Bağlı Kuruluşlar:

- 1- A.O.Ç. Müdürlüğü
- 2- TİGEM Genel Müdürlüğü

E- İlgili Kuruluşlar

- 1- Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü
- 2- T.Z.D.K. Genel Müdürlüğü
- 3- T.M.O. Genel Müdürlüğü
- 4- E.B.K. Genel Müdürlüğü
- 5- T.S.E.K. Genel Müdürlüğü
- 6- Yem Sanayi T.A.Ş. Genel Müdürlüğü
- 7- Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği Genel Müdürlüğü
- 8- Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri
(Çukobirlik, And Birlik, Tarış, Çay-Kur, Tekel vb.)

TARIM BAKANLIĞI MERKEZ ÖRGÜTÜ ANA HİZMET BİRİMLERİ

(Makro Düzeyde Görevleri)

- 1- TOPRAK-SU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(Toprak-Su + Toprak Reformu + Toprak İskan tarım alanlarının korunması ile ilgili hizmetler)
- 2- TARIMSAL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(Makro planlama doğrultusunda üretimi geliştirme projeleri hazırlamak, girdilerin sağlanmasında yardımcı olmak, tarımsal eğitim ve yayım, tarımsal pazarlama, su ürünleri, bitki koruma, Sun-i ve Tabii tohumlama ...)

3- TARIMSAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ:

(Bitkisel, hayvansal, Su ürünleri, Gıda-Yem bitki koruma, Tarımsal Mekanizasyon ile ilgili araştırma ve deneme hizmetleri)

4- ÜRETİCİ ÖRGÜTLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(Tarımsal Kooperatifler, Üretici Birlikleri benzeri kuruluşların; kurulması, teşvi-ki, desteklenmesi, eğitimi ve denetimi ilgili hizmetler)

5- VETERİNER İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(Hayvan sağlığı, hayvan hareketleri ve karantina ile ilgili hizmetler)

6- TARIMSAL KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(Gıda, Yem, tarım ilacı, veteriner ilacı diğer tarım kimyasalları, tohumluk, fide fidan, su ürünleri, konularında tescil, ruhsatlandırma izin, sertifikasyon vb. hizmetler yapmak)

II- TARIM BAKANLIĞI TAŞRA ÖRGÜTÜ

- 1- Topraksu İl Müdürlüğü
- 2- Tarımsal Üretim İl Müdürlüğü
- 3- Üretici Örgütleri İl Müdürlüğü
- 4- Veteriner İl Müdürlüğü
- 5- Tarımsal Kontrol İl Müdürlüğü
- 6- Araştırma Enstitüleri
- 7- Deneme Üretim İstasyonları
- 8- Tarım Okulları
- 9- Hayvan Sağlığı Meslek Okulları

Çevre Bakanı Doğanca Akyürek'e Sunulan Rapor

27 milyon hektar tarım arazisi ve nüfusunun tarımla uğraşan % 45'i de hala bir tarım ülkesi olana Türkiye, doğal kaynaklarına yönelmiş saldırılar ve yoğun çevre bozulması nedeniyle sık sık tekrarlanan "kendine yeterli ülke olma" özelliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Yüksek oranlı nüfus artışı ve kentleşme olguları gıda maddeleri talebini önemli ölçüde artırırken plansız ve kuralsız endüstri ve turizm yatırımları, kentleşme, alt yapı talepleri özellikle en değerli, sulanabilir tarım alanlarına yönelerek verimli toprak varlığımızı telafi edilemez biçimde yok etmektedir. Üstelik son dönemde yapılan değişikliklerle bu konuda esasen yetersiz ve gecikmiş olan yasal düzenlemeler daha da etkisiz hale getirilmiştir.

Endüstrileşme çabaları, doğal kaynakların kullanımı yönünden gereken plânlamalar yapılmadan, tarım ve endüstrinin rasyonel bir biçimde entegrasyonu sağlanmadan yürütüldüğü için toprak, su ve ürün kirlenmesi önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu alandaki çevresel bozulma, ekonomik ve teknik nedenlerle uygun olmayan teknolojilerin uygulanmasına bağlı olarak büyük ivme kazanmış bulunmaktadır.

Artan nüfus ve daralan verimli alan olgusuna ek olarak gelişen teknolojinin tarıma uygulanması, birim alanda daha çok gübre, daha çok ilaç kullanımını gerçekleştirmiştir. Ancak bu girdilerin bilinçsiz ve denetimsiz kullanımı toplum sağlığı açısından ciddi sorunlar doğurabilecek bir süreci başlatmıştır. Endüstriyel ve kentsel kirlenmeye ek olarak tarımsal kirlilik ile üzerinde durulması zorunlu bir konu olarak karşımıza çıkmıştır. Bu şekilde tarımsal faaliyetler, çevre bozulmasından önemli ölçüde zarar görmekte olduğu gibi kendisi de çevrenin bozulmasına ciddi biçimde katkıda bulunan bir sektör konumuna gelmiştir.

Topraklarımızın % 74'ü çeşitli derecelerde erozyona maruzdur. Ormanların tahribi, tarım arazilerinin yeteneklerine uygun biçimde korunmaması, mera'ların hiç bir biçimde korunamaması, gibi nedenlerle topraklarımızın her yıl yok olan miktarı 25 cm kalınlığında 150.000 hektar araziye eş değerdir. Özetle erozyon nedeniyle uğradığımız toprak kayıpları ulusal felaket boyutuna ulaşmıştır.

Büyük ölçüde çevre kirlenmesinden kaynaklanan sorunlar, su ürünleri varlığımızı yok olma sınırına getirmiştir.

Öncelikle ele alınması gereken sorunlardan biri, toprak varlığımızın ayrıntılı etüd ve envanterinin yapılması ve buna bağlı olarak toprak kullanımının plânlanmasıdır. Ne yazık ki geçmişte bu alanda önemli çalışmalar yürütmüş olan TOPRAK-SU örgütü kaldırılmış, ortaya çıkan boşluk da bu güne kadar doldurulamamıştır. Benzer olaylar su ürünleri ve gıda konularında da yaşanmış, bu alanda etkin çalışmalar yapan aktif hizmet birimleri yok edimışlerdir.

Ülkemizin çevre sorunlarına etkili çözümler üretmek, kirlenmenin boyutlarını araştırmak, bu konuda var olan uluslararası işbirliği sözleşmelerine ve global çevre faaliyetlerine katılmak ve katkıda bulunmak, çevre bilinci ve duyarlılığını geliştirmek amacıyla çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülen arayışların bir Çevre Bakanlığı kuruluşu ile sonuçlanması meslek topluluğumuzca umutla karşılanmıştır. Ancak Bakanlığın örgütlenmesi ve kadrolaşması konularındaki bazı görüşlerimizi ve kaygılarımızı size aktarmayı görev sayıyoruz.

Ülkemizdeki en yaygın yüksek öğretim kurumları içinde yer alan Ziraat Fakülteleri öğrenci ve mezun mevcudu açısından büyük bir kaynak olduğu gibi, ziraat mühendisliğinde, toprak bilimi, gıda teknolojisi, kültürteknik, su ürünleri, peyzaj mimarlığı, bitki koruma gibi, çevre bilimi açısından çok önemli konularda sahip oldukları formasyonla, doğal kaynaklarımızın korunması ve doğru kullanılmasını amaçlayan örgütlenmeler ve ça-

İşmalar içinde en yetkin biçimde görev yapabilecek durumdadırlar. Çevre sorunları açısından çok önemli olan toprak ve besin kirliliği sorunları, ziraat fakültelerinin lisans ve lisans üstü eğitim programlarında bütün boyutlarıyla ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Çevresel izleme sistemlerinin kurulması ve doğal kaynak kullanımı veri tabanı oluşturulması çalışmalarında yer alacak ziraat mühendislerinin, 13 ayrı bölümde gördükleri eğitim sonucunda sahip oldukları farklı bilimsel uzmanlık dalları nedeniyle pek çok değişik çevre araştırma ve izleme faaliyetinin yürütülmesinde görev yapabilecek nitelikte oldukları hususuna önemle dikkatinizi çekmek istiyoruz.

Çevre sorunlarının her boyutuyla ilgili bir mesleğin yasal örgütü olarak Oda'mız, her dönemde bu sorunlara büyük ilgi ve duyarlılık göstermiştir. Bu çerçevede, uzun yıllardan beri çok sayıda bilimsel toplantı düzenlenmiş, basın toplantıları ve bildirileri yapılmış, kitaplar yayınlanmıştır. Son dört yılda basın toplantıları ve bildirileri dışında, Dünya Çevre Günü etkinlikleri olarak Ankara, Bolu, Antalya, ve Yatağan'da sempozyum ve paneller düzenlenmiş, dergimizin çevre özel sayısı yayınlanmış, Gıda Denetimi ve Toprak - İnsan Çevre Sempozyumları kitap haline getirilip basılmıştır.

Çözümlemesi gereken çok ciddi çevre sorunlarının aşılabilmesi için Bakanlığınızca çok kapsamlı araştırma, plânlama, örgütlenme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Belirlenecek çağdaş bir çevre politikası çerçevesinde, gerçekçi ve etkili çalışma programları hazırlanıp yürütülmelidir. Oda'mız Bakanlığınız tarafından bu doğrultuda yapılacak çalışmalara etkili biçimde katılmak, meslek topluluğumuzun konuya ilişkin bilgi birikiminden ülkemiz ve toplumumuzun yararlanmasını sağlamak dileğindedir. Bu amaçla, Bakanlık örgütlenmesinde, merkez ve taşra olmak üzere her kademede meslektaşlarımızın değerlendirilmesi gerektiğini dikkatinize sunmak istiyoruz. Ayrıca Bakanlığınız çalışmalarına meslek örgütü olarak katkıda bulunmak üzere, oluşturulacak danışma veya çalış guruplarında görev almaya hazır olduğumuzu bilgilerinize sunarız.

Saygılarımızla

Mahir GÜRBÜZ
T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri

1. Amaçları ve Gelişim Doğrultusu

Kooperatiflerin kuruluş amaçları arasında, ürünün işlenmesi, düzenli sürüm ve satışı, piyasanın düzenlenmesi, dışsatım yoluyla iç ve dışta, üretici ve tüketici arasındaki aracılığı kaldırarak elde edilen faydaların üreticiye yansımalarının sağlanması, ürünlerin kalitesinin yükseltilmesi, maliyetin düşürülmesi, ortaklara üretimde gerek duyulan her çeşit araç ve gereçlerin ucuzca sağlanması gibi önemli hedefler yer almaktadır. Ne var ki, uygulamada kooperatiflerin ürün alımı ve değerlendirilmesi hizmetlerine daha fazla ağırlık verdikleri, diğer amaçları göz ardı ettikleri gözlenmektedir.

Kooperatifçiliğin geliştirilmesini tarımsal kalkınmada çok önemli bir araç gören Atatürk, Tarım Satış Kooperatifleri gibi devletin vesayeti altında kurulan oluşumların zaman içerisinde üreticilerin kontrolüne bırakılmasını istemiştir. Ancak, söz konusu kooperatifler zamanla bir yandan siyasi iktidarların toplum üzerindeki denetleme isteği, öte yandan bürokrasinin etkinliğini sürdürülebilmek kaygısı ve üretici kitlenin sosyo-ekonomik düzeyinin yetersizliğine bağlı katılım eksikliğinin sonucu, devletin destek politikasının aracı olarak kullanılan, devlet dairelerine dönmüşlerdir. Özellikle, 1984 yılında çıkarılan 237 sayılı kanun hükmünde kararname, 3186 sayılı yasa ve 1990'da yürürlüğe giren Anasözleşme ile söz konusu kooperatifler, devletin güdümünde merkezîyetçi yapılı kuruluşlar haline gelmişlerdir. 3186 sayılı yasa, Kooperatif yönetim kurullarına Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Ziraat Bankası temsilcilerini, denetleme kurullarına da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Ziraat Bankası temsilcilerini alarak, Devletin yönetim ve denetimini artırmıştır. Söz konusu yasanın 11. maddesinde görülebileceği gibi kooperatiflerin yönetimi nerede ise Milli Eğitim Müdürlüğü veya Tapu-Kadastro Müdürlüğü gibi kamu kuruluşlarına benzetilmiştir. Ayrıca Devlet adına destekleme alımları yaparken de TMO, Tekel, Çay-Kur gibi kamu kuruluşu kimliklerini üstlenmişlerdir. Mevcut mevzuata göre yönetim tamamen devletin elindedir. Öyle ki kooperatifler depo, işleme tesisi ya da ambalajlama gibi tesisleri kurmak için dahi Sanayi ve Ticaret Bakanlığından izin almak zorundadırlar.

3186 sayılı yasa ve daha sonra 4.4.1991'de çıkarılan 3710 sayılı yasayla, Birliklere ait bazı işletmeler ve fabrikaların ayrı birer anonim şirket haline dönüştürülmeleri yolu açılmıştır. Ancak, payların satışı ve devri dile getirilmemekle birlikte, neyin nasıl yapılabileceği da belli edilmemiştir.

2. Sorunlar ve Çözümleme Yaklaşımları

- Tarım Satış Kooperatiflerinde demokratik yönetim, risturn dağıtımı ve kooperatifçilik eğitimi ilkeleri genelde uygulanmadığından, gerçekte bu kuruluşların kooperatif olarak tanımlanması dahi tartışmalıdır. Tarım Satış Kooperatifleri herşeyden önce kooperatifçilik ilkelerine göre çalıştırılmalı ve geliştirilmelidir.

- Devletin kooperatiflere katkısı, yardımdan çok müdahale biçimindedir. Üst düzeydeki yöneticiler devlet tarafından atandıkları için normal olarak memur anlayışında çalışmaktadırlar. Tarım Satış Kooperatifleri Genel Müdürünün Bakanlıkça atanması ve Yönetim Kuruluna Başkanlık etmesi kooperatifçiliğin temel ilkelerinden olan "Demokratik Yönetim Ülkesine" terstir. Kanımızca Genel Müdürün Yönetim Kuruluna başkanlık etmesi bir yana, oy hakkı bile olmamalıdır.

- Genel Müdürler daha çok politik düşünceyle iş başına getirilmekte, bunların işletmecilik ve kooperatifçilik hakkında bilgi ve deneyimleri olup olmadığına bakılmamaktadır. Bu yöntemle iş başına gelen kişiler ise doğal olarak kooperatif ortakları olan üreticilere değil, kendilerini o mevkiye getirenlere karşı sorumlu kabul etmekte ve çalışmalarını bağlı bulunulan Sanayi ve Ticaret Bakanlığındaki üst bürokratların istekleri doğrultusunda yürütmesi tercih etmektedirler.

- Kooperatiflerde aşırı personel çalıştırılması, fabrikaların kuruluş yerlerinin yanlış seçilmesi ve iş hacminin yetersiz olması gibi sorunlar da, yönetime devletin müdahalesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Aşırı personel isdihtamı gibi uygulamalar kooperatifin masraflarını artırmakta, dolayısıyla ortağa ödenecek ürün fiyatlarının düşürülmesi sonucunu yaratmaktadır. Benzeri nedenler ürünün tesliminde, satışında, piyasanın izlenmesinde aksaklıklara yol açmakta, birim pazarlama ve işleme masraflarını artırmaktadır.

- Kooperatifçiliğin temel ilkelerinden olan kooperatifçilik eğitimine gerektiği ölçüde önem verilmemektedir. Kooperatifçilik eğitiminden yoksun olan memur, yönetici ve ortaklar bu kooperatifleri devletin alım yerleri olarak görmekteyler. Oysa, kooperatif ortaklarının belirli bir eğitim düzeyine sahip olması, yönetimde kooperatifin etkinliğini artırıcı olumlu bir faktördür. Kooperatifçilik eğitimi, özellikle eğitim düzeyi düşük olan az gelişmiş ülkelerde önem kazanmakta ve diğer ilkelerin uygulanabilmesi için de bir ön koşul olmaktadır.

- Tarım Satış Kooperatifleri finansman yönünden büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Yetersiz öz sermayeleri ve işletme sermayeleri nedeniyle yatırım ve işletme çalışmalarını için sürekli dış finansmana gereksinime duyulmaktadır. Destekleme alımları için T.C. Merkezi Bankasınca, reeskont yoluyla verilen kredileri vadesinde ödenememektedir. Son zamanlarda kooperatifler ticari bankalardan bile cari faiz oranlarıyla kredi almaya başlamışlardır. Bu tür kredilerin maliyetinin çok yüksek olması nedeniyle, bazı ürünler maliyetine bile satılamamakta ve önemli zararlar meydana gelmektedir.

- Kooperatiflerde işletmecilik yönünden de bir çok zorluklar vardır. Destekleme ürün fiyatlarının saptanmasında batı ülkelerindeki kooperatiflerde başarı ile kullanılan Havuzlama (Pooling) yöntemi hiç kullanılmamakta, fiyat belirlemeleri daha çok hükümetlerin cari politikalarına göre ve bilimsel yöntemler gözardı edilerek yapılmaktadır. Bu nedenle, ürünün bol olduğu yıllarda ürün ahımları güçleşmekte, birliklerin stokları artmaktadır.

- Ürünün bol olduğu durumlarda dahi, sanayicilerin yurt dışından hammadde ithal etmelerine izin verildiği görülmektedir. Örneğin, 1989 yılında Trakya Birliğinin elinde 400.000 tonluk ayçiçeği stoğu olduğu halde, yurt dışında ham yağ daha ucuz diye, ham yağ ithalatı yapılmıştır. Söz konusu uygulamanın ham yağ ithalatına vergi ya da fon koyarak engellenmesi mümkündür. Bu yapılmadığı için Trakya Birlik 1990 yılında iflasın eşiğine gelmiş ve Devlet tarafından desteklenerek kurtarılmıştır. Elbette bir kurtarmanın maliyeti yüksek olmuş ve bedeli üreticiden başlayarak toplumun tüm kesimleri ödemiştir.

- Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin şirketleştirilmemesi gereklidir. Bu kuruluşların sorunları, onların kooperatif olmalarından değil, tersine kooperatif adıyla anılıp tarım kooperatifleri olarak çalıştırılmamalarından kaynaklanmaktadır. Üretilenler için Dünyada denenmiş ve başarılı olmuş tek ekonomik kurumu kooperatiflerdir. Tarım kooperatiflerinin yerini tutan bir başka kuruluşun üreticiye maliyetine hizmet götürmesi olanaksızdır. Özellikle şirketleşme tarım sektörü açısından oldukça sakıncalıdır. Diğer taraftan Tarım Satış Kooperatiflerinin KİT'ler gibi özelleştirilmesi veya şirket haline dönüştürülmesi, trilyonluk mal varlıklarının mülkiyetinin, ne kadarının Devlete ne kadarının ortağa ait olduğunun belirlenmesinin ve pay edilmesinin güçlüğü bakımından da bir hayli zordur. Tarım Satış Kooperatiflerinin varlıkları, sorunları, gereksinimleri, bunlardan beklenenler görünen boyutlarından bir kaç kat daha fazladır. Bu nedenle bu kuruluşları ele alıp, yeni bir statüye kavuşturulmaları gerçekleştirilirken, doğru seçeneklerin ortaya konulması gerekmektedir. Aksi halde birçok uzlaşmazlık, hukuki sorun ve huzursuzluğun doğması mümkündür. Buna karşılık, çok iyi araştırılmış ve geliştirilmiş modeller tarım sektörümüze büyük bir ivme kazandırabilir ve üreticilerin daha iyi ve yaygın örgütlenmeleri ile bu kuruluşlar demokrasiyi geliştiren beşikler halinde beklenlere cevap verebilir. Bize göre, Tarım Satış Kooperatiflerinin yeniden düzenlenmesinde kimi mal varlıklarının değerlendirilmesiyle, Amerika Birleşik Devletlerinin "Bank For Coopertives" örneğinde olduğu gibi Kooperatifler Bankası kurulabilir.

- Türkiye kooperatiflerin kuruluş ve işleyişlerini düzenleyen dört ayrı yasa grubu vardır. Bunlar;

- 1) 2854 ve 3186 sayılı T.S.K. ve Birlikleri Kanunu
- 2) 1581 ve 3223 sayılı TKK ve Birlikleri Kanunu
- 3) 1163 ve 3174 sayılı Kooperatifler Kanunu
- 4) 1196 sayılı tütün T.S.K. ve Birlikleri Kanunudur.

Bu mevzuatın toparlanmasında yarar vardır. T.K.K. ve Birlikleri Kanunu ayrı olarak muhafaza edilse bile, diğer Kanunların

1163 sayılı Kanun ile uyumlu bir hale getirilmesi çiftçilerin kooperatiflere katılımı ve örgütlenmenin yaygınlaştırılması bakımından önemli ve gereklidir.

Türkiye Gübre Sanayi A.Ş. Genel Müdürlüğü

1. Genel Durum

TÜGSAŞ, 233 sayılı KHK ile KİT statüsünde olan kimyasal gübre üreticisi ve aynı zamanda dağıtıcısı olan bir kuruluştur. TÜGSAŞ işlevini doğrudan bağlı ortakları ile sürdürmektedir. Bunlar:

Kütahya Gübre Sanayii A.Ş.

Gemlik Gübre Sanayii A.Ş.

Samsun Gübre Sanayii A.Ş.

Elazığ Gübre Sanayii A.Ş.

TÜGSAŞ'ın sermayesinde hazine payı % 99,97 dir. Ayrıca TAGAŞ, TÜMAŞ, GÜBRET AŞ ve Türkiye Kalkınma Bankası'nda iştirakleri vardır. TAGAŞ'ta % 20, TÜMAŞ'ta % 15 paya sahip olmasına karşılık diğerlerindeki payları çok düşük düzeydedir.

TÜGSAŞ, Türkiye gübre üretiminin % 30'unu karşılayabilecek bir kapasiteye sahiptir. Halen Amonyum sülfat, Amonyum nitrat, Triple Süper fosfat, Diamonyum fosfat ve kompoze olmak üzere beş çeşit gübre üreten TÜGSAŞ'ın toplam üretim kapasitesi 1.759.000 ton (Fiziki olarak) olup, 1986 - 1990 yıllarındaki toplam gübre üretimi ve kapasite kullanım oranı aşağıda belirtilmiştir.

Yıllar	Fiziki Üretim (Ton)	Kapasite kullanım oranı (%)
1986	1.068.000	60,7
1987	1.209.000	68,7
1988	1.037.000	59,0
1989	1.122.000	63,7
1990	1.136.000	64,6

Türkiye'nin azotlu gübre ithalatında en önemli yere sahip olan Amonyum nitrat (% 26 N) gübreşi üretiminden TÜGSAŞ, 972.000 ton üretim kapasitesi ile % 62 paya sahip bulunmaktadır. TÜGSAŞ'ın ayrıca Kütahya'da Polietilen torba fabrikası da bulunmaktadır.

2. Tügsaş'ta İdari ve Mali Durum

2.1. İDARİ DURUM

TÜGSAŞ, 37 yıllık faaliyet döneminin son iki yılında (1990 - 1991) gerek idari ve gerekse mali yönden en olumsuz dönemi yaşamaktadır.

İki yıl içerisinde TÜGSAŞ Genel Müdürlüğü personel sayısı 600'den 1100 dolayında yükselmiş (Neredeyse iki katı artış), ayrıca TÜGSAŞ'ın bağlı ortaklıklarına (Kütahya, Gemlik, Samsun ve Elazığ Gübre San. A.Ş.) ihtiyaç dışı nitelsiz çok sayıda personel alınmıştır.

Genel Müdürlük ve bağlı ortaklıklarda mühendis ve memur olarak göreve başlayan, bilgi beceri ve deneyimleri çerçevesinde hiyerarşik kademelerden geçerek yükselen ve çeşitli yönetim kademelerine (Dai. Başk., Müd., Müd. Yard) gelen kadroların tamamı görevden alınmışlardır. Bunların yerine, yaptıkları görevin özelliği ile hiç bağdaşmayan, ayrıca eğitim, bilgi ve beceriden yoksun nitelsiz kişiler yerleştirilmiştir.

Keza yönetim ve Denetim Kurullarına yine nitelsiz kişiler yerleştirilmiştir.

2.2. MALİ DURUM

Şirket bugün mali yönden tam bir iflas noktasına gelmiştir. 1989 yılında 90 milyar TL olan borç miktarı, olumsuz yönde bir gelişme göstererek bugün 1 trilyona (1.050.000.000 TL) yükselmiş bulunmaktadır.

Tesislerde kapasite kullanım oranlarını arttırmak üretim biçimlerini modifiye etmek, eskiyen tesisleri yenilemek amacıyla, yenileme ve idame yatırımları planlanmış, Dünya Bankasından sağlanan "Gübre Sektörü Rasyonalizasyon ve Enerji Tasarrufu" projesi kapsamında sağlanan kredilerle yürütülen faaliyetler iyi realize edilememiştir. Bu durum finansal sorunların daha ciddi boyutlara ulaşmasını ve şirketin mali yapısının bozulmasına yol açmıştır.

Şirketin 400 milyar TL olan nominal sermayesinin 250 milyarı ödenmiş olup, ödenmemiş 200 milyar sermayeye karşılık, şirket faaliyetlerini gerçekleştirecek pozitif nakit akımı sağlayamama noktasındadır. Ödenmemiş sermaye apelerinin acilen ve nakten tahsili gerekmektedir. Bunun için faaliyet ve faaliyet dışı giderlerde tasarrufa gidilmesi ve başta Gemlik Amonyak tesisi olmak üzere yatırımların hızla üretime geçirilmesi gerekmektedir.

28 Kasım 1991 itibariyle şirket geçmiş yıllara göre çok önemli stok darboğazına girmiştir. Fiziksel olarak 200 bin ton gübre stokta beklemekte olup bunun parasal karşılığı 180 milyar TL dolayındadır. Stoklarının getirdiği fiziki zorluklar yanında stok finansmanı gübre maliyetini yükseltmektedir. TÜGSAŞ'ın 1990 - 1991 yılları gübre üretimindeki payı % 22-23'dür. Perakende satıştaki pazar payı ise % 10-11 düzeyinde bulunmaktadır.

İşletme giderleri büyük ölçüde yüksek faizli banka kredileri ile karşılandığı için stok taşıma maliyetlerini aşırı arttırmakta, bu duruk kâr marjını negatif değerlere çekmektedir. Bu olgu, üretimden vazgeçilerek tesislerin durdurulmasını gündeme getirebilecektir.

Personel giderlerinin her geçen gün artması ile birlikte, şirket tarafından üretilen kimyasal gübrelerin üretim ve artış maliyetlerinin de giderek artması; Dünya pazarlarında fiyat üstünlüğüne sahip, ithal gübre fiyatları ile rekabet etme olanağını ortadan kaldırdığı için, şirket zararına faaliyet gösterir bir duruma düşmüş bulunmaktadır.

1991 yılı Ekim ayı sonu itibariyle TÜGSAŞ'ın ticari banka borcu 650 milyar TL. olup daha önce belirtildiği üzere acil ödenmesi gereken borçlarının toplamı ise 1 trilyon 50 milyar TL dir. Alacakları ise 55 milyar TL dolayındadır.

1.7.1986 tarihinde yürürlüğe giren 86/10715 ve halen yürürlükte olan 88/12518 sayılı kararname ile gübrede fiyat, ithalat ve ihracatta libere sisteme geçilmesi sonucu, gübre dağıtımında görev alan özel ve tüzel kişi sayısı artmış ve böylece çiftçinin istediği gübreyi, istediği miktarda ve zamanda tedarik edebilmesi olanağı doğmuştur. Bu durum gübre satışlarında büyük bir rekabete neden olmuştur.

Ancak; libere sisteme geçilmesi birçok üretici kuruluş ve özellikle TÜGSAŞ gibi gübre üretimi kömüre ve büyük boyutta elektrik enerjisi tüketen tesislere dayalı kuruluşlarda yüksek maliyet oluşması nedeniyle önemli darbogazları da beraberinde getirmiştir.

T.C. Ziraat Bankasında yapılan kimyevi gübre destekleme ödemelerinde 6 ayı aşan gecikmeler ve bu gecikmeli ödemelere faiz ödenmemesi nedeniyle diğer kuruluşlar gibi TÜGSAŞ'da yüksek faizli kredi kullanmak zorunlu kalmış ve bu durum TÜGSAŞ'a ek finansal yük getirmiştir. (Destekleme ödemeleri 1.9.1991) tarihinden itibaren T.C. Ziraat Bankasınınca daha az gecikmeli olarak yapılmakta, ayrıca gecikme için aylık % 4 faiz verilmektedir.)

TÜGSAŞ'ta bayilik uygulaması sağlıklı temellere oturtulmamıştır. Bayi teminat-

ları konusunda hassasiyet gösterilmemiş, vadesinde ödenmeyen alacakların tahsilinde kararlı ve titiz davranılmamıştır.

3. Sonuç

Bugün TÜGSAŞ, gübre sanayiine büyük yatırım yapmış ülkelerin ürünleriyle dış pazarda ve ithal gübrelerle de iç pazarda rekabet edemeyecek seviyede üretim maliyetine sahip bir noktaya gelmiştir.

Bu itibarla TÜGSAŞ'ın kömürde ve elektrik fiyatlarında özel indirim sağlanarak üretim sübvansiyonu (Kütahya ürünleri için) sağlanmalıdır.

İhracatta vergi iadesi uygulamasına 1989 yılında son verilmesi, ihracatı olumsuz yönde etkilemiştir. İhracat için, destekleyici politikalar sağlanmalıdır.

Kısa dönemde sermaye artırımına gidilerek borçların kapatılması zorunlu görülmektedir. Ancak gübre sektöründeki mevcut yapı ve personel giderlerinin çok artmış olması nedeniyle, tekrar aynı duruma gelinmesi olasılığı yüksek olup; yapısal değişiklik gerekli görülmektedir. Sektörde gübre üretiminin devamlı, tüketimin ise mevsimsel (İlk-bahar ve Sonbahar) olması nedeniyle stok finansman yükünün azaltılması, yürürlükteki mevzuat, yurt içi gübre sektörünü yabancı tekelere karşı korunmasını ortadan kaldırmıştır. Gübre dağıtıcı kuruluşlar, en düşük fiyatla gübre tedarik (üretim veya ithalat ile) edip ve yine (Piyasadaki diğer kuruluşların gübrelerine göre) en düşük perakende satış fiyatı ile gübre satma amacını gütmekte, ancak ithal gübre fiyatlarının düşük olması nedeniyle özellikle TZDK (Türkiye Zirai Donatım Kurumu) ve TKKMB (Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği) gibi kuruluşlar ithalata yönelmektedirler. Bu nedenle TÜGSAŞ tarafından üretilen ve satılan gübre maliyetlerinin düşürülmesi zorunludur.

TÜGSAŞ ürettiği gübreyi bayileri kanalıyla pazarlamakta, bu durum büyük oranda komisyon ödenmesini (Bayi Kârı) getirmektedir. Ayrıca bayiler stokların azaltılmasına katkıda bulunmamakta, yalnızca gübre kullanım sezonunda gübre talebinde bulunmaktadır.

Öte yandan sektörde iki büyük dağıtıcı kuruluş olan Türkiye Zirai Donatım Kurumu ve Tarım Kredi Kooperatifleri yaygın bir pazarlama ve dağıtım ağına sahip olmakla birlikte üretim tesisleri yoktur. İhtiyaçlarını ihaleler ile temin etmekte ve doğal olarak en ucuz fiyatı tercih ederek TÜGSAŞ'tan istenilen seviyede bir alım yapmamaktadırlar. Bu üç kuruluş hatta diğer iki Kamu üreticisi (Gübretaş + İgsaş) de dahil edilerek, bir holding bünyesinde toplanabilir. Buna halen Sanayii Bakanlığı bünyesindeki Tarım Satış Kooperatifleri de dahil edilebilir. (Çukobirlik, Tariş, Antbirlik gibi.) Böylece oluşacak olan, üretim ve pazarlamadaki bütünlük sektördeki krizin atlatılmasını sağlayabilecektir. Bu radikal yöntemden farklı olarak TÜGSAŞ'ın TZDK ve TKK'ya baş bayilik önermeside düşünülebilir.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel Müdürlüğü

Ülkemiz tarımının en önemli bitkilerinden olan "Şeker Pancarı" potansiyel ekim etüdlerine göre 1995 yılı için oluşacak ekim potansiyeli 3.860.000 ha'dır. Üçlü münavebeye göre her yıl için 1.286.000 ha'lık ekim potansiyeli mevcuttur. Bu potansiyelin % 30'luk kısmı ile mevcut işleme kapasitemize yeterli şeker pancarı temin edilmektedir.

Halen şeker pancarı ekimi yapılan münavebeli sulu+susuz tarla arazisi miktarı 10.700.000 ha'dır. Bu rakam ülkemizin ekilen alanlarının % 45'i seviyesindedir. Üretim yapılan alanların 7.100.000 ha'ı susuz olup, bir bölümünün sulamaya kazandırılması ile ekilen miktarın 3-4 katına çıkarılması mümkündür.

Şeker pancarı üretimi, ülke ekonomisine sağladığı katkının yanı sıra, sosyal yapıda da önemli bir rol oynamakta, istihdam olanakları yaratmaktadır. Örneğin 6.000 ton/gün kapasiteli bir şeker fabrikası için şeker pancarı üretimi, fabrika daimi ve geçici personeli ile 6800 işgücü/yıl bir istihdam imkanı yaratmaktadır. Bunun yanı sıra 1991 yılı değerleri ile 6.000 ton/gün kapasiteli bir şeker fabrikasının maliyetinin 500 milyar TL olacağı hesaplanmaktadır. Buna bağlı olarak bir işçi istihdam için 73 milyon TL'lik bir yatırım gerekmektedir, aynı değer diğer sanayi yatırımlarında 150 milyon TL'nin üzerindedir.

Halen işlenecek 13 milyon ton şeker pancarı üretimi ve bu pancardan elde edilecek 1.7 milyon ton şeker üretimi, ülkemizin için tüketimini karşılamaktadır. 2000 yılında 2.5 milyon tona ulaşacağı sanılan şeker tüketimimiz için, ilave her 100.000 ton şeker üretimi 20.000 ha'lık ilave ekim ve 6.000 ton/gün ilave işleme kapasitesi gerekmektedir.

Ülkemizde 1991 yılı fiyatları ve ortalama verimleri ile sulu buğday tarımı yapan bir üretici dekinden 65.600 TL kazanç elde ederken, kuru buğday tarımında 44.800 TL, şeker pancarı tarımından 215.500 TL kazanç sağlamaktadır. Bunun yanı sıra şeker pancarı yan ürünleri süt ve besi hayvancılığında önemli bir girdi olmaktadır.

Benzeri örnekleri artırılabilir olan şeker pancarı üretimimiz özellikle Orta Anadolu insanımız için ekonomik, sosyal ve istihdam yönünden sağladığı katkılar ile önemli bir üründür.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından üretimi her aşamada yönlendirilen ve şeker sanayimizin temel hammaddesini oluşturan bu ürünümüz ve şeker üretimimiz ile ilgili son dönemdeki gelişmeler şöyle özetlenebilir:

- Geçmiş yıllarda 4 milyon dönüm olan şeker pancarı üretim alanları 1992 yılı için 3.400 bin dönüm olarak hereflendi. Bu kararda AT'nun baskısı ile tarım nüfusunun geçmiş hükümet tarafından azaltılmak istenmesinin önemli bir rolü vardır.

- Bunun yanı sıra Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin Pazarlama, Teknik ve Mali İşler Genel Müdür Yardımcılıkları bu karara zemin hazırlayacak görüşler sundular. Örneğin, Teknik Genel Müdür Yardımcılığı ekim alanlarının fazlalığının kampanya süresini gereksiz ölçüde uzattığını belirterek, Pazarlama Genel Müdür Yardımcılığı stok fazlalığını, Mali İşler Genel Müdür Yardımcılığı da stok maliyetlerinin yüksekliğini dile getirdiler. Olayın sosyal boyutu gözardı edildi ve uygulanan yanlış politikaların faturası üreticiye çıkarıldı.

- Böyle bir kararın alınmasına, uygulanan yanlış politikalar yol açmıştır. Bu politikalar sonucunda bugün Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin 2,5 trilyonluk banka borcu bulunmaktadır ve bu borcun günlük faizi 5 milyar TL dolayındadır.

- Seçim politikaları nedeniyle şeker satış fiyatları üretim maliyetlerinin altında tutuldu. Uygulanan politikalar ve gerekli düzenlemelerin zamanında yapılmaması sonucu, üretim tüketimi karşılayamadı ve ithalat gereksinimi doğdu. 150 bin tonluk bir ithalat talebi karşılamak için yeterliydi. Bu ithalatın şeker şirketi tarafından yapılmasının ardından durum abartılarak özel sektöre de şeker ihtalatı izni verildi.

- Özel sektör için ithalat izninin verildiği dönem, dünyada şeker fiyatlarının düşük olduğu bir dönem idi. Özel firmalar T.Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin ithal fiyatının çok daha altında bir fiyatla 450.000 ton daha şeker ithal ettiler.

- T. Şeker Fabrikaları A.Ş. ülke gereksinimini karşılamak için acil bir ithalat gerçekleştirip yüksek fiyatla şeker alıp sorunu çözmüşken, yanlış bir politika ile izin verilen ve arkadan devreye giren özel sektör 450.000 ton daha ucuza aldığı şekeri ticari amaçlarla piyasaya sürmüştür. Ucuz fiyatlı özel sektör şekeri, ulaşımın kolay olduğu liman illeri çevrelerinde piyasaya girmiş ve bu yörelerde T. Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin pazarlama olanaklarını ortadan kaldırmıştır.

- Bunun sonucunda, T.Şeker Fabrikaları, A.Ş. ulaşım masrafının yüksek olduğu limanlardan uzak bölgelerde 4-5 aylık bir süre şeker satmak zorunda kalmıştır.

- Üretim maliyetinin altında satış yapılmasının yanı sıra ithal şekerin de satılması ve şeker pancarı alım döneminin başlaması nedeniyle banka borçları hızla yükselmiş ve yukarıda belirtilen borç meblağına ulaşılmıştır.

- Bugün şeker satış fiyatı 3.040 TL/kg iken faiz dahil şeker maliyeti 3.700 TL/kg'dır. Bu maliyet içerisindeki en önemli girdi kalemini banka faizi oluşturmaktadır.

- Var olan bu tablo hükümetin aldığı kararlar ile doğmuş olup, T.Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin bu kararlar üzerinde ve uygulanan politikalarda etkili olması engellenmiştir. Bu tablonun (zararın) ortadan kaldırılması için devlet desteğine gereksinim vardır. T. Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin acilen bu borçlardan kurtulması gerekmektedir.

- Aksi taktirde, son dönemlerde ekim alanlarının daraltılması doğrultusunda alınan karardan da görüldüğü gibi, hatalı ithalat politikasının faturası üreticiye çıkarılacaktır.

- Bugün dış pazarlarda şeker fiyatı 300 \$/ton civarında seyrederken bizim şeker maliyetimiz 740 \$/ton civarındadır.

- 1992 yılı kampanya dönemine girilirken T. Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin elinde 700 bin ton dolayında şeker stoku bulunmaktadır.

- Dünya fiyatları ile maliyet fiyatlarımız arasındaki büyük fark nedeniyle ihracattan kaçınılmaktadır. Bu durum da finansman darbogazına ve stok masraflarının artmasına yol açmaktadır.

- Bu nedenlerle stokların mutlaka tüketilmesi, ihracat olanaklarının zorlanması, düşük fiyatla da olsa stok şekerin elden çıkarılması gerekmektedir. Halen S.S.C.B., İran, Irak, Suriye gibi yakın komşularımızın şeker talepleri sürmektedir. Bu taleplerin irdelenmesi ve satışın gerçekleştirilmesi uygun olacaktır.

- Mevcut durum sürer ise şeker pancarı üretiminin düşürülmesi kaçınılmazdır ki bu da, istihdam ve sosyal yönden yeni sorunlar yaratacaktır.

- Unutulmaması gerekir ki, şeker pancarı üretimi yalnız ülkemiz için değil gelişmiş ülkeler için de ekonomik ve sosyal açıdan önemli ve vazgeçilmez bir aktivitedir. Üretim ile ilgili mali darboğazlar bu ülkelerde de hükümet tarafından sağlanan sübvansiyonlarla aşılmakta ve üretimin sürekliliği sağlanmaktadır.

ALINACAK TEDBİRLER

1. Artan ekim talebine cevap verebilmek amacı ile en uygun yerlerde ve en kısa sürede yeni, modern Şeker Fabrikaları kurulmalıdır. Kapasite üstü çalışanlar tevsi edilmelidir.

2. Zararına da olsa her yıl 100-200 bin ton şekerin ihracatı realize edilmelidir.

3. Şeker pancarı taban fiyatı üreticileri memnun edecek seviyede olmalıdır.

4. Şeker pancarı üreticilerinin kimyasal gübre ihtiyacı zamanında temin edilmelidir.

5. En düşük maliyetle en yüksek verim ve kaliteye ulaşmak amacı ile, üreticilerin tarım alet ve makinaları temin etmeleri kolaylaştırılmalıdır.

6. Çapa - sulama ve hasat dönemlerinde, üreticiler zamanında ve yeterli kredi ile desteklenmelidir.

7. Şeker pancarı alımlarında sürat ve kolaylık sağlayan "Pancar Boşaltma ve Temizleme Makinaları" sayıları artırılmalıdır.

8. Şeker Fabrikalarımız zamanla modernize edilmeli, işleme kapasiteleri artırılmalı ve yüksek randımanla çalışır duruma getirilmelidir.

9. Stoklarımızdaki 500 bin ton şekerin ihracatı sağlanmalıdır.

10. Şeker sanayinin bugünkü banka borçlarına çözüm getirilmelidir.

11. Darboğaza girmemek için, üretim maliyetinin altında şeker satılmamalıdır.

12. Her yıl artan miktarda şeker pancarı ekimi planlanmalıdır.

Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü

1989 ürün yılı göstergeleri netleşmeden 1988 yılı stoklarının eritilmesi için tüm çaba kullanılmış ve o yıl 2.250.000 ton civarında buğday dışsatımı gerçekleştirilmiştir. Oldukça kurak bir yıl olan 1989 yılında alım kampanyasına Ofis'in olağanüstü haller için bulundurması gereken zorunlu stok dahi bulunmadan girilmiştir.

Yaşanan kuraklık nedeniyle o yıl 600.000 ton civarında buğday alımı ancak gerçekleştirilebilmiştir. Bunun üzerine gereksinim duyulan dışalım başvurulmuş; ancak üretim, stok ve tüketim korelasyonunun iyi kurulamaması sonucu 5.000.000 ton civarında dışalım yapılmıştır. Plansız yapılan bu dışalım nedeniyle 1990 alım kampanyasına 2.600.000 ton civarında buğday stokuyla girilmiş; üretimin de aynı yıl içinde tatmin edici oluşu sonucu 5.200.000 ton civarında buğday alımı yapılmış ve stokların anormal derecede şişirilmesine neden olunmuştur.

Şişirilen stokların iç piyasada eritilmesi mümkün olmadığı gibi, dış piyasa fiyatlarının 90 - 100 \$/Ton civarında oluşu dışsatımı da olanaksızlaştırmıştır. Ancak, 200 - 250 \$/Ton maliyetli bu stokun herhangi bir şekilde eritilmesinin olanaksızlığı karşısında ton başına 110-160\$ zararlı dışsatımın gecikmiş de olsa tek seçenek olduğu konusu düşünülmüş olmalı ki şu sıralarda 4.000.000 ton civarında buğday dışsatım bağlantıları yapılmıştır.

1991 yılı alım mevsimi başlangıcında Ofis'in elinde 5.500.000 ton civarında buğday stoku bulunmaktadır.

Kabaca yapılan bir hesaplamada ton başına minimum 110 \$ zarardan dışsatım bağlantısı yapılan 4.000.000 ton buğday için 440.000.000 \$ (1,7 Trilyon TL) zarar söz konusudur.

1988 yılında ihracat seferberliğine kalkışmadan önce, ağırlıklı olarak doğal koşulların yönlendirdiği tarımsal alandaki üretimin tahmini için en azından ilk veriler değerlendirmeye alınmalıydı. 1988 yılında 2.250.000 ton buğday dışsatımı yapılmasaydı 1989 yılında buğday dışalımına gerek kalmayabilirdi. Bunun ötesinde 1989 yılında 5.000.000 ton yerine 1.500.000 - 2.000.000 ton dışalım gerçekleştirilseydi zaman içinde durum değerlendirilmesi daha net bir şekilde yapılabilir, ilave 2.500.000 - 3.000.000 ton dış alım yapılmaz, böylelikle de 1990 yılında gereksiz stok şişkinliği meydana gelmediği gibi oluşacak zararın boyutları da daraltılabilirdi.

1990 yılı alım kampanyasında ise hükümetin peşin bedelle alım yapılacağını açıklamasına karşın, alımı finanse etmemesi Ofis'in bu alandaki darboğazını iyice çıkmaza sokmuş, rekor düzeydeki alımın finansesi için TMO'nun dış kredi kullanımını zorunlu kılmıştır. Bugüne kadar yapılan yetersiz satışlar yüzünden TMO borç ödeme bakımından da çaresiz bırakılmıştır. Bu durum önlenilebilirdi.

Alınması Gerekli Önlemler:

Ülkemizde on milyonlarca insanın beslenmesinde ve gelir kaynağında temel unsur olan buğday ve ekmeğin kendi kaderine yada çıkarıcı azınlığın eline bırakılmaması gerekir. Bu konuda devletin tutarlı ve bu kesimi ayakta tutabilecek olumlu bir politika izlemesi kaçınılmazdır. Bunun bir başka ifadesi de Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kuruluş amaçlarından biri olan üretici ve tüketicinin korunması ilkesine tam bir işlerlik kazandırmaktır.

Hububat alım döneminde, özellikle de bu işlemin yoğun olduğu bir iki aylık dönemde Ofis'in gereksinim duyduğu kredi devlet desteğiyle sağlanmalı ve bu kredinin geri ödenmesinin alım sonrası satılan üründen karşılanabilir nitelikli olmalıdır.

Kısa vadede ise, son üç yılın uygulaması ile borç çıkmazına sokulan TMO'ya kuruluş amacına uygun görevini yerine getirebilmesi için mevcut borçlarının ödenmesine devletçe gerekli yardımın yapılması ve aynı duruma bir kez daha düşürülmemesi için üretim, stok, tüketim dengesinin çok iyi bir şekilde sağlamak konusundaki önlemlerin ivedilikle alınması gerekmektedir.

Türkiye Zirai Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü

25 Bölge Müdürlüğü, 400 Şube Müdürlüğü, 1 Traktör Üretim Müessesesi ve 7 imalat işletmesinden oluşan KİT'dir. 7.000 personel istihdam etmektedir. (İşçi, Memur dahil). Faaliyetlerinin % 80'ni Kimyevi gübre oluşturmaktadır. 1990 yılındaki 550 milyar satış hasılatının 460 milyarı kimyevi gübre satışlarıdır. Bu nedenle gübre sektöründeki gelişmeler doğrudan Kurum'u etkilemektedir.

1986 Yılı Temmuz'una kadar Türkiye'nin gübre ihtiyacının % 90'ını dağıtan T.Z.D.K. ülkemizde gübre kullanımına önemli katkılarda bulunmuştur. 1986 Yılında Dünya Bankası önerileri Hükümet politikasına da uygun bulunarak gübre ithali ve dağıtım serbest bırakılmıştır. Ayrıca özel sektör pazar'a yerleşene kadar Donatımın payını gönüllü olarak azaltması öngörülmüştür. O tarihte Donatım elindeki aşırı stoklar fabrikadan gübre alımını kısıtladığından yeni keşim üreticilere de benimsenmiş ve Dünya Bankası önerilerine uygun olarak Donatımın pazar payını küçültecek uygulamalar neticesinde 1987'de % 23, 1988'de % 20, 1989'da % 19 ve 1990'da % 16 pay'a düşmüştür. (1990 yılı satışı 850.000 ton) Bunun neticesi olarak Donatım çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmıştır. Çünkü;

a) Donatım'ın örgütlenmesi yılda 5 milyon ton gübre dağıtımına göre yapılmıştır. 1 milyon ton seviyesindeki satış doğal olarak maliyetlerin artmasına neden olmuştur. Halbuki hiçbir dağıtım yatırımı olmayan diğer şirketler bayiler kanalı ile asgari maliyetle pazar girmişler. T.Z.D.K. ile rekabette avantaj elde etmişlerdir.

b) Destekleme alacakları devamlı geciktirilmiş hiç bir faizde tahakkuk ettirilmemiştir. (Şu anda Kurumun 120 milyar destekleme alacağı bulunmaktadır).

c) Sermaye artırımları zamanında ödenmemiştir. (40 milyar alacaklı)

d) Bunlara karşılık piyasadan yüksek faizli kredi kullanmak zorunda kalmıştır. Öyleki 1990 yılında 60 milyar kâr edilmesi gerekirken faizler nedini ile 20 milyar zarar ile blanço kapatılmıştır:

e) Liberal denilmesine rağmen sistemin bütün olumsuzluklarını politik mülahazalarla Donatım yüklenmiş ortaya çıkan gübre yokluklarını yüksek maliyetlerle (ters nakliye, aktarma yapılarak) Donatım gidermiştir. Ve bu maliyet artışları Donatımın bünyesinde karşılanmıştır.

1- Üreticilerin baskısı ile gübre ihalatından alınan fonlar devamlı T.Z.D.K.'nun aleyhine işlemiştir. Esasen ithalattaki dış navlun, liman masrafı akreditif masrafı, DFIF gibi zorunlu harcamalarla artan ithal maliyeti yerli sanayii korumaktadır. Birde fon yolu ithalatın maliyetini daha da arttırmak suretiyle Donatımın rekabet gücünü azaltırken, yerli üreticilerin kârlarını katlamaktadır. Çünkü: üreticiler satış fiyatlarını üretim maliyetlerine göre değil ithal maliyete göre belirlemektedirler.

Bütün bu olumsuzluklara karşın Donatım mevcut 300 milyar borcunu destekleme alacakları, kredili satışlardan alacakları ve sermaye artırım alacakları ve mevcut stokları ile kapatacak durumdadır. Ancak faizlerin giderek artması Donatım alacaklarının ödenmemesi ile aylık 20 Milyar Personel gideri T.Z.D.K. 'nu önümüzdeki günlerde darboğaza sokacaktır. Özellikle Adapazarı Müesseseleri giderleri Donatım bütçesini çok olumsuz etkilemektedir. Yılda işçi başına ancak 1 traktör üreten bu müessese devamlı olarak gübre gelirleri ile finanse edilmektedir.

Kısaca genelde ülke ekonomisindeki değişiklikler özelde gübre rejiminin libere edilmesi T.Z.D.K.'nu büyük ölçüde etkilemiştir. Son 5 senede temkinli davranarak daha büyük olumsuzluklar önlenmiştir ve diğer KİT'lere kıyasla Kurum edeyebileceği seviyede borçludur. İçinde bulunduğumuz günlerde ise yeni yönetim Kurumun gayri menkullerini satmayı planmakta ayrıca personel giderlerini bir kısım personeli sözleşmeye geçirmeyerek, geçenlerin artışlarını kısıtlı tutarak azaltmayı amaçlamaktadır.

Halen düze çıkması en kolay KİT olan T.Z.D.K. destekleme ve sermaye arttırımı ödemeleri ile ek 200 milyar TL. ödenekle sorunlarını çözebilir. Aksi halde her geçen gün artan giderleri nedeni ile tam bir darboğaza girer.

Donatım'ın devreden çıkması ile pek çok sosyal amacın yerine getirilmesi mümkün olmayacak Türk çiftçisi piyasadaki spekülâtif amaçlı işlemlerin kurbanı olacaktır. Ya çok pahalı gübre bulacak ya da kullanmayacaktır. Esasen günümüzde Toros dışında bütün üreticiler gübre sisteminin de tekrar eskiye dönüşü istemektedirler. Çünkü; T.K.K.. devreden çıkmış Toros'un bayii şeklinde çalışmaktadır. Bütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Şeker Şirketi tam bir çıkmazdadır. Ege Gübre ve Gübretaş iflasın eşiğine gelmişlerdir. Tügsaş 2 trilyon borçludur. Bağfaş faaliyetlerini zorla yürütmektedir. Gübre fiyatları astronomik bir hızla artmaktadır. Gübre kullanımı düşme eğilimine girmiştir. 1,2 trilyon desteklemeye, rağmen, destekleme oransal olarak düşmektedir. Çiftçi bu fiyatlarla gübre almaktan vazgeçmektedir. Donatımın devreden çıkması piyasadaki gübrelerin kalitesini, düşürmektedir. Bitki besin maddeleri standart'ın altında olmakta denetleme imkanı da bulunmamaktadır. Destekleme ödemeleri istismar edilmekte erken faturalama adı altında satılmayan gübreye fatura kesmek teşvik edilmektedir.

Yem Sanayii Türk A.Ş. Genel Müdürlüğü

Yem Sanayii A.Ş. 2.11.1956 gün ve 4/82238 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Beş Milyon TL. sermayeli bir anonim şirket olarak kurulmuştur.

Son olarak 8.6.1984 gün ve 233 sayılı KHK ile Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı ilgili kuruluşu olarak yeniden statü değişikliği yapılmış ve 28.11.1984 tarihinde de Ana Statü'sü yürürlüğe girmiştir.

EİYKK'nun 26.4.1985 gün ve 85/13 sayılı kararı ile 2 milyar TL. lık sermaye 10 milyar TL. ve 11.8.1987 gün ve 87/14 sayılı kararı ile de 20 milyar TL. ye yükseltilmiştir.

Son olarak YPK'nun 7.2.1990 gün ve 90/T-8 sayılı kararı ile de sermaye 50 milyar TL. ye yükseltilmiştir.

31. 12.1984 tarihine kadar hızlı bir büyüme ve gelişme ile faaliyetlerini sürdüren şirket fabrika adenini 26'ya iştirakli fabrika adenini de 16'ya yükseltmekle kalmamış, özel sektörün de teşvikcisi olarak, özel sektör fabrika adedinin de 300 adet dolaylarında yekselmesinde etkili olmuştur.

233 sayılı KHK uygulaması ile yapılan statü değişikliğine paralel olarak Yönetim kadrolarında da değişiklik yapılmıştır.

Bu uygulamadan sorumlu olan yönetim, özel bir kişiliğe, kültüre ve dünya görüşüne sahip, Devletin temel ilkeleri ile uyumsuz ve Devlet'in Yasaları'nı hiçe sayan, özel amaçları doğrultusunda yönetim yapmaya çalışan, belirli çevrelere rant aktarmayı amaç edinmiş kişilerden oluşmuştur.

Bu nedenle kuruluşun asıl amacı ortadan kalkmış, tüm işlevleri yasal mevzuattan uzak, belirli çevrelerin menfaat aracı haline dönüştürülmüştür.

Bu tip uygulamanın sonunda kuruluş süratle çöküntüye sürüklenmiş ve mal varlığını yitirmeye başlamış, hazine desteği olmadan kurtarılamayacak bir duruma düşürülmüştür.

1984 ve 1990 faaliyet raporlarından alınan verilerin karşılaştırılması, kuruluşun, ekonomik yapısının ne büyük çöküntü içerisinde olduğunu göstermeye yeter.

AKTİF VARLIKLAR

	1984 (Milyon TL)	1990 (Milyon TL)
Ödenmiş sermaye	2.000	28.074
Öz Kaynaklar	5.642	(-) 6.795
Kasa + Banka	424	4.579
Alacaklar	777	11.468
Verilen avanslar	314	1.637
Yatırımlar	393	2.548
Stoklar (90 000 ton)	4.355	(42.000 ton) 21.981
Kâr	989	-
TOPLAM	14.894	63.492
EKSİLİŞLER		
Yabancı Kaynak	5.196	81.501
Amortisman	1.623	30.212
Karşılıklar	-	3.579
Zarar	-	53.047
TOPLAM	6.819	168.314
Aktifler ve eksilimler farkı	(+) 8.075	(-) 104.849

Yukarıda görülmeyen kuruluşun zararına eklenmesi gereken değerler de bulunmaktadır.

9 adet iştirakli fabrika satış bedeli	-	4.391.-
4 adet yonca kurutma tesisi ve 5 adet lojman satış bedeli	-	309.-
Noksanlaşan 48.000 ton stokun 1990 maliyet bedeli	-	25.104.-
Sermaye artış farkı	--	26.000.-
GENEL TOPLAM	+ 8.075	(-) 160.653

Bilanço gözükmeyen kayıpların da ilavesi ile 1984 yılına nazaran 1990 yılında kuruluşun gerçek zararı 160 milyar 653 milyon TL. ye ulaşmaktadır. 1991 yılı üç ayında meydana gelen 15 milyar TL zararı da ayrıca ilave etmek gerekir.

Kuruluş yıllarından sonra sürekli kâr eden, büyüyen ve hizmetlerini artıran kuruluş 1984 yılı sonunda, 2 milyar TL. sermaye içerisinde sığdırılmış olan 26 adet yonca kurutma ünitesi ve 90 000 ton stokla birlikte yetişkin deneyimli memur ve işçi kadroları, üstün bir güven duygusuna sahip geniş bir müşteri kitlesi ile süratle büyüyen bir şirket devredilmiştir.

1990 yılı sonunda ise ödenmiş sermayesi 28 milyar TL. ye yükseltilmiş olmasına rağmen 9 adet iştirakli yem fabrikasını satmış, kalan yedi iştirakli fabrika ile birlikte 10 adet öz fabrikasını satlığa çıkarmış, 4 adet yonca kurutma tesisi ile 5 adet lojmanını satmış, bilanço zararı 68 milyar gözükmesine rağmen gerçek zararı 160 milyar TL. ye ulaşmış, 81.5 milyar TL. borca batmış bunun karşılığında 21 milyar liralık stok malı kalmış, deneyimli personelinin % 95'ini kaybetmiş, itibarını ve müşterisini kaybetmiş, sürekli telafisi imkansız zararlara sürüklenen bir kuruluş kalmıştır.

1984 yılı sonunda stoklarının 1/5'i kadar borcu varken 1990 yılı sonunda stoklarının bedeli borcunun 1/4'ünü ancak karşılayabilen ve öz kaynakları (-) 6,795 milyon TL. ye gerilemiş, işçi ve memur ücretini ödeyemez duruma düşmüştür.

İVEDİLİKLE ALINMASI GEREKLİ ÖNLEMLER:

1- Öncelikle, kuruluşun yönetim ve icra kadrolarında görev alanların, konuyu bilen, yetenekli, hür vicdanlı, Devletine ve yasalarına bağlı, Devletin ve kuruluşun menfaatlarını ön plana çıkaracak olan kişilerden oluşturulmaya çalışılması gereklidir.

2- Kuruluşun menfaatleri aleyhine değiştirilen mevzuat yeniden düzenlenerek, zararlı düşünce ve eylemlerin bertaraf edilmesi ve yeniden sızması önlenmelidir.

3- Ekonomik çöküntü içerisinde bulunan kuruluşa hazine desteği sağlanarak, yeniden aktivite kazandırılıp, itibarını ve müşterisini temin edebilmesi değer fiyatta ve kalitede yem üretmesi sağlanmalıdır.

4- Yurt hayvancılığının kalkınması önemli ölçüde kuruluşun kalite ve fiyatta nazım rolünün sağlanmasına ve istikrarla devamına bağlıdır.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü

Devlet üretme çiftlikleri ve Haraların birleşmesiyle oluşan TİGEM, 1984 yılındaki kuruluş tarihinde KİK (Kamu İktisadi Kurumu) statüsüne kavuşturulmuştur. Kuruluşa hizmet ağırlıklı büyük görevler yüklenmiş; öte yandan basiretli bir tüccar gibi çalışacak ve kâr edeceksin denilmiştir.

Geçmişte; hara ve inekhanelerin bütün tarımsal hammadde ve malzeme giderleri, yatırımları ve personel giderleri genel bütçe tarafından karşılanmıştır.

D.Ü. Çiftlikleri ise; bütün tarımsal hammadde ve malzeme giderlerini, yatırımlarını ve personel giderlerini kendi kaynakları ile (döner sermaye) karşılıyor; ancak kurumlar vergisi vermediklerinden, hizmet ağırlıklı görevlerinin parasal olarak sıkıntıya düşmeden yerine getirebiliyorlardı.

K.İ.K. statüsüne kavuştuktan sonra TİGEM; % 46 kurumlar vergisi ödemekle, fon ve diğer yasal kesintilerle bu oran % 52'ye çıkmaktadır. Buna karşılık D.Ü. Çiftliklerinde olduğu gibi bütün giderleri ve yatırımlarını kendi kaynakları ile karşılamakta, genel bütçeden hiç bir katkı alamamaktadır.

TİGEM'in kurulduğu 1984 yılından beri; Tarımda girdi fiyatları (Serbest piyasa ekonomisi gereği) satış fiyatlarından daha fazla oranlarda artmış; bu durum kuruluşun gelirlerinin yıllar süresinde azalmasına neden olmuştur. (Serbest piyasa ekonomisini uygulayan başta A.B.D. olmak üzere hiç bir sanayi ülkesi tarımda serbest piyasa ekonomisini uygulamamış, tarıma ve tarım ürünlerine olağanüstü destek sağlamışlardır.) A.B.D. ve batılı sanayi ülkelerinin günümüzdeki Dünya Bankası, IMF bizim gibi gelişmekte olan, borçlu ülkelere tarımda piyasa ekonomisini dikte ettirerek tarımsal üretimde gerilememizi sağlamışlardır. Destek sağlayıp olağanüstü fazlalık veren kendi tarım ürünleri için, (piyasa ekonomisi uygulayarak) tarımsal üretimde gerileyen bizim gibi ülkeleri pazar haline getirmişlerdir.

Son yıllarda sağlanan bütün teşvik ve desteklere rağmen; özel sektör fazla kâr etmediği için hububat tohumculuğu ve damızlık sığır koyun yetiştiriciliğine girmemiştir. Büyük hizmet ağırlıklı bu görevi yalnız TİGEM, yerine getirmekte, hububat tohumluklarının ve damızlık hayvanların üretme ve yetiştirme maliyetleri ne olursa olsun, satış fiyatları Bakanlıkça tesbit edilmektedir. Serbest piyasa ekonomisinde, KİK statüsünde olan TİGEM'in en çok gelir getirici ürünlerinin fiyatının tesbit edilmesine müdahale edilmekte, oysa tarımsal üretim girdileri tamamen piyasa ekonomisine göre fiyat bulmaktadır.

Ürettiği hububat tohumlarının önemli bir kısmını aynı olarak dağıtmakta, (Kredili ve 5254'e göre) parasını enflasyonun % 70 - 80 olduğu günümüzde bir kaç yıl alamamaktadır.

Araştırma kuruluşlarınca bulunup tescil ediyen ve TİGEM tarafından çoğaltılan bölge şartlarına uyum sağlamış yüksek verimli tohumluklar (mısır gibi) göz ardı edilerek ısrarla dışarıdan yüksek fiyatlı hibrit tohumu getirtilerek bir takım şirketler kazandırılmaktadır.

Yurt dışından getirtilip; teşviklerle çiftçilere dağıtılan damızlık sığırların çoğu telef olmakta, yetiştiriciye uzun vadede bir şey kazandırmamaktadır. Bu politika; TİGEM'in hayvancılıkla ilgili görevini geriletmekte, damızlık hayvan satışı azalmaktadır.

Tohumluk dağıtımını yönünden; Bakanlığa bağlı Tarım İl Müdürlükleri ile yıllardır tam bir koordinasyon ve entegre çalışma sağlanamamıştır. Her yıl talep edilen tohumlukların yarısı, bazen daha azının dağıtılması gerçekleşmekte, hazırlanan tohumluklar ertesi yıla devrederik, işletmelerin zararına olmaktadır.

Stratejik önem taşıyan Gökçeada (İmroz), Kâzım Karabekir (İğdır), Göle, Altın-dere, Alparslan, Hafik ve Ulaş gibi işletmelerde verimli bir tarım işletmeciliği yapmak

çok zordur. Bunların kuruluşlarındaki Ulusal güvenlik ve önem yüzünden; (TİGEM'e yükledikleri parasal zarara rağmen) devamlılıklarının sağlanması zorunluluğu vardır.

İşçilik; TİGEM için sorun olmağa başlamıştır ve bu sorun giderek artmaktadır. Burada söz konusu olan işçiye ödenen paradan çok onun emeğinden tam olarak faydalanmaktadır. Tarım işi sanayi işi gibi olmadığından; işçinin, kendi aile işletmesinde yaptığı çalışmada bazen 14 - 16 saat, bazen gece çalışma söz konusu olmaktadır. Sanayi işçisi için hazırlanan toplu iş sözleşmesi şartları tarım işçisine uymamaktadır. Ayrıca tarım işçisi isteyerek çalışmalı ve işe kendisi sahiplenmelidir.

Giderek ekonomik sıkıntıya düşen TİGEM'in hizmet ağırlıklı görevleriyle ekonomiyi bir arada yürütemeyeceği muhakkaktır.

Bu bakımdan;

1. % 52'ye varan kurumlar vergisinden muaf olmalıdır.

2. Tohumluk ve damızlık fiyatları Devletçe tepsit edildiğinden; Devletin TİGEM'e görev zararı olarak belirli bir miktar para ödemesi, yahut en azından personel giderlerinin (işçi - memur) Devletçe karşılanması gereklidir.

3. Stratejik önemi, olan faaliyetlerinin devamlılığı Devletçe zorunlu görülen ve fakat zarar eden işletmelerin zararının Devletin karşılanması gereklidir.

4. Tarım Bakanlığının damızlık ihmal hayvan politikasını gözden geçirmesi gereklidir. Yurt dışından yüksek verimli damızlıklar getirerek bütün bölgelere dağıtmak Ülkemiz hayvancılığına uygun değildir.

Yapılan hayvan yetiştiriciliği yönünden Ülkemizi üç ekstrem bölgeye ayırabiliriz;

a- Yetiştirici bilgi ve bilincinin arttığı, yem bitkileri üretiminin çok uygun şekilde yapıldığı, pazarlama olanakları olan bölgeler. Bu bölgeler geniş olmayıp; TİGEM'in damızlık olarak dağıtacağı yüksek verimli hayvanların yetiştiriciliğini rahatlıkla yapabilmektedirler.

b- Yetiştiricilik bilgi ve teknikleri çok geri, yem bitkileri üretimi yapamayan, bitkisel üretimi de geri ve sınırlı, pazarlama olanakları olmayan, çevre şartları çok ağır bölge. Bu bölgede dar bir bölge olup, bölge çiftçilerinin düşük verimli yerli ırklar dışında bir hayvan yetiştiriciliği yapmaları ekonomik olmayacaktır.

c- Yetiştiricilik bilgi ve teknikleri orta ve ortaya yakın, tarımsal üretimi birinci derecede hububat üretimine dayanan, (nadas ağırlıklı) yem bitkileri üretimi sınırlı olan bölge. Bu bölge en geniş bölge olup, yetiştiricileri için orta ve verimli damızlık hayvanlar gereklidir. (Yani çok yüksek süt verimi yerine 2-3 ton süt verebilen, gerektiğinde besi uygulanarak eti değerlendirilebilen, ağır çevre şartlarına dayanan ıslah edilmiş hayvan ırkları.)

Bu güne kadar sığırcılık konusunda Araştırma kuruluşlarımız ve Ziraat Fakültelerimiz, yüksek verimli yabancı ırklarla, ağır çevre şartlarına dayanıklı yerli ırklarımızın kombinasyon melezlemesine dayalı böyle bir ıslah çalışması yapmamışlardır. Koyunculuk konusunda ise yukarıda bahsedilen ıslah çalışması; Sayın Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ tarafından TİGEM'in çeşitli işletmelerinde yapılmış; gurur verici neticeler elde edilmiştir.

TİGEM'in Araştırma kuruluşları ve Ziraat Fakülteleri ile en kısa zamanda işbirliğine geçip; Ülkemizde geniş bir yetiştirici kitlesinin ihtiyacı olan orta verimli sığır ırklarının ıslah edilerek çoğaltılıp dağıtılması sağlanmalıdır.

5. Son yıllarda işlevi azaltılan, Tarımsal gelişmemiz yönünden çok büyük oranda eksikliği duyulan Tarımsal araştırma hizmetlerinin; konumu ve yapısı ile hizmetleri gerçekleştirmeğe çok elverişli olan TİGEM bünyesinde Bakanlığımız tarafından organize edilerek faaliyete geçmesi sağlanmalıdır.

6. TİGEM; Bakanlığın ilgili kuruluşlarının talebine göre hububat tohumluğu hazırlamaktadır. Talebe göre hazırlanıp satılmadığından bir sonraki yıla aktarıldığında,

önemli ölçüde zararlara sebebiyet vermektedir. Bakanlığımızca talep miktarında alım garantisi sağlanmalıdır.

7. TİGEM'de üretilen spermanların miktarı arttıkça maliyetleri azalmakta, bunun aksi durumunda maliyet yükselip; zarar edilmektedir. Tarım İl Müdürlüklerinin sperma üretimi yapan işletmelerle çok iyi bir işbirliğine girerek, illeri çevresinde etkin bir yayım çalışması ve sun'i tohumlama programı gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır. Bu entegre çalışma sperma üretimini artırıp zarar ortadan kaldıracak ve daha fazla sayıda yerli ırk sığıra sun'i tohumlama yapılacaktır.

8. TİGEM; şu anda bulunduğu ekonomik dar boğazı da gözönüne alarak, belirleyeceği bir tarihe kadar sosyal tesis yatırımlarını, demirbaş - melruşat, binek otosu alımlarını durdurmalı, üretimi ile hizmet ve görevlerini aksatmayacak bütün tasarruf tedbirlerini planlı ve titiz bir şekilde uygulamalıdır. Arazi ıslahı, tesviyesi ve sulanan sahalarm artırılması konusunda yatırımlarına devam etmelidir. (Bu konuda Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile D.S.İ.'nin katkı ve yardımları sağlanmalıdır.)

Şu anda TİGEM'in birçok işletmesinde büyük güçlü traktörler ve bunların en ileri tarım teknolojisine uygun toprak işleme, ekim, bakım aletleri mevcuttur. Bu traktörler ve alet - ekipmanlarıyla; zamanında tekniğe uygun ve yüksek verimli tarımsal üretim gerçekleştirilmektedir. Bu tarımsal makina ve alet - ekipmanlarıyla birlikte son model hasat makinalarının (hububat, çeltik, mısır, soya, ayçiçeği, nohut, kuru fasulye, mercimek, yem bitkileri, silaj) bütün işletmelere alınmalarının TİGEM'in ekonomik dar boğazdan çıkmasına katkıları büyük olacaktır. Bu konuda da Devlet desteği yada uzun vadeli, düşük faizli iç - dış kredi imkânları sağlanmalıdır.

9. TİGEM'in görevlerinden birisi; "İşletmelerinden elde edilecek hayvansal ve bitkisel ürünlerle birlikte, çiftçilerden alacağı ürünlerin kıymetlendirilmesi için; tesisler kurmak, kurdurmak, kurulanlara iştirak etmek"dir. Bu amaçla TİGEM'in kuruluşundan sonra, Tarım sanayi birimlerinin kurulması, kurulmuş olanlarına katılıp; gelişmelerine yardımcı olunması, Dış sermaye ile işbirliği yaparak Ülkenin tarım hammadde kaynaklarının işlefilmesini öngören kuruluşlara ortak olup, üretimlerin organizasyonunu gerçekleştirmesi düşünülmüştür. Böylece Kamu hizmeti ve ekonominin birlikte yürütülmesi sağlanabilecekti; ancak içinde bulunduğu ekonomik dar boğaz yüzünden bunu gerçekleştirememiştir.

Devletin bu konuda desteği, iç - dış kredi imkanı sağlaması gerçekleştirilmelidir.

Mühendislerin arasını açan tasarı

İZMİR (Cumhuriyet)
ANAF-Jamie-Mühendislik
kuruluşundan verilen
bilgiye göre...

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, geçen yılın yüzde 50.5'ini işsizlikten etkilenenleri gözeterek şu görüşleri dile getirdi: "1987'den bu yana...

Yapılan tasarılar, besapılara göre tarım kesimindeki ürünlerin, kimin ve geçen yılın kalan borçlarının, kimin ve geçen yılın kalan borçlarının, kimin ve geçen yılın kalan borçlarının...

Erdal İnönü, Ziraat Mühendisleri Odası'nın düzenlediği İkinci Hayvancılık Kongresi'ne katıldı. Hayvancılığımızın son 10 yılda neden gerileme içinde olduğunu araştırılması gerektiğini belirten İnönü, verimi artırmanın dünyaya açılmak için de şart olduğunu ifade etti. İnönü, Türkiye'de bilgi birikimini zenginleştirme ve bilgiyi en iyi şekilde kullanmada zorunda olduğunu belirtti.

strahanyor ve "gıda, lehis bölümü mezunu ziraat mühendisleri sorularını yapıyor. 1933 yılında beri var rek, başka bir arması alması ceza ile denemesi için bu yıl 20 trilyon liraya...

Sebze ve meyvede felç yapan maddeler

Soframız zehir dolu

Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı Yusuf Ziya Erdil, "Pazardan alıp soframıza koyduğumuz sebze, meyve...

NEMEN ÖLDÜRMEZ!
Antalya Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Yusuf Ziya Erdil, "Pazardan alıp soframıza koyduğumuz sebze, meyve nemlenmemiştir ve tavaya yağ tehlikesi" dedi.

Ekonomik çiftçiyi memnun etmedi

Ekonomik çiftçiyi memnun etmedi. Üretici şimdi düşük taban fiyat ve aksayan ödemelerden korkuyor. Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Mahir Gürbüz ise 73'üncü dönem esas sözleşme görüşmelerinde bütçenin 700 lira civarında kaldığını, bütçenin 700 lira civarında kaldığını, bütçenin 700 lira civarında kaldığını...

Yerli tütünde oynanan

Yerli tütünde oynanan. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Mahir Gürbüz, son yıllarda uygulanan yanlış politikalar sonucu tütün üretiminin çok büyük ölçüde küçüldüğünü, ancak tütünün çok küçük bir miktarını çok küçük bir değerlendirebildiğini belirtti.

12. DENETLEME KURULU RAPORU

ve gıdalarda ambalaj

Remziye Sevimliçok
Ziraat mühendisi, 1968 Akhisar doğumlu. 1985 Akhisar Lisesi mezunu. 1990 Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Bilimi ve Teknolojisi Bölümü mezunu.

31.12.1990 TARİHİ (YILI) İTİBARIYLA DENETLEME KURULU RAPORU

Denetleme Kurulumuz 31.12.1990 tarihinde Ziraat Mühendisleri Odası'nın yıllık çalışmalarını inceleyerek aşağıdaki hususları saptamıştır.

1- Odamız personelinin çalışmaları ve devamlılığı bütün yıl boyunca gözlenmiş gerek mesaiye devamları gerekse çalışmaları olumlu başarılı görülmüştür.

2- Gelen giden evraklar ve yapılan yazışmalar ilgili defterlere kaydedilmiş ve sırasına göre numaralandırılarak dosyalanmış. Ancak üye aidatlarının kartlara işlenmesinde gecikmelerin olduğu gözlenmiştir.

3- Kasa defterinin düzgün ve usulüne uygun olarak tutulduğu, kasa defteri ile kasa mevcudunun eşit olduğu görülmüştür.

4- Sarf evraklarının aylık olarak düzgün bir şekilde dosyalandığı, usulüne uygun olarak defterlere işlendiği ve muhasebe kayıtlarının düzgünlüğü ve uygunluğu saptanmıştır. Sarf (masraf) evraklarında fatura ve fiş olmayan bazı harcamaların gider makbuzu kullanılarak yapıldığı tesbit edilmiştir. Bu gider makbuzlarının tek nüsha olduğu ve makbuzun kime ait olduğu belli olmamaktadır. Bu tür harcamalarda, kullanılacak olan gider makbuzlarında odamız adının bulunması oda yetkililerince imzalanması gerekmektedir.

5- Yönetim Kurulunun düzenli ve usulüne uygun olarak toplandığı ve kararların karar defterine sıralı ve düzenli olarak işlendiği tesbit edilmiştir.

6- Denetleme Kurulumuz, Oda Yönetim Kurulunun mesleki sorunların çözümlenmesi açısından yapılan çalışmaları başarılı bulmuştur.

7- Odamız faaliyetlerine daha geniş katılımın sağlanması için çeşitli girişimlerde bulunulmuş ve bu girişimlerden olumlu sonuçlar alındığı gözlenmiştir.

8- Meslektaşlarımızın olabildiğince birlikteliğini sağlamak, çeşitli konulardaki görüş ve düşüncelerini alabilmek için Yönetim tarafından düzenlenen toplantılar olumlu bulunmuştur.

9- Oda çalışmalarının ve ülke düzeyindeki tarımsal araştırma ve incelemelerin, yurt çapındaki meslektaşlarımıza ulaşmasına araç olan Odamız yayını Tarım ve Mühendislik dergisinin normal periyodlarla basıldığı gözlenmiştir.

10- Yapılan incelemeler sonucunda yıllık gelir ve giderler aşağıda görüldüğü şekildedir.

Rahim YENİ

İbrahim DEMİREL

Şükrü MANAV

TMMOB ZIRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.1990 TARİHLİ GELİR GİDER TABLOSU

GİDERLER	TUTARLAR
50 - PERSONEL GİDERLERİ	62.192.953.-
5000 - Aylık Ücretler	33.864.365.-
5001 - İkramiyeler	4.448.562.-
5002 - Sosyal Yardımlar	1.676.036.-
5003 - SSK İşveren Payı	7.162.660.-
5005 - Kıdem Tazminatı	750.000.-
5006 - Geçici Personel Gideri	7.206.200.-
5007 - Ek Çalışma Gideri	7.085.130.-
51 - YOLLUKLAR	7.145.550.-
5100 - Şehir İçi Yol Giderleri	978.450.-
5101 - Şehir Dışı Görev ve Yol Giderleri	4.062.000.-
5102 - Ödenti Toplama % leri	2.105.100.-
52 - HİZMET ALIMLARI	54.788.973.-
5200 - Temsil ve Ağırlama Giderleri	8.986.463.-
5202 - Isıtma, Aydınlatma, Su Giderleri	2.341.356.-
5203 - Onarım ve Bakım Giderleri	1.442.542.-
5204 - PTT ve Ulaşım Giderleri	5.569.895.-
5205 - Telefon Giderleri	6.919.200.-
5206 - Noter, Avukat, Mahkeme Giderleri	332.267.-
5207 - Seminer, Sempozyum, Panel Giderleri	5.498.500.-
5208 - Bağış ve Yardım Giderleri	70.000.-
5210 - Basın ve Yayın Giderleri	16.462.650.-
5211 - Yönetim ve Genel Kurul Giderleri	4.558.800.-
5212 - Kitap Satış Giderleri	157.500.-
5213 - Kurs Giderleri	105.000.-
5214 - İlan Reklam Giderleri	2.344.800.-
53 - TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI	18.730.139.-
5300 - Kırtasiye Giderleri	5.095.443.-
5301 - Kağıt Alım Giderleri	2.731.450.-
5302 - Temizlik Giderleri	77.200.-
5303 - Rozet, Amblem Giderleri	308.249.-
5304 - Gazete, Dergi, Yayın Giderleri	1.597.500.-
5305 - Demirbaş Alımları	8.172.997.-
5306 - Kaset, Bant ve Giderleri	747.300.-
54 - DİĞER ÖDEMELER	27.152.331.-
5400 - Şube, Temsilcilik Seçim Giderleri	1.292.100.-
5401 - Delegel. Gnl. Kurul. Kat. Giderleri	318.400.-
5402 - Şube ve Temsilcilik. Yapılan ödem.	1.500.000.-
5403 - TMMOB Birlik Hissesi	12.592.724.-
5404 - Balo Giderleri	9.610.455.-
5405 - Sivil Savunma Giderleri	33.617.-
5407 - Banka Giderleri	101.650.-
5408 - Posta Çeki Giderleri	24.000.-
5409 - Emlak Vergisi	270.000.-
5410 - Vergi Resim ve Harçlar	1.409.385.-
55 - ŞUBE GİDERLERİ	29.735.987.-
5500 - İstanbul Şubesi	8.027.904.-
5501 - İzmir Şubesi	9.433.000.-
5502 - Adana Şubesi	7.657.313.-
5503 - Diyarbakır Şubesi	4.617.770.-
60 - NETİCE HESAPLARI	127.509.030.-
1990 Yılı Sonuçları	127.509.030.-
TOPLAM	327.254.963.-

GELİRLER**TUTARLAR**

10 – ÜYELERDEN SAĞLANAN GELİRLER	213.410.268.-
1000 – Üye Aidat Gelirleri	63.799.772.-
1001 – Üye Giriş Gelirleri	2.891.500.-
1002 – Kimlik Belgesi Gelirleri	1.556.000.-
1003 – Bilirkişi Gelirleri	142.608.396.-
1004 – Çalışma belgesi Gelirleri	2.554.600.-
11 – SATIŞ GELİRLERİ	12.985.650.-
1100 – Kitap Yayın Satış Gelirleri	12.247.150.-
1101 – Dergi Gelirleri	62.500.-
1102 –Rozet Amblem Gelirleri	676.000.-
12 – BALO VE REKLAM GELİRLERİ	34.861.600.-
1200 – Balo Gelirleri	9.200.000.-
1201 – Reklam Gelirleri	25.661.600.-
13 – BAĞIŞ VE YARDIM GELİRLERİ	8.366.100.-
1300 – Bağış ve Yardım Gelirleri	5.110.100.-
1309 – Diğer Gelirleri	3.256.000.-
14 – BANKA GELİRLERİ	14.635.092.-
1400 – Banka Faiz Gelirleri	14.635.092.-
15 – ŞUBE GELİRLERİ	42.996.253.-
1500 – İstanbul Şubesi	14.442.905.-
1501 – İzmir Şubesi	13.764.200.-
1502 – Adana Şubesi	7.781.793.-
1503 – Diyarbakır Şubesi	7.007.359.-
TOPLAM	327.254.963.-

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.1990 TARİHLİ BİLANÇO

AKTİF		PASİF	
KAŞA HESABI	19.046.496.-	GEÇİCİ ALACAKLILAR	12.131.176.-
BANKALAR	86.740.198.-	Ödenecek Gelir V.D.V	2.200.906.-
Ziraat B. Kızılay Şb.	3.636.131.-	Ödenecek SSK Pirimleri	2.238.672.-
Ziraat B. Meşrut. Şb.	11.397.959.-	Alınan Depozitolar	2.891.598.-
Ziraat B. Meşrut. Şb. Vd.	2.000.000.-	Muhtelif Alacaklar	4.800.000.-
Ziraat B. Meşrut. Şb. Vd.	37.561.644.-	GEÇMİŞ YILLAR NETİCELERİ	203.556.577.-
Ziraat B. Meşrut. Şb. Vd.	30.000.000.-	Geçmiş Yıllar	76.047.547.-
İş Bankası	1.836.225.-	1990 Yılı Neticesi	127.509.030.-
Şekerbank	308.239.-		
DEMİRBAŞLAR	21.145.462.-		
GAYRİMENKULLER	39.840.000.-		
Binalar			
POSTA ÇEKLERİ HESABI	15.655.331.-		
GEÇİCİ BORÇLULAR	20.000.000.-		
İzmir Şubesi (Bina Hes.)			
ŞUBELER CARİ HESABI	13.260.266.-		
İstanbul Şubesi	6.415.001.-		
İzmir Şubesi	4.331.200.-		
Adana Şubesi	124.480.-		
Diyarbakır Şubesi	2.389.585.-		
TOPLAM	215.687.753.-	TOPLAM	215.687.753.-

31.12.1991 TARİHİ (YILI) İTİBARIYLA DENETLEME KURULU RAPORU

Denetleme Kurulumuz görev aldığı 1989/90 ve 90/91 yıllarını içeren iki yıllık süre içinde verilen yetki ve sorumluluklar çerçevesinde Oda çalışmalarını izlemiş ve çeşitli zamanlarda denetlemeler yapmıştır. Bu denetlemeler sonucunda çeşitli defalar ara raporlar verilmiş ve Yönetim Kuruluna bazı konularda önerilerde bulunulmuştur.

1- Odamız personelinin çalışmaları ve devamlılığı bütün yıl boyunca gözlenmiş gerek mesaiye devamları gerekse çalışmaları olumlu başarılı görülmüştür.

2- Gelen giden evraklar ve yapılan yazışmalar ilgili defterlere kaydedilmiş ve sırasına göre numaralandırılarak dosyalanmış. Ancak üye aidatlarının kartlara işlenmesinde gecikmelerin olduğu gözlenmiştir.

3- Kasa defterinin düzgün ve usulüne uygun olarak tutulduğu, kasa defteri ile kasa mevcudunun eşit olduğu görülmüştür.

4- Sarf evraklarının aylık olarak düzgün bir şekilde dosyalandığı, usulüne uygun olarak defterlere işlendiği ve muhasebe kayıtlarının düzgünlüğü ve uygunluğu saptanmıştır. Sarf (masraf) evraklarında fatura ve fiş olmayan bazı harcamaların gider makbuzu kullanılarak yapıldığı tesbit edilmiştir. Bu gider makbuzlarının tek nüsha olduğu ve makbuzun kime ait olduğu belli olmamaktadır. Bu tür harcamalarda, kullanılacak olan gider makbuzlarında odamız adının bulunması Oda yetkililerince de imzalanması gerekmektedir.

5- Yönetim Kurulunun düzenli ve usulüne uygun olarak toplandığı ve kararların karar defterine sıralı ve düzenli olarak işlendiği tesbit edilmiştir.

6- Yönetim Kurulumuz özlük haklarımızın ve mesleki sorunlarımızın çözümü doğrultusunda büyük uğraşlar vermiş bunlardan bazılarını ve en önemlisi olan Ziraat Mühendisliği Yetki Tüzüğüne çıkarmayı başarmıştır.

7- Oda Yönetim Kurulu Tarım alanına giren bütün konularda Kamu ve özel sektör iştirakinde sağlanmasıyla konu uzmanları tarafından hazırlanan tebliğler geniş kitlelerin katılımıyla izlenmiştir.

8- Yönetim Kurulunun Oda gelirlerini artırmadaki kararlı çalışmaları da başarılı bulunmuş, yapılan incelemelerimiz sonucunda yapılan tahsilat ve harcamalar aşağıda sunulduğu şekilde tesbit edilmiştir.

Rahim YENİ

İbrahim DEMİREL

Şükrü MANAV

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.1991 TARİHLİ GELİR GİDER TABLOSU

GİDERLER	TUTARLAR
50 – PERSONEL GİDERLERİ	129.068.260.-
5000 – Aylık Ücretler	86.060.085.-
5001 – İkramiyeler	14.576.271.-
5002 – Sosyal Yardımlar	950.000.-
5003 – SSK İşveren Payı	16.214.634.-
5006 – Geçici Personel Gideri	11.195.100.-
5007 – Ek Çalışma Gideri	72.170.-
51 – YOLLUKLAR	18.281.540.-
5100 – Şehir İçi Yol Giderleri	3.479.540.-
5101 – Şehir Dışı Görev ve Yol Giderleri	10.375.000.-
5102 – Ödenti Toplama % leri	4.427.000.-
52 – HİZMET ALIMLARI	150.264.425.-
5200 – Temsil ve Ağırılama Giderleri	25.168.317.-
5202 – Isıtma, Aydınlatma; Su Giderleri	3.387.783.-
5203 – Onarım ve Bakım Giderleri	7.555.876.-
5204 – PTT ve Ulaşım Giderleri	18.277.963.-
5205 – Telefon Giderleri	12.762.900.-
5206 – Noter, Avukat, Mahkeme Giderleri	1.619.486.-
5207 – Seminer, Sempozyum, Panel Giderleri	12.394.000.-
5208 – Bağış ve Yardım Giderleri	2.850.000.-
5209 – Tercüme ve Telif Giderleri	2.450.200.-
5210 – Basın ve Yayın Giderleri	45.862.360.-
5211 – Yönetim ve Genel Kurul Giderleri	4.608.300.-
5212 – Kitap Satış Giderleri	297.800.-
5214 – İlan ve Reklam Giderleri	13.049.440.-
53 – TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI	73.759.027.-
5300 – Kırtasiye Giderleri	9.932.868.-
5301 – Kağıt Alım Giderleri	6.716.000.-
5302 – Temizlik Giderleri	366.080.-
5303 – Rozet, Amblem Giderleri	336.000.-
5304 – Gazete, Dergi, Yayın Giderleri	20.394.400.-
5305 – Demirbaş Alımları	32.322.553.-
5306 – Film, Kaset, Bant vs.	3.560.426.-
5310 – Diğer Giderler	130.700.-
54 – DİĞER ÖDEMELER	94.765.000.-
5400 – Şube, Temsilcilik Seçim Giderleri	1.794.000.-
5402 – Şube ve Temsilcilik Yapılan Ödemel.	7.527.300.-
5403 – TMMOB Birlik Hissesi	20.041.600.-
5404 – Balo Giderleri	64.936.600.-
5407 – Banka Giderleri	50.000.-
5408 – Posta Çeki Giderleri	144.000.-
5410 – Vergi Resim ve Harçlar	271.500.-
55 – ŞUBE GİDERLERİ	91.504.662.-
5500 – İstanbul Şubesi	11.063.950.-
5501 – İzmir Şubesi	59.955.364.-
5502 – Adana Şubesi	17.473.180.-
5503 – Diyarbakır Şubesi	3.012.168.-
60 – NETİCE HESAPLARI	87.854.578.-
1991 Yılı Sonuçları	87.854.578.-
TOPLAM	645.517.492.-

GELİRLER**10 - ÜYELERDEN SAĞLANAN GELİRLER**

1000 - Üye Aidat Gelirleri

1001 - Üye Giriş Gelirleri

1002 - Kimlik Belgesi Gelirleri

1003 - Bilirkişi Gelirleri

1004 - Çalışma belgesi Gelirleri

11 - SATIŞ GELİRLERİ

1100 - Kitap Yayın Satış Gelirleri

1101 - Dergi Gelirleri

1102 - Rozet Amblem Gelirleri

1103 - Takvim Gelirleri

12 - BALO VE REKLAM GELİRLERİ

1200 - Balo Gelirleri

1201 - Reklam Gelirleri

13 - BAĞIŞ VE YARDIM GELİRLERİ

1300 - Bağış ve Yardım Gelirleri

1309 - Diğer Gelirleri

14 - BANKA GELİRLERİ

1400 - Banka Faiz Gelirleri

GELİRLER**15 - ŞUBE GELİRLERİ**

1500 - İstanbul Şubesi

1501 - İzmir Şubesi

1502 - Adana Şubesi

1503 - Diyarbakır Şubesi

16 - PROJE VE VİZE GELİRLERİ

1601 - Vize Gelirleri

TOPLAM**TUTARLAR**

318.727.632.-

139.120.439.-

6.564.200.-

2.740.000.-

167.201.243.-

3.101.750.-

21.928.200.-

18.500.000.-

698.000.-

2.570.000.-

160.000.-

68.097.000.-

46.397.000.-

21.700.000.-

36.595.900.-

20.425.900.-

16.170.000.-

43.702.047.-

43.702.047.-

TUTARLAR

99.283.713.-

11.569.743.-

60.119.120.-

16.700.000.-

10.894.500.-

57.183.000.-

57.183.000.-

645.517.492.-

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.1991 TARİHLİ BİLANÇO

AKTİF		PASİF	
KASA HESABI	38.236.651.-	GEÇİCİ ALACAKLILAR	54.591.308.-
BANKALAR	127.687.762.-	Ödenecek D.V G.V	4.220.188.-
Ziraat B. Kızılay Şb.	613.557.-	Ödenecek SSK Pirimleri	3.129.522.-
Ziraat B. Meşrut. Şb.	9.664.385.-	Alınan Depozitolar	2.891.598.-
Ziraat B. Meşrut. Şb. Vd.	62.500.380.-	Otel Hilton	<u>44.350.000.-</u>
Ziraat B. Meşrut. Şb. Vd.	10.009.863.-	GEÇMİŞ YILLAR NETİCELERİ	291.413.155.-
Ziraat B. Meşrut. Şb. Vd.	42.778.647.-	Geçmiş Yıllar	203.558.577.-
İş Bankası	1.403.111.-	1991 Yılı Sonuçları	<u>87.854.578</u>
Şekerbank	<u>717.819.-</u>		
DEMİRBAŞLAR	21.145.462.-		
GAYRİMENKULLER	39.840.000.-		
Binalar			
POSTA ÇEKLERİ HESABI	39.405.271.-		
GEÇİCİ BORÇLULAR	58.850.000.-		
ŞUBELER CARİ HESABI	20.839.317.-		
TOPLAM	346.004.463.-	TOPLAM	346.004.463.-

1992 YILI BÜTÇE TASARISI

Bilindiği üzere, ülkemizde ziraat mühendislerinin Anayasal tek meslek kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdüren Odamız; gerek mesleki hakları sağlamak ve korumak, gerekse ülkemiz tarımının sorunlarını gündeme getirerek ilgili yerlere ve kamuoyuna en geniş biçimiyle duyurulmasını sağlayacak etkinlikleri düzenlemek görevinin yanısıra, mesleğimizi ilgilendiren ve güncellik arzeden konularda, ülke ve mesleğimiz çıkarları doğrultusunda oluşturduğu görüşlerini, olumlu sonuçlara ulaştırmak üzere ürettiği çözüm önerileriyle birlikte ilgili kurum, kuruluş ve kişilere bir rapor halinde sunmak gibi bir görev ve yükümlülükleride üstlenmiş bulunmaktadır.

Ancak, Odamızın üstlendiği bu görev ve yükümlülüklerini etkin ve sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi, sorunların çözümünde yararlı çalışmalarını sürdürebilmesi ise; kuşkusuz meslektaşlarımızın öncelikle birbirleriyle ve Odamızla oluşturacakları birlik, dayanışma ve Oda çalışmalarına her aşamada yapacakları etkin katılım ve destekle sağlanabileceği gibi, büyük ölçüde ekonomik yönden güçlendirilmesine de bağlıdır. Zira;

1- Yapılan her etkinlik ve bunun sonuçlarının kalıcı kılınması açısından yayın haline getirilmesi, bunların çalışma alanları mesleğimizle ilgili kurum kuruluş ve kişiler ile üyelerimize ulaştırılması, ülkemizdeki devamlı yükselmeye eğilimi gösteren enflasyon nedeniyle Odamızın önüne kaçınılmaz olan büyük ödemeleri çıkartmaktadır.

2- Herhangi bir plan ve programa dayandırılmadan açılan ve bugün sayısı 14'e ulaşmış bulunan fakültelerimizin her yıl giderek artan mezun sayısına paralel olarak günden güne sayısı hızla artan üyelerimize sunulan hizmetler ile ortaya konulan etkinliklerin büromuz iş hacminde yarattığı artışlar, Odamızın daha çok kadrolu ve geçici personel çalıştırmaya, dolayısıyla daha çok personel ücreti ödemeye daha çok SSK primi ve gelir vergisi vermeye mecbur bırakmaktadır.

3- Ayrıca üye sayımızdaki yine bu artışlar, yasa gereği üye sayısı üzerinden her yıl üst birliğimiz olan TMMOB'ye vermek zorunda olduğumuz birlik hissemizi de önemli ölçüde arttırmaktadır.

Bu nedenle Yönetim Kurulumuzca; üst birliğimiz olan TMMOB'nin Odalar arasındaki aidat farklarının giderilmesi hususunda almış olduğu eşit aidat alınmasını öngören kararı da dikkate alınarak 1992 yılı için 10.000. TL/ay, 1993 yılı içinde 15.000.TL/ay olarak tesbit edilen üye aidatları, gelecek yönetime mali açıdan rahat hareket olanağı sağlamak üzere Toplam Geliri 695.000.000.TL/yıl ve Toplam Gideri'de 691.500.000.TL/yıl olarak bağlanmış bulunan 1992 yılı bütçe tasarısı ile birlikte Genel Kurulun onayına sunulmaktadır. Nihai karar Genel Kurulunundur.

Not:

- 1- Yıl içinde Bütçe Kalemleri arasında aktarma yapmaya,
- 2- Personel alımı, çıkartılması ve geçici personel çalıştırmaya,
- 3- 1993 yılı tahmini bütçesini hazırlamaya Yönetim Kurulu yetkilidir.

1992 YILI BÜTÇESİ

1 GELİRLER		695.000.000
10	ÜYELERDEN SAĞLANAN GELİRLER	450.000.000
1000	Üye Aidat Gelirleri	279.000.000
1001	Üye Giriş Gelirleri	10.500.000
1002	Kimlik Belgesi ve Tastiki Gelirleri	5.500.000
1003	Bilirkişi Gelirleri	150.000.000
1004	Çalışma Belgesi Gelirleri	5.000.000
11	YAYIN SATIŞ GELİRLERİ	23.300.000
1100	Kitap Yayın Satış Gelirleri	20.000.000
1101	Dergi Satış ve Abonman Gelirleri	800.000
1102	Rozet-Amblem-Takvim-Ajanda vs. Gelirleri	2.500.000
12	BALO REKLAM VE SOSYAL HİZMET GELİRLERİ	90.000.000
1200	Balo Gelirleri	70.000.000
1201	Reklam Gelirleri	20.000.000
1202	Sosyal Hizmet (Tiyatro-Gezi vs.) Gelirleri	—
13	BAĞIŞ VE YARDIM GELİRLERİ	5.000.000
1300	Bina Alımı için Yapılan Bağış Gelirleri	—
1301	Diğer Bağış ve Yardım Gelirleri	5.000.000
14	BANKA GELİRLERİ	52.000.000
1400	Banka Falz Gelirleri	52.000.000
15	PROJE VE VİZE GELİRLERİ	60.000.000
1500	Proje Gelirleri	—
1501	Vize Gelirleri	60.000.000
16	DİĞER GELİRLER	15.000.000
1600	Diğer Gelirler	15.000.000
3	BORÇLULAR	
30	GEÇİCİ BORÇLULAR	
3000	Personel Avansları	
3001	Verilen Depozitolar	—
3002	Seyahat Avansları	—
3003	Basın ve Yayın Avansları	—
3004	Şubelere Verilen Avanslar	8.500.000
3005	Avukata Verilen Masraf Avansları	—
3006	Diğer Avanslar	—
5	GİDERLER	691.500.000
50	PERSONEL GİDERLERİ	262.500.000
5000	Personel Ücretleri	180.000.000
5001	İkramiyeler	30.000.000
5002	Sosyal Yardımlar	5.000.000
5003	S.S.K. İşveren Payı	32.000.000
5004	Tazminatlar (Kıdem+Kasa)	—
5005	Geçici Personel Giderleri	15.000.000
5006	Ek Çalışma (Fazla) Giderleri	500.000
51	YÖNETİM GİDERLERİ	168.000.000
5100	Temsil ve Ağırılama Giderleri	30.000.000
5101	Yönetim ve Genel Kurul Giderleri	7.500.000
5102	Kongre, Konferans, Seminer, Panel ve	

	Sempozyum Giderleri	25.000.000	
5103	Yolluk ve Yol Giderleri	15.000.000	
5104	Aidat Toplama Giderleri	6.000.000	
5105	Seçim Giderleri	3.500.000	
5106	Balo Giderleri	62.000.000	
5107	Sosyal (Tiyatro-Gezi vs.) Faaliyet Giderleri	1.000.000	
5108	Sosyal Bağış ve Yardımlar	3.000.000	
5109	İlan ve Reklam Giderleri	15.000.000	
52	İŞLETME GİDERLERİ		99.300.000
5200	PTT ve Haberleşme (Telef, Faks) Giderleri	40.000.000	
5201	Bakım ve Onarım Giderleri	1.000.000	
5202	Isıtma-Aydınlatma ve Su Giderleri	7.000.000	
5203	Bina Vergisi Resim-Harç ve Sigorta Giderleri	1.000.000	
5204	Kırtasiye, Kağıt Basılı Kağıt ve Gazete Giderleri	48.000.000	
5205	Temizlik ve Temizlik Malzemeleri Giderleri	1.000.000	
5206	Sivil Savunma Giderleri	200.000	
5207	Rozet-Amblem-Takvim-Ajanda vs. Giderleri	1.100.000	
53	YAYIN VE SATIŞ GİDERLERİ		61.000.000
5300	Dergi ve Kitap Yayını ve Basımı Giderleri	60.000.000	
5301	Kitap Satış Giderleri	1.000.000	
54	HİZMET KARŞILIĞI GİDERLER		20.500.000
5400	Telif-Tercüme Yazı, vs. Giderleri	5.000.000	
5401	Proje Yapım ve Tasitki Giderleri	10.000.000	
5402	Noter-Avukat ve Mahkeme Giderleri	2.000.000	
5403	Film-Kaset-Bant Alımı ve Çözümü Giderleri	3.500.000	
55	KIYMET ALIMI GİDERLERİ		3.000.000
5500	Gayrimenkul Alım Giderleri	—	
5501	Demirbaş ve Döşeme Alımları	3.000.000	
56	BİRLİK – ŞUBE VE TEMSİLCİLİK GİDERLERİ		75.000.000
5600	Birlik (TMMOB) Hissesi Gideri	60.000.000	
5601	Giderleri İçin Şubelere Yapılan Yardımlar	12.000.000	
5602	Giderleri İçin Temsilciliklere Yapılan Yardımlar	3.000.000	
57	DİĞER GİDERLER		2.200.000
5700	Şube ve Temsilciliklerin Seçim Giderleri	1.000.000	
5701	Delegelerin Genel Kurula Katılma Giderleri	800.000	
5702	Banka Giderleri (Extre)	100.000	
5703	Posta Çeki Giderleri	300.000	
5704	Kurs Giderleri	—	

ETKİNLİKLER VE GÖRÜNTÜLER

